

SISÄLLYSLUETTELO

Opetuslautakunta pöytäkirja 13.05.2019

Pöytäkirjan kansilehti	1
1 § Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus/ EL-H	3
2 § Työjärjestyksen hyväksyminen/ EL-H	4
3 § Asiantuntijoiden selvitykset ja ajankohtaiset asiat/ EL-H	5
4 § Pöytäkirjan tarkastajien valinta/ EL-H	6
5 § Kuntalain 92 §:n mukaista ottomenettelyä varten saapuneet päätökset/ EL-H	7
6 § Tiedoksi merkittävät asiat/ EL-H	8
7 § Sivistystoimen vuoden 2019 ensimmäinen osavuosikatsaus, opetuslautakunnan alainen toiminta / EL-H	9
- SIVISTYSTOIMEN ENSIMMÄINEN OSAVUOSIKATSAUS AJALTA 1.1.–30.4.2019	10
- Sitovat tavoitteet 2019_OVK 1	12
- Sivistystoimen tulokortti 2019_OVK 1	14
- Sivistystoimen talousarvion toteutuminen 30.4.2019	19
8 § Varian opetusalojohtajan virkanimikkeen (vakanssi 404752) muuttaminen osaamispalveluesimiehen virkanimikkeeksi ja kelpoisuusehdon vahvistaminen 1.8.2019 alkaen / AR	22
9 § Päätös oikaisuvaatimukseen Vantaan kansainvälisen koulun kemian lehtorin vakinaisen viran täyttöä koskevasta päätöksestä / IK	23
- Vantaan kansainvälinen koulu/Kemian lehtorin vakinaisen viran (vakanssinumero 800545) täyttäminen	24
10 § Päätös oikaisuvaatimukseen Uomarinteen koulun päätoimisen tuntiopettajan määräaikaisen viran täyttämistä koskevasta henkilöstöasiainpäättöksestä / IK	27
- Henkilöstöasiainpäättös § /215, 26.3.2019	28
- Henkilöstöasiainpäättös § /320, 2.5.2019	29
11 § Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2019 alkaen/SA-V	30
- Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2019	32
- Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman liite: Kerhotoiminta	122
- Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman liite: Toiminta asukaspuistossa	124
- Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman liite: Toiminta avoimessa päiväkodissa	127
- Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman liite: Varhaiskasvatus perhepäivähoidossa	130
- Muutokset sisältävä työversio Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmasta 2019	143
- Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman 2019 esittelyaineisto	242
12 § Länsimäen päiväkoti, hankesuunnitelman hyväksyminen/ETN	254
- Länsimäen päiväkoti, hankesuunnitelma	255
13 § Uomarinteen päiväkoti, hankesuunnitelman hyväksyminen/ETN	304
- Hankesuunnitelma, Uomarinteen päiväkoti	306
- Hankesuunnitelman liitteet, Uomarinteen päiväkoti	345
14 § Koivukylän kirjaston toiminnan siirtäminen uuteen toimitilaan / MVA	369
Muutoksenhakuohje 1/ Oikaisuvaatimus §:t 8, 11 ja 14	371
Muutoksenhakuohje 2/ Kunnallisvalitus oikaisuvaatimuksesta annettuun päätöksiin §:t 9 ja 10	372
Muutoksenhakuohje 3/ Oikaisuvaatimus-/ valituskielto §:t 7, 12 ja 13	373

Opetuslautakunnan kokous

Aika 13.5.2019 klo 17:02—19:39

Paikka Kaupungintalo, kaupunginhallituksen huone, Asematie 7, 01300 Vantaa

Osallistujat

Jäsenet	Läsnä	Varajäsenet	Läsnä
Edelmann Jan, puheenjohtaja	paikalla	Kallionpää Petri	
Laakso Päivi, varapuheenjohtaja	paikalla	Haapalainen Tuija	
Ahokas Siri	poissa	Josefsson Helen	paikalla
El Issaoui Naima	paikalla	Salminen Helvi	
Harviainen Tuomas	paikalla	Atiye Minna	
Kanerva Sami	paikalla	Karpin Tiia	
Lundell Kai-Ari	poissa	Lihavainen Antti	
Luukkonen Hanna	paikalla	Ylimaa Markus	
Pispala Nina	paikalla	Kivimäki Kaarlo	
Rehnström Kristian	paikalla	Kiviaho Jani	
Rämö Eve	paikalla	Laitinen Hanna-Leena	
Sainio Jari	paikalla	Kähärä Kaarlo	
Sodhi Ranbir	paikalla	Viksten Tony	
Kaupunginhallituksen edustaja		Kaupunginhallituksen varaedustaja	
Puoskari Pentti	paikalla	Hakulinen Pentti	
Nuorisovaltuuston edustaja		Nuorisovaltuuston varaedustaja	
Singh Sonia	paikalla	Ranta Taru	
Muut osallistujat			Läsnä
Lehto-Häggroth Elina, apulaiskaupunginjohtaja	esittelijä §:t 1—7		paikalla
Askola-Vehviläinen Sole, varhaiskasvatuksen johtaja	esittelijä § 11		paikalla
Kalo Ilkka, perusopetuksen johtaja	esittelijä §:t 9—10		paikalla
Ranki Ari, nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtaja va.	esittelijä § 8		paikalla
Tanninen Eila, talous- ja hallintojohtaja	esittelijä §:t 12—13		paikalla
Vainio Mikko, kirjastopalveluiden johtaja	esittelijä § 14		paikalla
Vikström Anders, ruotsinkielisten palveluiden johtaja			paikalla
Akkanen Inka, viestintäpäällikkö			paikalla
Saari Heidi, lakimies			paikalla
Sakki Anna, hallinnon suunnittelija, pöytäkirjanpitäjä			paikalla
Vainikainen Mari-Paoliina, tutkimuskoordinaattori	§ 3 klo 17:02—18:24		paikalla
Helsingin yliopiston Koulutuksen arviointikeskus			
Oinas Sanna, väitöskirjatutkija Helsingin yliopiston	§ 3 klo 17:02—18:24		paikalla
Koulutuksen arviointikeskus			
Hotulainen Risto, apulaisprofessori Helsingin yliopiston	§ 3 klo 17:02—18:34		paikalla
Koulutuksen arviointikeskus			
Kaskentaus Pepita, opetuspäällikkö	§ 3 klo 17:02—18:34		paikalla
Halme Katjamaria, kehittämisspäällikkö	§ 3 klo 17:02—18:34		paikalla

Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

Todettiin

Allekirjoitukset

Puheenjohtaja Jan Edelmänn

Pöytäkirjanpitäjä Anna Sakki

Pöytäkirjan tarkastus

Aika ja paikka 17.5.2019 klo 12 mennessä

Ranbir Sodhi

Naima El Issaoui

Pykälät 2, 4 ja 14, tarkastettiin ja hyväksyttiin kokouksessa.

Pöytäkirja on yleisesti nähtävänä

Aika ja paikka 20.5.2019 Vantaan kaupungin internetsivuilla paatokset.vantaa.fi

1 § Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus/ EL-H

Kuntalain 103 §:n 2 momentin mukaan on kunnan muu toimielin kuin valtuusto päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet jäsenistä on läsnä.

Lautakunnan jäsenet Siri Ahokas ja Kai-Ari Lundell ovat ilmoittaneet olevansa työn, matkan tai henkilökohtaisen syyn vuoksi estyneitä saapumasta lautakunnan kokoukseen.

Kokouskutsu ja esityslistan asialuettelo on toimitettu lautakunnan jäsenille, kokoukseen osallistuville varajäsenille, kaupunginhallituksen edustajalle ja varaedustajalle torstaina 9.5.2019, jolloin esityslista liitteineen ja asiakirjoinaan on tallennettu extranettiin.

Opetuslautakunta 13.5.2019 § 1

Apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) todeta läsnä olevat lautakunnan jäsenet ja muut kokoukseen osallistujat
- b) oikeuttaa seuraavat kokoukseen kutsutut asiantuntijat olemaan heidän esittelemänsä asian ajan läsnä kokouksessa ja myöntää heille saman asian yhteyteen puheoikeus: tutkimuskoordinaattori Mari-Pauliina Vainikainen, väitöskirjatutkija Sanna Oinas sekä apulaisprofessori Risto Hotulainen Helsingin yliopiston Koulutuksen arviointikeskuksesta, Vantaan kaupungin opetuspäällikkö Pepita Kaskentaus ja kehittämisspäällikkö Katjamaria Halme, asia 3.
- c) todeta kokous lailliseksi ja päätösvaltaiseksi
- d) että kokouksen läsnäolomuutokset kirjataan tähän pykälään.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Lisäksi merkittiin, että

- Nina Pispala saapui kokoukseen klo 17:06 asian 3 käsittelyn aikana.

2 § **Työjärjestyksen hyväksyminen/ EL-H**

Opetuslautakunta 13.5.2019 § 2

Apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään hyväksyä kokouksen esityslista kokouksen työjärjestykseksi.

Käsittely:

Lisättiin työjärjestykseen lisälista asiaksi 14.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Tämä pykälä tarkastetaan heti.

3 §

Asiantuntijoiden selvitykset ja ajankohtaiset asiat/ EL-H

Opetuslautakunta 13.5.2019 § 3

Apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Merkitään seuraavat asiantuntijoiden esittelyt ja kokouksessa ajankohtaisista asioista saatavat selvitykset tiedoksi:

- Tutkimuskoordinaattori Mari-Pauliina Vainikainen ja väitöskirjatutkija Sanna Oinas, Helsingin yliopiston Koulutuksen arviointikeskus: Oppimisen arvioinnin tutkimus
- Apulaisprofessori Risto Hotulainen, Helsingin yliopiston Koulutuksen arviointikeskus: Digitaalisen oppimisen seurantatutkimus
- Opetuspäällikkö Pepita Kaskentaus, kehittämispäällikkö Katjamaria Halme ja nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtaja va. Ari Ranki: Digitaalisen oppimisen seurantatutkimuksen jatkotoimenpiteet

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

4 § Pöytäkirjan tarkastajien valinta/ EL-H

Opetuslautakunta 13.5.2019 § 4

Apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) valita pöytäkirjan tarkastajiksi Ranbir Sodhi ja Naima El Issaoui
- b) tarkastaa pöytäkirja viimeistään perjantaihin 17.5.2019 klo 12.00 mennessä.

Tämä pykälä tarkastetaan heti.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

5 § Kuntalain 92 §:n mukaista ottomenettelyä varten saapuneet päätökset/ EL-H

Opetuslautakunnalle on kuntalain 92 §:n mukaista ottomenettelyä varten lähetetty seuraavat päätökset:

Perusopetuksen johtaja Ilkka Kalo

§ 25 Päätös Ilolan koulun liikuntasalin maksuttomasta käytöstä 14.4.2019

Varhaiskasvatuspäällikkö Kati Timo

§ 2 Pilke päiväkodit Oy, Pilke tiedepäiväkotit Tähtisumun hyväksyminen varhaiskasvatuksen palvelusetelituottajaksi 1.8.2019 alkaen

Kirjastopalveluiden johtaja Mikko Vainio

§ 13 Suorahankintaa koskeva päätös varausten rfid-noutohyllyn hankkimiseksi Hakunilan kirjastoon sekä Martinlaaksossa olevan laitteen päivittämisestä

Opetuslautakunta 13.5.2019 § 5

Apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään olla ottamatta opetuslautakunnan käsiteltäväksi esittelyosassa mainittuja päätöksiä.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

6 § Tiedoksi merkittävät asiat/ EL-H

Opetuslautakunta 13.5.2019 § 6

Apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään merkitä seuraavat asiat tiedoksi:

- Ei ole.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

7 §

Sivistystoimen vuoden 2019 ensimmäinen osavuositarkastus, opetuslautakunnan alainen toiminta / EL-H

VD/2789/02.01.02.00/2019

Vuoden 2019 ensimmäinen osavuositarkastus tehdään ajalta 1.1.2019—30.4.2019. Toimialat laativat osavuositarkastuksen tekstit huhtikuun 2019 toteuman ja huhtikuussa tehtävän koko vuoden 2019 ennusteen pohjalta.

Toimialan laatima katsaus liitetään osaksi koko kaupungin osavuositarkastusta, joka käsitellään kaupunginhallituksessa 20.5.2019. Keskushallinto on pyytänyt toimialoja toimittamaan vuotta 2019 koskevan ensimmäisen osavuositarkastuksensa 13.5.2019 mennessä. Osavuositarkastuksesta laaditaan myös eOVK, joka julkaistaan ekstranetissä sekä vantaa.fi -sivuilla.

Osavuositarkastuksessa keskitytään koko kaupungin näkökulmasta toimialan toiminnan ja talouden keskeisiin asioihin. Toimialan tulee antaa katsauksessaan arvio talousarvionsa toteutumisesta sekä käyttötalouden että investointien tulojen ja menojen osalta koko vuoden 2019 ennusteen pohjalta.

Sitovat tavoitteet ovat kuntalain 110 §:n tarkoittamia valtuuston asettamia toiminnallisia vuositavoitteita, jotka on johdettu valtuustokauden 2018—2021 strategiasta. Vuonna 2019 niitä on 33 kappaletta. Sitovista tavoitteista raportoidaan 30.4.2019 toteumatilanteen mukaisesti.

Toimialan toimintakulujen toteumaprosentti 30.4.2019 on 31,2 % ja toimintatuottojen 41,6 %. Talousarvion ennustetut poikkeamat talousarviosta 2019 sekä toiminnan kehittäminen ja keskeiset muutokset on selvitetty osavuositarkastuksessa.

Irtaimen omaisuuden määrärahan ennustetaan tässä vaiheessa toteutuvan suunnitelman mukaisesti.

Opetuslautakunta 13.5.2019 § 7

Apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään merkitä sivistystoimen vuoden 2019 ensimmäinen osavuositarkastus tiedoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liitteet:

- Sivistystoimen osavuositarkastus 1/2019
- Sivistystoimen talousarvion toteutuminen 30.4.2019
- Sivistystoimen tulokortin 2019 raportointi
- Sitovien tavoitteiden toteutumisen raportti

Täytäntöönpano: Talousyksikkö

Muutoksenhakuohje: Ei muutoksenhakuoikeutta/ Kuntalaki 136 §

Lisätiedot:

Eila Tanninen, 040 589 2731, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

Irja Leikas-Nummela, 050 301 5187, etunimi.sukunimi[at]vantaa

Talousarvion toteutuminen 2019

Toimintatuottojen ennustetaan huhtikuun ennusteessa ylittävän 0,9 milj. euroa. Hankkeet kasvattavat tuloja aikuisopistossa, kulttuuri- ja nuorisopalveluissa. Liikuntapalveluiden tulotavoite ylittyy liikuntapaikkojen nimi- ja mainosmyynnistä. Kaupunginkirjaston tulotavoite ei täysin toteudu. Nettoyksiköistä musiikkiopiston ja kuvataidekoulun tulostavoitteet ylittivät.

Toimintakulut ovat huhtikuun ennusteen mukaan ylittymässä myös n. 0,9 milj. euroa. Hankkeet kasvattavat menoja aikuisopistossa, kulttuuri- ja nuorisopalveluissa. Liikuntapalveluiden menot ylittivät tuloja vastaavasti edustusjoukkueille liikuntapaikkojen nimi- ja mainosmyynnin perusteella jaettavasta markkinointirahasta johtuen. Nettoyksiköistä musiikkiopiston ja kuvataidekoulun menot ylittivät tuloja vastaavasti eli kaikkien nettoyksiköiden toimintakatteiden ennustetaan toteutuvan.

Valtion lukuvuodelle 2019-2020 myöntämän koulutuksellisen tasa-arvon edistämisen avustuksen 2,57 milj. euron syksyn 2019 osuus esitetään määrärahamuutoksena tuloihin ja menoihin. Huhtikuun ennusteessa tätä ei vielä ole huomioitu. Varhaiskasvatuksessa kotihoidon tuen käyttäjämäärän arvioidaan vähenevän 210 lapsella käyttösuunnitelmaan nähden, joka vähentää kustannuksia. Vastaavasti palvelusetelin käyttäjämäärä kasvaa arviolta 125 lapsella, joka lisää kustannuksia. Uuden kunnallisen palvelutuotannon käyttöönoton siirtyminen suunnitellusta ajankohdasta ja lapsimäärä vaikuttavat käyttökustannusten toteumaan. Kustannuspaine kohdistuu henkilöstömenojen osalta erityisesti Seure ostoihin rekrytointihaasteen vuoksi. Ruotsinkielisellä tulosalueella paineita käyttösuunnitelmassa pysymiselle aiheuttaa lisääntynyt henkilöstötarve syksystä, jolloin ruotsinkielinen esiopetus siirtyy ruotsinkielisestä perusopetuksesta ruotsinkieliseen varhaiskasvatukseen. Erityisoppilaita koskeva sopimus Helsingin kanssa on päättynyt, mikä vuorostaan on luonut tarpeen palkata Mårtensdals skolaan ja Kyrkoby skolaan yksi yhteinen erityisopettaja sekä lisää avustajia ruotsinkieliseen perusopetukseen. Lukiolaissa mainittu erityisopetus edellyttää Helsingin gymnasiumiin erityisopettajan palkkaamisen kokovuotisena.

Irtaimen omaisuuden määrärahan ennustetaan toteutuvan suunnitelman mukaisesti.

Toiminnan kehittäminen ja keskeiset muutokset

Sivistystoimessa Myönteisen erityiskohtelun ohjelmasta on käynnistynyt kolme toimenpidettä: Erityisnuorisotyöntekijöitä yläkouluille kohdealueilla ja Erityisnuorisotyöntekijöitä Variaan, tavoitteena keskeyttämisen vähentäminen sekä Tempo-orkesteri.

Varhaiskasvatuspalvelujen piirissä on 12 789 lasta, joka on 409 lasta enemmän kuin edellisen vuoden vastaavana aikana. Kotihoidontuella on ollut keskimäärin 351 lasta

vähemmän kuin vastaavana aikana viime vuonna. Yksityisen varhaiskasvatuksen osuus on 16,0 % (03/2019).

Vuoden 2018 puolella käynnistynyt työelämäpainotteisen perusopetuksen toteuttaminen aineopettajajärjestelmässä (TEPPO), ei luokkamuoitaisesti, on ollut kiinnostava vaihtoehto 8. ja 9. luokkalaisille nuorille. Tällä hetkellä työelämäpainotteisesti opiskelee 140 oppilasta ei luokkamuoitaisesti ja 60 oppilasta luokkamuoitaisesti. Vammaisopetuksen järjestämistarve on ollut edelleen kasvava.

Aikuisopiston aikuisten perusopetuksen kysyntä on kasvanut. Syyslukukaudesta 2019 alkaen perustetaan yksi oppilasryhmä lisää. Ammattiopisto Variassa syksyllä 2018 tehty organisaatiouudistuksen vakiinnuttaminen ja v. 2018 voimaan astuneen lain mukaisen toiminnan prosessien kehittäminen on ollut keskeisimpinä kehittämistoimina alkuvuoden aikana. Yhteishaussa 2019 hakijamäärä on samalla tasolla kuin vuonna 2018. Jatkuvan haun hakijamäärää pyritään kasvattamaan. OKM:stä on haettu strategiarahoitusta osaamisen varmistamiseen erityisesti HOKS -prosessi ja koulutus- ja oppisopimuksen palveluprosessin osaamisen kehittämiseen, sekä lentokoneasentajakoulutuksen kehittämiseen. Oppisopimuskoulutus siirtyy Studenta -järjestelmään 1.7.2019.

Kirjastossa kävijämäärä on kasvanut +22 % (100.498 lisäkävijää) vuoden 2018 ensimmäiseen kvartaaliin verrattuna.

Ruotsinkielisten kunnallisten varhaiskasvatuspalvelujen piirissä oli 272 lasta, joka on 7 lasta vähemmän kuin edellisen vuoden vastaavana aikana. Ruotsinkielisen perusopetuksen 1. luokille ilmoittautuneita ei ollut ennakoitua enemmän, mutta 7. luokille ilmoittautuneiden lukumäärä ylitti arviot, joten paikkoja oli lisättävä. Lukiokoulutuksessa aloiteltiin uuden opetussuunnitelman työstöä.

Uusi kulttuuritoimintalaki astui voimaan 1.3.2019. Myös museolain ja museoiden rahoitukseen liittyvä valtionosuusjärjestelmän uudistus on valmistunut ja astuu voimaan 1.1.2020.

Liikunta- ja nuorisopalveluiden toiminnot ovat toteutuneet suunnitellusti. Nuorisopalveluissa uutena avauksena on Myönteisen erityiskohtelun ohjelman puitteissa aloittanut 11 erityisnuorisotyöntekijää ammattiopisto Variassa ja kuudella yläkoululla.

Sitovat tavoitteet vuodelle 2019

Sitova tavoite vuodelle 2019	Sitovan tavoitteen mittari	Mittarin lähtötaso, v:n 2017 loppu	Mittarin tavoitetaso 2019	Vastuuhenkilö(t)	Keskeiset toimenpiteet 1.1. - 30.4.2019 sitovan tavoitteen toteuttamiseksi	Mittari(e)n tilanne 30.4.2019	Tavoitteen toteutumisarvio Tavoite toteutunee: - täysin - osittain - ei lainkaan
Lisäämme kaupungin elinvoimaa ja vetovoimaa							
Strateginen tavoite 10. Vantaa tunnetaan tapahtumien kaupunkina							
10.1 Vahvistetaan kaupungin kulttuurista vetovoimaa lisäämällä suurten ja näkyvien tapahtumien määrää	Selvitys tapahtumapuiston toteuttamisesta ja alueellisista tapahtumista	Selvitystä ei ole	Selvitys valmis	Elina Lehto-Häggroth	Ei toimenpiteitä	Elinvoimaohjelma ei mennyt läpi valtuustossa, joten tapahtumapuiston selvitystä ei ole voitu jatkaa.	ei lainkaan
Edistämme asukkaiden hyvinvointia							
Strateginen tavoite 11. Vantaalaisten terveys ja hyvinvointi vahvistuvat terveellisempien elintapojen myötä							
11.1 Liikunnallisen elämäntavan lisääminen	Säännölliset matalankynnyksen harrasteliikuntaryhmät eri ikäryhmille	V. 2017 lopussa 176 ryhmää	Ryhmiä 10 % enemmän kuin vuonna 2017	Elina Lehto-Häggroth	Liipa: Ryhmät ovat toteutuneet suunnitelman mukaisesti. Tammi-kesäkuussa toteutuneiden ryhmien määrä raportoidaan elokuussa. Aikuisopisto on tarjonnut alkuvuonna 2019 matalankynnyksen liikuntaryhmiä 240 kpl: liikunta 139, tanssi 77, senioriliikunta 10, perhekurssit 14.	Ryhmiä on toteutunut jo nyt mittarin tavoitetasoa (194 ryhmää) enemmän.	täysin
Strateginen tavoite 12. Hyvinvointierot vähenevät							
12.1 Ennaltaehkäistään ja puututaan kiusaamiseen ja väkivaltaan	Yhteisiä toimenpiteitä ennaltaehkäisemiseen ja puuttumiseen Koulukiusaamisen väheneminen Kouluterveyskyselyn "kiusattuna vähintään kerran viikossa, %" indikaattorilla mitattuna	Kiusaamista ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä ei ole kirjattu kaikkien toimintasuunnitelmiin Kysely toteutettu viimeksi keväällä 2017. Vantaalaisista 4.-5. luokkalaisista 7,9 % ja 8.-9. luokkalaisista 6,0 % koki tullessa kiusatuksi	Kaikkien toimintayksiköiden, myös vapaa-ajan toimijoiden, toimintasuunnitelmiin on kirjattu kiusaamista ennaltaehkäisevät toimenpiteet Koulukiusaamista kokeneiden osuus laskee sekä 4.-5. luokkalaisten että 8.-9. luokkalaisten keskuudessa	Elina Lehto-Häggroth	Vaka: 1.8.2019 käyttöön otettavaan Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaan on tehty konkreettiset kirjaukset kiusaamisen ehkäisemisestä, puuttumisen keinoista ja seurannasta. Lisäksi uudet kirjaukset kehotunnekasvatuksesta ja turvataidoista. Lisäksi laaditaan kaupunkitasoinen pohja kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmaksi, joka tullaan laatimaan jokaisessa varhaiskasvatuksen toimintayksikössä syksyllä 2019. / Liipa: Liikuntapalveluiden hankesuunnitelmiin on kirjattu kiusaamista ennaltaehkäisevät toimenpiteet. / PO: Kaikkia kouluja on veloitettu käyttämään systemaattista tapaa edistää tunne- ja sosiaalisia taitoja. Koulujen kesken isoja eroja toteutustapojen vaikuttavuudessa ja laajuudessa. / Suna: Oppilaitoksilla suunnitelmat opiskelijan suojaamiseksi kiusaamiselta ja häirinnältä. / Varia: Kiusaamiskyselyt tehty alkuvuoden aikana. Toimenpiteet ja toimenpiteiden toteutuksen aikataulu käydään läpi toimipisteittäin ja aloittain. / Nupa: Kiusaamisen ehkäisyn toimenpiteet on yhdessä henkilökunnan kanssa päätetty ottaa nuorisopalveluiden tärkeimpien painopisteiden joukkoon ja niihin mietitään toimenpiteitä jokaisessa toimintayksikössä. Martinlaakson nuorisotilan ja koulun yhdessä kehittämää M-Crew kiusaamisen ehkäisyohjelmaa on levitetty muihin kouluihin. Kouluissa on otettu käyttöön aktiivisesti keinoja ja menetelmiä, joilla oppilaat oppivat sosiaalisia taitoja.	Kiusaamista ennaltaehkäisevät toimenpiteet on otettu laajasti huomioon toimintayksiköiden toimintasuunnitelmatyössä ja työtä jatketaan edelleen. Kouluterveyskysely toteutetaan vuonna 2019 ja tavoitetta raportoidaan tulosten valmistuttua.	täysin

12.4 Ilman 2. asteen tutkintoa olevien vantaalaisnuorten (alle 30-v.) prosenttiosuus vähenee	Ilman 2. asteen tutkintoa olevien vantaalaisnuorten (alle 30-v.) prosenttiosuus Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen Varian perustutkintokoulutuksessa (negatiivinen keskeyttäminen)	24,6 % (20–29-v. korkeintaan perusaste, v. 2017 Tilastokeskus) 17,1 % kaikki perustutkinto-opiskelijat, alle 20 -vuotiaiden perustutkinto-opiskelijoiden osalta lähtötasoa ei saatavilla	Osuus vähenee 14,5 % kaikki perustutkinto-opiskelijat, 15 % alle 20 -vuotiaat perustutkinto-opiskelijat	Elina Lehto-Häggroth, raportointivastuu 1. mittarin osalta Matti Ruusula	<i>ei sivin raportoitava</i> ESR-hanke keskeyttämisestä kohtaamiseen käynnistyi 1.4.2019. Toimenpiteitä keskeyttämisen ehkäisyyn tehdään ja mm. käynnistyneen hankkeen myötä etsitään uusia toimintamalleja. Myönteisen erityiskohtelun ohjelmassa on aloittanut 5 erityisnuorisotyöntekijää, joiden päätehtävä on keskeyttämisen vähentäminen.	<i>ei sivin raportoitava</i> Negatiivisten keskeytysten lukumäärä on ajalta 1.1.-31.3.2019 yhteensä 185 kpl. Määrä on hieman korkeampi vuoden 2018 samaan ajankohtaan nähden (127 kpl)	<i>ei sivin raportoitava</i> täysin
Strateginen tavoite 13. Suomen monikulttuurisin kaupunki hoitaa myös kotouttamisen parhaiten							
13.1 Kotoutumisen onnistuminen Vantaalla varmistetaan	Kotoutumissuunnitelmat laaditaan perheille ja työvoiman ulkopuolella oleville viipymättä ja arvioidaan vuosittain. Naisten työllistyminen raportoidaan erikseen Toimintamallit, joilla edistetään kotona olevien maahanmuuttajavanhempien suomen- tai ruotsinkielen oppimista	2016 maahanmuuttajapalvelujen asiakkaaksi tulleista työkäisistä: - osallistunut suomen kielen koulutukseen 89 % - oma vuokrasopimus 70 % - kaikista työllistynyt 4 % - naisista työllistynyt 1 % Nykyisiä toimintamalleja ovat Tempo ja Icehearts. Kaksi uutta hanketta alkamassa. Lisäksi kaupungin vakiintunutta toimintaa ovat varhaiskasvatuksen ja aikuisopiston yhdessä järjestämä suomenkielenopetus kotivanhemmille (Kotva). Vuoden 2017 lopussa Kotva -toimintaa järjestettiin yhdeksässä ryhmässä	2016 maahanmuuttaja-palvelujen asiakkaaksi tulleista työkäisistä v. 2019 aikana: - osallistunut suomen kielen koulutukseen 95 % - oma vuokrasopimus 80 % - kaikista työllistynyt 14 % - naisista työllistynyt 4 % Olemassa olevia toimintamalleja on vahvistettu ja uusilla hankkeilla on luotu uusia toimintamalleja. Aikuisopiston ja varhaiskasvatuksen Kotva-toimintaa järjestetään 12 ryhmässä	Elina Lehto-Häggroth, Jaakko Niinistö ja Jukka T. Salminen	<i>ei sivin raportoitava</i> Vaka ja suna: Varhaiskasvatus on valmistellut yhdessä Aikuisopiston kanssa kahden uuden ryhmän aloittamista syksyllä 2019 alkaen. PO: Vanhemmat mukana -hanke yhdessä Careerian kanssa	<i>ei sivin raportoitava</i> PO: Hankkeen avulla tuettu noin 30 maahanmuuttajavanhemman tietoisuutta peruskoulusta ja annettu eväitä omaan kouluttautumiseen.	<i>ei sivin raportoitava</i> osittain
Strateginen tavoite 15. Kaupungin tilojen sisäilmatilanne paranee							
15.1 Sisäilmakorjaustoimenpiteet kohteissa onnistuvat	Sisäilmakorjauksien onnistumista mitataan kohdekohtaisilla oirekyselyillä	Vuoden 2018 oirekyselyn tulokset	Sisäilmaoireet korjatussa kohteessa vähenevät 80 %	Elina Lehto-Häggroth ja Hannu Penttilä, raportointivastuu: Elina Lehto-Häggroth	Vaka: Sisäilmatutkimuksen perusteella Simonmetsän, Koskikujan ja Autioniitin päiväkodeissa edellytetään välittömiä toimenpiteitä sisäilmatilanteen korjaamiseksi. PO: Tutkimuksen toimenpiteisiin reagoiminen. Toimenpidesuunnitelma kuuden kiireellimmän yksikön osalta.	Kohdekohtainen oirekysely on toteutettu yhdessä koulussa.	osittain
15.2 Sisäilmasta sairastuneille tarjotaan tilat, jotka eivät aiheuta oireita	Käyttäjien lukumäärä, joille ei ole löytynyt soveltuvia tiloja	Ei tiedossa	Kaikille löytyy sopiva tila, jossa ei tule oireita	Elina Lehto-Häggroth ja Hannu Penttilä, raportointivastuu: Elina Lehto-Häggroth	Puhdas tila -esitys käsitelty opetuslautakunnassa huhtikuussa 2019.	Puhtaan tilan käyttöönotto syksyllä 2019.	täysin

Tavoitteen nro	Toimialan tavoite	Tavoitteen mittari(t)	Mittarin lähtötaso, v:n 2017 loppu	Mittarin tavoitetaso 2019	Tavoitteen yhteys strategi- seen tavoitteeseen nro	Tavoitteen yhteys sitovaan tavoitteeseen nro	Vastuuhenkilö	Tavoitteen toteutumista uhkaavat riskitekijät	Toteuma 1 4/2019
Turvaamme talouden tasapainon									
Strateginen tavoite 2. Parannamme tuottavuutta talouslinjausten toteuttamiseksi									
1	Sähköisten työ-, koulutus- ja kokousvälineiden hyödyntäminen vapauttaa siirtymisiin käytettyä työaika	Verkkokoulutuksien lukumäärä	Lähtötason tietoa ei ole saatavissa	Raportointi Osumaan uuden toiminnon kautta	2	1.1	Talous- ja hallintopalvelut	Verkkokoulutuksiin ei osallistuta	Koulutuksiin ja kokouksiin osallistumista verkkovälineiden kautta on lisätty. Lisäksi Varian opiskelijoille verkkokursseja ja niiden määrää kehitetään parhaillaan.
Tiivistämme kaupunkia lähiluontoa vaalien									
Strateginen tavoite 4. Vahvistamme resurssiinsaasti nykyistä kaupunkirakennetta									
2	Tuetaan lasten ja nuorten kasvua ympäristövastuulliseen toimintaan sekä vahvistetaan kuntalaisten tietoisuutta ympäristövastuusta	- Ympäristövastuuteemat näkyvät yksiköiden lukuvuosi- ja vuosisuunnitelmissa. - Jokaisessa toimintayksikössä on toimiva ekotukihenkilö, ekotiimi tai ympäristöryhmä.	Ympäristövastuutavoitteita aseteltu: lukioiden 5/6, suomen ja ruotsinkielisen perusopetuksen 23/47 (ruotsi 4/4) lukuvuosisuunnitelmilla 2017-2018. Nuorisopalveluiden ja osalla kulttuuripalveluiden yksiköiden tuloskorteista. Varhaiskasvatuksen ty:en toimintasuunnitelma ohjaa kestävän kehityksen toimintaan. Ympäristövastuu puuttuu Varian lukuvuoden suunnittelun puitteista talous- ja hallintopalveluiden suunnitelmista. -Ekotukihenkilöitä: päiväkodit 177 (suom) ja 5 (ruotsi), koulut 62 (suom) ja 5 (ruotsi), 2. aste 23 (suom) ja 1 (ruotsi), kirjasto 13, kulttuuripalvelut 9, liikuntapalvelut 1, nuorisopalvelut 14 ja TaHa 1.	-Jokaisen toimintayksikön lukuvuosi-, toimintakausi- tai vuosisuunnitelmissa ympäristövastuuteot kirjattuna. - 1-2 aktiivista ekotukihenkilöä jokaisessa toimintayksikössä	4	4.1	Tulosaluejohtajat	Yksiköt eivät sitoudu ympäristövastuu- toimintaan.	Vaka: Kirjaukset toimintayksiköiden suunnitelmiin raportoidaan syksyllä 2019, kun uudet toimintasuunnitelmat on laadittu. Suna: Lukioiden laatukortilla lv. 2018-2019 tavoitteena kouluruoan arvostuksen nostaminen. Aikuisopisto on tarjonnut alkuvuoden 2019 aikana tästä aihekokonaisuudesta 5 kpl luentoja ja 26 kpl kursseja. Ekotukihenkilöt kaikissa toimintayksiköissä. Kulpa: jokaisessa yksikössä ekotukihenkilö tai -ryhmä RKT: Lukuvuosisuunnitelmiin lisätty ympäristöotsikot. Kaikissa yksiköissä on ekotukihenkilöt. Liipa: Ekotiimi on aloittanut toimintansa. Nupa: Jokaisesta toimintayksiköstä on valittu henkilö Nuorisopalveluiden yhteiseen ympäristöryhmään kehittämään ympäristövastuuteemoja nuorisopalveluiden kaikessa toiminnassa.

Lisäämme kaupungin elinvoimaa ja vetovoimaa

Strateginen tavoite 10. Vantaa tunnetaan tapahtumien kaupunkina

Sitova tavoite 10.1: Vahvistetaan kaupungin kulttuurista vetovoimaa lisäämällä suurten ja näkyvien tapahtumien määrää		Selvitys tapahtumapuiston toteuttamisesta ja alueellisista tapahtumista	Selvitystä ei ole	Selvitys valmis			Elina Lehto-Häggroth	Selvitys ei valmistu määräaikaan mennessä	
3	Vantaa tunnetaan laadukkaista palveluistaan	Tulosalueiden menestystarinat	Lähtötietoa ei ole saatavissa.	Jokaisella tulosalueella on vähintään yksi menestystarina, jota tuodaan esille eri viestintäkanavissa.	10	10.1	Tulosaluejohtajat	Onnistumisista ja laadukkaista palveluista ei viestitä organisaation ulkopuolelle	Kulpa: Suunnittelu aloitettu. Viestinnän toimeenpiteet syksyllä 2019. RKT: Viestinnän suunnittelu aloitettu. Vaka: Varhaiskasvatuksen arvot on uudistettu. Esittely opetuslautakunnassa politiikoille. Henkilöstölle tulosaluepäivässä 6.3. Blogi ja facebook toukokuu 2019. Varia: Viestintäsuunnitelma päivitetty ja hyväksytty 15.4.2019. Näkyvyyttä eri some-kanavissa ja www-sivuilla lisätty mm. hyvien toteutusten esittelyinä. Nupa: Oma viestintäryhmä suunnittelee menestystarinanostoja joka kuukausi. Liipa: kumppaniurheilijaesittelyt Tarinoita Vantaalta -sivulla.

Edistämme asukkaiden hyvinvointia

Strateginen tavoite 11. Vantaalaisten terveys ja hyvinvointi vahvistuvat terveellisempien elintapojen myötä

Sitova tavoite 11.1: Liikunnallisen elämäntavan lisääminen		Säännölliset matalankynnyksen harrasteliikuntaryhmät eri ikäryhmille	V. 2017 lopussa 176 ryhmää	Ryhmiä 10 % enemmän kuin vuonna 2017			Elina Lehto-Häggroth	Avustuspäämäärä leikataan ja/tai ei saada riittävästi kumppaneita seuratoimijoista	
4	Kehitetään toimintamalleja liikunnallisen elämäntavan vahvistamiseksi	Uusien toimintamallien kokeilujen määrä kasvaa	Lähtötaso ei ole tiedossa	Kolmea uutta toimintamallia käynnissä	11	11.1	Liikuntajohtaja	Ei riittävästi rahoitusta ja/tai henkilöresurssia kokeilujen toteuttamiseksi	Liipa: Matalan kynnyksen seuratoiminta kouluilla käynnissä, Kortteliliiga ja pelipäivät käynnistyvät toukokuussa. Varia: Haettu liikkuva koulu -rahoitusta yhdessä liikuntapalveluiden kanssa ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien liikunnallisuuden lisäämiseksi ja tukemiseksi.

5	Kiinnitetään erityishuomiota vähän liikkuvien tunnistamiseen ja kannustamiseen	Toimintayksikköjen toimintasuunnitelmissa huomioidaan vähän liikkuvat.	Lähtötiedot huomioitu yksittäisissä toimintasuunnitelmissa	Kaikkien toimintayksiköiden toimintasuunnitelmissa on huomioitu vähän liikkuvat	11	11.1	Tulosaluejohtajat	Viestintä yksiköihin epäonnistuu, yksiköiden toimintasuunnitelmissa liikaa päällekkäisiä painotuksia	Vaka: Raportoidaan syksyllä 2019, kun uudet toimintasuunnitelmat on laadittu. Nupa: Nupan liikuntaryhmä rakentaa toimintamallia liikunnan systemaattiseksi lisäämiseksi kaikilla nuorisotiloilla. Toimintasuunnitelmissa liikunnallisen elämäntavan vahvistaminen huomioitu. PO: Liikkuva koulu toiminta jatkuu kaikilla kouluilla, Kyyditön-koulumatka kampanja lisännyt lihasvoimin liikkumista koululle, muutamalla koululla on kokeilussa aktiivisuusrannekkeet.
---	--	--	--	---	----	------	-------------------	--	---

Strateginen tavoite 12. Hyvinvointierot vähenevät

Sitova tavoite 12.1 Ennaltaehkäistään ja puututaan kiusaamiseen ja väkivaltaan	Yhteisiä toimenpiteitä ennaltaehkäisemiseen ja puuttumiseen	Kiusaamista ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä ei ole kirjattu kaikkien toimintasuunnitelmiin.	Kaikkien toimintayksiköiden, myös vapaa-ajan toimijoiden, toimintasuunnitelmiin on kirjattu kiusaamista ennaltaehkäisevät toimenpiteet			Elina Lehto-Häggroth	Toimenpiteitä ei viedä suunnitelmiin tai niitä ei toteuteta.	
	Koulukiusaamisen väheneminen Kouluterveyskyselyn "kiusattuna vähintään kerran viikossa, %" indikaattorilla mitattuna.	Kysely toteutettu viimeksi keväällä 2017. Vantaalaisista 4.-5. luokkalaisista 7,9 % ja 8.-9. luokkalaisista 6,0 % koki tullessa kiusatuksi.	Koulukiusaamista kokeneiden osuus laskee sekä 4.-5. luokkalaisten että 8.-9. luokkalaisten keskuudessa.			Elina Lehto-Häggroth	Suunnitellut toimenpiteet eivät ole riittävän vaikuttavia.	
Sitova tavoite 12.4 Ilman 2. asteen tutkintoa olevien vantaalaisnuorten (alle 30-v.) prosenttiosuus vähenee	Ilman 2. asteen tutkintoa olevien vantaalaisnuorten (alle 30-v.) prosenttiosuus	24,6 % (20–29-v. korkeintaan perusaste, v. 2017 Tilastokeskus)	Osuus vähenee			Elina Lehto-Häggroth, raportointivastuu 1. mittarin osalta Matti Ruusula	Toimenpiteet eivät ole vaikuttavia.	
	Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen Varian perustutkintokoulutuksessa (negatiivinen keskeyttäminen)	17,1 % kaikki perustutkinto-opiskelijat, alle 20 -vuotiaiden perustutkinto-opiskelijoiden osalta lähtötasoa ei saatavilla	14,5 % kaikki perustutkinto-opiskelijat, 15 % alle 20 -vuotiaat perustutkinto-opiskelijat					

6	Kokeilemme uudenlaisia toimintamalleja ammatillisen koulutuksen opintojen keskeyttämisen vähentämiseksi	Ammatillisen koulutuksen keskeyttämisprosentti Varian perustutkintokoulutuksissa (negatiivinen keskeyttäminen)	17,1 %	14,5 %	12	12.4	Nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtaja	Kehittämistoimenpiteet eivät ole vaikuttavia	Varia: Negatiivisten keskeyttämisten määrä ajalla 1.1.-31.3.2019 (185 kpl) on hieman kasvanut vuoden 2018 (127 kpl) ajanjaksoon verrattuna. Keskeyttämisestä kohtaamiseen -projekti on käynnistynyt 1.4.2019. Hankkeessa haetaan uusia tapoja keskeyttämisen vähentämiseen. Raportoidaan 8/2019
		Ammatillisen koulutuksen keskeyttämisprosentti alle 20 -vuotiaiden opiskelijoiden osalta (negatiivinen keskeyttäminen)	Uusi mittari, mistä johtuen aikaisempaa vertailutietoa ei ole saatavilla.	15,0 %					
7	Perusopetuksen jälkeiseen jatkokoulutukseen sijoittuneiden %-osuus kasvaa	sijoittuneiden %-osuus	98,0 %	99,00 %	12	12.4	Nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtaja	Kohderyhmään kuuluvia ei tavoiteta, nuori ei halua hakeutua tai osallistua koulutukseen	Raportoidaan 8/2019
Strateginen tavoite 13. Suomen monikulttuurisin kaupunki hoitaa myös kotouttamisen parhaiten									
Sitova tavoite 13.1: Kotoutumisen onnistuminen Vantaalla varmistetaan		Kotoutumissuunnitelmat laaditaan perheille ja työvoiman ulkopuolella oleville viipymättä ja arvioidaan vuosittain. Naisten työllistyminen raportoidaan erikseen	2016 maahanmuuttajapalvelujen asiakkaaksi tulleista työikäisistä: - osallistunut suomen kielen koulutukseen 89 % - oma vuokrasopimus 70 % - kaikista työllistynyt 4 % - naisista työllistynyt 1 %	2016 maahanmuuttaja-palvelujen asiakkaaksi tulleista työikäisistä v. 2019 aikana: - osallistunut suomen kielen koulutukseen 95 % - oma vuokrasopimus 80 % - kaikista työllistynyt 14 % - naisista työllistynyt 4 %			Elina Lehto-Häggroth, Jaakko Niinistö ja Jukka T. Salminen	Yleinen yhteiskuntakehitys, hallitsematon maahanmuutto. Kotouttamislainsäädäntö ja paikalliset tarpeet eivät tue toisiaan; yrittäjille ei luoda motivaatiota työllistää kotoutettavia	
		Toimintamallit, joilla edistetään kotona olevien maahanmuuttajavanhempien suomen- tai ruotsinkielen oppimista	Nykyisiä toimintamalleja ovat Tempo ja Icehearts. Kaksi uutta hanketta alkamassa. Lisäksi kaupungin vakiintunutta toimintaa ovat varhaiskasvatuksen ja aikuisopiston yhdessä järjestämä suomenkielenopetus kotivanhemmille (Kotva). Vuoden 2017 lopussa Kotva -toimintaa järjestettiin yhdeksässä ryhmässä.	Olemassa olevia toimintamalleja on vahvistettu ja uusilla hankkeilla on luotu uusia toimintamalleja. Aikuisopiston ja varhaiskasvatuksen Kotva-toimintaa järjestetään 12 ryhmässä				Kotva toiminnan ja hankkeiden yhteensovittaminen päiväkodin normaaliin arkeen sekä toiminnan että tilojen näkökulmasta.	
Strateginen tavoite 15. Kaupungin tilojen sisäilmatilanne paranee									
Sitova tavoite 15.1: Sisäilmakorjaustoimenpiteet kohteissa onnistuvat		Sisäilmakorjauksien onnistumista mitataan kohdekohtaisilla oirekyselyillä	Vuoden 2018 oirekyselyn tulokset	Sisäilmaoireet korjatussa kohteessa vähenevät 80 %			Elina Lehto-Häggroth ja Hannu Penttilä, raportointivastuu: Elina Lehto-Häggroth	Korjaukset epäonnistuvat. Vaikutukset näkyvät viiveellä	

Sitova tavoite 15.2: Sisäilmasta sairastuneille tarjotaan tilat, jotka eivät aiheuta oireita	Käyttäjien lukumäärä, joille ei ole löytynyt soveltuvia tiloja	Ei tiedossa	Kaikille löytyy sopiva tila, jossa ei tule oireita			Elina Lehto-Häggroth ja Hannu Penttilä, raportointivastuu: Elina Lehto-Häggroth	Terveiden väistötilojen puute	
---	--	-------------	--	--	--	---	-------------------------------	--

Olemme edelläkävijöitä palvelujen kehittämisessä

Strateginen tavoite 17. Digitaalisista palveluista rakennetaan kuntalaisen pääasiointikanava

KONSAS									
Sitova tavoite 17.1: Toimialoja, liikelaitoksia ja osakeyhtiöitä varten luodaan toiminnan digitalisointisuunnitelmat									
8	Digitaalisten palveluiden suunnitelmat	Tulosalueiden digisuunnitelmat	Vuonna 2018 työstetty kirjaston, perusopetuksen ja liikuntapalveluiden digisuunnitelmia	Vakaan sekä nuoriso- ja aikuiskoulutukseen on laadittu digisuunnitelmat vuoden 2019 loppuun mennessä	17	17.1.	Varhaiskasvatuksen + nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtajat	Yhteistyö tietohallinnon kanssa laajoissa projekteissa	Varhaiskasvatuksen digisuunnitelma valmis 4/2019. Myös sunan ja perusopetuksen digisuunnitelmat ovat valmiit.
9	Data-analytiikan hyödyntäminen toiminnan ja palveluiden kehittämisessä	Kartoitetaan oppimisanalytiikan keräämiseen ja soveltamiseen sopivat järjestelmät	Tietoa ei ole	Kartoitus tehty	17	17.1.	Tulosaluejohtajat	Alan jatkuva muutos, kartoituksen sisältö ja merkitys kustannusten ja kilpailutusten näkökulmasta	DigiVan-hankkeessa on tehty keväällä 2019 markkinakartoitusta digitaalisen oppimisen markkinoista. Joukossa on ollut myös oppimisanalytiikan yrityksiä. Perusopetuksessa on ollut muutamia kokeiluja tiedolla johtamista tukevien työkalujen käytössä.
10	Robottiikan oppimiskeskus toimii ohjelmoinnin ja robottiikan oppimisen keskuksena. Oppimiskeskus palvelee kaikkia sivistystoimen tulosalueita ja on avoin kaikille kuntalaisille.	- Kävijämäärä: Robottiikan oppimiskeskuksessa vierailleet tai sen tuottamaan opetukseen osallistuneet lapset ja nuoret - Koulutusten määrä: henkilökunnalle järjestetyt koulutukset	Toiminta Robottiikan oppimiskeskuksessa ei ole käynnistynyt.	- Kävijämäärä kasvaa vuoden 2018 tasosta - Koulutusten määrä kasvaa vuoden 2018 tasosta	17	17.1.	Talous- ja hallintopalvelut	Opettajat eivät osallistu koulutuksiin	Syksyllä 2018 työpajoja esiopetuksen lapsille, perusopetuksen oppilaille ja lukioiden opiskelijoille 32 ryhmää (340 lasta ja nuorta) sekä henkilökunnan koulutuksia 9 ryhmää ja avoimia info-iltoja 3 (yhteensä 110 osallistujaa). Keväällä 2019 oppilaspajoja yhteensä 14 ryhmää (295 lasta ja nuorta) sekä henkilökunnan koulutuksia 13 ryhmää + 4 pop up -iltapäivää (300 osallistujaa). Lisäksi toukokuussa 2019 järjestetään lukioille iso teknologiatapahtuma, jonne odotetaan 150 opiskelijaa.

Johdamme uudistuen ja osallistuen

Strateginen tavoite 19. Johtaminen uudistuu muutoksissa

11	Toimintakulttuurin ja muutoksen johtamista tuetaan vaikuttavilla esimies- ja työyhteisövalmennuksilla	Oppimispäivien määrä (johtaminen ja esimiestyö - koulutukset)	Vuonna 2017 oppimispäiviä 1192 kpl	Oppimispäivien määrä kasvaa 5 % vuoden 2017 tasosta	19	19.2	Talous- ja hallintopalvelut	Valmennuksia ei saada toteutettua tai niihin ei osallistuta	Sivistystoimen tasoinen raportti tuotetaan myöhemmin, kun koko vuoden tiedot ovat järjestelmässä. Esim. Variassa on käynnissä Esimiehenä Vantaalla -valmennukset. Varian uuden organisaation esimiehet osallistuvat valmennukseen. Perusopetuksessa 25 esimiestä osallistuu kokeiluna KEVAN järjestämään pitkäkestoiseen koulutukseen, kuusi koulua mukana johtamisvalmennuksessa.
----	---	---	------------------------------------	---	----	------	-----------------------------	---	--

	TP 2018	KS19	Kum. Toteuma 4.2019	Kum. Toteuma %	Ennuste 2019	E - KS 2019	E / KS 2019, %
Sivistystoimi							
TOIMINTATUOTOT	38 332	37 440	15 588	42 %	38 337	898	102,4 %
TOIMINTAKULUT	-476 081	-510 340	-158 979	31 %	-511 208	-867	100,2 %
TOIMINTAKATE	-437 749	-472 901	-143 392	30 %	-472 870	30	100,0 %

	TP 2018	KS19	Kum. Toteuma 4.2019	Kum. Toteuma %	Ennuste 4.2019	E - KS 2019	E / KS 2019, %
Sivistystoimi, bruttobudjetoidut							
TOIMINTATUOTOT	34 997	33 853	14 586	43 %	34 616	762	102,3 %
TOIMINTAKULUT	-438 174	-469 424	-146 329	31 %	-470 157	-734	100,2 %
TOIMINTAKATE	-403 177	-435 571	-131 743	30 %	-435 542	29	100,0 %

	TP 2018	KS19	Kum. Toteuma 4.2019	Kum. Toteuma %	Ennuste 4.2019	E - KS 2019	E / KS 2019, %
Sivistystoimen lautakunnat							
TOIMINTAKULUT	-121	-159	-52	32 %	-159	0	100,0 %
TOIMINTAKATE	-121	-159	-52	32 %	-159	0	100,0 %

	TP 2018	KS19	Kum. Toteuma 4.2019	Kum. Toteuma %	Ennuste 4.2019	E - KS 2019	E / KS 2019, %
Sivistystoimen yhteiset palvelut							
TOIMINTATUOTOT	3	0	0	0 %	0	0	
TOIMINTAKULUT	-3 340	-9 751	-1 281	13 %	-9 751	0	100,0 %
TOIMINTAKATE	-3 337	-9 751	-1 281	13 %	-9 751	0	100,0 %

	TP 2018	KS19	Kum. Toteuma 4.2019	Kum. Toteuma %	Ennuste 4.2019	E - KS 2019	E / KS 2019, %
Suomenkielinen perusopetus							
TOIMINTATUOTOT	9 386	8 898	3 968	45 %	8 898	0	100,0 %
TOIMINTAKULUT	-185 623	-197 896	-63 269	32 %	-197 896	0	100,0 %
TOIMINTAKATE	-176 237	-188 998	-59 300	31 %	-188 998	0	100,0 %

	TP 2018	KS19	Kum. Toteuma 4.2019	Kum. Toteuma %	Ennuste 4.2019	E - KS 2019	E / KS 2019, %
Suomenkielinen lukiokoulutus							
TOIMINTATUOTOT	677	507	358	71 %	507	0	100,0 %
TOIMINTAKULUT	-24 679	-25 144	-7 874	31 %	-25 144	0	100,0 %
TOIMINTAKATE	-24 002	-24 637	-7 516	31 %	-24 637	0	100,0 %

			Kum. Toteuma 4.2019	Kum. Toteuma %	Ennuste 4.2019	E - KS 2019	E / KS 2019, %
Aikuisopisto	TP 2018	KS19					
TOIMINTATUOTOT	1 670	1 531	919	60 %	1 776	245	116,0 %
TOIMINTAKULUT	-4 538	-4 902	-1 503	31 %	-5 036	-134	102,7 %
TOIMINTAKATE	-2 868	-3 371	-584	17 %	-3 260	111	96,7 %

			Kum. Toteuma 4.2019	Kum. Toteuma %	Ennuste 4.2019	E - KS 2019	E / KS 2019, %
Varhaiskasvatus	TP 2018	KS19					
TOIMINTATUOTOT	15 762	15 664	5 836	37 %	15 664	0	100,0 %
TOIMINTAKULUT	-159 330	-168 731	-52 968	31 %	-168 731	0	100,0 %
TOIMINTAKATE	-143 569	-153 067	-47 133	31 %	-153 067	0	100,0 %

			Kum. Toteuma 4.2019	Kum. Toteuma %	Ennuste 4.2019	E - KS 2019	E / KS 2019, %
Kaupunginkirjasto	TP 2018	KS19					
TOIMINTATUOTOT	339	262	144	55 %	238	-24	90,9 %
TOIMINTAKULUT	-10 115	-8 924	-2 852	32 %	-8 924	0	100,0 %
TOIMINTAKATE	-9 776	-8 662	-2 708	31 %	-8 686	-24	100,3 %

			Kum. Toteuma 4.2019	Kum. Toteuma %	Ennuste 4.2019	E - KS 2019	E / KS 2019, %
Muu koulutus	TP 2018	KS19					
TOIMINTAKULUT	-15	-20	0	0 %	-20	0	100,0 %
TOIMINTAKATE	-15	-20	0	0 %	-20	0	100,0 %

			Kum. Toteuma 4.2019	Kum. Toteuma %	Ennuste 4.2019	E - KS 2019	E / KS 2019, %
Ruotsinkielinen tulosalue	TP 2018	KS19					
TOIMINTATUOTOT	652	582	252	43 %	582	0	100,0 %
TOIMINTAKULUT	-11 759	-12 356	-3 847	31 %	-12 356	0	100,0 %
TOIMINTAKATE	-11 108	-11 774	-3 595	31 %	-11 774	0	100,0 %

			Kum. Toteuma 4.2019	Kum. Toteuma %	Ennuste 4.2019	E - KS 2019	E / KS 2019, %
Kulttuuripalvelut	TP 2018	KS19					
TOIMINTATUOTOT	606	337	175	52 %	505	167	149,7 %
TOIMINTAKULUT	-6 838	-7 124	-2 386	33 %	-7 292	-167	102,4 %
TOIMINTAKATE	-6 232	-6 787	-2 211	33 %	-6 787	0	100,0 %

	TP 2018	KS19	Kum. Toteuma 4.2019	Kum. Toteuma %	Ennuste 4.2019	E - KS 2019	E / KS 2019, %
Liikuntapalvelut							
TOIMINTATUOTOT	5 098	5 353	2 509	47 %	5 503	150	102,8 %
TOIMINTAKULUT	-22 819	-25 465	-7 569	30 %	-25 615	-150	100,6 %
TOIMINTAKATE	-17 721	-20 112	-5 060	25 %	-20 112	0	100,0 %

	TP 2018	KS19	Kum. Toteuma 4.2019	Kum. Toteuma %	Ennuste 4.2019	E - KS 2019	E / KS 2019, %
Nuorisopalvelut							
TOIMINTATUOTOT	805	718	425	59 %	942	224	131,2 %
TOIMINTAKULUT	-8 996	-8 952	-2 728	30 %	-9 234	-282	103,1 %
TOIMINTAKATE	-8 191	-8 234	-2 303	28 %	-8 292	-58	100,7 %

	TP 2018	KS19	Kum. Toteuma 4.2019	Kum. Toteuma %	Ennuste 4.2019	E - KS 2019	E / KS 2019, %
Sivistystoimi, nettobudjetoidut							
TOIMINTATUOTOT	3 335	3 586	1 002	28 %	3 722	135	103,8 %
TOIMINTAKULUT	-37 907	-40 917	-12 650	31 %	-41 050	-134	100,3 %
TOIMINTAKATE	-34 572	-37 330	-11 648	31 %	-37 329	1	100,0 %

	TP 2018	KS19	Kum. Toteuma 4.2019	Kum. Toteuma %	Ennuste 4.2019	E - KS 2019	E / KS 2019, %
Ammatillinen koulutus							
TOIMINTATUOTOT	1 895	2 278	273	12 %	2 278	0	100,0 %
TOIMINTAKULUT	-32 858	-35 914	-11 024	31 %	-35 914	0	100,0 %
TOIMINTAKATE	-30 963	-33 636	-10 752	32 %	-33 636	0	100,0 %

	TP 2018	KS19	Kum. Toteuma 4.2019	Kum. Toteuma %	Ennuste 4.2019	E - KS 2019	E / KS 2019, %
Musiikkiopisto							
TOIMINTATUOTOT	1 056	1 001	536	54 %	1 050	49	104,9 %
TOIMINTAKULUT	-4 083	-4 078	-1 295	32 %	-4 128	-50	101,2 %
TOIMINTAKATE	-3 027	-3 077	-759	25 %	-3 078	-1	100,0 %

	TP 2018	KS19	Kum. Toteuma 4.2019	Kum. Toteuma %	Ennuste 4.2019	E - KS 2019	E / KS 2019, %
Kuvataidekoulu							
TOIMINTATUOTOT	383	308	194	63 %	394	86	127,9 %
TOIMINTAKULUT	-966	-925	-331	36 %	-1 009	-84	109,1 %
TOIMINTAKATE	-583	-617	-137	22 %	-615	2	99,7 %

8 § **Varian opetuslajohtajan virkanimikkeen (vakanssi 404752) muuttaminen osaamispalveluesimiehen virkanimikkeeksi ja kelpoisuusehdon vahvistaminen 1.8.2019 alkaen / AR**

VD/3615/01.01.00.00/2019

Hallintosäännön 14 luvun 2 §:n mukaan asianomainen lautakunta ja liikelaitoksen johtokunta päättää muiden tehtäväalueensa virkojen perustamisesta, virkanimikkeistä ja kelpoisuusvaatimuksista sekä virkojen lakkauttamisesta ja virkanimikkeiden ja kelpoisuusvaatimusten muuttamisesta.

Variassa oli laajamittainen organisaatiomuutos 1.8.2018. Toiminnan käynnistyttyä on huomattu, että osaamispalveluesimiesten mitoitus ei ole tällä hetkellä organisaatiomuutoksessa suunnitellun mukainen. Organisaatiomuutos on nyt tarkoitus viimeistellä ja lisätä yksi osaamispalveluesimiehen virka opetustoimintaan toiminnan vakiinnuttamiseksi. Alakohtaisen opiskelijamäärän kasvuennusteen mukaan on edellytyksiä jakaa rakentamisen ja konetekniikan tiimit kolmeksi eri tiimiksi.

Opetuslautakunta 13.5.2019 § 8

Nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtaja va:n esitys:

Päätetään 1.8.2019 alkaen

- a) muuttaa opetuslajohtajan virkanimike (vakanssi 404752) osaamispalveluesimiehen virkanimikkeeksi ja
- b) vahvistaa viran kelpoisuusehdoksi: ”tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto tai muu tutkinto”

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Täytäntöönpano: Hallintoyksikkö:
 - ote henkilöstöpalvelut
 - ote Varia
 - ote sivistystoimen henkilöstöyksikkö

Muutoksenhakuohje: Oikaisuvaatimus opetuslautakunnalle

Lisätiedot:

Ari Ranki, 050 314 5378, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

9 § **Päätös oikaisuvaatimukseen Vantaan kansainvälisen koulun kemian lehtorin vakinaisen viran täyttöä koskevasta päätöksestä / IK**

VD/67/01.01.01.01/2019

Kemian lehtorin virka oli haettavana 2.1.-4.2.2019 (www.vantaa.fi, www.mol.fi ja oikotie.fi) vakinaisena täytettäväksi 1.8.2019 alkaen. Kemian lehtori toimii Vantaan kaupungin toiminta-alueella perusopetuksen tulosalueella hoitaen kemian lehtorille määriteltäviä tehtäviä. Viranhoitopaikka virkasuhteen alkaessa on Vantaan kansainvälinen koulu.

Määräaikaan mennessä virkaa haki yhteensä 14 henkilöä, joista 4 täytti kelpoisuusehdot. Haastatteluun kutsuttiin 2 kelpoisuusehdot täyttäneitä hakijaa. Haastattelun suorittivat rehtori Heikki Hirvonen ja apulaisrehtori Johanna Maskery.

Aluepäällikkö Kirsi Kolu teki viran täyttämistä koskevan päätöksen 21.3.2019 § 47. Päätöksestä on tehty 2.4.2019 päivätty oikaisuvaatimus, jossa vaaditaan päätöksen kumoamista. Asian selvittämisen yhteydessä on ilmennyt, että rekrytointiprosessissa on tapahtunut menettelyvirheitä. Tarkoituksena on ollut kutsua riittävä määrä kelpoisuusehdot täyttäneitä hakijoita haastatteluun, ja oikaisuvaatimuksen tekijä olisi tullut kutsua näiden hakijoiden joukossa haastatteluun.

Opetuslautakunta 13.5.2019 § 9

Perusopetuksen johtajan esitys:

Päätetään hyväksyä oikaisuvaatimus ja kumota Vantaan kansainvälisen koulun kemian lehtorin vakinaisen viran täyttöä koskeva päätös 21.3.2019 § 47 rekrytointiprosessissa tapahtuneiden menettelyvirheiden vuoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liitteet: Viran täyttöä koskeva päätös 21.3.2019 § 47

Asiakirjat: Alkuperäinen oikaisuvaatimus liitteineen sekä suomeksi käännetty oikaisuvaatimus on tallennettu opetuslautakunnan extranetin salaisiin kansioihin.

Täytäntöönpano: Hallintoyksikkö
- ote asianosaiselle

Muutoksenhakuohje: Kunnallisvalitus Helsingin hallinto-oikeudelle

Lisätiedot:

Tiia Vuoristo, 043 825 3003, [etunimi.sukunimi\[at\]vantaa.fi](mailto:etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi)

Heidi Saari, 040 065 9936, [etunimi.sukunimi\[at\]vantaa.fi](mailto:etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi)

21.03.2019

VD/67/01.01.01.01/2019

Sivistystoimi / Perusopetus
Perusopetuksen aluepäällikkö Kolu Kirsi

Vantaan kansainvälinen koulu/Kemian lehtorin vakinaisen viran (vakanssinumero 800545) täyttäminen

Peruskoulun kemian lehtorin virka (vakanssinumero 800545) on ollut haettavana 2.1.-4.2.2019 (www.vantaa.fi, www.mol.fi ja oikotie.fi) vakinaisena täytettäväksi 1.8.2019 alkaen.

Kemian lehtori toimii Vantaan kaupungin toiminta-alueella perusopetuksen tulosalueella hoitaen kemian lehtorille määriteltäviä tehtäviä. Viranhoidtopaikka virkasuhteen alkaessa on Vantaan kansainvälinen koulu.

Viran kelpoisuusehdot määräytyvät opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen 986/1998 mukaisesti.

Koulun opetuskieli on englanti, joten kemian lehtorilta edellytetään erinomaista englannin kielen taitoa ja kokemusta englanniksi opettamisesta. Englannin kielen taitovaatimus perustuu Opetushallituksen määräykseen. Eduksi luetaan hyvä suomen kielen taito.

Tehtävä on hinnoiteltu. Palkkauksessa noudatetaan Kunnallisen opetushenkilöstön virka- ja työehtosopimusta (OVTES).

Määräaikaan mennessä virkaa haki yhteensä 14 henkilöä, joista 4 täytti kelpoisuusehdot. Haastatteluun kutsuttiin 2 kelpoisuusehdot täyttäneitä hakijaa. Haastattelun suorittivat rehtori Heikki Hirvonen ja apulaisrehtori Johanna Maskery.

Hakemusten, työkokemuksen, koulutuksen ja haastattelujen muodostaman kokonaisarvioinnin perusteella virkaa hakeneista kasvatustieteen maisteri Aidan Antonio Mendoza Hayward täyttää parhaiten ne pätevyudet ja ominaisuudet, joita tehtävän menestyksellinen hoitaminen edellyttää.

Vantaan kaupungin hallintosäännön 14 luvun 8 §:n mukaan tulosalueen johtaja tai hänen määräämänsä täyttää viran. Perusopetuksen johtaja on päätöksellään 31.5.2017 § 48 delegoinut päätösvalan aluepäällikölle oman alueensa vakituisiin opettajan virkoihin valittavan henkilöstön osalta 1.6.2017 alkaen toistaiseksi.

Päätös:

Päätän ottaa kemian lehtorin virkaan vakanssille 800545 kasvatustieteen maisteri Aidan Antonio Mendoza Haywardin 1.8.2019 alkaen toistaiseksi kuuden kuukauden koeajalla.

Virkaan valittu on esittänyt virassa vaadittavan rikosrekisteriotteen aiemman palvelussuhteen alkamisen yhteydessä. Virkaan valitun on esitettävä hyväksyttävä selvitys terveydentilastaan 31.7.2019 mennessä. Virkaan valinta on ehdollinen terveydentilasta annetun selvityksen toimittamiseen asti.

Päiväys

Vantaa 21.03.2019

21.03.2019

VD/67/01.01.01.01/2019

Sivistystoimi / Perusopetus
Perusopetuksen aluepäällikkö Kolu Kirsi

Allekirjoitus

Nimen selvennys Kolu Kirsi

Virka-asema Perusopetuksen aluepäällikkö

Allekirjoitettu sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.

Täytäntöönpano:

- ote valitulle
- rekrytoinnin tukipalvelut
- opettajien palkanlaskenta
- ao. koulun rehtori

Tämä päätöspöytäkirja on yleisesti nähtävänä

Aika: 27.03.2019

Paikka: Vantaan kaupungin internetsivuilla paatokset.vantaa.fi

Oikaisuvaatimusohjeet

Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen.

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.

Oikaisuvaatimus tehdään Vantaan opetuslautakunnalle, postiosoite: Vantaan kaupunki, Kirjaamo, PL 1100, 01030 Vantaan kaupunki tai sähköpostitse osoitteella: kirjaamo@vantaa.fi

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon 7 päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, 7 päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana taikka kolmantena päivänä sähköisen viestin lähettämisestä.

Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on oikaisuvaatimuksen tekijän allekirjoitettava.

Sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

21.03.2019

VD/67/01.01.01.01/2019

Sivistystoimi / Perusopetus
Perusopetuksen aluepäällikkö Kolu Kirsi

Sähköinen viesti katsotaan saapuneeksi viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä.

Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä.

Oikaisuvaatimus toimitetaan aina omalla vastuulla.

10 § **Päätös oikaisuvaatimukseen Uomarinteen koulun päätoimisen tuntiopettajan määräaikaisen viran täyttämistä koskevasta henkilöstöasiainpäätöksestä / IK**

VD/2066/01.01.01.01/2019

Rehtori on tehnyt 26.3.2019 henkilöstöasiainpäätöksen § /215 päätoimisen tuntiopettajan määräaikaisen viran täyttämättä jättämisestä. Yksi viran hakijoista ja JUKO/OAJ:n pääluottamusmies Sami Markkanen ko. hakijan puolesta ovat tehneet henkilöstöasiainpäätöksestä § /215 oikaisuvaatimuksen.

Henkilöstöasiainpäätös § /215 on kumottu henkilöstöasiainpäätöksellä § /320 2.5.2019.

Päätoimisen tuntiopettajan määräaikainen virka oli haettavana 1.3.2019-15.3.2019. Määräaikaan mennessä tehtävää haki yhdeksän (9) henkilöä, joista 1 hakija peruutti hakemuksensa ja 2 hakijaa täytti kelpoisuusehdot. Rehtorin henkilöstöasiainpäätöksellä § /320 2.5.2019 Uomarinteen koulussa tapahtuvien tehtävien uudelleenjärjestelyjen vuoksi päätoimisen tuntiopettajan määräaikainen virka jätettiin täyttämättä.

Henkilöstöasiainpäätökseen ei ole liitetty oikaisuvaatimusosoitusta, koska kyseessä on viran määräaikaisen täytön valmistelu eikä kuntalain 136 §:n mukaan muutoksenhakuoikeutta ole päätöksestä, joka koskee vain valmistelua ja täytäntöönpanoa.

Opetuslautakunta 13.5.2019 § 10

Perusopetuksen johtajan esitys:

Päätetään jättää oikaisuvaatimus rehtorin henkilöstöasiainpäätöksestä §/215 tutkimatta, koska kuntalain 136 §:n mukaan päätökseen ei ole muutoksenhakuoikeutta ja koska päätös on kumottu henkilöstöasiainpäätöksellä § /320.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liitteet: Henkilöstöasiainpäätös § /215 26.3.2019
Henkilöstöasiainpäätös § /320 2.5.2019

Asiakirjat: Oikaisuvaatimukset liitteineen on tallennettu opetuslautakunnan extranetin salaisiin kansioihin.

Täytäntöönpano: Hallintoyksikkö
- ote asianosaiselle

Muutoksenhakuohje: Kunnallisvalitus Helsingin hallinto-oikeudelle

Lisätiedot:

Tiia Vuoristo, 043 825 3003, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

Heidi Saari, 040 065 9936, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

26.3.2019

Sivistystoimi / Uomarinteen koulu

Henkilöstöasiainpäätos, päätoimisen tuntiopettajan määräaikaisen viran täyttämättä jättäminen

Vantaan sivistystoimessa on ollut haettavana 1-15.3.2019 (www.vantaa.fi ja www.mol.fi) määräaikaisen päätoimisen tuntiopettajan virka.

Määräaikaan mennessä tehtävää haki 9 henkilöä, joista kenelläkään ei ollut pätevyyttä toimia sekä esi- ja alkuopetuksessa.

Perusopetuksen johtaja on päätöksellään 25.2.2010 §23 delegoinut hallintosäännön 24 §:n 5. kohdan mukaisen päätösvallan opetuspäällikölle alaisensa henkilöstön osalta.

Päätös:

Päätän jättää viran täyttämättä.

Päiväys 26.3.2019 Vantaa

Allekirjoitus

Nimen selvennys

Inkeri Malmqvist

Virka-asema

Rehtori

2.5.2019

Sivistystoimi / Uomarinteen koulu

Henkilöstöasiainpäätos, päätoimisen tuntiopettajan määräaikaisen viran täyttämättä jättäminen

Uomarinteen koulun määräaikaisen päätoimisen tuntiopettajan viran täyttämättä jättäminen

Peruskoulun päätoimisen tuntiopettajan virka on ollut haettavana 1.-15.3.2019 (www.vantaa.fi ja www.mol.fi) määräaikaisena täytettäväksi 1.6.2019 saakka.

Peruskoulun päätoiminen tuntiopettaja toimii Vantaan kaupungin toiminta-alueella perusopetuksen tulosalueella hoitaen päätoimiselle tuntiopettajalle määriteltäviä tehtäviä. Viranhoitopaikka virkasuhteen alkaessa on Uomarinteen koulu.

Viran kelpoisuusehdot määräytyvät opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen 986/1998 mukaisesti.

Peruskoulun päätoimisen tuntiopettajan eduksi luetaan joustavuus ja innovaatiokyky sekä taito työskennellä tiimimaisesti moniammatillisessa työyhteisössä.

Tehtävä on hinnoiteltu. Palkkauksessa noudatetaan Kunnallisen opetushenkilöstön virka- ja työehtosopimusta (OVTES).

Määräaikaan mennessä tehtävää haki 9 henkilöä, joista 1 hakija peruutti hakemuksensa ja 2 hakijaa täytti kelpoisuusehdot. Uomarinteen koulussa tapahtuvien tehtävien uudelleenjärjestelyjen vuoksi virka päätettiin jättää täyttämättä.

Vantaan kaupungin hallintosäännön 14 luvun 8 §:n 3 kohdan mukaan tulosalueen johtaja tai hänen määräämänsä täyttää viran. Suomenkielisen perusopetuksen tulosaluejohtajana toimii perusopetuksen johtaja. Perusopetuksen johtaja on päätöksellään § 48/2017 delegoinut hallintosäännön 14 luvun 8 §:n 3 kohdan mukaisen päätösvallan peruskoulujen rehtoreille yksikkönsä määräaikaisen opetushenkilöstön osalta toistaiseksi 1.6.2017 alkaen.

Päätös:

Päätän jättää tehtävien uudelleenjärjestelyjen vuoksi viran täyttämättä.

Tämä päätös kumoaa henkilöstöasiainpäätoksen § /215 26.3.2019.

Päiväys

2.5.2019 Vantaa

Allekirjoitus

Nimen selvennys

Inkeri Malmqvist

Virka-asema

Rehtori

11 §

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2019 alkaen/SA-V

VD/3497/12.00.01.00/2019

Vuonna 2017 Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmalle tehtiin laaja kokonaisuudistus varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 myötä. Opetushallitus antoi määräyksen uusista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista 19.12.2018. Uudet perusteet tulivat voimaan 1.1.2019 alkaen. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat päivitetään kansallisten perusteiden mukaisesti ja ne otetaan käyttöön elokuussa 2019. Uusien paikallisten suunnitelmien käyttöönottoon saakka noudatetaan nykyisten perusteiden (2016) mukaan laadittuja suunnitelmia.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 on varhaiskasvatuksen järjestäjiä velvoittava normiasiakirja. Vantaalla on laadittu opetushallituksen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2018 mukaisesti kaupunkitasoinen varhaiskasvatussuunnitelma. Asiakirjana Vantaan kuntatasoinen varhaiskasvatussuunnitelma sisältyy valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelman perusteasiakirjaan ja erottuu siinä erillisenä tekstinä.

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman päivityksessä (2019) on keskitytty erityisesti tarkentamaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmapirosessin, toimintasuunnitelmien ja pedagogisen dokumentoinnin, kiusaamisen ennaltaehkäisyyn, kehotunnekasvatuksen ja turvataitojen, vuorohoidon sekä varhaiskasvatuksen toimintamuotojen osuuksia. Samassa yhteydessä on päivitetty muuttuneita käsitteitä sekä muotoiltu muita päivitystä vaativia kohtia.

Päivitystyötä on tehty yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja johdon kanssa. Päivitystä koordinoitunut työryhmä järjesti tulosityksiköiden laajennetuille johtoryhmille sekä varhaiskasvatuksen opettajille ja erityisopettajille työpajoja, joiden antia on hyödynnetty varhaiskasvatussuunnitelman päivityksessä. Vuorohoidon osuutta sekä perhepäivähoidon ja avoimen varhaiskasvatuksen liitteitä on työstetty yhdessä henkilöstön kanssa. Aineistoa päivitykseen on saatu huoltajilta ja lapsilta heille toteutetun kyselyn (14.1.-16.2.2019) sekä sosiaalisessa mediassa tapahtuneen kommentoinnin kautta. Varhaiskasvatuksen johtoryhmä on toiminut Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmatyön ohjausryhmänä.

Opetuslautakunta 13.5.2019

Varhaiskasvatuksen johtajan esitys:

Päätetään

- a) kumota 1.8.2019 alkaen opetuslautakunnan päätös 15.5.2017 § 10 Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmasta
- b) kumota 1.8.2019 alkaen opetuslautakunnan päätös 8.12.2015 § 22 Vantaan perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelmasta
- c) hyväksyä liitteen mukainen Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma ja siihen sisältyvät liiteasiakirjat
- d) ottaa Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma liitteineen käyttöön 1.8.2019
- e) oikeuttaa varhaiskasvatuksen johtaja tekemään Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaan ja sen liitteisiin teknisiä muutoksia

Käsittely:

Esittelijä muutti esitystään ja teki seuraavat tekniset korjaukset Varhaiskasvatussuunnitelman liitteeseen Varhaiskasvatus perhepäivähoidossa: sivu 2 "osapäiväinen päivähoito" korvataan käsitteellä:

osapäiväinen varhaiskasvatus sekä sivut: 9 ja 10 ”konsultoiva lastentarhanopettaja” korvataan käsitteellä: konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Päätös:

Hyväksyttiin muutettu esitys.

Liitteet:

- Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2019
- Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman liite: Perhepäivähoito varhaiskasvatuksessa
- Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman liite: Kerhotoiminta
- Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman liite: Toiminta avoimessa päiväkodissa
- Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman liite: Toiminta asukaspuistossa
- Muutokset sisältävä työversio Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmasta 2019
- Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman 2019 esittelyaineisto

Täytäntöönpano:

Varhaiskasvatuksen tulosalue
- ote ko. kunnalliset ja yksityiset varhaiskasvatuksen toimintayksiköt

Muutoksenhakuohje:

Oikaisuvaatimus opetuslautakunnalle

Lisätiedot:

Katjamaria Halme, 043 825 8522, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2019

Opetuslautakunta 13.5.2019

Sisällys

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat.....	3
1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus.....	3
1.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma.....	4
1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma.....	7
1.4 Paikallisesti päätettävät asiat.....	10
2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet.....	11
2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet.....	12
2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot.....	15
2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua.....	18
2.4 Arvoperusta.....	19
2.5 Oppimiskäsitys.....	22
2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus.....	23
2.7 Laaja-alainen osaaminen.....	24
Ajattelu ja oppiminen.....	25
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu.....	26
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot.....	27
Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen.....	28
Osallistuminen ja vaikuttaminen.....	29
2.8 Paikallisesti päätettävät asiat.....	30
3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri.....	32
3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet.....	33
Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä.....	34
Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö.....	35
Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo.....	36
Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus.....	37
Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa.....	38
3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt.....	41
3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa.....	43
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.....	43
Monialainen yhteistyö.....	45

3.4 Paikallisesti päätettävät asiat.....	46
4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen.....	48
4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys.....	48
4.2 Pedagoginen dokumentointi.....	50
4.3 Monipuoliset työtavat.....	51
4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä.....	52
4.5 Oppimisen alueet.....	54
Kielten rikas maailma.....	55
Ilmaisun monet muodot.....	57
Minä ja meidän yhteisömme.....	60
Tutkin ja toimin ympäristössäni.....	62
Kasvan, liikun ja kehityn.....	64
4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia.....	66
Kaksikielinen varhaiskasvatus.....	69
4.7 Paikallisesti päätettävät asiat.....	71
5. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki.....	72
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet.....	72
5.2 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana.....	74
5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa.....	76
5.4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana.....	79
5.5 Paikallisesti päätettävät asiat.....	81
6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus.....	83
6.1 Paikallisesti päätettävät asiat.....	83
7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa.....	84
7.1 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen.....	84
7.2 Paikallisesti päätettävät asiat.....	86

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuslain¹ perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatuslaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki, on osa varhaiskasvatusta². Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjauksen tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset. Lisäksi perusteissa on otettu huomioon lainsäädännön muutokset. Perusteita on valmisteltu sidosryhmäyhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista.

1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen

1 Varhaiskasvatuslaki (540/2018)

2 Perusopetuslaki (628/1998) ja perusopetusasetus (852/1998)

varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka³.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä⁴.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjiä oikeudellisesti velvoittava määräys. Perusteasiakirja sisältää määräysten lisäksi kokonaisuuden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Jokaisen luvun päätteeksi on koottu paikallisesti päätettäviä asioita, jotka ohjaavat paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista ja varhaiskasvatuksen toteuttamista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on myös viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan.

Tässä perusteasiakirjassa tarkoitetaan **varhaiskasvatuksen järjestäjällä** kuntaa, kuntayhtymää tai yksityistä palveluntuottajaa⁵. Käsitettä huoltaja käytetään tarkoittaessa lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa.

1.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee laatia ja hyväksyä valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Varhaiskasvatussuunnitelman laatimisvelvoite koskee myös kunnan hankkimaa avointa varhaiskasvatustoimintaa ja kunnan valvomaa yksityistä lasten päiväkotitoimintaa tai yksityistä perhepäivähoitoa. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat velvoittavia ja niitä tulee arvioida ja kehittää. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma voidaan laatia kaikkia toimintamuotoja koskevaksi (päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta) tai kullekin toimintamuodolle erikseen. Varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa, arvioitaessa ja kehitettäessä.⁶

3 Varhaiskasvatuslaki 2 §

4 Varhaiskasvatuslaki 21 §

5 Varhaiskasvatuslaki 1 §

6 Varhaiskasvatuslaki 22 §

Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Suunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset. Paikalliset suunnitelmat voivat tarkentaa valtakunnallisia perusteita, mutta ne eivät voi sulkea pois mitään lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämää tavoitetta tai sisältöä.

Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon muut paikallisella tasolla tehtävät suunnitelmat, kuten

- varhaiskasvatusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma⁷
- kotoutumissuunnitelma⁸.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä huolehtii siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstölle, huoltajille sekä lapsille annetaan mahdollisuus osallistua paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen⁹.

Lapsen kasvun ja oppimisen polun jatkuvuuden ja eheyden turvaamiseksi esi- ja perusopetuksen edustajat osallistuvat varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa tehdään yhteistyötä kunnan eri hallinnonalojen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa (luku 3.3).

Varhaiskasvatuksen järjestäjä hyväksyy varhaiskasvatussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa varhaiskasvatusta varten¹⁰.

Varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin¹¹. Paikallisen varhaiskasvatuksen arvioinnissa voidaan

7 Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § (1292/2013)

8 Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) 15 §

9 Varhaiskasvatuslaki 20 §

10 Varhaiskasvatuslaki 8 §

11 Varhaiskasvatuslaki 24 §

hyödyntää kansallista varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardaa¹² sekä Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arviointimateriaalia ja laadun indikaattoreita¹³. Arviointia käsitellään tarkemmin luvussa 7.

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman perustana on Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 (Opetushallitus). Vantaalla varhaiskasvatussuunnitelma koostuu Opetushallituksen laatimista valtakunnallisista Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista sekä paikallisesti laaditusta Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmasta 2019. Tämä Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu suomen- ja ruotsinkielellä.

Vantaan varhaiskasvatuksen omat linjaukset ja painotukset on esitetty tässä asiakirjassa sinisellä pohjalla. Opetuslautakunta hyväksyy Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman. Varhaiskasvatuksen toimintayksiköt laativat Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta omat vuosittaiset toimintasuunnitelmansa.

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen

Vuonna 2017 Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmalle tehtiin laaja kokonaisuudistus uusien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 myötä. Valtakunnallista perusteasiakirjaa päivitettiin pari vuotta myöhemmin syksyllä 2018, jonka myötä Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman päivitystyö käynnistyi keväällä 2019.

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaa 2017 tehtiin yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön, lasten ja huoltajien kanssa. Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa työstettiin tällöin myös varhaiskasvatuksen yhteistyökumppaneiden kanssa. Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmatyöllä oli ohjausryhmä, johon kuuluivat edustajat opetuslautakunnasta, ruotsinkielisten palvelujen tulosalueelta, perusopetuksesta, kulttuuri-, liikunta- ja kirjastopalveluista sosiaali- ja terveystoimesta, yksityisestä varhaiskasvatuksesta, ammattijärjestöistä sekä Vantaan vanhempainyhdistysten alueyhdistyksestä (VANVARY). Ohjausryhmän lisäksi varhaiskasvatussuunnitelmaan tehtiin kirjauksia yhteistyössä kulttuuri-, liikunta- ja kirjastopalvelujen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa.

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman päivityksessä (2019) on keskitytty erityisesti tarkentamaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessin, toimintasuunnitelmien ja pedagogisen dokumentoinnin, kiusaamisen ennaltaehkäisyyn, kehotunnekasvatuksen ja turvataitojen, vuorohoidon sekä varhaiskasvatuksen

12 Varhaiskasvatuslaki 65–73§

13 Laki kansallisen koulutuksen arviointikeskuksesta (1295/2013) ja Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset, Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisu 24:2018

toimintamuotojen osuuksia. Samassa yhteydessä on päivitetty muuttuneita käsitteitä sekä muotoiltu muita päivitystä vaativia kohtia. Päivitystyötä on tehty yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja johdon kanssa. Päivitystä koordinoi työryhmä järjesti tulosyksiköiden laajennetuille johtoryhmille sekä varhaiskasvatuksen opettajille ja erityisopettajille työpajoja, joiden antia on hyödynnetty varhaiskasvatussuunnitelman päivityksessä. Vuorohoidon osuutta sekä perhepäivähoidon ja avoimen varhaiskasvatuksen liitteitä on työstetty yhdessä henkilöstön kanssa. Päivityksessä on huomioitu huoltajille ja lapsille toteutetun kyselyn tulokset. Varhaiskasvatuksen johtoryhmä on toiminut Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmatyön ohjausryhmänä.

Varhaiskasvatussuunnitelman toteutuminen ja arviointi

Varhaiskasvatusta toteutetaan ja arvioidaan lapsiryhmissä Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman sekä toimintayksikkö- ja lapsiryhmätason suunnitelmien pohjalta. Lapsiryhmän henkilöstö suunnittelee ja arvioi varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista ryhmän toimintasuunnitelmassa toimintavuoden aikana. Toimintasuunnitelman jatkuvasti päivittyvistä tavoitteista keskustellaan päiväkodin johtajan kanssa ja/tai päiväkodin johtoryhmässä vähintään kaksi kertaa toimintavuoden aikana. Tämän lisäksi varhaiskasvatuksen henkilöstö arvioi säännöllisesti omaa osaamistaan ja kehittymistarpeitaan itsearviointina, sekä yksilönä että tiiminä ja yhdessä päiväkodin johtajan kanssa.

Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa henkilöstö laatii toimintakauden alussa toimintayksikön toimintasuunnitelman, jonka toteutumista he arvioivat vähintään kaksi kertaa vuodessa.

Varhaiskasvatuspäällikkö arvioi vuosittain toimintayksikön toimintasuunnitelman yhdessä päiväkodin johtajan kanssa. Yksityisissä päiväkodeissa laaditaan toimintayksikön toimintasuunnitelma, jonka arvioi vuosittain yksityisestä varhaiskasvatuksesta vastaava varhaiskasvatuspäällikkö yhdessä yksityisen päiväkodin johtajan tai ryhmäperhepäiväkodin vastuuhenkilön kanssa. Kaupunkitasoisesti varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista, käytössä olevia suunnitelmia sekä niiden muotoa ja toimivuutta arvioidaan Vantaan varhaiskasvatuksen arviointimallin avulla.

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma on huoltajien ja muiden sidosryhmien luettavissa Vantaan nettisivuilla. Huoltajille tarjotaan mahdollisuus osallistua paikallisen, kuntatasoisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen aina, kun sitä uudistetaan tai päivitetään. Varhaiskasvatuksen toimintayksiköt vastaavat siitä, että huoltajat ovat tietoisia käytössä olevasta varhaiskasvatussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta vuosittaisesta toimintasuunnitelmasta. Huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä toimintayksikkö- että lapsiryhmätasolla vähintään kaksi kertaa vuodessa. Toimintayksiköt voivat itse valita luontevan tavan huoltajien kanssa työskentelyyn. Erityistä huomiota tulee kiinnittää huoltajien tasavertaisen osallistumismahdollisuuden toteutumiseen. Tarvittaessa käytetään tulkkia huoltajien osallistumisen mahdollistamiseksi.

1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatuslain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan

jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma¹⁴. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen etu¹⁵ ja tarpeet. Suunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan pedagogiselle toiminnalle. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloitettua päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Suunnitelmaa tarkennetaan lapsen tarpeiden mukaan säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa¹⁶.–

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin sisältyy eri vaiheita. Prosessiin osallistuvat lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt yhdessä huoltajan ja lapsen kanssa. Päiväkodeissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista voidaan hyödyntää erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksen osalta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen opettajan asiantuntijuutta voidaan käyttää perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen osallistuvat tarpeen mukaan myös lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot.¹⁷

Lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa¹⁸. Henkilöstön vastuulla on etsiä sopivat keinot lapsen näkökulmien selvittämiseksi. On tärkeää, että sekä huoltajan että henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta otetaan huomioon suunnitelmassa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeä tuntea lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Lisäksi laatimisessa otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Suunnitelmaa laadittaessa tai päivitettäessä hyödynnetään lapsen mahdollista aiempaa varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä pedagogista

14 Varhaiskasvatustalaki 23 §

15 Varhaiskasvatustalaki 4 § ja HE 40/2018 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle varhaiskasvatustalaksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, luku 2

16 Varhaiskasvatustalaki 23 §

17 Varhaiskasvatustalaki 23 § ja HE 40/2018 vp, s. 99

18 Varhaiskasvatustalaki 23 §

dokumentointia (luku 4.2). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet kuvaavat sitä, miten pedagogisella toiminnalla tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen mahdollinen kehityksen ja oppimisen tuki ja sen toteuttaminen (luku 5.4)¹⁹. Jos lapsella on jokin pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkehoitoa, laaditaan hänelle terveydenhuollossa lääkehoitosuunnitelma²⁰. Siltä osin kuin lääkehoitosuunnitelmaan sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi, kirjataan ne lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan²¹. Lääkehoidon toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa sovitaan paikallisesti.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista sekä lapsen tuen tarvetta, tuen riittävyttä ja tarkoituksenmukaisuutta on arvioitava, ja suunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Suunnitelma on kuitenkin tarkistettava aina, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy.²² Aloite suunnitelman tarkistamiseksi voi tulla lapsen kanssa työskenteleviltä henkilöiltä tai lapsen huoltajalta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin ja pedagogiikan toteutumiseen.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulee sisältää seuraavat asiat:

- lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet sekä lapsen kiinnostuksen kohteet
- lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi ja toteutumisen arviointi
- lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki (luku 5)
- mahdollinen suunnitelma lääkehoidosta
- lapsen, henkilöstön ja huoltajan yhdessä sopimat asiat
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet muut mahdolliset asiantuntijat
- tieto siitä, milloin suunnitelma on laadittu ja tarkistettu ja milloin suunnitelma tarkistetaan seuraavan kerran.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä²³. Varhaiskasvatuslain mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle

19 Varhaiskasvatuslaki 23 §

20 Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 8 §

21 Varhaiskasvatuslaki 41 §

22 Varhaiskasvatuslaki 23 §

23 Varhaiskasvatuslaki 40 §

sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä. Tiedonsiirron tavoitteena on turvata lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen toteutuminen. Tietojen saamista ja luovuttamista koskeva säännös koskee myös tilanteita, joissa lapsi siirtyy kunnan tai yksityisen palveluntuottajan järjestämästä varhaiskasvatuksesta toisen kunnan tai palveluntuottajan järjestämään varhaiskasvatukseen tai joissa varhaiskasvatuksesta siirrytään esiopetukseen tai perusopetukseen. Lapsen asiakkuus varhaiskasvatuksessa on julkinen tieto. Lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseen voi kuitenkin liittyä tietoja, jotka ovat salassa pidettäviä.²⁴

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma Vantaalla

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on lapsuutta arvostava ja lasta kannatteleva positiivinen työväline. Sen tavoitteena on ohjata ja suunnata kasvattajien pedagogista työtä lapsen kehityksen ja oppimisen tukemiseksi ryhmässä sekä tukea huoltajia kasvatustehtävässään.

Vantaalla lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan kaikille lapsille päiväkodeissa, perhepäivähoidossa sekä ryhmäperhepäivähoidossa. Jokaisen lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään yhdessä huoltajien kanssa vuosittain, pääsääntöisesti syksyllä pidettävän varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelun (vasu) yhteydessä. Tarvittaessa vasukeskustelu voidaan järjestää useammin ja lisäksi lapsen suunnitelman arviointia tehdä huoltajien kanssa yhteistyössä pitkin vuotta. Tällöin esimerkiksi tuonti- tai hakutilanteessa sovittu huomio voidaan kirjata lapsen suunnitelmaan. Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa kesken toimintavuoden vasukeskustelu järjestetään, kun kasvattajat ovat tutustuneet lapseen ja hänestä on riittävästi havainnointitietoa.

Toimintavuoden alussa kasvattajatiimi järjestää aikaa lapsiryhmään tutustumiselle, ryhmäytymiselle sekä systemaattiselle havainnoinnille. Lapsen huoltajien sekä kasvattajatiimin kokoamat havainnot lapsesta toimivat varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelun pohjana. Keskustelun tavoitteena on luoda yhteistä kuvaa siitä millaiset pedagogiset ratkaisut ryhmässä hyödyttävät lapsen kehitystä ja oppimista ja miten kukin lapsi huomioidaan ryhmänsä jäsenenä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan rajattu määrä konkreettisia tavoitteita, miten pedagogista toimintaa ryhmässä kehitetään lapsen yksilölliset vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja tuen tarpeet huomioiden. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ei ole tarkoitus sisältää kokonaisvaltaisesti tietoa lapsesta, vaan siinä keskitytään joihinkin keskeisimpiin lapsen elämässä ajankohtaisiin asioihin. Lapsi osallistuu oman varhaiskasvatussuunnitelmansa tekoon ikään ja taitoihinsa sopivalla tavalla. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatii ja keskustelun huoltajien kanssa käy varhaiskasvatuksen opettaja Perhepäivähoidossa ja ryhmäperhepäivähoidossa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa käytetään esimiehenä toimivan päiväkodin johtajan asiantuntijuutta.

Varhaiskasvatuksen opettaja työstää kasvattajatiimin kanssa koonnin lasten varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteista sekä lasten vahvuuksista ja kiinnostuksenkohteista. Toimintavuoden mittaan päivittyvä koonti toimii yhdessä muun pedagogisen dokumentoinnin kautta lapsiryhmästä kerätyn tiedon kanssa lapsiryhmän toimintasuunnitelman perustana.

²⁴ Varhaiskasvatuslaki 41 § sekä esimerkiksi laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) 24 §

1.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan varhaiskasvatustlain mukaisesti varhaiskasvatuksen järjestäjän päättämällä tavalla tässä luvussa ja muualla näissä perusteissa kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään kunkin pääluvun lopussa, mitä paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee kyseisen luvun osalta päättää ja kuvata.

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa voidaan käyttää perustetekstiä. Olennaista on kuitenkin avata ja konkretisoida tekstiä siten, että se ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen toteuttamista ja kehittämistä paikallisesti.

Paikallisesti voidaan laatia erilliset suunnitelmat varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoille. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat voidaan laatia myös järjestäjien yhteistyönä.

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma voidaan hyväksyä kokonaan tai osittain joko kunta-, yksikkö-, ryhmä- tai toimintamuotokohtaisena. Yksityisen palveluntuottajan varhaiskasvatussuunnitelma voidaan hyväksyä edellä mainituin periaattein tai koko palveluntuottajan toimintaa koskevana.²⁵ Paikallista suunnitelmaa arvioidaan säännöllisesti ja sitä kehitetään arvioinnin pohjalta.

Paikallista suunnitelmaa laadittaessa varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää

- millä kielillä varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään
- laaditaanko varhaiskasvatussuunnitelma kokonaan tai osittain järjestäjä-, yksikkö-, ryhmä-, toimintamuotokohtaisena tai alueellisina suunnitelmina
- millaista varhaiskasvatussuunnitelman rakennetta, asioiden käsittelyjärjestystä ja julkaisutapaa käytetään
- miten varhaiskasvatuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat osallistuvat varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen²⁶
- miten yhteistyö esiopetuksen, perusopetuksen ja sosiaali- ja terveystoimen asiantuntijoiden sekä muiden tarvittavien yhteistyökumppaneiden kanssa toteutetaan varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa
- miten paikalliset erityispiirteet, varhaiskasvatuksen erilaiset järjestämisen tavat, kehittämisen tavoitteet sekä lapsia koskevat muut paikalliset suunnitelmat otetaan varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa huomioon

²⁵ Varhaiskasvatustlain 22 §

²⁶ Varhaiskasvatustlain 20 §

- miten paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan ja miten sitä kehitetään (katso myös luku 7).

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan

- lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisen prosessi paikallisesta näkökulmasta. Kuvauksessa määritellään laadintaan, seurantaan ja arviointiin liittyvä yhteistyö ja vastuut varhaiskasvatuslain sekä näiden perusteiden mukaisesti
- varhaiskasvatuksen salassa pidettävien tietojen siirtämiseen ja vaihtamiseen liittyvät käytännöt.

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämäänsä tai opiskeluun.

2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Varhaiskasvatus on pyrittävä järjestämään lähellä palvelun käyttäjiä ja paikallisia tarpeita vastaavina aukioloaikoina²⁷. Varhaiskasvatusta voidaan varhaiskasvatuslain mukaan toteuttaa päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana²⁸. Laissa säädetty lapsen oikeus varhaiskasvatukseen koskee päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annettavaa varhaiskasvatusta. Huoltaja päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Esiopetuksessa olevalla lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen lain oikeuttamalla tavalla²⁹.

²⁷ Varhaiskasvatuslaki 5 § 4 momentti

²⁸ Varhaiskasvatuslaki 1 §

²⁹ Varhaiskasvatuslaki 1 ja 12 §

Kunta tai kuntayhtymä voi järjestää varhaiskasvatuksen itse tai hankkia varhaiskasvatuspalveluja julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Hankittaessa varhaiskasvatuspalveluja muilta palvelujen tuottajilta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään varhaiskasvatusta koskevien säädösten sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti³⁰. Yksityisen palveluntuottajan ohjauksesta, neuvonnasta ja valvonnasta vastaavat kunnan toimielin tai sen määräämä viranhaltija, aluehallintovirasto sekä Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto³¹.

Kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä³². Muista kielistä määrätään luvussa 4.6.

Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen³³ sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatukseen sovelletaan myös hallintolakia³⁴ ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta³⁵. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella³⁶. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki³⁷, tasa-arvolaki³⁸, Euroopan ihmisoikeussopimus³⁹,

30 Varhaiskasvatuslaki 5 § 2 momentti

31 Varhaiskasvatuslaki 52 §

32 Varhaiskasvatuslaki 8 § ja HE 40/2018 vp, s. 89

33 Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018)

34 Hallintolaki (434/2003)

35 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

36 Suomen perustuslaki (731/1999) 6 §

37 Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)

38 Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

39 Euroopan ihmisoikeussopimus 1990

YK:n lapsen oikeuksien sopimus⁴⁰, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista⁴¹, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista⁴² sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet⁴³.

Varhaiskasvatusta kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti. Kaikki lapset voivat osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta.

Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä ja hyvinvointiinsa tukea ja saa sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja, tällöin sovelletaan sosiaalihuoltolakia⁴⁴, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia⁴⁵, kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia⁴⁶ ja terveydenhuoltolakia⁴⁷ sekä mitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista muualla laissa säädetään.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatuslaissa. Tavoitteet ohjaavat perusteiden sekä paikallisen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia.

Varhaiskasvatuslain⁴⁸ mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;

40 YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

41 YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007

42 YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

43 Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030. YK:n yleiskokous 2015

44 Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

45 Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettu laki (380/1987)

46 Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977)

47 Terveystenhuoltolaki (1326/2010)

48 Varhaiskasvatuslaki 3 §

- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on velvollisuus kertoa huoltajille varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toiminnasta sen eri toimintamuodoissa. Huoltajalle järjestetään mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lisäksi huoltajille järjestetään säännöllisesti mahdollisuus osallistua paikallisen ja yksikkökohtaisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin.

Lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen vaihtelee perheiden valinnan, lasten lakisääteisen oikeuden ja varhaiskasvatuksen järjestäjän päätöksen mukaan⁴⁹. Tämä tulee ottaa huomioon paikallisten suunnitelmien laatimisessa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys⁵⁰. Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on tarjottava täysipainoista ravintoa. Ruokailun on oltava tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu.⁵¹ Varhaiskasvatus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta. Varhaiskasvatusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta tarkennetaan luvussa 6.

⁴⁹ Varhaiskasvatuslaki 12 ja 19 §

⁵⁰ Varhaiskasvatuslaki 10 §

⁵¹ Varhaiskasvatuslaki 11 §

Varhaiskasvatuksessa noudatetaan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ja mitoituksista annettuja säädöksiä⁵². Kunnan käytettävissä on oltava varhaiskasvatuksessa esiintyvää tarvetta vastaavasti erityislastentarhanopettajan varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja⁵³. Henkilöstön kelpoisuuksia koskevista siirtymäsäännöksistä säädetään varhaiskasvatuslaissa⁵⁴.

Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon työsuojeluun ja turvallisuuteen liittyvät säännökset, henkilötietojen käsittelyä ja tietosuojaa koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat lait. Lapsia suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä suunnitelmallisen ennaltaehkäisemisen sekä välittömän puuttumisen avulla (Luku 3.1)⁵⁵. Turvallisuuden edistämisen tulee olla suunnitelmallista ja säännöllisesti arvioitua.

Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, sosiaalihuollosta, lastensuojelusta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa⁵⁶. Varhaiskasvatuksen henkilöstöä velvoittavat myös säännökset, jotka koskevat sosiaalihuoltopalveluihin ohjaamista ja lastensuojeluilmoituksen tekemistä⁵⁷.

Varhaiskasvatuksen järjestäminen Vantaalla

Vantaalla kunnallista varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa, perhepäivähoitona sekä avoimena varhaiskasvatustoimintana, johon kuuluvat kerhotoiminta, avoimet päiväkodit ja asukaspuistot.

Yksityistä varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa sekä perhepäivähoitona. Vantaalla yksityisen päiväkotien ja ryhmäperhepäiväkotien valvonnasta ja ohjauksesta vastaavat varhaiskasvatuspäällikkö ja varhaiskasvatuksen asiantuntija. Yksityisten perhepäivähoitajien valvonnasta ja ohjauksesta vastaavat lisäksi alueella sovitut päiväkodin johtajat.

52 Varhaiskasvatuslaki 25–33 § ja 75 § ja valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018)

53 Varhaiskasvatuslaki 25 §

54 Varhaiskasvatuslaki 75 §

55 Varhaiskasvatuslaki 10 §

56 Varhaiskasvatuslaki 7 §

57 Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 35 § ja lastensuojelulaki (417/2007) 25 § (88/2010) ja 25 a § (1302/2014)

2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Varhaiskasvatuksen toimintamuodot ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta⁵⁸. Varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet ohjaavat kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja. Varhaiskasvatuslaissa määritellään, mitkä lain kohdat koskevat avointa varhaiskasvatusta⁵⁹. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot eroavat toisistaan. Esimerkiksi oppimisympäristöt, resurssit, henkilöstön koulutus ja kelpoisuusvaatimukset, henkilöstörakenne, lapsiryhmien koko sekä lasten ja henkilöstön välinen suhdeluku vaihtelevat. Eri toimintamuotojen ominaispiirteet otetaan huomioon paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa ja tavoitteita täsmennetään toimintamuodoittain.

On tärkeää, että huoltajat saavat riittävästi tietoa kaikkien toimintamuotojen sisällöistä ja ominaispiirteistä. Kunnan on järjestettävä ohjausta ja neuvontaa huoltajille tarjolla olevista varhaiskasvatuspalveluista. Tarvittaessa huoltajan kanssa keskustellaan siitä, mikä varhaiskasvatuksen toimintamuoto ja laajuus vastaavat lapsen tarpeita ja etua. Neuvontaa ja ohjausta annetaan varhaiskasvatuspalveluihin hakeuduttaessa, sekä lapsen jo ollessa palvelujen piirissä.⁶⁰

Päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus on yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuodoista. Päiväkodeissa toiminta on ryhmämuotoista. Lapsiryhmät voidaan muodostaa eri tavoin ottaen huomioon esimerkiksi lasten ikä, sisarussuhteet tai tuen tarve. Ryhmien tulee olla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja niiden muodostamisessa otetaan huomioon henkilöstön mitoitus ja ryhmien enimmäiskokoon liittyvät säännökset⁶¹. Päiväkotien henkilöstön moniammatillisuus on laadukkaan varhaiskasvatuksen voimavara, kun kaikkien osaaminen on käytössä sekä vastuut, tehtävät ja ammattiroolit toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla. Päiväkodeilla tulee olla toiminnasta vastaava johtaja⁶².

Varhaiskasvatuslaki korostaa pedagogiikan merkitystä ja samalla varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien pedagogista vastuuta⁶³. Kokonaisvastuu lapsiryhmien toiminnan suunnittelusta,

⁵⁸ Varhaiskasvatuslaki 1 §

⁵⁹ Varhaiskasvatuslaki 1 §

⁶⁰ Varhaiskasvatuslaki 4 ja 16 §

⁶¹ Varhaiskasvatuslaki 34–36 §

⁶² Varhaiskasvatuslaki 25 §

⁶³ Varhaiskasvatuslaki 2, 25 ja 35 §

toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on varhaiskasvatuksen opettajilla. Varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat, sosionomit, lastenhoitajat ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä.

Perhepäivähoito on pienessä ryhmässä toteutettavaa varhaiskasvatusta. Sitä järjestetään perhepäiväkodissa, joka voi olla yksityiskoti tai muu kodinomainen hoitopaikka⁶⁴. Perhepäivähoitoa voidaan järjestää yhden tai kahden hoitajan toteuttamana tai erityistapauksissa kolmen hoitajan yhteisesti toteuttamana varhaiskasvatuksena⁶⁵. Perhepäiväkotien henkilöstömäärässä sekä muodostettaessa lapsiryhmiä tulee ottaa huomioon vammaiset ja muuten tukea tarvitsevat lapset⁶⁶. Perhepäivähoitajat vastaavat oman ryhmänsä toiminnasta. Pedagoginen johtaminen ja toiminnan ohjaus tukee perhepäivähoitajien tavoitteellista toiminnan suunnittelua ja toteuttamista.

Avoimen varhaiskasvatustoiminnan toteutus ja painopisteet vaihtelevat varhaiskasvatuksen järjestäjän päätösten mukaan. Avointa varhaiskasvatustoimintaa voidaan järjestää esimerkiksi leikkipuisto- tai kerhotoimintana. Toiminta on ohjattua ja tavoitteellista. Avoin varhaiskasvatustoiminta voi tarjota esimerkiksi ulkoilua, leikkiä, taide- tai liikuntakasvatusta. Lisäksi avoin varhaiskasvatustoiminta voi tarjota huoltajille ohjattua yhdessäoloa lasten kanssa sekä muita sosiaalisia kontakteja. Avoimen toiminnan tulee olla suunniteltua, jotta varhaiskasvatuslain tavoitteet voidaan ottaa siinä huomioon. Tavoitteet tulee ottaa sitä kattavammin ja laajalaisemmin huomioon, mitä säännöllisemmin ja useammin lapset toimintaan osallistuvat. Toiminnan luonteen mukaan tietyt tavoitteet voivat painottua muita enemmän.⁶⁷

Vuorohoitoa on järjestettävä tarpeen mukaisessa laajuudessa lapselle, joka tarvitsee sitä huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Vuorohoitoa voidaan järjestää iltaisin, viikonloppuisin ja öisin päiväkotitoimintana tai perhepäivähoitona. Vuorohoidossa lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on usein epäsäännöllistä. Tämä tulee huomioida pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa.⁶⁸

64 Varhaiskasvatuslaki 1 §

65 Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018) 2 §

66 Varhaiskasvatuslaki 38 §

67 Varhaiskasvatuslaki 3 § 2 momentti ja HE 40/2018 vp, s.85

68 Varhaiskasvatuslaki 13 §

Varhaiskasvatuksen toimintamuodot Vantaalla

Vantaalla varhaiskasvatusta annetaan päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa, perhepäivähoidossa sekä kerhotoiminnassa, avoimissa päiväkodeissa ja asukaspuistoissa. Päiväkoteja, ryhmäperhepäiväkoteja ja perhepäivähoitajia on sekä kunnallisia että yksityisiä. Varhaiskasvatuksen toimintamuotojen kesken tehdään luontevaa, eri toimintamuotojen tarpeiden mukaista toiminnallista yhteistyötä. Vantaan varhaiskasvatuksen palveluja kehitetään yhdessä perheiden ja muiden toimijoiden kanssa palvelumuotoilun avulla.

Kaikissa varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa noudatetaan soveltuvin osin Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaa. Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet toteutuvat laajimmin päivittäisessä, päiväkodissa tapahtuvassa varhaiskasvatuksessa. Perhepäivähoidossa noudatetaan Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi *Varhaiskasvatus perhepäivähoidossa* -liiteasiakirjaa. Yksityiset palveluntuottajat noudattavat Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaa määritellyin osin sekä halutessaan omaa täydentävää varhaiskasvatussuunnitelmaansa.

Vantaalla järjestetään kerhotoimintaa pääsääntöisesti 2,5-5-vuotiaille lapsille. Kerhojen toiminta on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Vantaalla on myös avoimia päiväkoteja ja asukaspuistoja, joiden toimintaan lapset voivat osallistua yhdessä huoltajan kanssa. Avoimen varhaiskasvatustoiminnan eri muodoista on kirjattu erilliset varhaiskasvatussuunnitelman liiteasiakirjat: *Toiminta asukaspuistossa*, *Toiminta avoimessa päiväkodissa* sekä *Kerhotoiminta*. Lisäksi kaikista avoimen varhaiskasvatuksen palveluista on laadittu palvelukuvaukset, joita päivitetään säännöllisesti.

Vantaalla järjestettävän vuorohoidon keskiössä on lapsen etu ja hyvinvointi. Huoltajien kanssa tapahtuvan yhteistyön ja keskustelujen pohjalta suunnitellaan kunkin lapsen varhaiskasvatuksen toteuttaminen. Henkilöstö huomioi toiminnassaan lasten erilaiset rytmit ja vireystilan. Lasta autetaan hahmottamaan oman päivänsä kulkua kuvin, keskusteluin ja eri toimintoja ennakoimalla. Jokaista lasta tuetaan vaihtuvissa ryhmämuodoissa toimimisessa. Pedagogiset ratkaisut varmistavat kiireettömän ilmapiirin ja lasten kuulluksi tulemisen. Oppimisympäristöt tukevat lasten hyvinvointia ja oppimista vuorokauden eri aikoina. Lasten saatavilla on tiloja niin rauhoittumiseen kuin vauhdikkaampaankin toimintaan.

Vuorohoidossa huomioidaan koko päivän tarjoamat pedagogiset mahdollisuudet. Oppimisen alueet ja projektit valitaan niin, että jokainen lapsi pääsee osallistumaan tavoitteelliseen pedagogiseen toimintaan. Iltojen ja viikonloppujen toimintatavat ovat läsnäolevan lapsiryhmän kasvua, kehitystä ja oppimista tukevia.

2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen kasvun ja oppimisen polkua. Varhaiskasvatus luo perustaa elinikäiselle oppimiselle. Lapset tuovat varhaiskasvatukseen mukanaan aiemman elämäkokemuksensa, jossa merkittävänä tekijänä ovat huoltajien ja lasten väliset vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet. Henkilöstön tehtävänä on luoda luottamuksellinen suhde lapseen. Huoltajien ja henkilöstön välinen yhteistyö tuo lasten elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta. Sovittaessa lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen on tärkeää.

Säännöllinen yhteistyö on oleellista, jotta perheiden ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden.

Lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ovat pedagogisen toiminnan perustaa. Yhtä tärkeää on tuntea jokainen lapsi ja ottaa huomioon hänen yksilöllinen kehityksensä. Lapsen tunteminen edellyttää mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita henkilöstön ja lasten välillä⁶⁹.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen henkilöstö tuntee koulutusjärjestelmän sekä sen eri vaiheiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten hyvinvoinnin sekä kehityksen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi myös siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä luo yhteistyön rakenteet ja tiedon siirron käytännöt, joiden avulla siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen aikana sekä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen ovat mahdollisimman sujuvia. Siirtymävaiheissa tehdään huoltajan kanssa yhteistyötä lapsen edun mukaisesti. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen aikana koottuja dokumentteja, joissa kuvataan lapsen kehitystä ja oppimista, sekä lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säädöksiä.⁷⁰

Varhaiskasvatus osana kasvun ja oppimisen polkua Vantaalla

Vantaalla on varhaiskasvatuksen aloittamisen malli, jota noudatetaan kaikissa kunnallisissa toimintayksiköissä. Yhtenäisen aloittamisen mallin tavoitteena on käynnistää hyvä yhteistyö huoltajien kanssa, tukea lapsen siirtymistä kotihoidosta varhaiskasvatukseen sekä varmistaa tasalaatuinen aloitus jokaiselle Vantaan varhaiskasvatukseen tulevalle lapselle. Toimintamallissa on kuvattu, mitä otetaan huomioon, kun perhe hakee varhaiskasvatuspaikkaa, tutustumisen ja pehmeän laskun käytännöt sekä varsinaiseen aloittamiseen liittyviä hyviä käytäntöjä. Varhaiskasvatuksen aloituksen toimintamalli löytyy Varhaiskasvatuksen intranetistä. Monikielisten ja -kulttuuristen perheiden kanssa keskustellaan ja sovitaan, millä tavoin lapsen kielen oppimiseen ja kulttuuriseen taustaan liittyvät asiat huomioidaan lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa.

Lapsen vaihtaessa ryhmää toimintayksikön sisällä, kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että lapsella on mahdollisuuksia tutustua uuteen ryhmään etukäteen. Lapsen vaihtaessa ryhmää tai toimintayksikköä, edellisen ryhmän henkilökunta vastaa siitä, että tarvittavat tiedot lapsen kasvusta, kehityksestä ja

⁶⁹ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 5 kohta

⁷⁰ Esimerkiksi varhaiskasvatuslaki 40–42 §

oppimisesta siirtyvät uuteen ryhmään tai uuteen toimintayksikköön. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmat siirretään huoltajan kanssa keskustellen uuteen ryhmään tai ne lähetetään postitse uuteen toimintayksikköön. Kunnallisen varhaiskasvatuksen sisällä suunnitelmat voidaan siirtää myös ilman huoltajan lupaa. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatukseen toiseen kuntaan tai yksityiseen varhaiskasvatukseen kopio lapsen suunnitelmasta siirretään uuteen varhaiskasvatuspaikkaan huoltajien luvalla. Jos huoltajat eivät anna lupaa tiedonsiirtoon, lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot siirretään salassapitosäännösten estämättä uudelle varhaiskasvatuksen järjestäjälle ⁷¹. Lapsen siirtyessä pois Vantaan varhaiskasvatuksesta, alkuperäiset suunnitelmat arkistoidaan voimassa olevan ohjeen mukaisesti. Tiedonsiirrossa noudatetaan voimassa olevia säädöksiä salassapidosta ja tiedonsiirrosta.

Tulevan lukuvuoden esiopetuksen lapsille järjestetään kevään aikana yhteistä toimintaa ja mahdollisia vierailuja esiopetusryhmään. Lisäksi jokaisessa esiopetusta antavassa päiväkodissa järjestetään keväällä tutustumispäivä huoltajille ja lapsille.

2.4 Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen⁷², varhaiskasvatuslain⁷³ ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti⁷⁴.

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvamisen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseensä, muihin

⁷¹ Varhaiskasvatuslaki 41 § 3 mom.

⁷² YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

⁷³ Varhaiskasvatuslaki 20 §

⁷⁴ YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007

ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.⁷⁵

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäkemyskiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle⁷⁶. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestäväyyden olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

Vantaan varhaiskasvatuksen visio ja arvot

⁷⁵ YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

⁷⁶ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 6 kohta

Iloiset, oppivat ja osallistuvat lapset kasvavat kestävään tulevaisuuteen on varhaiskasvatuksen visio, joka kuvaa varhaiskasvatuksen tehtävää. Visio innostaa ja antaa merkityksen yhdessä tehtävälle työlle.

Vantaan kaupungin arvot ovat avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys. Varhaiskasvatuksessa arvot ja niihin liittyvät teot konkretisoituvat/näkyvät toiminnassa seuraavasti.

Avoimuus

Toimimme osallistuen ja osallistaen. Varmistamme asioiden valmistelussa eri osapuolten osallisuuden, joka näkyy arvostavana dialogina ja avoimuutena suhteessa yhteistyökumppaneihin sekä erilaisiin näkökulmiin. Avoimuus näkyy myös siinä että, toimintamme ja päätöksentekomme on läpinäkyvää ja perusteltua. Viestimme ennakoivasti jo asioiden ja päätösten valmisteluvaiheessa. Perustelemme päätökset ja tuomme perustelut esille sekä teemme työmme näkyväksi hyödyntäen useita viestintäkanavia. Jaamme tietoa ja osaamista oikea-aikaisesti, avoimesti ja niin että ne ovat kaikkien käytettävissä.

Yhteisöllisyys

Sitoudumme yhteisiin tavoitteisiin. Kannustava ja positiivinen toimintakulttuurimme rakentuu yhteisestä perustehtävästä ja yhteisistä tavoitteista. Vuorovaikutuksella rakennamme varhaiskasvatuksen laadun. Edistämme lasten yhteenkuuluvuuden tunnetta ja jokainen lapsi, perhe ja kasvattaja on tärkeä osa yhteisöä. Leikillä on itseisarvo ja se edistää vertaissuhteiden rakentumista. Ketään ei jätetä yksin. Toimimme yhdessä ja arvostamme toisiamme ja toistemme osaamista. Harjoittelemme yhdessä tunne- ja kaveritaitoja ja jokaisen osaaminen on yhteistä pääomaa ja annamme sen kaikkien käyttöön.

Rohkeus

Olemme rohkeita ja kokeilemme uusia toimintatapoja ennakkoluulottomasti. Rohkaisemme ja kannustamme kokeilukulttuuriin sekä arjen pieniin innovaatioihin. Valitsemme rohkeasti parhaan ratkaisun. Käymme avointa ja ammatillista keskustelua sekä puutumme ja tunnistamme lapsen ja perheen tuen tarpeet. Rohkaisemme lasta kokeilemaan, tutkimaan ja oppimaan. Rakennamme yhdessä lasten kanssa hauskoja, jännittäviä ja kiinnostavia oppimisympäristöjä.

Vastuullisuus

Vastaamme omasta ja yhteisestä toiminnasta ja sen vaikutuksista. Kehittämme ammatillista osaamistamme. Sitoudumme yhteiseen strategiaan, päätöksiin ja linjauksiin. Edistämme kestävää elämäntapaa. Vastuullisuus näkyy kestävänä elämäntapana, harkittuina hankintoina ja lapsen luontosuhteen vahvistamisena. Toteutamme resurssiviisautentiekartan toimenpiteitä ja toimimme esimerkkeinä. Tutustutaan lähiympäristöön, pidetään luonnosta ja lähiympäristöstä huolta, kierrätetään, tehdään ekologisia valintoja sekä pohditaan syyseuraussuhteita.

2.5 Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön

kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoidessa ja tarkkaillen ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Leikki on varhaiskasvatukseen lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

Oppimiskäsitys Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaan varhaiskasvatuksessa lapset ovat aktiivisia, vuorovaikutteisia, kaiken ikäisiä toimijoita. Tiedon rakentuminen tapahtuu yhteisöllisesti ja uteliaisuutta ruokkien. Oppimisympäristöt mahdollistavat aktiivisen yhteistyön eri toimijoiden, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa.

2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pedagogiikka perustuu määriteltyyn arvoperustaan, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Se näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagogiikan painottuminen varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa edellyttää pedagogista asiantuntemusta sekä

sitä, että henkilöstöllä on yhteinen ymmärrys siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää⁷⁷.

Varhaiskasvatus toteutuu henkilöstön, lasten ja ympäristön vuorovaikutuksessa, jossa kasvatus, opetus ja hoito muodostavat eheän kokonaisuuden. Näitä kolmea ulottuvuutta voidaan tarkastella käsitteellisesti erillisinä, mutta käytännön toiminnassa ne nivoutuvat yhteen. Tämä mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Kasvatus, opetus ja hoito painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.

Kasvatus on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat. Osaltaan kasvatuksen tavoite on siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeinä pidettyjä arvoja ja traditioita seuraavalle sukupolvelle. Kasvatuksen avulla ohjataan lapsia muodostamaan omia mielipiteitään ja arvioimaan kriittisesti vallitsevia ajattelu- ja toimintatapoja sekä toimimaan eettisesti kestäväällä tavalla. Kasvatuksen sivistystehtävänä on ohjata tietoisesti lasten yksilöllisen identiteetin muotoutumista siten, että lapset oppivat havaitsemaan oman toimintansa vaikutukset toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä. Lasten kehitystä tuetaan niin, että he oppivat toimimaan sekä käyttämään osaamistaan myös toisten hyväksi.

Opetuksen lähtökohtana on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty oppimiskäsitys. Opetuksen tarkoitus on edistää lasten oppimista ja auttaa lapsia luomaan merkityksiä itsestään, toisista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta. Varhaiskasvatuksessa lapsia innostetaan ja motivoidaan opettelemaan uusia asioita sekä ohjataan käyttämään erilaisia oppimisen tapoja. Opetus tukee ja siinä hyödynnetään lasten luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua. Opetuksessa otetaan huomioon lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja yksilölliset tuen tarpeet. Lisäksi opetuksen perustana ovat oppimisympäristöille (luku 3.2), laaja-alaiselle osaamiselle (luku 2.7) ja pedagogiselle toiminnalle (luku 4) asetetut tavoitteet.

Hoito on fyysisistä perustarpeista huolehtimista sekä tunnepohjaista välittämistä. Tavoitteena on, että lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi sekä kokee olevansa yhteydessä toisiin ihmisiin. Vastavuoroinen ja kunnioittava vuorovaikutussuhde sekä myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle. Päivittäin toistuvat tilanteet, kuten ruokailu, pukeminen ja riisuminen, lepo ja hygieniasta huolehtiminen, ovat keskeinen osa lapsen päivää. Varhaiskasvatuksen hoitotilanteet ovat aina samanaikaisesti kasvatus- ja opetustilanteita, joissa opitaan esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, itsestä huolehtimisen taitoja, ajan hallintaa sekä omaksutaan hyviä tottumuksia.

Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus Vantaan varhaiskasvatuksessa

⁷⁷ Varhaiskasvatuslaki 2 ja 23 §

Varhaiskasvatuksessa kasvatusta, opetusta ja hoito muodostavat yhdessä kokonaisuuden, josta lapsen hyvä päivä koostuu. Mitä pienemmästä lapsesta on kysymys, sitä kokonaisvaltaisempaa oppiminen on. Oppimista tapahtuu kaikissa varhaiskasvatuspäivän tilanteissa. Arkitoiminnan tilanteiden hyödyntäminen oppimisessa on erityisen merkityksellistä. Arkitoiminnan lisäksi leikki on lapselle ominainen tapa oppia. Kasvattaja hyödyntää leikkiä pedagogisena menetelmänä oppimisessa. Vantaalla kaikessa toiminnassa painottuu leikkipedagogiikka.

Päiväkodissa tapahtuvassa varhaiskasvatuksessa kasvatuksen, opetuksen ja hoidon osuudet vaihtelevat riippuen lapsen iästä ja sen hetkistä tarpeista. Päiväkodin lapsiryhmän toiminta on tavoitteellista ja suunnitelmallista. Sekä ohjatun toiminnan että arkitoiminnan tilanteiden kasvatuksellista hyödyntämistä ohjaavat lasten varhaiskasvatussuunnitelmat ja lapsiryhmän toimintasuunnitelma.

Perhepäivähoidon toiminta on tavoitteellista ja suunnitelmallista varhaiskasvatusta, jossa painottuu hoidon osuus. Perhepäivähoitaja huolehtii lasten perustarpeista ja hyödyntää perushoitotilanteita kasvatuksessa ja opetuksessa. Perhepäivähoitaja suunnittelee toiminnan lapsiryhmän tarpeita vastaavaksi. Arjen hetkistä luodaan myönteisiä ja leikkilisiä oppimiskokonaisuuksia.

Kerhotoiminnassa painottuu monipuolinen ohjattu toiminta. Kerhon toiminta suunnitellaan ryhmän tarpeita vastaavaksi. Avoimessa päiväkotitoiminnassa ja asukaspuistotoiminnassa painottuu positiivisen vanhemmuuden tukeminen, huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö ja huoltajien verkostoitumisen tukeminen. Kasvatukselliset elementit ovat avoimessa toiminnassa läsnä ohjattujen toimintahetkien, arkitoiminnan ja leikkien kautta. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä merkityksellistä on palveluohjaus, kun perhe on siirtymässä muihin varhaiskasvatuspalveluihin tarpeiden muuttuessa.

2.7 Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvamisen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ovat ohjanneet tämän asiakirjan valmistelua, ja ne tulee ottaa huomioon paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa.

Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa se, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten eri oppimisympäristöjä käytetään sekä miten lasten hyvinvointia ja oppimista tuetaan. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet

otetaan huomioon toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä sekä kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa. Luvussa 4.5 kuvattujen oppimisen alueiden tehtävänä on edistää lasten laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan viisi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-aluetta:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- osallistuminen ja vaikuttaminen.

Seuraavaksi kuvataan, mitä laaja-alaisen osaamisen eri osa-alueilla tarkoitetaan. Lisäksi määritellään varhaiskasvatuksen tehtävä kullakin osa-alueella.

Laaja-alainen osaaminen Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaan varhaiskasvatuksessa käsitellään mahdollisimman monipuolisesti kaikkia laaja-alaisen osaamisen alueita lasten ikään ja kehitystasoon soveltuvilla tavoilla. Laaja-alaisen osaamisen alueiden edistämistä suunnitellaan ja arvioidaan vuosittain osana lapsiryhmien toimintasuunnitelmaa. Vantaalla esi- ja alkuopetuksen yhteistyössä laaja-alaisen osaamisen osalta sovitaan yhteiset painotukset.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.

Lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Leikissä lapsilla on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoita ja tutkia maailmaa. Lasten taitoja jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä tuetaan lasten iän ja kehityksen mukaisesti. Lapsia rohkaistaan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heidän kanssaan iloitaan onnistumisista ja opetellaan kannustamaan toisia. Lapsia kannustetaan myös sinnikkyYTEEN ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista sekä keksimään ratkaisuja eri tilanteissa. Heitä ohjataan suuntaamaan ja ylläpitämään tarkkaavaisuuttaan. Päivittäinen, riittävä fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi (luku 4.2) sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan. Tämä vahvistaa lasten uskoa omaan kykyihinsä.

Ajattelu ja oppiminen Vantaan varhaiskasvatuksessa

Kiireettömyys kaikissa varhaiskasvatuksen tilanteissa on erityisen tärkeää ajattelun ja oppimisen kannalta. Kasvattajalla tulee olla aikaa pysähtyä lapsen oppimisen tilanteiden äärelle ja tukea ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä myös spontaaneissa arjen tilanteissa. Luova, kiireetön, salliva ja ratkaisukeskeinen oppimisympäristö antaa tilaa ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle. Kasvattajien vastuulla on luoda ryhmään sellainen ilmapiiri ja päiväjärjestys, että kiirettä ei synny.

Eheytytysti toteutettu teema- ja projektityöskentely tukee lapsen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Teema- ja projektityöskentely lähtee lasten mielenkiinnon kohteista ja he pääsevät aktiivisesti suunnittelemaan ja arvioimaan toimintaa. Kasvattajan toiminta on lapsilähtöistä. Työtapoja käytetään monipuolisesti. Erityisesti liikkumisen ja fyysisen aktiivisuuden tukeminen huomioidaan työtapoja valitessa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. Tämä korostaa sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen sekä kulttuurisen osaamisen merkitystä. Osaamiseen kuuluu taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita. Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Henkilöstö toimii mallina lapsille toisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan asettumista toisen asemaan, opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan ristiriitatilanteita rakentavasti. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja. Lapsia tuetaan kulttuuri-identiteettien rakentamisessa. Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Esimerkiksi leikit, ruokailuhetket ja juhlat tarjoavat tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista. Lapsia tuetaan myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaa on yksi Suomen monikulttuurisimmista kaupungeista. Vantaan varhaiskasvatuksessa vahvistetaan kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoista toimintakulttuuria ja edistetään kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteistä näkymistä osana lapsiryhmien arkea ja juhlaa. Vantaalla kieli- ja kulttuuritietoisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan moninaisuutta, jossa kielet, kulttuurit, uskonnot ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. Työntekijöiden avoin ja myönteinen

suhtautuminen perheiden eri kieliin ja kulttuureihin sekä uskontoihin ja katsomuksiin on perusta lasten kasvulle ja oppimiselle sekä hyvälle yhteistyölle huoltajien kanssa.

Lapsiryhmissä tutustutaan ryhmässä läsnä oleviin kieliin, kulttuureihin ja katsomuksiin.

Oppimisympäristössä eri kulttuurit näkyvät arjessa ja leikissä. Perheiden omaa asiantuntemusta käytetään apuna eri kulttuureihin tutustumisessa. Suomalaisen kulttuurin perinteet ja juhlat huomioidaan vuoden kierrossa. Ryhmän yhteisen kulttuuri- ja juhlavuosikellon rakentaminen syksyisin varmistaa kaikkien ryhmän lasten kulttuurin huomioimisen.

Lisää malleja ja toimintatapoja kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun osa-alueen kehittämiseen löytyy Vantaan kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen käsikirjasta.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä, kuten lähiluonnossa ja liikenteessä. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot Vantaan varhaiskasvatuksessa

Itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen opettelun lisäksi jokapäiväiset arkitoiminnat ovat lapselle ominainen oppimisen lähde. Arkitoimintapedagogiikalla tarkoitetaan ruokailun, pukemis- ja riisumistilanteiden, päivälevon, ulkoilun, hygieniatilanteiden sekä erilaisten siirtymätilanteiden tietoista hyödyntämistä pyrittäessä saavuttamaan varhaiskasvatuksen tavoitteita ja integroitaessa niihin opetussisältöjä. Näin arkitoimintatilanteet korostuvat leikin ja monipuolisen opetuksellisen toiminnan rinnalla tärkeinä pedagogisina mahdollisuuksina. Vantaan varhaiskasvatuksessa arkitoimintapedagogiikkaa arvostetaan ja hyödynnetään jokapäiväisessä oppimisessa ja sen merkityksestä kerrotaan myös huoltajille.

Itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen harjoittelussa korostuu yhteistyö huoltajien ja varhaiskasvatuksen välillä. Jotta nämä taidot voivat kehittyä mahdollisimman hyvin, tulee toimintatavoista olla yhtenäinen ymmärrys varhaiskasvatuksen ja huoltajien välillä. Huoltajien toiveita kuullaan muun muassa päivälepoon ja

ruokailuun liittyvien tapojen suhteen huomioiden lapsiryhmän toiminnallinen kokonaisuus. Yhteistä keskustelua huoltajien kanssa edellyttää myös erilaisten turvallisuuteen liittyvien taitojen harjoittelu niin fyysisissä kuin mediaympäristöissäkin.

Pienten lasten ryhmissä itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen opettelu korostuu, mutta näiden taitojen harjoittelu jatkuu koko varhaiskasvatuksen ajan. Perusopetuksessa itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen sujuminen on oppimisvalmiuksien kannalta oleellista, joten varhaiskasvatusvuosien merkitys taitojen harjoittelussa on suuri.

Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista osaamista tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen edistävät lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä.

Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja.

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Digitaalista dokumentointia hyödynnetään leikeissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna tieto- ja viestintäteknologiaa edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä lukutaitoa. Henkilöstö ohjaa lapsia tieto- ja viestintäteknologian monipuoliseen ja turvalliseen käyttöön.

Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen Vantaan varhaiskasvatuksessa

Lähtökohtana monilukutaidon ja tieto- ja viestintäteknologisen (tvt) osaamisen kehittämisessä Vantaalla on lasten välinen tasa-arvo ja lasten osallisuuden lisääntyminen. Vantaan varhaiskasvatuksessa lapset saavat monipuolisesti kokemuksia tv:n käytöstä ja monilukutaitoa kehitetään moninaisissa oppimisympäristöissä.

Monilukutaidon ja tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämisessä hyödynnetään lasten mielenkiinnon kohteita ja lähiympäristöä sekä yhteistyökumppaneita, esimerkiksi kirjastoa ja kulttuuripalveluita. Myös kansallisia teemaviikkoja, kuten mediataitoviikkoa, hyödynnetään aktiivisesti.

Monilukutaidossa varhaiskasvatuksessa korostuu erilaisten sosiaalisten tilanteiden harjoittelu, tulkinta ja toisten kanssa toimiminen. Omien ja toisten ihmisten tunnetilojen, kasvonilmeiden ja muiden kehollisten viestien tulkitsemisen harjoittelu on osa monilukutaitoa.

Vantaan varhaiskasvatuksessa noudatetaan Varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknologian pedagogisen käytön strategiaa. Vantaalla tieto- ja viestintäteknologiset laitteet ovat osa oppimisympäristöä ja niiden käyttö on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Tvt-laitteilla työskennellään yhdessä tutkien. Huoltajien kanssa keskustellaan lasten tvt-taidoista sekä tvt-laitteiden monipuolisesta hyödyntämisestä.

Kunnallisissa toimintayksiköissä tukena tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen vahvistamisessa ovat tuutorit, gurupedagogit ja tvt-tukihenkilöt.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.

Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.

Osallistuminen ja vaikuttaminen Vantaan varhaiskasvatuksessa

Lapsi kasvaa ja oppii vuorovaikutuksessa muiden lasten ja kasvattajien kanssa. Lapsi tarvitsee kokemuksia siitä, että hän omalla toiminnallaan voi vaikuttaa omaan ja ryhmänsä hyvinvointiin. Kasvattajan tehtävä on varmistaa, että jokainen lapsi saa myönteisiä kokemuksia osallistumisesta ja vaikuttamisesta. Lasten osallisuuden vahvistaminen edellyttää kasvattajalta hyvää lapsituntemusta. Työskentely pienryhmissä edistää kasvattajan tutustumista jokaiseen lapseen yksilönä. Havainnoimalla lasta tunnistetaan lasten yksilöllisiä tapoja toimia ja oppia. Kasvattajan havainnot lapsista auttavat ymmärtämään heidän aloitteitaan, niin sanallisia kuin sanattomiakin. Kasvattaja luo edellytyksiä ja on mukana toteuttamassa lasten ehdotuksia, ideoita ja toiveita. Lähtökohtana on, että lapset tulevat kuulluiksi päivittäin ja heitä kannustetaan ilmaisemaan omia näkemyksiään.

Erilaiset lastenkokoukset, äänestykset ja esimerkiksi ryhmän sääntöjen yhteinen sopiminen edistävät lasten mahdollisuuksia vaikuttaa oman ryhmänsä asioihin ja tekevät lasten vaikutusmahdollisuudet näkyviksi. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen ja ryhmän toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Jokaisessa lapsiryhmässä kehitetään ryhmälle sopivia tapoja osallistua ja vaikuttaa. Nämä erilaiset osallistumisen ja vaikuttamisen tavat tulevat olla osa ryhmän sovittuja rakenteita.

Vuosittaisissa varhaiskasvatuskeskusteluissa lapsen asioihin syvennyttään yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa. Lapsi osallistuu lapsikohtaisen suunnitelman laatimiseen omien edellytystensä mukaisesti. Lapsen näkemyksiä kuullaan ennen keskustelua ja lisäksi lapsi voi osallistua osan aikaa keskusteluun. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevia tavoitteita, toiveita ja mielenkiinnon kohteita huomioidaan kootusti ryhmän toimintasuunnitelman laadinnassa.

2.8 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa keskustellaan siitä, mitä tässä luvussa määrätty varhaiskasvatuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet merkitsevät ja miten varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta voidaan huolehtia eri toimintamuodoissa.

Luku 2 sisältää osia, jotka ovat tarkoituksenmukaista sisällyttää osaksi paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tällaisia osia ovat:

- varhaiskasvatuslain mukaiset tavoitteet
- arvoperusta (luku 2.4)
- oppimiskäsitys (luku 2.5) ja
- laaja-alainen osaaminen (luku 2.7).

Näihin osuuksiin voidaan tehdä paikallisia lisäyksiä.

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan lisäksi

- varhaiskasvatuksen järjestäminen ja eri toimintamuodot sekä niiden välinen yhteistyö paikallisesta näkökulmasta
- paikalliset siirtymäkäytännöt, kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa, siirtyy varhaiskasvatuksen aikana toiseen ryhmään tai toiseen toimipaikkaan sekä lapsen siirtyessä esiopetukseen tai toisen varhaiskasvatuksen järjestäjän toimintaan.

Varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoille voidaan laatia erilliset varhaiskasvatussuunnitelmat luvun 1.2 mukaisesti.

Arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon ja niitä syvennetään luvuissa, joissa käsitellään varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria, varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelua, toteuttamista ja arviointia sekä kehityksen ja oppimisen tukea.

3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja varhaiskasvatusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa ja yksiköissä.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat ja joskus myös tahattomat tekijät.

Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys vai ei.

Varhaiskasvatuksessa kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Ne tulee myös pystyä pedagogisesti perustelemaan. Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille, jotka omaksuvat varhaiskasvatusyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja.

Toimintakulttuuri vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun. Sillä on keskeinen merkitys varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Varhaiskasvatustyön tavoitteita tukeva toimintakulttuuri luo suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille sekä kestäväälle elämäntavalle.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Varhaiskasvatuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle (luku 4.1).

3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä tulee myös arvioida ja kehittää. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista.

Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti.⁷⁸

Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännöissä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti. Lapset ja huoltajat ovat mukana toimintakulttuurin kehittämisessä ja arvioinnissa.

Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaalaisessa varhaiskasvatuksessa tiedostetaan hyvän toimintakulttuurin merkitys lapsen kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin edistäjänä. Henkilöstö rakentaa positiivista ja kannustavaa ilmapiiriä päivittäisessä toiminnassaan, joka edistää yksikön yhteisöllisyyttä. Henkilöstö tiedostaa ilmapiirin vaikutuksen ja on sitoutunut toisia arvostavaan ja myönteiseen vuorovaikutukseen. Kasvattajat sitoutuvat työssään vantaalaisiin arvoihin ja eettisiin periaatteisiin. Varhaiskasvatuksen visio ja arvot kuvataan kappaleessa 2.4.

Kasvattaja on lapsille tukija, innostaja ja työskentelyn mahdollistaja ja hän näkee lapsen kasvun myönteisinä mahdollisuuksina. Kasvattajan työn ydin on lasten ja perheiden kohtaaminen, joka edellyttää kasvattajalta aitoa läsnäoloa, herkkyyttä ja hyviä vuorovaikutustaitoja. Kasvattaja ymmärtää arjen merkityksellisuuden lapsen elämässä ja hyödyntää päivän tilanteita tukien, innostaen ja ohjaten lapsia tarkoituksenmukaisella tavalla.

Toimintakulttuurin kehittäminen ja sen ylläpitäminen vaativat koko työyhteisön yhteisiä pedagogisia keskusteluja ja niitä tukevia rakenteita. Ammatillisen tietoisuuden ylläpitäminen edellyttää jatkuvaa oman

⁷⁸ Varhaiskasvatuslaki 4 § ja HE 40/2018 vp, s. 85

työn reflektointia tiimissä ja työyhteisössä. Henkilöstö tiedostaa erilaiset vastuualueensa sekä arvostaa ja hyödyntää moniammatillista osaamista. Vantaalla kunnallisissa päiväkodeissa työskentelee varhaiskasvatuksen opettajia, varhaiskasvatuksen erityisopettajia, lastenhoitajia, varhaiskasvatuksen resurssierityisopettajia, taidepedagogeja, kehityksen ja oppimisen tuen lastenhoitajia sekä avustajia. Ryhmän henkilöstön työvuorot ja vastuut suunnitellaan pedagogisesta näkökulmasta lapsiryhmän ja toimintayksikön tarpeita vastaavaksi.

Vantaan kunnallisessa varhaiskasvatuksessa toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään monella tasolla. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämistä ja arvioinnista vastaa yksikötasolla päiväkodin johtaja ja tiimitasolla varhaiskasvatuksen opettaja. Vantaalaisissa päiväkodeissa on käytössä johtoryhmät, joihin osallistuvat varhaiskasvatuksen opettajat ja joiden puheenjohtajina toimii päiväkodin johtaja. Työyhteisössä tehdään nostoja toimintakulttuurin kehittämiseen liittyvistä tavoitteista. Tavoitteita arvioidaan ja päivitetään vähintään kaksi kertaa vuodessa varhaiskasvatuksen toimintayksikön toimintasuunnitelmassa. Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä kieli- ja kulttuurikoordinaattori ovat kunnallisessa varhaiskasvatuksessa tarvittaessa yksikön ja lapsiryhmien tukena toimintakulttuurin kehittämisessä.

Lapsiryhmissä pedagoginen dokumentointi ohjaa jatkuvaan toimintakulttuurin arviointiin ja kehittämiseen. Tiimissä kehitetään toimintakulttuuria lapsiryhmän toimintasuunnitelman avulla. Toimintavuoden aikana tiimissä kehittyvää suunnitelmaa pysähdytään arvioimaan vähintään kaksi kertaa vuodessa päiväkodin johtajan kanssa ja/tai toimintayksikön johtoryhmässä. Tämän lisäksi tiimisopimuksessa voidaan kuvata henkilöstön työskentelyyn liittyvää toimintakulttuuria. Vantaan Kehityksen ja oppimisen tuen valikon avulla arvioidaan ja kehitetään toimintakulttuuria kehitystä ja oppimista tukevaksi. Kehityksen ja oppimisen tuen valikkoa kuvataan tarkemmin luvussa 5.

Varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen toimintakulttuurin omaksuminen ja kehittäminen ovat osa henkilöstön monipuolista osaamisen kehittämistä. Osaamisen kehittämisessä hyödynnetään monipuolisia työtapoja. Näitä ovat muun muassa pedagogiset keskustelut, perehdyttäminen, mentorointi, työnkierto, varjostus, kirjapiirit, verkkokoulutukset ja työparityöskentely.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyYTEEN sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävät yhteisön

oppimista. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.

Oppiva yhteisö Vantaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin ytimenä

Oppivan yhteisön periaatteet toteutuvat lasten ja henkilöstön yhdessä tapahtuvana oppimisena: kokeiluina, yhdessä ihmettelynä, toisten kannustamisena sekä oppimisprosessista iloitsemisena. Vantaan varhaiskasvatuksessa tavoitteena on inklusiivisuuden periaatteiden mukaisesti tukea kaikkien oppimista ja poistaa tarvittaessa oppimisen esteitä.

Henkilöstön osaamisen säännöllinen päivittäminen tapahtuu osittain yksilön oma-aloitteisena tiedon hankintana ja osittain työyhteisössä tai alueella tapahtuvana vuorovaikutteisena vertaisoppimisena. Erilaiset järjestetyt koulutustilaisuudet ja -tapahtumat täydentävät edellä mainittuja osaamisen kehittämisen tapoja. Monipuolista ja -ammattillista osaamista sekä koulutusten antia jaetaan kaikille työyhteisön jäsenille yksiköiden pedagogisissa rakenteissa.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoiteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin kuuluu henkilöstön keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus huoltajien ja lähiympäristön kanssa. Yhteisön jäsenet kunnioittavat toisiaan ja arvostavat yhteistyötä. Yhteisö rohkaisee lapsia hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäsenenä. Henkilöstö tukee lasten vertaissuhteiden syntymistä ja vaalii ystävyyssuhteita. Turvallisessa yhteisössä puututaan ristiriitoihin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö Vantaan varhaiskasvatuksessa

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeisin lasten kehitystä ja oppimista tukeva toimintamuoto. Leikissä lapsen minäkuva, itsetunto ja taidot kehittyvät. Leikki vahvistaa myös lasten keskinäisiä suhteita ja vuorovaikutustaitoja. Jokaisella lapsella on oikeus osallistua ryhmän yhteisiin leikkeihin. Kasvattajan tehtävä on muodostaa leikkiryhmät niin, että kaikki pääsevät leikistä osalliseksi. Leikissä lapset harjoittelevat valintojen tekemistä ja ongelmanratkaisutaitoja, tunteiden säätelyä sekä peilaavat omia kokemuksiaan suhteessa ympäröivään maailmaan. Arjen moninaiset tilanteet ja toiminnot tuottavat lapsille ideoita ja ajatuksia, jotka siirtyvät leikkeihin.

Leikit vaihtelevat lasten vapaavalintaisesta leikistä pedagogisesti suunniteltuun leikkiin. Kasvattajan osallisuutta tarvitaan kaikessa leikissä ja erityisesti yhteisten leikkimaailmojen luomisessa. Myös huoltajat voidaan ottaa mukaan yhteisten leikkimaailmojen rakentamiseen, jolloin leikin maailma kulkeutuu kotiin saakka. Lisäksi leikki näkyy ryhmän arjessa leikillisenä vuorovaikutuksena sekä hassutteluna. Leikillisyyttä ja huumori tukevat yhteisöllisyyttä ja positiivista ilmapiiriä ryhmässä. Leikille tulee olla riittävät tilat, välineet sekä aikaa ja rauhaa. Leikkiympäristöinä käytetään sekä sisä- että ulkotiloja. Myös ulkoleikkejä havainnoidaan ja kehitetään aktiivisesti. Tv-laitteita käytetään leikin rikastuttajina ja dokumentaation välineinä.

Leikki ja sen sisältö muotoutuvat lasten ikä- ja kehitystason sekä lasten kokemusten mukaan. Leikinomaiset työtavat monipuolistavat oppimistilanteita, lisäävät oppimisen iloa ja ylläpitävät motivaatiota. Kasvattaja ohjaa, tukee ja luo mahdollisuuksia monipuoliselle ja pitkäkestoiselle leikille sekä hyödyntää leikkiä pedagogisena menetelmänä. Kasvattajan tehtävät vaihtelevat leikin edellytysten luomisesta leikkiin osallistumiseen sekä leikin havainnoimiseen. Leikkiä havainnoimalla kasvattaja saa arvokasta tietoa lasten kehitys- ja oppimisvaiheista sekä kiinnostuksen kohteista. Tätä tietoa hyödynnetään lasten oppimisen ja muun toiminnan ohjauksessa. Lapsen leikkiin liittyvistä mielenkiinnonkohteista keskustellaan huoltajien kanssa ja mahdollistetaan innostavien leikkiteemojen siirtymistä varhaiskasvatuksesta kotiin sekä kotoa varhaiskasvatukseen.

Lisää leikistä kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä kerrotaan luvussa 4.4

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta⁷⁹ ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistää osallisuutta. Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa kasvatusyhteisöä.

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä⁸⁰. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin

⁷⁹ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 6 kohta

⁸⁰ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 7 ja 8 §

seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennakko-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo Vantaan varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa lähtökohtana on aina ihmisten välinen tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus. Oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon kysymyksiä käsitellään luontevasti päivittäisten tapahtumien yhteydessä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön on tärkeää olla tietoinen omista sukupuoleen, kulttuuriin ja katsomuksiin liittyvistä ennakkokäsityksistään ja pohtia niiden vaikutusta lasten ja perheiden kohtaamiseen. Sukupuoli-, kulttuuri- ja katsomussensitiivinen kasvattaja viestittää lapsille, että kaikki ihmiset hyväksytään sellaisina kuin he ovat. Kasvattajatiimillä on vastuu suvaitsevan ilmapiirin luomisessa.

Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Sukupuolisensitiivinen kasvattaja tunnistaa omia taipumuksiaan suhtautua lapsiin eri tavoin sukupuolen mukaan ja antaa lapsille tilaa olla omanlaisensa ilman sukupuoli-odotuksia. Lapsella tulee olla sukupuolestaan riippumatta mahdollisuus leikkiä erilaisia leikkejä ja tehdä erilaisia asioita yksilöllisten mielenkiinnon kohteidensa mukaan. Vantaan varhaiskasvatuksessa kannustetaan kaikkia lapsia toimimaan omien mielenkiinnon kohteidensa mukaisesti. Leikki ja pienryhmät jaetaan pedagogisin perustein, ei sukupuoleen liittyvin. Sukupuolisensitiivisyyteen liittyvistä asioista keskustellaan huoltajien kanssa.

Varhaiskasvatuksessa yhdenvertaisuuden toteutumista arvioidaan *Vantaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman* mukaisesti. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan jokaisen perheen ja lapsen perhe-kulttuuri. Kasvattaja kohtaa lapsen hänen tarpeidensa, persoonallisuuden ja perhe-kulttuurinsa mukaisesti, siten että lapsi kokee olevansa tasa-arvoinen ja yhdenvertainen riippumatta sukupuolestaan, sosiaalisesta tai kulttuurisesta taustastaan tai etnisestä alkuperästään. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan huoltajien ja lasten osallisuus yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyvissä asioissa.

Vertaisryhmään kuuluminen ja kokemus yhteisöllisyydestä edistävät oppimista. Varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa varmistetaan, että jokainen lapsi löytää paikkansa ryhmässä ja kokee kuuluvansa joukkoon. Yhdenvertaisuuden periaatteen mukaisesti lasten oppimista tuetaan tarvittaessa kehityksen ja oppimisen tuen erilaisten ratkaisujen avulla.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnistetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa toisista kulttuureista ja erilaisista katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävä kehitystä.

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaalla varhaiskasvatus on kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoista. Tällä tarkoitetaan moninaisuutta, jossa kielet, kulttuurit, uskonnot ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. Moninaisuuteen suhtaudutaan myönteisesti. Vantaalla on luotu monia malleja ja toimintatapoja, jotka tukevat kulttuurista moninaisuutta ja kielitietoisuutta. Nämä mallit on koottu Vantaan kieli- ja kulttuuritietoisuuden varhaiskasvatuksen käsikirjaan, joka on tarkoitettu päiväkodin henkilöstön ja päiväkodin johtajien työvälineeksi. Käsikirja löytyy Varhaiskasvatuksen intranetistä Lisää kieleen ja kulttuuriin liittyvistä tarkentavista näkökulmista kerrotaan tässä asiakirjassa luvussa 4.6.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Varhaiskasvatuksen yhteisössä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä⁸¹. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen

⁸¹ Varhaiskasvatuslaki 10 §

ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Varhaiskasvatus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmentetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Varhaiskasvatuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä.

Hyvinvointi ja turvallisuus Vantaan varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen henkilöstö sitoutuu työssään lasten hyvinvointia tukeviin toimintamalleihin. Hyvinvointityössä korostuu ennaltaehkäisevä näkökulma. Kasvattajien tehtävänä on ennakoida lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä riskejä ja haasteita, jotka nousevat lapsiryhmästä ja oppimisympäristöistä. Varhaiskasvatuksessa hyvinvointityö muodostuu yhteistyöstä perheiden kanssa, turvallisesta kasvulle ja oppimiselle suotuisasta kasvu ympäristöstä, lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisesta sekä hyvinvointia tukevasta yhteistyöstä. Hyvinvointityö on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä. Kaikkien kasvattajien arkiset toimet ratkaisevat sen, miten hyvinvointityö toimintayksikössä toteutuu. Esimerkiksi lasten yksilöllisiä tarpeita huomioidaan mahdollistamalla erilaisia vaihtoehtoja rauhoittumiseen ja lepoon.

Vantaalla kaikissa varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä on turvallisuussuunnitelma, joka päivitetään vuosittain. Päivittämisessä käytetään apuna opetushallituksen ohjeita varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitteluun (*Opetustoimen ja varhaiskasvatuksen turvallisuusopas*). Yksikön turvallisuussuunnitelma käsitellään koko henkilöstön kanssa joka syyskuu. Lisäksi Vantaalla on kuntatasoisia ohjeita lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyen. Ohjeita ovat muun muassa lapsen tapaturma ja sairastuminen, karkaaminen ja lapsen kiinnipito-ohjeet rajattoman ja aggressiivisen käyttäytymisen varalta. Linjaukset löytyvät Varhaiskasvatuksen intranetistä. Lapset osallistuvat ympäristönsä turvallisuussuunnitteluun.

Kiusaamisen ennaltaehkäisy

Kaikissa Vantaan varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä laaditaan *Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma*. Suunnitelmaa varten on laadittu yhteinen kaupunkitasoinen pohja. Suunnitelmassa määritellään kiusaamisen käsite sekä kuvataan toimintayksikkökohtaiset toimintamallit kiusaamisen ehkäisyyn, siihen puuttumiseen ja tilanteiden jatkokäsittelyyn. Suunnitelma päivitetään vuosittain. Lapsiryhmän toimintasuunnitelmaan kirjataan yksityiskohtaisemmin ryhmässä kokeiltavia konkreettisia keinoja ja tapoja kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen.

Henkilöstö toimii sensitiivisesti ja havaitsee lasten aloitteet sekä vastaa niihin lasten osallisuutta tukevalla tavalla. Lapset kokevat tulevaisuutensa kuulluksi sekä arvostetuiksi yksilöllisistä ominaisuuksistaan tai kieli, kulttuuri- ja katsomustustaan riippumatta. Välittävän ilmapiirin rakentaminen alkaa lapsen saapuessa varhaiskasvatuspaikkaan, jolloin lapsi otetaan lämpimästi tervehtien vastaan mahdollisuuksien mukaan lapsen omalla äidinkielellä tervehtien. Kasvattajat tiedostavat eri lasten kanssa käytettävät yksilölliset

vuorovaikutustavat. Kommunikaation tueksi käytetään tarvittaessa puhetta korvaavia menetelmiä, jotta jokainen lapsi tulee aidosti kohdatuksi ja kuulluksi päivän aikana.

Kasvattajat huolehtivat siitä, että jokainen lapsi kokee olevansa ryhmän jäsen ja tuntee kuuluvansa ryhmään. Kasvattajat ovat kiinnostuneita lapsista ja tuovat heidän vahvuuksiaan esille päivittäin. Lasten kanssa iloitaan, ihmetellään ja hassutellaan. Kasvattajat tukevat ryhmäytymistä sekä varmistavat kaikkien lasten osallisuuden. Keskiössä ovat vertaissuhteet sekä lasten ja aikuisten väliset positiiviset kohtaamiset. Ryhmän vuorovaikutussuhteiden kartoittamisessa ja tukemisessa voidaan käyttää apuna esimerkiksi lapsiryhmän toiminnan havainnointia ja sosiogrammia. Yhteisössä rakennetaan ja ylläpidetään ilmapiiriä, jossa kaikilla on hyvä ja turvallinen olla, tunne tasavertaisuudesta sekä kokemus kiusaamattomuudesta. Kasvattajatiimi tekee yhteistyötä huoltajien kanssa ryhmän yhteenkuuluvuuden lisäämiseksi sekä kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi ja puuttumiseksi. Yksikön yhteisöllisyys vahvistuu ryhmäraajat ylittävällä yhteisellä toiminnalla ja avunannolla.

Ryhmässä harjoitellaan aktiivisesti tunne- ja kaveritaitoja sekä hyviä käytöstapoja. Leikin systemaattinen havainnointi ja lasten leikkiin liittymisen tukeminen auttavat ehkäisemään kiusaamista. Vaihtelevien leikki- ja pienryhmien avulla luodaan mahdollisuuksia monipuolisten vertaissuhteiden luomiselle. Kasvattajat varmistavat, että jokainen lapsi pääsee mukaan leikkiin. Kasvattajat tukevat ja ohjaavat lapsia tunne- ja itsesäätelytaitojen harjoittelussa sekä toisten lasten kohtaamisessa. Ryhmässä tunnistetaan ja sanoitetaan tunnetiloja sekä lohdutetaan toinen toista.

Kehotunnekasvatus ja turvataidot

Lasten kanssa keskustellaan ihmiskehon eri osista, omaan kehoon liittyvästä koskemattomuudesta ja itsemääräämisoikeudesta. Lapsille annetaan oikeaa tietoa sopivassa määrin. Kehoon tutustutaan lapsen kanssa monin tavoin, lukemalla lasten kirjallisuutta, piirtämällä kuvia tai katselemalla nukkea. Lasten kanssa jutellaan tykkäämisistä, omista oikeuksista, sopivuus- ja turvasäännöistä. Seksuaalisuudesta puhutaan myönteiseen sävyyn ja lasten kysymyksiin vastataan lapsen näkökulma ja ikä huomioiden.

Lasten kanssa tutustutaan ns. uimapukusääntöön. Ne kehon paikat, jotka jäävät uimapuvun alle ovat yksityisiä ja arvokkaita, ja niistä lapsi saa määrätä itse, eikä niitä tarvitse näyttää muille. Kukaan ei saa koskea uimapuvun alla oleviin paikkoihin, katsoa niitä tai puhua niistä ikävään sävyyn ilman lapsen lupaa. Lapsi opettelee hoitamaan kehoaan itse. Lapsi oppii, että kehon osat ovat yhtä arvokkaita, ja että on tärkeä arvostaa ja hoitaa omaa kehoaan. Lisäksi lasten kanssa keskustellaan hyvästä ja turvallisesta kosketuksesta ja opetetaan tarvittaessa puolustamaan itseään, jos jokin asia tuntuu pelottavalta tai pahalta. Kaikille lapsille opetetaan turvataitoja vahvistamalla lasten omia taitoja puolustaa itseään positiivisella tavalla ja pitää huolta rajoistaan ja oikeuksistaan. Toisen ihmisen kehoa ja itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa.

Ympäristövastuullisuus Vantaan varhaiskasvatuksessa

Kestävään elämäntapaan kasvattaminen perustuu Vantaan kaupungin arvoihin, joista yksi on vastuullisuus. Vantaan pitkän aikavälin ympäristötavoitteita määrittää resurssiviisauden tiekartta. Resurssiviisaus tarkoittaa kykyä käyttää luonnonvaroja vastuullisesti ja harkitusti hyvinvointia ja kestävä kehitystä edistävällä tavalla. Tiekartan toimenpiteet tarkentuvat varhaiskasvatuksen toteutussuunnitelmalla, jonka keskiössä on lasten luontosuhteen vahvistaminen.

3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö⁸². Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristön käsite sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa ja että ne tukevat lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Niiden tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan. Oppimisympäristöt tarjoavat lapsille vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä.

Oppimisympäristöissä voidaan toteuttaa monenlaista pedagogista toimintaa ja ne muuntuvat tarpeen mukaan. Henkilöstön tulee ottaa huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, yksilölliset taidot ja tarpeet sekä varhaiskasvatuksen toteuttamisen periaatteet (luku 4.). Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toiminta pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä edistää lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa.

Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua ja henkilöstö auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään, ja lasten kysymyksiin vastataan.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään siten, että ne vahvistavat yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tämä mahdollistaa perinteisten sukupuolistereotyyppien rikkomisen.

82 Varhaiskasvatuslaki 10 §

Oppimisympäristöissä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta.

Luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt ovat myös varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Niitä hyödynnetään liikunta- ja luontoelämysten ja oppimisen paikkoina.

Lasten käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on tarvittaessa huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet. Tieto- ja viestintäteknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksessa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lasten omia tieto- ja viestintäteknologisia laitteita, leluja ja muita välineitä käytetään varhaiskasvatuksen järjestäjän määrittämällä tavalla, ja niiden käytöstä sovitaan huoltajien kanssa.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja vierailut esimerkiksi kirjastoon, museoon, kulttuuriperintökohteisiin, teatteriin ja huoltajien työpaikoille rikastavat lasten oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoaa myös luontevan yhteistyömahdollisuuden henkilöstön ja huoltajien välille.

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt Vantaalla

Psyykinen ja sosiaalinen oppimisympäristö muodostuu lasten keskinäisistä, kasvattajien keskinäisistä sekä lasten ja kasvattajien välisistä vuorovaikutussuhteista. Vuorovaikutus lapsen ja kasvattajan välillä sekä lasten kesken on toimivaa ja monipuolista. Lapsi uskaltaa olla oma itsensä ja toimia itselleen luontaisella tavalla. Hyvässä psyykkisessä oppimisympäristössä on tilaa ja aikaa lasta kunnioittavaan läheisyyteen, kuten sylissä pitämiseen.

Kasvattajilla on vastuu psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön luomisesta. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan kaveritaitoja ja huolehditaan jokaisen lapsen joukkoon kuulumisesta. Hyvä ryhmähenki ehkäisee kiusaamista ja vahvistaa lasten osallisuutta.

Fyysiseen oppimisympäristöön kuuluvat turvalliset ja terveelliset toimintatilat, oppimisvälineet ja lähiympäristö: luonto ja rakennettu ympäristö. Tvt-laitteet ovat osa oppimisympäristöä. Yhteistyö esimerkiksi kirjasto-, liikunta- ja kulttuuritoimen sekä järjestöjen, seurakuntien, yritysten ja luontokoulujen kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita.

Joustavat ja muunneltavat oppimisympäristöt tarjoavat lapsille haasteita sekä antavat tilaisuuksia lasten omaehtoiseen pohdintaan, tutkimiseen, ongelmien ratkaisemiseen ja kokeiluun. Oppimisympäristöjä rakennetaan yhdessä lasten kanssa ja pedagogiseen dokumentointiin tukeutuen. Lasten käyttöön tarkoitetut välineet ja materiaalit ovat lasten saatavilla ja lapsia opastetaan ja kannustetaan huolehtimaan niistä asianmukaisesti. Esteetön ja viihtyisä oppimisympäristö antaa elämyksiä, innostaa ja vaikuttaa myönteisesti oppimiseen ja henkiseen hyvinvointiin.

Lasten näkökulmasta ryhmän arkea jäsentävät päivittäistä toimintaa kannattelevat rakenteet eli struktuurit. Riittävä säännöllisyys päivän kulussa tuo ennakoitavuutta lasten elämään ja vähentää levottomuutta. Kasvattajat luovat ryhmään säännölliset toimintatavat, jotka vastaavat joustavasti lasten tarpeisiin ja muuttuviin tilanteisiin. Päivän kulkua jäsentävät kuvat tukevat lasten omatoimisuutta ja oman toiminnan säätelyä. Kuvat tulee olla käytössä ja lasten saatavilla tarpeen mukaan kaikissa päivittäisissä tilanteissa.

Oppimisympäristöjä kehitetään ja arvioidaan yhdessä lasten kanssa sekä henkilökunnan säännöllisissä tiimipalavereissa. Sekä toimintayksikön että lapsiryhmän toimintasuunnitelmissa kuvataan oppimisympäristöjen kehittämistä. Tiimisopimuksessa voidaan kuvata ja arvioida ryhmän psyykkistä oppimisympäristöä. Oppimisympäristöjä arvioidaan ja kehitetään myös Kehityksen ja oppimisen tuen valikon avulla.

3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. He vastaavat myös siitä, että yhteistyötä toteutetaan tarvittaessa monialaisesti.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa⁸³. Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä.

Kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista keskustellaan sekä henkilöstön kesken että huoltajien kanssa. Yhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi⁸⁴.

Yhteistyöllä voi olla erilaisia tehtäviä ja muotoja lapsen varhaiskasvatuksen aikana. Lasten päivittäiset tapahtumat ja kokemukset jaetaan huoltajien kanssa. Kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Huoltajan ja henkilöstön havainnot ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle.

83 Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 10 kohta

84 Kielilaki (423/2003) 18 § ja ulkomaalaislaki (301/2014) 203 §

Yhteistyön merkitys on erityisen tärkeää siirtymävaiheissa, kuten lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksen aikaisissa siirtymissä, lapsen vaihtaessa päiväkotia tai aloittaessa esiopetuksen. Yhteisellä keskustelulla on erityinen tehtävä laadittaessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa (luku 1.3). Yhteistyön merkitys huoltajien kanssa korostuu lasten kehityksen ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa (luku 5). Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa huoltajien ja henkilöstön välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista.

Lasten huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintätekniologiaa. Yhteistyö voi tukea myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta. Huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea henkilöstön työlle.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Vantaan varhaiskasvatuksessa

Toimivan yhteistyön luominen alkaa ensimmäisestä kohtaamisesta. Vantaalla huoltajien ja varhaiskasvatuksen työntekijän kesken järjestään aloituskeskustelu ennen kuin lapsi aloittaa kunnallisessa varhaiskasvatuksessa tai varhaiskasvatuksen kerhotoiminnassa. Lapsen ja huoltajan lapsiryhmään tutustumiseen varataan riittävästi aikaa. Lapsi ja vanhempi tutustuvat yhdessä lapsiryhmän toimintaan. Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa aloituksen käytännöt on määritelty yhteiseksi toimintamalliksi, joka löytyy Varhaiskasvatuksen intranetistä. Vantaa.fi -sivustolta löytyy huoltajille suunnattua tietoa varhaiskasvatuksen aloittamisesta.

Varhaiskasvatuksen ja kodin välisessä yhteistyössä huomioidaan perheen kieli- ja kulttuuritausta. Erityistä huomiota kiinnitetään eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden kohtaamiseen sekä lasten sensitiiviseen vastaanottamiseen ja tukemiseen ryhmän jäseneksi pääsemisessä. Keskusteluissa ja vanhempaintilaisuuksissa käytetään tarvittaessa tulkkeja. Varhaiskasvatuksen juhlat ja erilaiset tilaisuudet antavat lapsille ja huoltajille luontevan ympäristön tutustua sekä suomalaisiin että muihin lähiympäristön kulttuureihin, tapoihin ja juhlaperinteisiin.

Onnistuneen yhteistyön perusta on selkeä ja toimiva viestintäkulttuuri, joka rakentuu molempinpuoliselle arvostukselle, luottamukselle, avoimuudelle ja toisen osapuolen kuulemiselle. Hyvä yhteistyö ei edellytä kaikessa samanmielisyyttä, vaan ennemminkin kyse on tavasta etsiä yhteistä ymmärrystä lapsesta. Lapsen asioista viestitään huoltajille ensisijaisesti henkilökohtaisesti keskustelemalla tai huoltajien kanssa yhteisesti sovitulla tavalla. Huoltajille tulee antaa päivittäin riittävästi tietoa lapsen varhaiskasvatuspäivästä. Jokaisessa lapsiryhmässä sovitaan yhteistyössä huoltajien kanssa, kuinka ryhmän tapahtumista viestitään. Sovitut viestintätavat kirjataan lapsiryhmän toimintasuunnitelmaan. Erilaisia sähköisen dokumentoinnin ja sosiaalisen median keinoja hyödynnetään monipuolisesti ja turvallisesti. Dokumentoinnin avulla tuodaan lasten arkea varhaiskasvatuksessa näkyväksi huoltajille. Lapset voivat itse osallistua dokumentointiin.

Jokaisessa varhaiskasvatuksen toimintayksikössä järjestetään vanhempaintilaisuus syksyllä toimintakauden alettua. Tämän lisäksi järjestetään muita vanhempaintilaisuuksia ja yhteisiä juhlia tarpeen mukaan. Vanhempaintilaisuuksien sisällöistä viestitään jälkikäteen myös niille huoltajille, jotka eivät ole päässeet paikalle. Vanhempaintilaisuuksien tavoitteena on vahvistaa yhteistyötä, tiedottaa varhaiskasvatuksen

toiminnasta ja käytännöistä, tarjota huoltajille mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin (Varhaiskasvatuslaki 7 b §) sekä tukea huoltajien verkostoitumista.

Yhteistyötä huoltajien kanssa arvioidaan ja kehitetään yksikkötasolla varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelmassa, lapsiryhmän toimintasuunnitelmassa sekä saadun palautteen ja asiakaskyselyiden tulosten perusteella. Kuntatasoisesti yhteistyötä arvioidaan ja kehitetään huoltajille suunnattujen eri teemoilla tehtyjen kyselyiden avulla. Varhaiskasvatuksen yhteyshenkilön tehtävänä on suunnitella ja koordinoida huoltajien ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä yhdessä VANVARY ry:n (Vantaan vanhempainyhdistysten alueyhdistys ry) kanssa.

Monialainen yhteistyö

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen toimintayksiköissä lasten tarpeita vastaavasti. Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet⁸⁵.

Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyö esimerkiksi opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. Kunnan varhaiskasvatuksen ja sen alueella toimivien yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen tuottajien yhteistyö on tärkeää. Muita varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja ovat esimerkiksi järjestöt, seurakunnat, poliisi sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut.

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä myös neuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa huoltajan kirjallisella suostumuksella. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä.⁸⁶

Monialainen yhteistyö Vantaan varhaiskasvatuksessa

⁸⁵ Varhaiskasvatuslaki 7 ja 22 §

⁸⁶ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 7, 9 ja 13 § sekä varhaiskasvatuslaki 7 §

Yhteistyö eri alojen ammattilaisten kesken on tärkeää lasten hyvinvoinnin tukemisessa. Varhaiskasvatus tekee Vantaalla tiivistä yhteistyötä mm. perusopetuksen, kirjaston, liikunta- ja kulttuuripalveluiden, seurakuntien ja järjestöjen kanssa. Lisäksi monialaista yhteistyötä tehdään sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä muiden kuntouttavien tahojen kumppanina. Varhaiskasvatuksen henkilöstön on tunnettava eri yhteistyötahojen työnjako ja osattava ohjata lapsi ja perhe tarkoituksenmukaisten palvelujen piiriin.

Vantaan varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä neuvolan kanssa. Huoltajien luvalla voidaan olla yhteydessä neuvolaan ennen ikäkausitarkastuksia tai tarvittaessa. Tiiviimpää yhteistyötä tehdään nelivuotistarkastuksen (pääkaupunkiseudullinen Hyve-malli) yhteydessä. Mallissa varhaiskasvatuksen ja perheen välillä käytävää varhaiskasvatuskeskustelua hyödynnetään neuvolassa, jolloin tietoa siirretään huoltajien luvalla terveydenhoitajan ja lääkärin tekemiin tarkastuksiin. Tarkastuksen jälkeen lapsesta kerätty tieto palaa huoltajien luvalla neuvolan täydentämänä varhaiskasvatukseen.

Perheneuvola tarjoaa yhteistyötahoille asiantuntija-apua lasten ja nuorten psyykkiseen kehitykseen ja perheiden hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Lasten huoltajat voivat hakeutua perheneuvolaan lapsen kasvua ja kehitystä koskevien kysymysten vuoksi sekä perheen tuen tarpeen selvittämiseksi. Lisäksi varhaiskasvatus tekee yhteistyötä kuntouttavien tahojen, esimerkiksi lasten terapiapalveluiden ja muiden tutkivien tahojen kanssa.

Varhaiskasvatuksella on selkeä toimintamalli ja rakenteet yhteistyön toteuttamiseksi lastensuojelun ja sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden, kuten perhesosiaalityön kanssa. Lastensuojelun ja sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden kanssa tehtävän yhteistyön toimintamalli ja ohjeistus käydään vuosittain läpi varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä. Ohjeet lastensuojelun kanssa tehtävästä yhteistyöstä löytyvät Varhaiskasvatuksen intranetista.

Vantaalla on käytössä Osallisena perheen elämässä -toimintamalli. Toimintamalli koostuu Osallisena perheen elämässä -toimintaperiaatteesta ja toimintatavoista. Yhteinen asialista on tarkoitettu monialaisiin yhteistyöneuvotteluihin työntekijöiden ja asiakkaiden yhteiseen käyttöön. Yhteistä asialistaa käyttämällä varmistetaan, että erityisesti lapsen ja perheen näkemykset ja tarpeet tulevat kuulluiksi ja huomioon otetuiksi neuvottelussa ja tavoitteista yhdessä sovittaessa.

Yhteistyötä varhaiskasvatuksen ulkopuolisten tahojen kanssa tehdään aina salassapito- ja tiedonsiirtosäädösten mukaisesti. Avoin yhteistyö lapsen asioiden käsittelyyn osallistuvien tahojen välillä on ensiarvoisen tärkeää mahdollisimman sujuvan asioiden hoidon kannalta. Tiedonsiirtoon ja yhteistyöhön liittyvät lupa-asiat keskustellaan aina huoltajien kanssa.

Tarkemmat tiedot lapsiperheiden palveluista Vantaalla ja yhteistyökäytännöistä on koottu Varhaiskasvatuksen intranettiin.

3.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan

- varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt
- varhaiskasvatuksen käytettävät oppimisympäristöt sekä niiden arviointiin liittyvät käytännöt

- huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteet ja käytännöt
- monialaisen yhteistyön tavoitteet, rakenteet ja toimintatavat
- eri yhteistyömuotojen arvioinnin käytännöt
- miten kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäistään. Miten kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään puututaan ja miten toimenpiteiden toteutumista seurataan.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä huolehtii, että kukin varhaiskasvatuksen toimintayksikkö voi täsmentää toimintakulttuuriinsa ja oppimisympäristöjen kehittämiseen liittyviä tavoitteita sekä yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä. Täsmennykset voidaan kirjata paikalliseen suunnitelmaan varhaiskasvatuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti.

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista (kuvio 1). Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys

Tavoitteellisen toiminnan perustan luovat arvoperusta (luku 2.4), oppimiskäsitys (luku 2.5), niihin pohjautuva toimintakulttuuri (luku 3) sekä monipuoliset oppimisympäristöt (luku 3.2), yhteistyö (luku 3.3) ja työtavat (luku 4.3). Lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä heidän

kasvuympäristöönsä liittyvät merkitykselliset asiat ovat toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Lähtökohtana ovat myös luvussa 4.5 kuvatut oppimisen alueet. Laadukkaan pedagogisen toiminnan edellytyksenä on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen (luvut 4.2 ja 7). Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ohjaavat osaltaan toiminnan suunnittelua (luku 2.7).

Pedagogisen toiminnan tavoitteita ja periaatteita tarkennetaan paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Tavoitteita tarkennettaessa otetaan huomioon varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot, niiden henkilöstörakenne ja muut ominaispiirteet. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmat (luku 1.3) ovat lapsiryhmän toiminnan suunnittelun lähtökohtia. Toimintaa toteutetaan niin, että jokaisella lapsella on oikeus edetä oppimisessaan siten, että varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta muodostuu lapselle mielekäs jatkumo.

Varhaiskasvatuksen pedagoginen viitekehys Vantaalla

Vantaalainen varhaiskasvatuksen viitekehys muodostuu *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden* (2018) ja perusteasiakirjaa paikallisesti tarkentavan *Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman* (2019) kokonaisuudesta. Varhaiskasvatuksen pedagogista viitekehystä konkretisoidaan toimintasuunnitelmissa. Toimintasuunnitelmia työstetään prosessinomaisesti arviointitiedon keräämisen, suunnittelun, kokeilun, sekä kehittämisen jatkuvana kehänä. Toimintasuunnitelmat luovat suuntaviivoja pedagogisen toiminnan, toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämiseksi toimintavuoden ajaksi. Toimintasuunnitelmien edistymistä arvioidaan ja niihin tehdään kertyneen arviointitiedon pohjalta päivityksiä. Toimintayksikössä sovitaan tavat, joilla huoltajat saavat tiedon toimintasuunnitelmien sisällöistä.

Lapsiryhmien toimintasuunnitelmissa hyödynnetään kootusti lasten varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteita ja teemoja sekä ryhmästä pedagogisen dokumentoinnin keinoin kerättävää monipuolista arviointitietoa. Edellisten vuosien arviointeja hyödynnetään uutta toimintavuotta suunniteltaessa. Lapsiryhmän toimintasuunnitelmaan kirjattuja kehittämisen tekoja lähdetään toteuttamaan yhdessä lasten kanssa arvioiden, suunnitellen ja kokeillen. Ryhmän lasten mielenkiinnonkohteita ja ajatuksia kerätään erilaisin keinoin, esimerkiksi projektiseinälle dokumentoiden, kerättyyn aineistoon toistuvasti palaten ja edelleen kehitellen. Lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon myös huoltajien tärkeiksi kokemia asioita ja heidän osaamistaan ja asiantuntemusta voidaan myös hyödyntää lasten kanssa tutkittavien aihepiirien käsittelyssä. Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja vastaa pedagogisesti suunnitellun toiminnan toteutumisesta ja arvioinnista yhdessä tiimin kanssa.

Pedagogista toimintaa toteutettaessa huomioidaan varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot. Perhepäivähoidolle ja avoimelle varhaiskasvatukselle on laadittu omat täydentävät varhaiskasvatussuunnitelman liiteasiakirjat pedagogisen viitekehyksen tarkentamiseksi kyseisissä toimintamodoissa.

4.2 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi valokuvien, piirrosten tai henkilöstön havaintojen, avulla voidaan yhdessä lasten kanssa tarkastella heidän kehitystään ja oppimistaan. Lasten jo saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta.

Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoitteena on, että henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään esimerkiksi työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen jatkuvassa muokkaamisessa lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia (luku 1.3). Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lasten kehityksen ja oppimisen tuen tarpeiden arvioinnissa (luku 5).

Pidemmältä aikaväliltä kootut dokumentit ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia ja henkilöstön toiminnan itsearviointia (luku 7.1).

Pedagoginen dokumentointi Vantaan varhaiskasvatuksessa

Pedagogisen dokumentoinnin avulla vahvistetaan lasten osallisuutta oman toimintansa suunnittelussa sekä tehdään näkyväksi lasten ajatuksia, kiinnostuksen kohteita ja oppimista. Varhaiskasvatuksen henkilöstön vastuulla on käyttää pedagogista dokumentointia työtapana niin, että lapsen osallisuus mahdollistuu.

Pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksena on auttaa henkilökuntaa yhdessä lasten kanssa arvioimaan, suunnittelemaan ja kehittämään lapsiryhmän toimintaa, oppimisympäristöjä sekä toimintakulttuuria lapsia yksilöinä ja ryhmänä tukevaan suuntaan. Pedagogisessa dokumentoinnissa havaintoja ja aineistoja kerätään monipuolisin keinoin yhdessä lasten, kasvattajien ja huoltajien kanssa. Kerättyihin dokumentteihin palataan ja niiden pohjalta tehdään näkyväksi hetkiä lapsiryhmän ja yksittäisen lapsen arjesta sekä rakennetaan ryhmän yhteistä sosiaalista todellisuutta.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on tärkeä osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa hyödynnetään pedagogisen dokumentoinnin välineenä pitkin toimintavuotta

arvioimalla ja kirjaamalla lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevien tavoitteiden toteutumista. Huoltajat tuovat varhaiskasvatuksen henkilöstölle tärkeää tietoa lapsestaan. Yhdessä lasten ja huoltajien kanssa tulkitaan eri tavoin tuotettuja dokumentteja sekä arvioidaan ja suunnitellaan toimintaa niiden pohjalta.

Dokumentoinnin erilaisten keinojen, kuten sadutuksen, videoiden, valokuvien sekä lasten töiden ja digitaalisesti tuottamien sisältöjen kautta voidaan lisätä huoltajien tietoisuutta lastensa varhaiskasvatuksesta. Tämä mahdollistaa osaltaan huoltajien osallistumisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. Erilaisia sähköisen dokumentoinnin ja sosiaalisen median keinoja (esim. blogi) hyödynnetään monipuolisesti ja turvallisesti.

4.3 Monipuoliset työtavat

Työtapojen valintaa ohjaavat varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään toiminnassa. Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde. Tämän vuoksi on tärkeää, että henkilöstö ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja erikokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti. Työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä päättellemään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä.

Henkilöstöltä edellytetään ammattitaitoa ja herkkyyttä tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia. Tämä näkyy muun muassa taitona havaita lasten aloitteita ja tunnetiloja sekä muuttaa ja suunnata omaa toimintaansa niiden mukaisesti. Pienempien lasten aloitteet ovat usein kehollisia ja sanattomia, joten niiden ymmärtäminen ja niihin vastaaminen edellyttävät henkilöstöltä sensitiivistä läsnäoloa ja lapsen hyvää tuntemista.

Lapset ottavat osaa työtapojen suunnitteluun ja valintaan omien edellytystensä mukaisesti. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan sekä kokeilla erilaisia työtapoja. Työtapojen vaihteleva käyttö tarjoaa eri-ikäisille ja eri tavoin oppiville lapsille onnistumisen kokemuksia. Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä. Työtapojen käytössä hyödynnetään henkilöstön ja lasten osaamista sekä kokeillaan ja kehitetään uusia työtapoja.

Monipuoliset työtavat Vantaan varhaiskasvatuksessa

Jokaiselle lapselle tulee löytää sopivia työtapoja, joiden avulla jo olemassa olevat taidot vahvistuvat sekä uusia taitoja on mahdollista oppia. Työtavat vaihtelevat lasten ikä- ja kehitystason mukaisesti.

Vantaalaisessa varhaiskasvatuksessa painottuvat leikki ja leikilliset menetelmät työtapana. Leikille luodaan tilaa ja mahdollisuuksia suunnittelemalla ryhmän toimintaa ja struktuuria leikkiä tukevaksi.

Oppimistilanteissa käytetään leikkiä ja leikillisyyttä, esimerkiksi hyödyntämällä erilaisia juonellisen ja tarinallisen oppimisen menetelmiä. Kasvattajan rooli leikissä voi vaihdella ulkopuolisesta havainnoijasta aktiiviseen leikkikumppaniin. Kasvattajan erilaisia rooleja vaihdellaan ja hyödynnetään toiminnassa. Lasten leikkiä havainnoidaan aktiivisesti pedagogisesta näkökulmasta ja havainnot huomioidaan suunnittelussa.

Vantaalla käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa pedagogisesti oppimisen ja leikin tukena. Kunnallisissa päiväkodeissa on käytössä mm. tabletteja, puhelimia, kameroita, datatykkeitä, tietokoneita sekä erilaisia isoja näyttöjä, joiden pedagogisessa käytössä henkilökunnan tukena ovat tuutorit ja gurupedagogit. Jokainen kasvattaja hyödyntää työssään lasten kanssa tvt-laitteita, jotta jokainen lapsi saa niistä monipuolisia kokemuksia.

Vantaan varhaiskasvatuksessa liikunta on keskeinen työtapana. Kasvattajan osallistuminen ja toimintaan heittäytyminen on onnistuneen liikuntakasvatuksen edellytys. Toimintaa rytmitetään niin, että rauhallisempi työskentely ja liikkuminen vuorottelevat sopivassa suhteessa. Oppimisympäristöä muokataan liikkumista tukevaksi turvallisuusnäkökohdat huomioiden. Ulkoiluaikaa sekä odottelu- ja siirtymätilanteita hyödynnetään liikunnan lisäämisessä esimerkiksi ohjattujen liikuntaleikkien avulla. Yhteisillä liikuntaleikeillä on myös muita tavoitteita, kuten leikkiperinteiden siirtäminen uudelle sukupolvelle sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemusten vahvistaminen. Kasvattajat hyödyntävät lähiympäristöä ja luontoa mahdollistamaan monipuolista liikkumista.

Varhaiskasvatusta toteutetaan erikokoisissa ryhmissä. Pedagogisesti muodostetut, tarkoituksenmukaiset pienryhmät mahdollistavat lapsen yksilöllisen kohtaamisen ja lasten osallisuuden. Pienemmillä lapsilla pysyvämmät pienryhmät tukevat turvallisuuden tunnetta. Toiminnan mukaan joustavat pienryhmät tulevat entistä tärkeämmäksi pedagogiseksi menetelmäksi lapsen kasvaessa. Jokaisella lapsella on iästä riippumatta oikeus ryhmän koko henkilöstöön. Varhaiskasvatuksen opettajalla on vastuu ryhmän jokaisen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen havainnoinnista ja tukemisesta.

Henkilöstön uusien työtapojen omaksumista tuetaan osaamisen kehittämisen keinoin sekä henkilökohtaisissa tulos- ja kehityskeskusteluissa kerran vuodessa. Henkilöstö arvioi käyttämiään työtapoja muun muassa tiimipalavereissa sekä varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelma-arvion yhteydessä kaksi kertaa vuodessa. Lasten ja huoltajien osallisuus työtapojen suunnittelussa ja arvioinnissa huomioidaan. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluista saadaan arvokasta tietoa työtapojen valintaan ja kehittämiseen.

4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikissä lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta, virittävät leikkiin.

Lapselle leikin merkitys syntyy leikistä itsestään. Leikki tuottaa lapsille iloa ja mielihyvää. Leikkiessään lapset ovat aktiivisia toimijoita: he jäsentävät ja tutkivat ympäröivää maailmaa, luovat sosiaalisia suhteita sekä muodostavat merkityksiä kokemuksistaan. Leikissä lapset rakentavat käsitystä itsestään ja muista ihmisistä. Leikkiessään lapset sekä jäljittelevät että luovat uutta ja muuntavat näkemäänsä. Samalla he mallintavat ja testaavat haaveitaan ja toiveitaan. Mielikuvitus mahdollistaa sen, että lapset voivat kokeilla erilaisia rooleja ja ideoita, joita he muuten eivät voisi toteuttaa. Leikkiessään lapset voivat käsitellä itselleen vaikeita kokemuksia. Leikissä on turvallista kokeilla, yrittää ja erehtyä.

Leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Leikki kehittyy ja saa eri muotoja kokemusten karttuessa. Henkilöstön ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus luovat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyville leikkitaidoille. Lapset havainnoivat, kokeilevat ja oppivat yhteisön sääntöjä leikissä. Ryhmässä leikkiessään lapset oppivat säätelämään tunteitaan ja tahtomistaan sekä huomioimaan toisten ihmisten näkökulmia. Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta ja vahvistaa myönteistä tunneilmastoa.

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen työtapana. Pedagogisessa toiminnassa voidaan leikin juonen kehittämisessä ja leikkimaailmojen rakentamisessa yhdistää esimerkiksi draamaa, improvisaatiota tai satuja. Henkilöstön tulee tiedostaa keskittyneen tutkimisen, spontaanin luovan ilmaisun sekä vauhdikkaiden liikunta- ja peuhauseleikkien merkitys lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle. Eri tilanteita voi rikastaa leikinomaisuudella. Lurut, sanaleikit, laulut ja yhteinen hassuttelu vahvistavat myönteistä ilmapiiriä, mikä tukee oppimista ja hyvinvointia.

Henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Henkilöstön tulee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tukea lasten leikin kehittymistä sekä ohjata sitä joko leikin ulkopuolelta tai olemalla itse mukana leikissä. Henkilöstön fyysinen ja psyykinen läsnäolo tukee lasten välistä vuorovaikutusta ja ehkäisee ristiriitatilanteiden syntymistä.

Henkilöstön tulee havainnoida ja dokumentoida lasten leikkiä. Leikin havainnointi lisää henkilöstön ymmärrystä lasten ajattelusta ja kiinnostuksen kohteista sekä heidän tunteistaan ja kokemuksistaan. Havainnot käytetään leikin ja muun toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa. Henkilöstöltä edellytetään herkkyyttä ja ammattitaitoa sekä sukupuolisensitiivisyyttä havaita lasten leikkialoitteita ja vastata niihin sopivalla tavalla.

Pitkäkestoiseen leikkiin tarvitaan aikaa, rauhaa ja tilaa sekä sopivia ja lasten saatavilla olevia leikkivälineitä ja materiaaleja. Oppimisympäristöjen tulee joustaa leikkien mukaan, sillä leikit eivät välttämättä pysy paikallaan niille nimetyissä tiloissa.

Lasten kulttuurin ja lapsille suunnatun median tunteminen auttaa henkilöstöä ymmärtämään lasten leikkejä. Myös erilaiset pelit ja digitaaliset välineet tarjoavat niihin monenlaisia mahdollisuuksia. Leikkiin kannustavassa oppimisympäristössä myös aikuinen on oppija. Henkilöstö keskustelee leikin merkityksestä ja lasten leikkeihin liittyvistä havainnoista huoltajien kanssa. Tällä tavoin voidaan edistää leikkien jatkumista kotona tai varhaiskasvatuksessa.

Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä Vantaan varhaiskasvatuksessa

Leikki on tärkeä yhteisöllisyyden ja ryhmäytymisen väline. Kasvattajien tehtävänä on huolehtia siitä, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus leikkiin ja ettei kukaan jää ulkopuolelle. Lapsi valitsee leikkejään omien taitojen ja mielenkiinnon pohjalta. Tässä erilaiset leikinvalintataulut ja kuvat voivat toimia apuna. Varhaiskasvatuksessa opetellaan leikkimään kaikkien kanssa. Kiusaamiseen ja erimielisyyksiin leikeissä puututaan heti ja ne käsitellään yhdessä lasten kanssa esim. sanoittamalla tapahtunutta.

Jokaisessa varhaiskasvatuspäivässä tulee olla tilaa ja aikaa leikille. Oppimisympäristöjä suunniteltaessa tulee huomioida mahdollisuus pitkäkestoiseen leikkiin myös niin, että leikki voi jatkua useita päiviä. Ulkoleikin pedagogiset mahdollisuudet tunnistetaan ja niitä hyödynnetään. Vantaalla metsä on kaikkien ryhmien saavutettavissa oleva leikkiympäristö.

Leikkiä havainnoidaan, dokumentoidaan ja arvioidaan samoin kuin kaikkea muutakin toimintaa. Tvt-laitteiden tuomia mahdollisuuksia hyödynnetään leikissä ja sen pedagogisessa dokumentoinnissa.

4.5 Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja eheytetyn pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetussuunnitelman perusteiden⁸⁷ mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi:

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn.

87 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Eheytetty pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Aihepiirit voivat nousta esimerkiksi leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tapa, jolla oppimisen alueiden tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

Eheytetty pedagoginen toiminta Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaalla lapsiryhmissä toteutetaan lasten toiveiden ja mielenkiinnonkohteiden pohjalta yhdessä suunniteltuja toiminnallisia projekteja. Projektityöskentely on kokonaisvaltaista tietyn teeman ympärillä työskentelyä ja leikkimistä. Projektityöskentelyn avulla lapset oppivat monia tietoja ja taitoja ja heidän laaja-alainen osaamisensa sekä yhteistyötaitonsa kehittyvät. Kasvattajan tehtävänä on huolehtia, että jokainen lapsi tulee ryhmässään kuulluksi ja saa vaikuttaa ryhmänsä toimintaan.

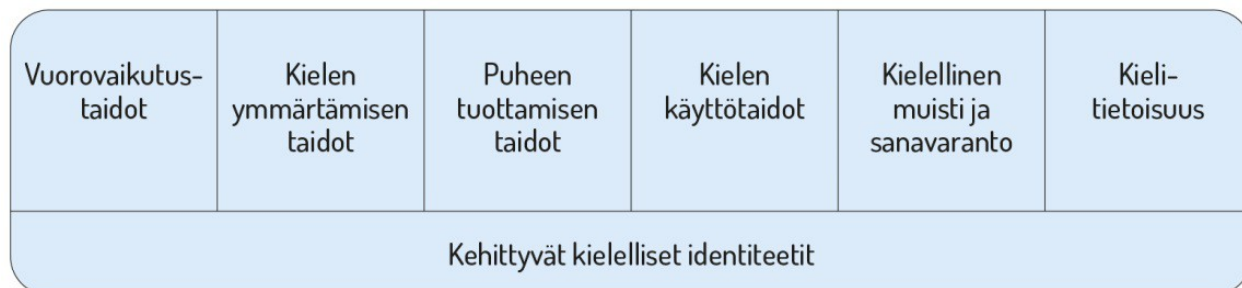
Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten **kielellisten taitojen** ja **valmiuksien** sekä **kielellisten identiteettien** kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen (luku 2.7). Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä, joiden kehittyminen ja käyttäminen voi olla tilanteittain eriytynyttä. Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia varhaiskasvatuksessa käsitellään luvussa 4.6.

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. **Kielelliset identiteetit kehittyvät**, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Kuvio 2. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non-verbaaleihin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoidaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa.

Lasten **kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.

Lasten **puheen tuottamisen taitojen** kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa. Tämä auttaa lapsia käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä. Lasten kanssa kiinnitetään vähitellen huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin.

Lasten **kielen käyttötaitoja** ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa eri tilanteissa. Tavoitteena on tilannetietoisien kielen käytön vahvistuminen. Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Tutustuminen erilaisiin teksteihin tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä ja auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän **kielellinen muistinsa** ja **sanavarantonsa** laajenee. Henkilöstön tehtävä on tukea tietoisesti tätä kehitystä. Kielellisen muistin kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö. Kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät lasten kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä. Kiireetön

keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten **kielitietoisuuden kehittymistä**. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikillisesti.

Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Monilukutaitoa tukevassa varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä.

Kielten rikas maailma Vantaan varhaiskasvatuksessa

Arjen kaikkia tilanteita käytetään rikkaan ja monipuolisen kieliympäristön luomiseen. Tilanteita, asioita ja tunteita sanoitetaan ja kasvattaja käyttää monipuolista, rikasta kieltä. Pedagogisesti suunniteltu ja toteutettu toiminta varhaiskasvatuksessa tukee kaikkien lasten kielellistä kehittymistä. Vantaalla panostetaan lasten kielellisten identiteettien kehittymiseen huomioimalla ja arvostamalla ryhmässä läsnä olevien lasten äidinkieliä. Eri kielet ovat luontevasti läsnä varhaiskasvatuksen jokapäiväisessä toiminnassa.

Yhteistyö Vantaan kaupunginkirjaston kanssa

Varhaiskasvatuksessa tutustutaan toimintavuoden aikana kirjaston käyttöön ja kirjastoon oppimisympäristönä. Tutustuminen voi tapahtua vierailemalla kirjastossa tai esimerkiksi kirjastoleikin muodossa varhaiskasvatuksessa. Kirjastoauto tuo palvelunsa myös suoraan monien päiväkotien pihoille. Kirjaston kanssa on mahdollista hyödyntää jo olemassa olevia ja luoda uusia yhteistyömuotoja lapsiryhmän kiinnostuksen kohteiden pohjalta. Kirjasto tukee varhaiskasvatusta mediataitojen ja monilukutaidon opetuksessa. Varhaiskasvatuksella on mahdollisuus laajentaa oppimisympäristöään kirjaston tiloihin. Tavoitteena on luoda yhteistyöstä luonnollinen osa varhaiskasvatuksen ja kirjaston arkea. Esiopetusvuoden aikana yhteistyötä toteutetaan esiopetuksen ja kirjaston yhteistyömallin mukaisesti.

Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten **musiikillisen, kuvallisen** sekä **sanallisen** ja **kehollisen ilmaisun** kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda

mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja muuta kulttuuria. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa.

Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. Taiteellinen ilmaisu tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen.

Oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa.

Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Henkilöstön, lasten ja yhteistyökumppaneiden erityisosaamisen hyödyntäminen rikastuttaa taidekasvatusta.

Varhaiskasvatuksen **musiikillisen ilmaisun** tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin. Lasten valmiudet hahmottaa musiikkia sekä äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Heidän kanssaan lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukaan. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehosoitamisesta. Lapsia rohkaistaan käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai tanssien. Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta.

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapset harjoittavat kuvallista ajatteluaan, havainnointiaan ja kuvien tulkintaa monipuolisen kuvailmaisun avulla. Kuvan tekemisen taitoja kehitetään moniaistisesti sekä yhteyksiä muihin ilmaisun muotoihin rakentaen. Lapset kokeilevat erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tekemiään kuvia, taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita.

Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta harjoitellaan käsityöllisen toiminnan kuten muovailun, rakentelun, ompelun ja nikkaroinnin avulla. Käsityöllisen toiminnan ja ilmaisun tavoitteena on tarjota lapsille tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia pehmeitä ja kovia materiaaleja sekä opetella työskentelyssä tarvittavia tekniikoita. Lapset saavat ideoida ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä. Lasten käsityöllisessä toiminnassa voidaan tarkastella ja hyödyntää sekä lasten taustoihin liittyviä että paikallisia käsityöperinteitä.

Lapsia rohkaistaan **sanalliseen** ja **keholliseen ilmaisuun** esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työestetään yhdessä. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta luovasta prosessista. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

Ilmaisun monet muodot Vantaan varhaiskasvatuksessa

Jokaisella lapsella on oikeus taiteeseen ja kulttuuriin. Varhaiskasvatuksessa kulttuurikasvatuksen tavoitteena on, että lapsi tutustuu vantaalaiseen kulttuuritarjontaan ja saa monipuolisia taide- ja kulttuurikokemuksia. Kulttuurikasvatuksessa painottuvat leikilliset ja toiminnalliset työtavat sekä monitaiteisuus. Kaikilla varhaiskasvatukseen osallistuvilla lapsilla on oikeus saada kokemuksia taiteesta ja mahdollisuuksia kokea uusia asioita kaikilla aisteillaan. Keskeistä on taiteellinen ilmaisu ja yhdessä tekeminen. Kasvattaja kannustaa lapsia kokeilemaan ja pohtimaan sekä antaa tilaa lasten luovuudelle ja aloitteille. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään monipuolisesti ilmaisun tukena. Kasvattaja mahdollistaa lasten aloitteiden ja ideoiden työstämisen ja niiden saattamisen osaksi varhaiskasvatuksen toimintaa. Lasten ja kasvattajien erilaisia vahvuuksia hyödynnetään.

Juhlat ja tapahtumat voivat olla esittäviä tai yhteistoiminnallisia hetkiä lasten, huoltajien ja henkilöstön kanssa. Vantaan päiväkodeissa vähintään yksi toimintavuoden juhlista on esittävä. Lapset osallistuvat juhlien ja tapahtumien suunnitteluun omaa ikä- ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla.

Yhteistyö Vantaan kulttuuripalveluiden kanssa

Vantaan kaupungin kulttuuripalvelut tukee varhaiskasvatusta lasten kulttuuriin ja taiteen eri muotoihin tutustumisessa, kokemisessa ja itse tekemisessä. Kulttuuripalvelut tarjoaa lapsiryhmille monia taide- ja kulttuurikohteita vierailukohteiksi. Vantaan kulttuuripalvelut toimittaa esitteet tapahtumista ja kohteista päiväkodeihin puolivuositain. Taidekasvatuksen menetelmäoppaita löytyy osoitteesta:

www.lastenkulttuuri.fi.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään **eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden** sekä **median** näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (luku 2.7).

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa eri tilanteissa esiintyviä tai lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Teemat voivat liittyä esimerkiksi ystävyyteen, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi. Lasten kanssa pohditaan myös ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita.

Varhaiskasvatuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat ensisijaisesti lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan katsomusten rinnalla. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelyle annetaan tilaa, ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänskysymyksiä.

Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Katsomuskasvatus tukee muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (ks. luku 2.7).

Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lisäksi tarkastellaan lasten kasvuympäristöjen moninaisuutta.

Lapsille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Tärkeitä tiedon lähteitä ovat lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt. Lisäksi voidaan hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta heidän omasta kulttuuriperinnöstään. Menneeseen aikaan voidaan tutustua esimerkiksi lasten isovanhempien lapsuuden leikkien ja musiikin avulla.

Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia.

Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia tulevaisuutta ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen. Tulevaisuuden pohdinta voi liittyä esimerkiksi tulevan vuodenajan leikkien tai oman oppimisympäristön suunnitteluun. Lasten kanssa voidaan esimerkiksi rakentaa tulevaisuuden mielikuvitusmaailmoja tai pohtia tulevaa lapsia kiinnostavien ammattien kautta.

Varhaiskasvatuksessa **mediakasvatuksen** tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla harjoitellaan kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin.

Minä ja meidän yhteisömme Vantaan varhaiskasvatuksessa

Lähtökohtana varhaiskasvatuksessa on yhdessä toimiminen ja lasten välisen ystävyyden tukeminen. Kasvattajat vastaavat ilmapiiristä ja huolehtivat, että kaikki pääsevät mukaan. Sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja harjoitellaan.

Vantaalaisessa varhaiskasvatuksessa näkyy kulttuurinen ja katsomuksellinen monimuotoisuus. Lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta vahvistetaan ja tuetaan lapsia arvostamaan perheiden perinteitä ja tapoja. Varhaiskasvatuksessa tutustutaan suomalaiseen ja muuhun ryhmässä läsnä olevaan kieli-, kulttuuri- ja katsomusperintöön esimerkiksi osallistumalla erilaisiin kalenterivuoden juhliin, tutustumalla eri katsomusten perinteisiin, kertomuksiin ja tapoihin sekä ottamalla yhteistyöhön mukaan esimerkiksi huoltajia ja isovanhempia. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä tuodaan esille lasten kieli-, kulttuuri- ja katsomustaustat.

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatus rakentuu huoltajien kanssa tehtävälle yhteistyölle. Tärkeää on kasvattajien katsomussensitiivisyys, avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin, sekä katsomuksiin, uskontoihin ja perinteisiin. Huoltajien kanssa tulee käydä vuoropuhelua katsomuskasvatuksesta ja hyödyntää perheiden asiantuntemusta heidän kulttuuriinsa, uskontoonsa ja katsomukseensa liittyen. Yhteistyö perustuu dialogiin ja molemminpuoliseen luottamukseen.

Varhaiskasvatus on uskonnollisesti sitouttamatonta. Sitouttamattomuus varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatuksen toiminnassa käsitellään eri katsomusten näkökulmia. Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatukseen kuuluu elämänkysymysten pohtiminen lasten

kanssa yhdessä sekä keskustelu hyväksyvässä ja kunnioittavassa ilmapiirissä. Huoltajille avataan aina käytyjen keskustelujen sisältö mahdollisimman pian.

Erilaiset yhteistyötahot tarjoavat mahdollisuuksia laajeneviin oppimisympäristöihin. Katsomuskasvatuksessa voidaan tehdä monipuolista yhteistyötä lähialueen eri uskonnollisten ja katsomuksellisten yhteisöjen kanssa. Yhteistyössä toteutettavat uskonnolliset tilaisuudet ja toimitukset järjestetään varhaiskasvatuspaikan ulkopuolella. Huoltajille tiedotetaan yhteistyön sisällöstä etukäteen. Huoltajat päättävät lapsen osallistumisesta. Tilaisuuksista pois jääville lapsille järjestetään aina vaihtoehtoista suunniteltua varhaiskasvatustoimintaa. Toiminta järjestetään siten, että kukaan ei koe jäävänsä ryhmän ulkopuolelle.

Opetushallitus (2018) on julkaissut tarkemmat ohjeet varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksen toteuttamisesta ja uskonnollisista tilaisuuksista varhaiskasvatuksessa internet sivuillaan.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten **matemaattisen ajattelun** kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös **ympäristökasvatusta** ja **teknologiakasvatusta**. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa **matemaattisen ajattelunsa** eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja lähiympäristössä ilmeneviin muotoihin, määriin ja muutoksiin. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan ilmaisemalla ja tarkastelemalla niitä esimerkiksi kehollisesti tai eri välineiden ja kuvien avulla. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia ja muutoksia. Lapsia kannustetaan myös oppimisympäristöön liittyvien ongelmien löytämisessä, pohtimisessa ja päättelyssä sekä ratkaisujen etsimisessä.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti vuorovaikutteisissa tilanteissa, esimerkiksi leikkiä ja lapsia houkuttelevia materiaaleja hyödyntäen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä ja taitojen karttuessa liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukujonotaitoja ja nimeämistä voidaan kehittää esimerkiksi lorujen ja riimien avulla. Lasten kanssa kokeillaan mittaamista ja harjoitellaan sijainti- ja suhdekäsitteitä esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tilan ja tason hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan kappaleita ja muotoja sekä leikkimään niillä. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Aikakäsitettä avataan esimerkiksi vuorokauden- ja vuodenaikoja havainnoimalla.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestävä elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä.

Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu. Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri aistein ja eri vuodenaikoina. Niistä keskustellaan ja niitä tutkitaan. Samalla opetellaan ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä. Eri kasvi- ja eläinlajien tunnistamisen harjoittelu vahvistaa luonnon tuntemusta. Lasten kanssa opetellaan etsimään tietoa heitä kiinnostavista asioista. Luonto voi olla myös esteettisen kokemuksen ja rauhoittumisen paikka.

Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään kestävä elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittamista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä.

Lasten kanssa havainnoidaan arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja ja tutustutaan tietoteknologiaan laitteisiin sekä niiden toimintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeilla eri laitteiden toimintaa. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Pulmia ratkotaan ja onnistumisista iloitaan yhdessä. Tavoite on, että lasten omakohtaisten kokemusten myötä herää ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa. Toiminnassa voidaan hyödyntää lähiympäristön teknologisia ratkaisuja, esimerkiksi leluja, ja tutkia niiden toimintaperiaatteita.

Tutkin ja toimin ympäristössäni Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaalaisessa varhaiskasvatuksessa luonto on helposti saavutettavissa oleva oppimisympäristö. Lähes kaikilla lapsiryhmillä on lähimetsä kävelymatkan päässä. Tavoitteena on, että kaikki ryhmät tekevät säännöllisiä metsäretkiä lasten luontosuhteen vahvistamiseksi. Luonnossa lapset saavat kokemuksia ja elämyksiä yhdessä toisten kanssa, mutta metsässä on mahdollisuus myös rauhoittumiseen.

Lasten kanssa keskustellaan ikätason mukaan arjen valinnoista ja kohtuullisesta kuluttamisesta. Nämä asiat tukevat kestävä kehityksen toteuttamista ryhmässä. Lasten kanssa lajitellaan jätteitä sekä kiinnitetään huomiota energian ja veden kulutukseen. Toimintayksiköt voivat osallistua Vantaan kaupungin järjestämiin EkoTeko-kilpailuihin, joissa esiopetusryhmät voivat olla aktiivisina toimijoina.

Matemaattisten taitojen kehittyminen alkaa jo varhaisina vuosina. Kaiken ikäisten lasten oppimisympäristöjä tulee tarkastella siitä näkökulmasta, että lasten on mahdollista tutkia eri asioita ja ilmiöitä myös matemaattisesta näkökulmasta. Oppimisympäristössä hyödynnetään digitaalisia sisältöjä ja sovelluksia, jotka kannustavat lasta oivaltamaan. Lapset saavat yhdessä toimien pohtia esim. matemaattisia ja luonnontieteellisiä ilmiöitä. Matemaattisen ajattelun kehittymistä tuetaan leikillisen toiminnan kautta, johon luontevasti linkittyy matematiikan käsitteitä, kieltä ja taitoja, esim. leipomalla ja kauppaleikin avulla. Ohjelmoinnillisen ajattelun alkeita opitaan ohjatuissa leikeissä, esimerkiksi sääntöleikkien ja päättelykykyä edistävien sovellusten avulla. Lasten matemaattisia valmiuksia tuetaan sukupuolisensitiivisesti. Huoltajia kannustetaan edistämään matemaattisia varhaisaitoja myös kotona.

Kasvan, liikun ja kehityn

Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyy **liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa. Lapsia kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä, ja lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveille kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan erilaisia ja kuormittavuudeltaan eritasoisia liikunnan tapoja, kuten leikkimistä sisällä ja ulkona, retkeilyä sekä ohjattuja liikuntatuokioita. Ryhmässä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia innostetaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Liikkumisessa hyödynnetään

eri aisteja sekä erilaisista materiaaleista valmistettuja, liikkumaan innostavia välineitä. Lasten liikkumisen tulee vaihdella luontevasti kestoaltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Lasten tulee saada kokemuksia yksin, parin ja ryhmän kanssa liikkumisesta. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia erilaisista liikuntaleikeistä, kuten perinteisistä pihaleikeistä sekä satu- tai musiikkiliikunnasta. Eri vuodenaikojä tulee hyödyntää siten, että lapset saavat mahdollisuuksia opetella kullekin vuodenaajalle tyypillisiä tapoja ulkoilla.

Säännöllisellä ja ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Tämän vuoksi lasten motoristen taitojen suunnitelmallinen havainnointi on tärkeää. Henkilöstön tulee suunnitella päivän rakenne, sisä- ja ulkoympäristö sekä toiminnan sisällöt niin, että lapset voivat monipuolisesti nauttia liikkumisesta eri tilanteissa. Liikuntavälineiden tulee olla lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan liikuntavälineiden turvallisuus.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävään syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syöminen kulttuuria. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Ruoasta keskusteleminen, tarinat ja laulut edistävät lasten ruokasanaston kehittämistä.

Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa **terveyteen** ja **turvallisuuteen** liittyviä asioita. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa. Näitä voivat olla muun muassa pukeutumis-, ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteet. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Kasvan, liikun ja kehityn Vantaan varhaiskasvatuksessa

Liikkuminen on lapselle ominainen tapa toimia. Lapset ilmaisevat itseään liikkuen ja kehittävät motorisia taitojaan leikin lomassa. Liikunnan tulee olla lapselle positiivinen elämys. Sen tarjoamat tunnekokemukset ovat oleellisessa osassa elämänikäisen liikunnan ilon löytämisessä. Kasvattajan tehtävä on luoda jokaiselle lapselle onnistumisen mahdollisuuksia liikunnan parissa. Aikuisen esimerkki ja yhdessä tekeminen ovat oleellinen osa liikunnan iloa. Lasten liikunnassa tulee tietoisesti pyrkiä pois kilpailusta ja omien suoritusten vertailusta toisten suorituksiin.

Lasten fyysistä aktiivisuutta havainnoidaan ja varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa keskustellaan lapsen päivittäisestä liikunnan määrästä. Alle kouluikäisen lapsen tulisi liikkua kolme tuntia päivässä (*Iloa,*

leikkiä ja yhdessä tekemistä – Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset, OKM). Osa tästä toteutuu kotona ja osa varhaiskasvatuspäivän aikana. Varhaiskasvatusyksiköissä tulee pohtia, kuinka liikkuminen mahdollistetaan arkitilanteissa päivän aikana. Erityisesti vähemmän liikkuvien lasten aktivointiin kiinnitetään huomiota.

Oppimisympäristöjen muokkaaminen liikuntaa tukeväksi on tärkeää lasten liikkumisen lisäämisessä. Sisä- ja ulkotiloissa liikuntaan kannustavat välineet ovat mahdollisuuksien mukaan lasten vapaassa käytössä. Liikuntaan innostavaa teknologiaa hyödynnetään osana oppimisympäristöä, esimerkkinä sijaintitietoa hyödyntävät sovellukset. Retkiä lähiympäristön erilaisiin maastoihin hyödynnetään liikunnan lisääjänä. Tavoitteena on, että lapset liikkuvat itse aina kun se on mahdollista. Vantaan varhaiskasvatuksessa ulkoillaan mahdollisuuksien mukaan joka säällä. Samalla opetellaan säänmukaisen pukeutumisen merkitystä. Kasvattajan esimerkki, kannustus ja liikkumisen hyväksyvä ilmapiiri on tärkeää. Ulkoilun aikana järjestetään ohjattuja liikuntaleikkejä mahdollisuuksien mukaan. Turhia, liikkumista estäviä kieltoja vältetään, mutta leikkiessä ja liikkuessa kiinnitetään huomiota turvallisuuteen.

Yhteistyö liikuntapalvelujen kanssa

Vantaan liikuntapalvelut vastaa Liikkuva päiväkotitoimintamallista ja tukee varhaiskasvatusta aktiivisen ja monipuolisen varhaiskasvatuspäivän tarjoamisessa. Liikuntapalvelut ylläpitää liikuntavälinelainaamoa, josta liikuntavälineitä voi lainata lapsiryhmille. Urheiluhallit, lähiliikuntapaikat, yleisurheilukentät, jäähallit ja ulkoilureitit toimivat oppimisympäristöinä. Varhaiskasvatuksen toimintayksiköt voivat esimerkiksi pyytää liikuntapalveluilta hiihtoladun tekemistä päiväkodin lähelle liikuntapalveluista. Näitä toteutetaan resurssien ja sääolojen puitteissa. Varhaiskasvatus, liikuntapalvelut ja urheiluseurat suunnittelevat yhteistyössä liikuntatapahtumia ja osaamisen kehittämistä. Lisäksi valtakunnallinen Ilo kasvaa liikkuen – ohjelma tukee toimintayksiköitä liikuntamyönteisen toimintakulttuurin kehittämisessä.

4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kieleen ja kulttuuriin liittyvien näkökohtien katsotaan koskevan jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.

Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Viittomakieltä käyttävälle lapselle voidaan antaa varhaiskasvatusta viittomakielellä. Varhaiskasvatusta voidaan antaa myös romanikielellä.⁸⁸ Varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tällöin tulee huolehtia myös lasten äidinkielenä olevan suomen/ruotsin kielen taidon kehittymisen tukemisesta. Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja

⁸⁸ Varhaiskasvatuslaki 8 § ja HE 40/2018 vp, s. 88-89 sekä viittomakielilaki (359/2015)

perheiden kulttuuriperinteen jatkumista ja tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. Kaksi- ja monikielisissä ympäristöissä lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen.

Varhaiskasvatukseen osallistuu lapsia, jotka puhuvat äidinkielineen sekä **ruotsia** että **suomea**. Näiden kaksikielisten lasten kielellisen kehityksen sekä identiteettien kehityksen kannalta on tärkeää, että molempia kieliä tuetaan ja lapsia kannustetaan niiden käyttöön.

Saamelaislasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka oikeuksista omaan kieleen ja kulttuuriin on säädetty perustuslaissa⁸⁹. Toiminnassa hyödynnetään lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Silloin kun varhaiskasvatus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen kehittymistä, ymmärtämistä ja käyttöä. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä. Henkilöstö vahvistaa saamen kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Romanilasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten myönteistä identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan sekä lisätä lasten osallisuutta yhteiskunnassa. Lisäksi tuetaan lasten kielellistä kehitystä yhteistyössä lasten huoltajien ja romanisyhteisön kanssa. Mahdollisuuksien mukaan lapsille järjestetään tilaisuuksia käyttää ja omaksua romanikieltä. Henkilöstö vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Viittomakieltä käyttävien lasten varhaiskasvatus voidaan toteuttaa joko viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakieli voi olla lapsen äidinkieli, ensikieli tai toinen kieli. Viittomakieltä käyttävät lapset voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia. Viittomakielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus käyttää ja omaksua suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä yhteistyössä huoltajien kanssa. Tavoitteena on myös lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä sekä vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti **vieraskielisten** ja **monikielisten** lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua suomea/ruotsia toisena kielenä. Suomen/ruotsin kielen omaksumisen lähtökohtana on arkielämän konkreettinen kieli ja sen ilmaisuvaranto. Kielen ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Lapsi

⁸⁹ Suomen perustuslaki (731/1999) 17 § 3 momentti

saa valmiuksia havaintojen tekemiseen sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen ja itselleen sopivalla tavalla. Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen/ruotsin kieleen vasta tullessaan varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Huoltajien kanssa keskustellaan perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä.

Lapsille järjestetään mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua myös omaa äidinkieltään tai omia äidinkieliään. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Vastuu lasten oman äidinkielen tai omien äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Tarvittaessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa käytetään tulkkia, jolla varmistetaan molemminpuolinen ymmärrys.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaalla kieli- ja kulttuuritietoisien varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä sekä ohjata lapset arvostamaan ja kunnioittamaan eri kieliä, kulttuureja, uskontoja ja katsomuksia. Näin edistetään kulttuurisesti kestävä kehitystä, avarretaan lasten maailmankatsomusta sekä vahvistetaan lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia yhteiskunnan jäsenenä. Päiväkodin johtaja vastaa yksikkönsä kieli- ja kulttuuritietoisesta varhaiskasvatuksesta.

Suomi toisena kielenä (S2) -opetus on osa kieli- ja kulttuuritietoista varhaiskasvatusta. Vantaalla annetaan S2-opetusta niille lapsille, joiden kotona puhuttu kieli (kielet) on muu kuin suomi. Näistä lapsista käytetään Vantaalla käsitettä kaksi- ja monikielinen lapsi. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa ryhmänsä S2-opetuksen toteuttamisesta, opetuksen suunnittelusta, arvioinnista ja pedagogisesta dokumentoinnista sekä huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Koko henkilöstö osallistuu kieli- ja kulttuuritietoisien varhaiskasvatuksen sekä S2-opetuksen toteuttamiseen.

Kaikki varhaiskasvatuksen tilanteet ja oppimistuokiot ovat kielen oppimisen tilanteita. Kuvien käyttö oppimisympäristössä auttaa lasta ymmärtämään ja tulemaan ymmärretyksi. Suomenkielisen oppimisympäristön lisäksi lapsi tarvitsee systemaattista, pedagogisesti suunniteltua S2-opetusta. Tavoitteellisella S2-opetuksella varmistetaan, että lapsella on mahdollisuus oppia riittävästi suomen kielen sanoja ja rakenteita. S2-opetuksen tehtävänä varhaiskasvatuksessa on kehittää kokonaisvaltaisesti lapsen suomen kielen taitoa niin, että hän ymmärtää ja tulee ymmärretyksi erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja saa valmiuksia omaksua mahdollisimman ikätasoisien oppimisen kielen. Henkilöstön kieli- ja kulttuuritietoisuutta ja S2-osaamista vahvistetaan koulutuksilla, hyvien käytäntöjen jakamisella ja vertaisoppimisen avulla.

Vantaalla työskentelee varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuurikoordinaattoreita, joiden tehtävänä on konsultoida ja ohjata kunnallisen varhaiskasvatuksen henkilökuntaa kaksi- ja monikielisten lasten asioissa

sekä vahvistaa jo olemassa olevaa osaamista. Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa olevien kaksi- ja monikielisten lasten suomen kielen oppimiseen liittyvissä asioissa varhaiskasvatuksen opettaja on ensisijaisesti yhteydessä kieli- ja kulttuurikoordinaattoriin. Kieli- ja kulttuurikoordinaattorit konsultoivat ja ohjaavat henkilökuntaa myös saamen- ja romanikieltä käyttävien lasten varhaiskasvatuksen järjestämisestä. Viittomakielisten lasten varhaiskasvatuksen järjestämisessä henkilökunta on yhteydessä konsultoivaan varhaiskasvatuksen erityisopettajaan. Vantaalla kaikkien eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten varhaiskasvatuksen järjestämisen perusajatuksena on inklusio sekä lähipalveluperiaate.

Vantaan varhaiskasvatuksessa on käytössä moniammatillinen Kettu-toimintamalli 5-vuotiaille kaksi- ja monikielisille lapsille. Kettu-toimintamallin avulla pyritään varmistamaan, että vahvempaa kielellistä tukea tarvitsevat lapset löytyvät ennen esiopetusvuoden alkua. Toimintamalli tukee S2- opetuksen toteuttamista varhaiskasvatuksessa. Päiväkodin johtaja vastaa siitä, että Kettu-toimintamallista tiedotetaan perheille.

Kaksi- ja monikielisten lasten huoltajien kanssa on tärkeää keskustella suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteista ja periaatteista sekä suomalaisesta koulutusjärjestelmästä. Toiminnan suunnittelussa huomioidaan erityisesti kaksi- ja monikielisten perheiden mahdollisuudet osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. Lasten omia äidinkieliä arvostetaan ja eri kielet näkyvät ja kuuluvat varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä. Huoltajien kanssa yhdessä laadittavassa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa keskustellaan lapsen äidinkielen kehittämisestä ja sen tukemisesta sekä S2- opetuksesta. Yhteisesti sovitut tavoitteet ja toimintatavat kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan sisältyvään monikielisyyden suunnitelmaan.

Tietoa ja toimintamalleja kieli- ja kulttuuritietoiseen varhaiskasvatukseen on koottu henkilökunnalle laadittuun Vantaan kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen käsikirjaan.

Kaksikielinen varhaiskasvatus

Kaksikielisen varhaiskasvatuksen järjestäminen perustuu kunnan tai yksityisen toimijan päätökseen. Kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksikautta tarjoamalla lapsille tavanomaista monipuolisempaa kielikasvatusta. Lapsille tarjotaan tilaisuuksia omaksua kieliä ja käyttää niitä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Samalla luodaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä herättää lasten kielellisen uteliaisuuden ja kokeilunhalun. Myös monenlaiset kulttuurit kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä varhaiskasvatuksessa.

Kaksikielinen varhaiskasvatus jaetaan laajamittaiseen ja suppeampaan. Suppeamman kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieliä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksi- tai monikielisessä ympäristössä.

Laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy varhaiskasvatuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa. Lisäksi sekä suomen- että

ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa varhaiskasvatuksessa ja jatkuu perusopetuksen loppuun. Varhaiskasvatuksen kieli, esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Varhaiskasvatus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Toiminnassa pyritään siihen, että kukin henkilöstöön kuuluva käyttää johdonmukaisesti vain yhtä kieltä: joko kielikylpykieltä tai kieltä, jolla varhaiskasvatus on järjestetty. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Tavoitteena on valmius siirtyä kielikylpynä toteutettuun esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.

Muu laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin varhaiskasvatuslaissa säädetyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat kielen kehitykselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan varhaiskasvatuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Varhaiskasvatuksen järjestäjä harkitsee tapauskohtaisesti huoltajan kanssa keskustellen, milloin tällainen järjestely tukee lapsen kehitystä.

Kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta varhaiskasvatuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen henkilöstön mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin henkilöstöön kuuluva jäsen käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsella tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään, suomeksi tai ruotsiksi. Lapsia kannustetaan molempien kielten käyttöön. Tavoitteena on valmius siirtyä joko kaksikieliseen tai suomen-/ruotsinkieliseen esiopetukseen ja perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen varhaiskasvatus

Kielirikasteinen varhaiskasvatus

Kielirikasteisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatusta, jossa alle 25 prosenttia toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin varhaiskasvatuslaissa määritellyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Tavoitteena on kieltenoppimisen tukeminen, lasten motivoiminen ja kielivalintojen monipuolistaminen. Lisäksi tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen esi- ja perusopetukseen tai muulla tavalla varhennettuun kielenopetukseen.

Kielipesä

Kielipesätoiminnalla tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa toimintaa, jossa vahvistetaan lasten tietämystä omasta kulttuuristaan ja tarjotaan mahdollisuus oppia perheessä tai suvussa puhuttua

uhanalaista vähemmistökieltä tai alkuperäiskansan kieltä. Kielipesätoiminnan periaatteet voivat olla kielikylvyn kaltaisia.

Kaksikielinen varhaiskasvatus Vantaalla

Vantaalla järjestetään ruotsinkielistä kielikylpyä, ruotsinkielistä varhaiskasvatusta sekä laajamittaista ja kielirikasteista englanninkielistä varhaiskasvatusta. Esiopetusta järjestetään ruotsin kielikylpyesiopetuksena, englannin kielirikasteisena esiopetuksena sekä laajamittaisena englanninkielisenä esiopetuksena. Lisäksi ruotsinkielisten palveluiden tulosalue järjestää ruotsinkielistä esiopetusta. Esiopetuksesta on mahdollista jatkaa samaa kielipainotusta noudattavaan perusopetukseen.

Opetuslautakunta päättää kaksikielisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämispaikoista ja kielitarjonnasta.

4.7 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa tarkennetaan seuraavia pedagogisen toiminnan tavoitteita ja periaatteita huomioiden lasten ikä ja kehitys sekä eri toimintamuotojen ominaispiirteet. Pedagogisen toiminnan tavoitteita ja sisältöjä eri toimintamuodoissa voidaan täsmentää paikallisissa suunnitelmissa.

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan ja tarkennetaan

- pedagogisen toiminnan suunnittelun ja toteuttamisen periaatteita sekä seurannan ja arvioinnin käytäntöjä
- varhaiskasvatuksen pedagogisen dokumentoinnin periaatteita ja käytäntöjä
- monipuolisten työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavia periaatteita
- käytäntöjä, jotka tukevat lasten leikkiä
- oppimisen alueiden tavoitteita ja sisältöjä
- lasten mielenkiinnon kohteiden ja osallisuuden huomioon ottamisen tapoja pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa
- eri kieli- ja kulttuuriryhmien varhaiskasvatuksen toteuttamista
- kaksikielisen varhaiskasvatuksen toteuttamista mikäli sitä järjestetään
- vieras- ja monikielisten lasten suomen/ruotsin kielen oppimisen tukemista
- perheen kielivalintoihin ja äidinkielen tukemiseen liittyvää yhteistyötä ja käytäntöjä.

5. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen aikana sekä lapsen aloittaessa esiopetuksen.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Kehityksen ja oppimisen tuki on osa laadukasta varhaiskasvatuksen toimintaa ja kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan lapsen tuen tarve ja järjestetään tarkoituksenmukaista tukea tarpeen ilmettyä, tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä⁹⁰. Riittävän aikaisella ja oikein kohdennetulla tuella voidaan edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla voidaan ehkäistä lapsen ongelmien syntymistä, kasvamista ja monimuotoistumista. Varhaiskasvatusta toteutetaan inkluusion periaatteiden mukaisesti.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet. Kehityksen ja oppimisen tuki rakentuu lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä. Kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä.

Lapsen tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa yhteistyö lapsen, huoltajan, varhaiskasvatuksen opettajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan sekä varhaiskasvatuksen muun henkilöstön kanssa on tärkeää. Tuen tarpeen havainnointi ja tuen antaminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnsä ja vastuidensa mukaan. Varhaiskasvatuksen erityisopettajien osaamista hyödynnetään tuen tarpeessa olevien lasten erityisopetus- ja kasvatustehtävissä sekä muun henkilöstön konsultoinnissa ja ohjauksessa⁹¹. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijat osallistuvat tarpeen mukaan lapsen tuen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin⁹². Varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä heidän tulee osallistua arvioinnin tekemiseen, jos tuen tarpeen arviointi edellyttää sitä⁹³.

⁹⁰ Varhaiskasvatuslaki 7 §

⁹¹ Varhaiskasvatuslaki 30 § ja HE 40/2018 vp, s.103

⁹² Varhaiskasvatuslaki 7 §

Lapsen tarvitsema tuki kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Siihen kirjataan lapsen kehityksen ja oppimisen tukeen liittyvät vastuut ja työnjako, tukitoimenpiteet sekä niiden toteuttamistapa ja arviointi⁹⁴.

Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Tuki annetaan ensisijaisesti erilaisin joustavin järjestelyin lapsen omassa päiväkotitai perhepäivähoitoryhmässä. Lapsiryhmän kokoa arvioitaessa huomioidaan tukea tarvitsevien lasten etu ja tuen tarve ja se, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa⁹⁵.

Varhaiskasvatuksessa voi olla lapsi- tai ryhmäkohtaisia avustajia, joiden tehtävänä on tukea lasta tai lapsia ryhmässä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa toimintaan. Lapsen edun vaatiessa tukea voidaan järjestää myös osittain tai kokonaan erityisryhmässä.⁹⁶

Tukea voidaan antaa myös avoimessa varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Yhteistyössä huoltajien kanssa voidaan myös sopia, että lapsi siirtyy päiväkotiin säännölliseen varhaiskasvatukseen saadakseen tarvitsemaansa tukea.

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaan varhaiskasvatuksessa lapsen tukeminen jaotellaan kehityksen ja oppimisen yleiseksi, tehostetuksi ja erityiseksi tueksi. Tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeellista. Kolmiportaisen tuen tavoitteena on vahvistaa lapsen oikeutta saada tukea riittävän varhain, oikea-aikaisesti ja joustavasti. Tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan ja vähäisestä vahvempaan. Annettava tuki riippuu lapsen tuen tarpeiden laadusta ja laajuudesta. Lapsen kasvatusta, opetusta ja hoitoa sekä tarvittavat pedagogiset tukitoimet ja mahdolliset rakenteelliset tukitoimet järjestetään lapselle tutussa varhaiskasvatusympäristössä, jos se vain on mahdollista.

Kehityksen ja oppimisen tuen lähtökohtana on lapsen tarvitseman tuen liittäminen lapsiryhmän toimintaan siten, että tukea tarvitsevan lapsen osallisuus mahdollistetaan eri tilanteissa. Tukea tarvitsevien lasten kohdalla kasvattajan tärkeänä tehtävänä on vahvistaa lasten keskinäistä vuorovaikutusta, jotta lapsi voi mahdollisuuksiensa mukaan osallistua toimintaan ja kokea itsensä tasavertaiseksi muiden lasten kanssa. Tämä toteutuu muodostamalla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia pienryhmiä, joiden avulla voidaan tukea lapsen tasavertaisuuden kokemusta ja vuorovaikutusta.

93 Varhaiskasvatuslaki 23 §

94 Varhaiskasvatuslaki 23 §

95 Varhaiskasvatuslaki 34 ja 35 § sekä HE 40/2018 vp, s.105-106

96 Varhaiskasvatuslaki 34 ja 35 §

Tukea tarvitseville lapsille on keskeistä löytää oppimisen polku, jossa turvataan lasten suotuisa kehitys, oppiminen sekä tukitoimien jatkuvuus varhaiskasvatuksessa sekä siirryttäessä esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.

Vantaan varhaiskasvatuksessa on laadittu Kehityksen ja oppimisen tuen linjaukset, jossa on kuvattu kehityksen ja oppimisen tukeen liittyvät rakenteet, prosessit ja vastuut tarkemmin. Linjaukset löytyvät Vantaan nettisivuilta ja Varhaiskasvatuksen intranetistä.

5.2 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa⁹⁷. Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu erityisesti, kun lapsella on tuen tarvetta. Lapsi voi saada tukea myös muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kautta, kuten lastenneuvolasta, kasvatus- ja perheneuvolasta tai vammaispalveluista. On tärkeää, että paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä.⁹⁸

Huoltajan kanssa keskustellaan tuen saamisen mahdollisuudesta ja tuen keskeisistä periaatteista. Hänen kanssaan sovitaan lapselle annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla.

Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Lapsen tuen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön. Varhaiskasvatuksessa lapsi saa tarvitsemaansa kehityksen ja oppimisen tukea etunsa mukaisesti, vaikka huoltajat eivät sitoutuisikaan yhteistyöhön.⁹⁹

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Yhteistyökäytännöt ja periaatteet tulee sopia lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvolan ja muiden sosiaalitoimen palvelujen kanssa niitä tilanteita varten, joissa neuvotellaan lapsen asioista tai edellytetään viranomaisten puuttumista. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan

⁹⁷ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti kohdat 1 ja 10

⁹⁸ Varhaiskasvatuslaki 7 § ja HE 40/2018 vp, s. 87-88

⁹⁹ Varhaiskasvatuslaki 3, 4, 40 ja 41 §

suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevia säännöksiä¹⁰⁰.

Varhaiskasvatusta järjestetään myös erikoissairaanhoidon piirissä. Varhaiskasvatuspalvelujen ja sairaalan tai muun laitoksen keskinäisellä yhteistyöllä varmistetaan varhaiskasvatuksen jatkuvuus lapsen kunnon ja jaksamisen mukaisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsen turvallisten ihmissuhteiden säilymiseen.

Vaikeasti vammaiset ja sairaat lapset voivat tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta¹⁰¹. Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä seikoista. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvistä päätöksistä ja toteuttamisen vaihtoehdoista määrätään Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa¹⁰².

Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana Vantaan varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen henkilöstön on tunnettava eri yhteistyökumppaneiden työnjako ja osattava ohjata lapsi ja perhe tarkoituksenmukaisten palvelujen piiriin. Lapsen tuen tarpeen kartoitusta tehdään yhdessä varhaiskasvatuksen konsultoivan erityisopettajan kanssa, ja tarvittaessa konsultoidaan eri asiantuntijoita.

Lapsen tuen tarpeen arvioinnin osalta tehdään yhteistyötä lastenneuvolan, kunnallisten tutkivien ja kuntouttavien tahojen sekä erikoissairaanhoidon kanssa. Varhaiskasvatuksen kuvauksen avulla siirretään tietoa lapsen tuen tarpeesta huoltajien suostumuksella. Lisäksi monialaista yhteistyötä tehdään säännöllisesti lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyen.

Varhaiskasvatuksella on selkeä toimintamalli ja rakenteet yhteistyön toteuttamiseksi lastensuojelun ja sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden, kuten perhesosiaalityön kanssa. Lastensuojelun ja sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden kanssa tehtävän yhteistyön toimintamalli ja ohjeistus käydään vuosittain läpi varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä.

Perheneuvola tarjoaa moniammatillista asiantuntija-apua lasten psyykkiseen kehitykseen ja perheiden hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Lasten huoltajat voivat hakeutua perheneuvolaan lapsen kasvua ja kehitystä koskevien kysymysten vuoksi sekä perheen tuen tarpeen selvittämiseksi esimerkiksi haastavassa elämäntilanteessa.

¹⁰⁰ Varhaiskasvatuslaki 40–42 §

¹⁰¹ Perusopetuslaki (628/1998) 25 § 2 momentti

¹⁰² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, luku 5.5 Erityinen tuki

Vammaispalveluiden kanssa tehdään yhteistyötä erityisesti silloin, kun lapselle on suositeltu kuntouttavaa varhaiskasvatusta osana erityishuolto-ohjelmaa. Pidennetyn oppivelvollisuuden osalta yhteistyötä tehdään perusopetuksen kanssa.

Tarkemmat tiedot yhteistyökäytännöistä on koottu varhaiskasvatuksen henkilöstön työn tueksi Varhaiskasvatuksen intranettiin.

5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvä perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennalta pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtapoilla. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia.

Lapsen tuen tarve voi olla lyhytaikaista ja vähäistä. Silloin voi riittää yksittäinen tuen muoto tai järjestelyt, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman nopeasti ja varhaisessa vaiheessa. Osa lapsista tarvitsee enemmän ja säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tuen muotoja toisiaan täydentävinä.

Varhaiskasvatuksessa lapselle voidaan antaa tukea monin tavoin. Varhaiskasvatuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tuki voi sisältää **pedagogisia, rakenteellisia ja hyvinvointia tukevia muita järjestelyjä**. **Pedagogisia järjestelyjä** ovat esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajan¹⁰³ konsultoiva tai jaksottainen tuki, lapsikohtainen ohjaaminen, tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä erityisten apuvälineiden sekä tieto- ja viestintäteknologian käyttö. Lapsen tukeen voi myös kuulua viittomien ja kuvien käyttö tai muu kielen ja kommunikoinnin tukeminen. **Rakenteellisia järjestelyjä** ovat muun muassa ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoittamiseen tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut. **Hyvinvointia tukevia muita järjestelyjä** ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio.

Kun tuen tarve johtuu lapsen vaikeasta vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyästä tai sosioemotionaaliseen kehitykseen liittyvästä tuen tarpeesta, tarvitsee lapsi yleensä kokoaikaista, jatkuvaa ja yksilöllistä tukea. Tällöin lapsella on usealla kehityksen osa-alueella haasteita tai jollakin alueella erittäin suuri tuen tarve. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki vertaisryhmässä edellyttää suunnitelmallisuutta, erityisosaamista sekä mahdollisesti erilaisia järjestelyjä tai apuvälineitä. Lapsi tarvitsee apua ryhmässä toimimiseen, toiminnallista eriyttämistä sekä aikaa perustaitojen harjoitteluun. Tällöin tuki voi edellyttää henkilöstön erityispedagogisen tai sairaanhoidollisen

103 Varhaiskasvatuslaki 30 §

osaamisen vahvistamista tai monialaista yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa.

Kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen edellyttää jatkuvaa havainnointia, dokumentointia ja arviointia lapsen tuen tarpeista ja toimenpiteiden vaikutuksista ja riittävydestä. Ensimmäiseksi tarkastellaan käytössä olevia toimintatapoja ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Arvioinnin ja sen pohjalta tapahtuvan tuen suunnittelun on hyvä perustua riittävän monialaiseen asiantuntemukseen.

Tuen toteuttaminen Vantaan varhaiskasvatuksessa

Tuen tarpeen arviointi

Vantaalla toimintatapojen, opetusjärjestelyiden ja oppimisympäristöjen arviointiin ja kehittämiseen käytetään Kehityksen ja oppimisen tuen valikkoa. Se auttaa kasvattajatiimiä kehittämään työkäytäntöjään vastaamaan lasten yksilöllisiin tarpeisiin ryhmässä. Valikko toimii pedagogisena työvälineenä lasten tarvitseman tuen ja opetuksen suunnittelussa ja arvioinnissa. Se haastaa kasvattajatiimit arvioimaan toimintaansa, tunnistamaan muutoksen tarpeita ja etsimään kehittämisen tapoja. Valikon avulla kasvattajatiimi käy keskustelua tuen tarjoamisesta lapsille mahdollisimman varhain ja ennaltaehkäisevästi. Valikkoa hyödynnetään lapsiryhmän toimintasuunnitelman laadinnassa, arvioinnissa ja kehittämisessä.

Lapsen tuen tarpeen arvioinnissa, suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään huoltajien näkemystä, lapsesta tehtyjä havaintoja, lapselle tehtyjen terveystarkastusten ja muiden arviointien tuloksia, aiemmin laadittua lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden osaamista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan ja täydennetään tarpeen mukaan.

Tuen toteuttamisen lähtökohtia

Vantaalla lapsen tarvitsema tuki pyritään järjestämään inklusiivisesti hänen omassa varhaiskasvatuspaikassaan. Lapsen tukemiseen osallistuu koko kasvattajatiimi, varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen erityisopettajan pedagogisella ohjauksella. Päiväkodin johtajan tehtävänä on varmistaa, että lapsi saa tarvitsemansa tuen ja tuki kohdentuu oikein. Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja ohjaa ja konsultoi valmentavalla työtavalla henkilöstöä lapsiryhmän toimintaan ja tuen järjestämiseen liittyvissä kysymyksissä.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin tulee inklusion periaatteen mukaisesti edistää kaikkien lasten kehitystä ja oppimista. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille ja yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista. Työtapojen valinnassa otetaan huomioon lasten väliset yksilölliset ja kehitykselliset erot. Leikkiä, taidetta, liikuntaa, toiminnallisuutta sekä tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia hyödynnetään kehityksen ja oppimisen tuen järjestämisessä. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista. Rohkaiseva ohjaus vahvistaa lapsen luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa.

Erityistä huomiota kiinnitetään ystävyys- ja vertaissuhteiden luomiseen. Lapset tarvitsevat hyväksytyksi tulemisen kokemuksia omassa yhteisössään. Vuorovaikutus- ja tunnetaitoja harjoitellaan yhdessä aikuisten ja toisten lasten kanssa. Keskeistä on yhteisöllisyyden, kuulumisuuden tunteen ja osallisuuden vahvistaminen. Hyvä vertaisryhmä vaikuttaa positiivisesti lapsen kehitykseen. Lapsiryhmän toimintakulttuurissa lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaaminen ja yhteisöllisyys sovitetaan yhteen. Vertaisryhmässä lapsella on mahdollisuus solmia ystävyys-suhteita ja kuulua joukkoon. Vertaisryhmä kehittää myös monipuolisesti sosiaalisia ja tiedollisia taitoja. Aikuisen tehtävä on auttaa lasta kestämään erilaiset tunnetilat ja auttaa niiden yli.

Varhaiskasvatusryhmässä voidaan toteuttaa lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan pedagogisia järjestelyjä eli pedagogisia tukitoimia. Pedagogisia tukitoimia ovat mm. pedagogisesti tarkoituksenmukainen pienryhmätoiminta, ennakointi, toiminnan strukturointi, puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointikeinot sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajan suunnitelmallinen konsultoiva tuki ryhmän henkilökunnalle. Pedagogiset tukitoimet suunnitellaan yhdessä ryhmän henkilöstön, huoltajien ja mahdollisten sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa, ja niitä tarkennetaan tarpeen mukaan. Pedagogisia tukitoimia suunniteltaessa ja arvioitaessa voidaan hyödyntää Kehityksen ja oppimisen tuen valikkoa. Pedagogiset tukitoimet aloitetaan heti lapsen niitä tarvitessa, ja ne kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Pedagogisten tukitoimien lisäksi Vantaan kunnallisessa varhaiskasvatuksessa on käytössä erilaisia rakenteellisia järjestelyjä eli rakenteellisia tukitoimia. Näitä ovat muun muassa varhaiskasvatuksen resurssierityisopettajan, taidepedagogin, kehityksen ja oppimisen tuen lastenhoitajan tai avustajan sijoittaminen lapsiryhmään. Tämän lisäksi on käytössä integroidun, pienennetyn ja erityisryhmän palveluita sekä tulkitsemis- ja kuljetuspalveluita.

Esitykset rakenteellisten tukitoimien järjestämisestä käsitellään Alueellisessa kasvun kehityksen ja oppimisen tuen (AKOT) -työryhmässä. Päiväkodin johtaja toimittaa tukitoimiesityksen liitteineen varhaiskasvatuksen opettajan tekemä Varhaiskasvatuksen kuvaus lapsesta tai esiopetuksessa järjestettävää tukea varten pedagoginen arvio tai selvitys) toimintayksikön varhaiskasvatuksen konsultoivalle erityisopettajalle. Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja toimii AKOT -työryhmässä asian esittelijänä ja tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikkö toimii päätöksentekijänä.

Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja tiedottaa huoltajia rakenteellisten tukitoimien järjestämisestä. Lapsen saama tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan mahdollisimman pian yhteistyössä huoltajien kanssa.

Kehitystä ja oppimista tukevat erityiset apuvälineet

Lapsen tarvitsemat sairaanhoidolliset ja kuntouttavat apuvälineet tulevat perheelle erikoissairanhoidosta. Kunnallisissa päiväkodeissa tilanteissa, joissa lapsi tarvitsee omien erityistarpeidensa vuoksi pedagogista apuvälinettä oppimisensa tueksi, päiväkodin johtaja laatii yhteistyössä konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa vapaamuotoisen hakemuksen varhaiskasvatuspäällikölle. Hakemukseen liitetään asiantuntijalausunto apuvälineen tarpeesta. Päätöksen apuvälineen hankinnasta tekee varhaiskasvatuksen johtaja. Pienemmät hankinnat tehdään päiväkodin määrärahoista. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti ja niiden käyttö ja hyödyllisyys arvioidaan lapsen pedagogisissa asiakirjoissa.

Tuen tasot Vantaan varhaiskasvatuksessa

Yleinen tuki

Huoltajien tai kasvattajatiimin havaitsemiin lapsen kehityksen ja oppimisen tuen tarpeisiin reagoidaan heti suunnittelemalla ja ottamalla käyttöön tarvittavat pedagogiset tukitoimet varhaiskasvatusympäristössä. Yleinen tuki alkaa, kun lapsen tuen tarpeesta ja pedagogisista tukitoimista keskustellaan huoltajien kanssa, ja ne kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja konsultoi ja ohjaa kasvattajatiimiä yleisen tuen vaiheessa. Hän tukee kasvattajatiimiä löytämään ja toteuttamaan kullekin lapselle sopivia pedagogisia menetelmiä ja käyttämään sopivia välineitä. Lisäksi pedagogisten tukitoimien suunnittelun tukena voidaan hyödyntää sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden ohjausta ja konsultaatiota.

Tehostettu tuki

Lapsella on oikeus saada tehostettua tukea, jos häntä ei voida riittävästi tukea yleisellä tuella. Tehostettu tuki on säännöllistä ja siinä hyödynnetään samanaikaisesti eri tukimuotoja. Tehostetun tuen tavoitteena on mahdollistaa säännöllisen tuen tarpeessa olevan lapsen täysipainoinen osallistuminen varhaiskasvatukseen. Lapsen tehostetun tuen tarve arvioidaan yhteistyössä huoltajan kanssa. Varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla on käynnistää prosessi tehostetun tuen järjestämiseksi. Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja ohjaa ja konsultoi tehostetun tuen aloittamista.

Tehostetun tuen pedagogiset tukitoimet otetaan käyttöön heti, kun tuen tarve ilmenee. Mahdolliset rakenteelliset tukitoimet otetaan käyttöön tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikön päätöksen mukaisesti. Lapsen tuen tarpeet sekä tehostetun tuen aikana käytettävät pedagogiset ja rakenteelliset tukitoimet sekä yhteistyö tuen kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Tehostetun tuen tarvetta ja rakenteellisia tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti toimintavuoden aikana. Mikäli todetaan, että tuen tarvetta ei enää ole tai tukea on perusteltua muuttaa, viedään muutos tiedoksi AKOT-työryhmään. Varhaiskasvatuksen opettaja tai erityisopettaja vastaa siitä, että tieto siirtyy varhaiskasvatuksen konsultoivalle erityisopettajalle, joka vie asian tiedoksi AKOT-työryhmälle. Tällöin lapsi siirtyy takaisin yleiseen tukeen.

Erityinen tuki

Erityisen tuen päätökset koskevat pääsääntöisesti pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen saaneita lapsia. Erityisen tuen päätöksenteossa huomioidaan sekä lapsen yksilöllisen ja intensiivisen tuen tarve, erityisen tuen jatkumon mahdollisuus perusopetukseen siirtyessä sekä erityisen tuen lakisääteisten palveluiden tarve. Pidennetyn oppivelvollisuuden valmistelu ja päätöksenteko perustuu asiantuntijalausuntoon kirjattuun suositukseen. Vantaalla päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta valmistellaan perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteistyönä, sillä huoltajan kuulemiseen perustuvan päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta tekee perusopetuksen aluepäällikkö. Pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen myötä valmistellaan erityisen tuen päätös, ja tämän päätöksen tekee tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikkö. Erityistä tukea tarjotaan pääsääntöisesti kunnallisessa varhaiskasvatuksessa.

Prosessikuvaus pidennetyn oppivelvollisuuden ja erityisen tuen päätöksenteosta löytyy Varhaiskasvatuksen intranetista. Enemmän tietoa erityisestä tuesta ja pidennetystä oppivelvollisuudesta löytyy Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmasta.

5.4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen tarvitsema tuki, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Sen laadinnasta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettaja ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhteistyössä muun henkilöstön ja lapsen huoltajan kanssa. Huoltajan ja lapsen osallisuutta suunnitelman laatimisessa ja arvioinnissa tuetaan. Lapsen mielipide selvitetään ja huomioidaan suunnitelmaa laadittaessa ja sitä arvioitaessa (luku 1.3).

Tuen toteutumista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa. Annetun tuen vaikuttavuutta tulee arvioida säännöllisesti, ja suunnitelmaa tulee muuttaa tarpeen mukaan. Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen tulee kirjata ja tavoitteita muuttaa uutta tarvetta vastaavaksi. Suunnitelmasta tulee ilmetä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet. Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen. Esiopetukseen osallistuvan lapsen kasvun ja oppimisen tuesta määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Kun lapsi saa kehitykseensä ja oppimiseensa tukea, hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa tulee kirjata luvussa 1.3 kuvatun lisäksi seuraavat asiat:

Pedagogiset ja rakenteelliset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- henkilöstön mitoittamiseen ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut esimerkiksi, toiminnan eriyttäminen, lapsikohtainen ohjaaminen, pienryhmätoiminta tai viittomien ja kuvien käyttö
- tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut
- erityisasiantuntijoiden, kuten varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelujen käyttö
- sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio
- mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut

Tuen seuranta ja arviointi

- tavoitteiden toteutumisen seuranta
- tukitoimien vaikutusten arviointi sekä arviointiajankohdat.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana Vantaalla

Yleinen tuki

Yleisen tuen muodoista sovitaan yhteistyössä huoltajien ja kasvatushenkilöstön sekä tarvittaessa varhaiskasvatuksen konsultoivan erityisopettajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Sovitut yleisen tuen muodot kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Tehostetun tuen suunnitelma

Vantaalla varhaiskasvatukseen osallistuville lapsille laaditaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, joka sisältää tarvittaessa tehostetun tuen suunnitelman. Asiantuntijalausuntoja hyödynnetään huoltajan luvalla. Yhdessä lapsen huoltajien kanssa sovitaan niistä pedagogisista ratkaisuista, joilla lasta tuetaan.

Päiväkodin johtaja vastaa siitä, että tehostetun tuen suunnitelma laaditaan lapsesta, jolla on tehostetun tuen tarve. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ja sen sisältävän tehostetun tuen suunnitelman laatii lapsiryhmän varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhteistyössä huoltajien kanssa. Suunnitelman laadinnassa käytetään varhaiskasvatuksen konsultoivan erityisopettajan tai varhaiskasvatuksen resurssi erityisopettajan asiantuntijuutta. Laadintaan voi osallistua myös muita asiantuntijoita.

Tehostetun tuen suunnitelma tulee laatia viipymättä tehostetun tuen myöntämisen jälkeen. Lapsen tehostetun suunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti. Tehostettua tukea saavien lasten suunnitelma tulee arvioida vähintään kaksi kertaa toimintavuoden aikana tai aina kun siihen on lapsen tuen tarpeista johtuva syy. Arviointi tehdään yhteistyössä huoltajien kanssa.

Erityisen tuen suunnitelma

Lapsen tarvitsema erityinen tuki toteutuu Vantaalla esiopetusvuoden aikana. Esiopetukseen osallistuvalla lapsella laaditaan Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma, joka sisältää tarvittaessa Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS).

Lisää tietoa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta löytyy luvusta 1.3.

Tietojen siirto siirtymävaiheissa

Kehityksen ja oppimisen tukea tarvitsevan lapsen siirtyessä ryhmästä, toimintayksiköstä tai kunnasta toiseen huolehditaan riittävästä tiedonsiirrosta. Lapsiryhmän varhaiskasvatuksen opettaja tai erityisopettaja vastaa tietojen siirtämisestä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja siihen liittyvä tehostetun tuen suunnitelma siirretään uuteen toimintayksikköön Vantaalla. Toiseen kuntaan suunnitelmat siirretään huoltajien luvalla. Tarvittaessa voidaan järjestää myös tiedonsiirtokeskustelu. Lisää tietoa kaikkia lapsia koskevasta tietojen siirrosta löytyy luvusta 2.3.

5.5 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan kehityksen ja oppimisen tuen järjestämisen käytännöt eri toimintamuodoissa.

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan

- kehityksen ja oppimisen tuen järjestämistä ohjaavat paikalliset periaatteet ja käytännöt
- lapsen tuen tarpeen arviointiin liittyvät käytännöt ja vastuut
- tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa: pedagogiset, rakenteelliset ja hyvinvointia tukevat järjestelyt
- lapsen varhaiskasvatussuunnitelman täydentäminen tuen näkökulmasta luvun 5.4 mukaisesti. Suunnitelman laatimiseen ja arviointiin liittyvät paikalliset vastuut ja käytännöt
- lasten ja huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön käytännöt tuen aikana
- monialainen yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt varhaiskasvatuksen aikana ja siirryttäessä esiopetukseen.

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa määritellään tulkitsemis- ja avustamispalveluihin sekä apuvälineisiin liittyvät hallinnolliset käytänteet varhaiskasvatuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laissa, sopimuksissa ja näissä perusteissa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Nämä tavoitteet ja toimintaperiaatteet koskevat myös vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi tarjota varhaiskasvatuspalvelua, joka perustuu vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi Steiner-, Montessori-, Freinet- ja Reggio Emilia -pedagogiikat tai tiettyyn katsomukseen perustuva varhaiskasvatuspalvelu.

Huoltajan valitessa lapselleen vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvan varhaiskasvatuspalvelun, tulee huolehtia siitä, että huoltaja saa riittävästi tietoa toiminnan erityistavoitteista ja arvoista.

Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus Vantaalla

Vantaalla järjestetään vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan perustuvaa varhaiskasvatusta yksityisten palveluntuottajien toimesta. Näissä pedagogisissa suuntauksissa on Vantaalla jatkumo esiopetukseen ja perusopetukseen. Yksityisten palveluntuottajien edellytetään noudattavan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaa. Näiden perusteasiakirjojen lisäksi he noudattavat omia varhaiskasvatussuunnitelmiaan, joissa on kuvattu pedagogiikkaan liittyvät erityispiirteet tarkemmin. Opetuslautakunta päättää vaihtoehtoisen pedagogiikan järjestämisestä Vantaalla.

6.1 Paikallisesti päätettävät asiat

Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma voi olla omaleimainen, mutta se ei voi olla ristiriidassa varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kanssa.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää ja kuvaa suunnitelmassa sen lisäksi, mitä perusteasiakirjassa aiemmin määrätään,

- mitkä ovat vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen liittyvät varhaiskasvatuksen arvoperustaa, pedagogisia periaatteita ja ratkaisuja täydentävät näkökulmat
- miten nämä näkökulmat tulevat esille varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, työtavoissa ja pedagogisessa toiminnassa.

7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.¹⁰⁴ Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla suunnitelmallista ja säännöllistä. Systemaattinen arviointi edellyttää järjestäjältä toimivaa arviointijärjestelmää. Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa.

7.1 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoitus on varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen¹⁰⁵. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lasten varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää. Varhaiskasvatuksen toimintaa arvioidaan ja kehitetään kansallisen tason sekä järjestäjä-, yksikkö- ja yksilötason näkökulmista.

Kansallisen tason arvioinnin tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä arviointia ja laadunhallintaa koskevissa asioissa. Kansallisen tason arvioinnit palvelevat varhaiskasvatuksen kehittämistä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti¹⁰⁶. Arviointitietoja voidaan hyödyntää myös kansainvälisissä vertailuissa.

104 Varhaiskasvatuslaki 24 §

105 Varhaiskasvatuslaki 24 §

106 Laki kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta (1295/2013) 1 § ja Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset, Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisu 24:2018

Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi säännöllisesti varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden toteutumista eri toimintamuodoissa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää järjestäjä- ja yksikötason arvioinnissa käytettävistä menettelytavoista. On tärkeää, että paikallisilla päättäjillä, huoltajilla sekä varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ajantasaista tietoa varhaiskasvatuksen toteutumisesta ja sen laadusta. Keskeiset arviointitulokset tulee julkistaa¹⁰⁷. Järjestäjä- ja yksikötason arviointi on keskeinen osa varhaiskasvatuksen johtamista ja kehittämistä paikallisesti. Lapsille ja heidän huoltajilleen on järjestettävä mahdollisuus säännöllisesti osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin¹⁰⁸.

Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Arvioinnin kohteena voi olla muun muassa henkilöstön vuorovaikutus lasten kanssa, ryhmässä vallitseva ilmapiiri, pedagogiset työtavat, toiminnan sisältö tai oppimisympäristöt.

Yksilötason arviointi tarkoittaa lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arviointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista on tärkeää arvioida aina ennen sen päivittämistä tai uuden laatimista. Arvioinnin yhteydessä lapsi, huoltaja ja henkilöstö pohtivat omalta osaltaan, miten yhdessä kirjatut toiminnan tavoitteet ja sopimukset on huomioitu ja miten ne ovat toteutuneet varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi on myös osa lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin tukea. Tätä arviointitehtävää kuvataan tarkemmin luvuissa 1 ja 5.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, kunkin luvun lopussa, olevat paikallisesti päätettävät asiat ohjaavat paikallisen suunnitelman laatimisessa sekä sen arvioinnin suunnittelussa ja toteuttamisessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä tarkistaa varhaiskasvatussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta. Lisäksi paikalliset tarpeet ja kehittämistyön tulokset ohjaavat arviointia.

Toiminnan arviointi ja kehittäminen Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaan varhaiskasvatusta arvioidaan ja kehitetään varhaiskasvatuksen valmisteleman arviointimallin mukaisesti. Arviointimalli kokoaa vantaalaista varhaiskasvatuksen arviointia yhteen sekä tekee näkyväksi arvioinnin eri tasoja. Lisäksi arviointimallissa huomioidaan kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen Karvin *Varhaiskasvatuksen arvioinnin perusteet ja suositukset* (2018) sekä asiakirjan sisältämät laadun indikaattorit. Arviointimalli muuttuu ajassa erilaisten ilmiöiden ja arviointitarpeiden sekä valtakunnallisen ohjauksen vaikutuksesta.

107 Varhaiskasvatustilastilasto 24 §

108 Varhaiskasvatustilastilasto 20 §

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan kunnallisessa varhaiskasvatuksessa yksikön ja ryhmän toimintasuunnitelmien avulla. Päiväkodin johtaja varmistaa, että yksiköllä on selkeät tavoitteet ja yhteisesti sovitut toimintatavat ja että toimintaa arvioidaan sovitusti. Varhaiskasvatuspäällikkö arvioi vuosittain toimintayksikön toimintasuunnitelman yhdessä päiväkodin johtajan kanssa.

Yksityisessä varhaiskasvatuksessa päiväkodin johtaja varmistaa, että yksiköllä on selkeät tavoitteet ja että toimintaa arvioidaan säännöllisesti. Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan toimintasuunnitelman, yksiköissä tehtävien ohjaus- ja valvontakäyntien sekä yksityisen varhaiskasvatuksen verkostotapaamisten avulla. Yksityisestä varhaiskasvatuksesta vastaava varhaiskasvatuspäällikkö arvioi vuosittain toimintayksikön toimintasuunnitelman yhdessä päiväkodin johtajan tai ryhmäperhepäiväkodin vastuuhenkilön kanssa.

Lapsiryhmissä kehitetään jatkuvasti toimintaa, toimintatapoja ja oppimisympäristöjä lasten tarpeita vastaaviksi. Pedagogisen dokumentoinnin pohjalta tapahtuva arviointi ja suunnittelu varmistavat lapsilähtöisen toiminnan. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa ryhmän toiminnan suunnittelusta ja arvioinnista yhdessä tiimin kanssa.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö arvioi säännöllisesti omaa osaamistaan ja kehittymistarpeitaan sekä yksilönä että tiiminä ja yhdessä päiväkodin johtajan kanssa. Jokaisen työntekijän vastuulla on oman ammatillisuuden ja osaamisen arviointi ja kehittäminen yhteisten varhaiskasvatuksen tavoitteiden suuntaisesti. Arvioinnissa voidaan hyödyntää osaamisen kehittämisen tukimateriaalia, joka löytyy Varhaiskasvatuksen intranetistä.

Huoltajille varhaiskasvatuksen arviointi mahdollistetaan monipuolisesti ja usealla tasolla.

Toimintasuunnitelmissa kehitellään tapoja, joilla huoltajien ja lasten osallistuminen toiminnan arviointiin mahdollistetaan yksikkö- ja lapsiryhmätasolla. Pääkaupunkiseudun asiakaskyselyn sekä Vantaan omien arviointi- ja palautekyselyjen tuloksista tiedotetaan huoltajille Vantaan nettisivuilla sekä Varhaiskasvatuksen uutiskirjeessä. Lisäksi arvioinnin tuloksia käsitellään toimintayksiköissä yhdessä huoltajien kanssa esimerkiksi vanhempaintilaisuuksissa.

7.2 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa tarkennetaan perusteissa kuvattuja varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin periaatteita ja käytäntöjä. Lisäksi paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa päätetään ja kuvataan, miten

- varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista seurataan, arvioidaan ja kehitetään systemaattisesti varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa
- lapsilta, huoltajilta ja muilta yhteistyötahoilta saatua palautetta kerätään ja hyödynnetään laadun ylläpitämisessä ja parantamisessa
- arvioinnissa saatuja tietoja hyödynnetään varhaiskasvatuspalvelujen johtamisessa ja kehittämisessä
- arvioinnin keskeiset tulokset julkistetaan.

Kerhotoiminta

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman liite

Opetuslautakunta

Toiminnan tavoitteet ja tarkoitus

Kerhotoiminta on suunnitelmallista ja tavoitteellista pedagogista toimintaa. Toiminta perustuu lasten tarpeisiin, aloitteisiin ja mielenkiinnon kohteisiin. Toiminnan tavoitteena on lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukeminen, myönteisten ryhmäkokemusten saaminen, vuorovaikutustaitojen opetteleminen sekä lapsen itsetunnon tukeminen ja vahvistaminen. Huoltajat saavat tukea omaan vanhemmuuteensa sekä mahdollisuuden verkostoitua keskenään. Kerhon henkilöstö tekee vuosittain toimintasuunnitelman, jonka avulla toimintaa arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti toimintavuoden aikana.

Toimintaympäristö

Kerhotoimintaa järjestetään päiväkotien, avointen päiväkotien ja asukaspuistojen yhteydessä. Kerhot toimivat sisä- ja/tai ulkotiloissa. Ryhmän koko määritellään osallistujien iän ja kerhon toiminnan mukaan. Kerhojen toiminta-aika on 2-3 tuntia kerrallaan.

Toiminnan sisältö

Kerhossa lapset oppivat toimimaan vertaisryhmässä. Henkilöstö tukee lasten yhteisiä leikkejä ja vuorovaikutusta. Toimintaa toteutetaan monipuolisesti, varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman sisältö huomioiden. Kerhotoiminnassa lapsi pääsee leikkimään, liikkumaan, taiteilemaan ja tutkimaan. Lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa toiminnan sisältöihin.

Lasten ja perheiden osallisuus

Kerhojen toiminnassa huomioidaan lasten ja perheiden osallisuus. Kerhossa on vuosittain vanhempaintilaisuus, jossa on mahdollisuus tavata muita huoltajia sekä kuulla ja keskustella kerhon toiminnasta. Kerhopäivien yhteydessä lasten huoltajat voivat keskustella henkilöstön kanssa ajankohtaisista lapseen ja kerhotoimintaa liittyvistä asioista.

Lasten ja perheiden osallisuutta vahvistavat myös yhteiset toiminnalliset tapahtumat. Kerhoissa huoltajilta kerätään palautetta ja ideoita toiminnasta niin kerhokohtaisesti kuin kaupunkitasoisilla asiakaskyselyillä, joiden perusteella toimintaa kehitetään.

Yhteistyö

Kerhot tekevät yhteistyötä lähialueen muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyökumppaneita ovat mm. alueen päiväkodit, seurakunta ja kirjasto. Neuvolan kanssa yhteistyötä tehdään esimerkiksi Hyve4 -arvioinnin yhteydessä. Tarvittaessa alueen konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja voi vierailla kerhossa.

Viestintä

Kerhot tiedottavat ja viestivät ajankohtaisista asioista huoltajille yhteisesti sovitulla tavalla esimerkiksi Facebookissa, sähköpostitse, blogeissa tai Instagramissa. Lasten huoltajat voivat perustaa oman whatsapp -ryhmän ja viestiä tätä kautta. Myös LastenVantaa -sivustolta löytyy lapsiin ja kerhoihin liittyvää sisältöä.

Toiminta asukaspuistoss a

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman liite

Opetuslautakunta

Tavoitteet ja tarkoitus

Asukaspuistotoiminta on suunnattu lapsille ja heidän läheisilleen. Toimintaa järjestään ulkona ja sisätiloissa. Toiminnan sisältö muotoutuu asiakkaiden esittämien toiveiden pohjalta ja henkilökunnan kanssa yhdessä toteuttaen. Se sisältää vapaata yhdessäoloa ja leikkiä sekä esimerkiksi taito- ja taideaiheita, musiikkia, liikuntaa ja retkiä. Toiminnalla edistetään lasten ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia.

Asukaspuistotoiminnan tavoitteena on vahvistaa vanhemmuutta sekä edistää lasten ja vanhempien välistä vuorovaikutusta. Toiminnassa huomioidaan lapsilähtöisyys ja lasten välinen vuorovaikutus sekä harjoitellaan ryhmässä toimimista. Asukaspuisto on kaikille avoin kohtaamispaikka, joka toimii matalan kynnyksen periaatteella. Kohtaamispaikan tavoitteena on, että toimintaan osallistuminen edistää vertais- ja ystävyyssuhteiden rakentumista, lapsiperheiden arjen sujuvuutta, leikkikokemusten ja leikkiseurauksen saamista sekä maahan muuttaneiden perheiden kotoutumista. Kohtaamispaikan tarkoituksena on myös vahvistaa yhteisöllisyyttä sekä vähentää perheiden ja vanhempien yksinäisyyden kokemuksia. Asukaspuistoissa tarjotaan palveluohjausta varhaiskasvatuksen palveluista sekä muista perheille suunnatuista Vantaalla järjestettävistä palveluista.

Toimintaympäristö

Vantaalla toimii kolme asukaspuistoa, jotka sijaitsevat Myyrmäen, Korson ja Hakunilan alueilla. Asukaspuistoissa järjestetään ohjattua toimintaa sisällä ja ulkona. Asiakkaiden kohtaaminen, kuuleminen, kunnioitus ja osallisuus sekä koko yhteisön hyväksyvä asenne ja ilmapiiri luovat perustan kohtaamispaikan toimintakulttuurille. Toimintaympäristöä rakennetaan leikkiin ja liikkumiseen kannustaviksi.

Ryhmät, tapahtumat ja tilaisuudet

Asukaspuistossa asiakkailla on mahdollisuus vapaaseen yhdessäoloon, vertaistoimintaan sekä yhteisöllisyyttä vahvistavaan toimintaan. Erilaiseen ryhmämuotoiseen toimintaan asiakkaat voivat tulla oman kiinnostuksensa mukaisesti. Asukaspuistossa on tarjolla vertaistoimintaa ja vertaistukiryhmiä, teemailtoja, tapahtumia ja tapaamisia sekä leikki- ja avointa varhaiskasvatustoimintaa. Lisäksi asukaspuisto voi toimia toimintaympäristönä vapaaehtoistoiminnalle.

Lasten ja perheiden osallisuus

Asukaspuistoissa toivotetaan kaikki asiakkaat ja yhteistyökumppanit tervetulleiksi. Toimintaan osallistuminen on vapaaehtoista. Asiakkailla on mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arvioitiin. Asukaspuistoissa asukkailta kerätään palautetta ja ideoita toiminnasta niin puistokohtaisesti kuin kaupunkitasoisilla asiakaskyselyillä, joiden perusteella toimintaa kehitetään.

Yhteistyö

Asukaspuistojen yhteistyökumppaneita voivat olla esimerkiksi päiväkodit, perhepäivähoitajat, erilaiset järjestöt, seurakunnat, perhe-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut, vapaaehtoistoimijat, alueelliset yhdistykset, koulut ja oppilaitokset. Yhteistyön tavoitteena on monipuolistaa sekä rikastuttaa toimintaa niin, että toiminta vastaa parhaalla mahdollisella tavalla asiakkaiden tarpeisiin.

Viestintä

Puistoissa kiinnitetään erityistä huomiota ensimmäiseen kohtaamiseen asiakkaiden kanssa. Henkilökunnan tehtävänä on omalla toiminnallaan edistää ja ylläpitää puiston hyvää ilmapiiriä yhdessä asiakkaiden kanssa. Toiminnasta tiedotetaan suunnitelmallisesti ja monikanavaisesti lapsiperheille ja yhteistyöverkostoille esimerkiksi Vantaa.fi -sivustolla, yksikön omilla nettisivuilla, Facebookissa, sähköpostitse, blogeissa tai Instagramissa. LastenVantaa -sivustolta löytyy toimintaan liittyvää sisältöä. Toiminnassa ja tiedottamisessa otetaan huomioon erityisryhmät.

Toiminta avoimessa päiväkodissa

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman liite

Opetuslautakunta

Tavoitteet ja tarkoitus

Avoin päiväkotitoiminta on suunnattu lapsille ja heidän läheisilleen. Toimintaa järjestetään ulkona ja sisätiloissa. Toiminnan sisältö muotoutuu asiakkaiden esittämien toiveiden pohjalta ja henkilökunnan kanssa yhdessä toteuttaen. Se sisältää vapaata yhdessäoloa ja leikkiä sekä esimerkiksi taito- ja taideaiheita, musiikkia, liikuntaa ja retkiä. Toiminnalla edistetään lasten ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia.

Toiminnan tavoitteena on vahvistaa vanhemmuutta sekä edistää lasten ja vanhempien välistä vuorovaikutusta. Toiminnassa huomioidaan lapsilähtöisyys ja lasten välinen vuorovaikutus sekä harjoitellaan ryhmässä toimimista. Avoin päiväkoti on kaikille avoin kohtaamispaikka, joka toimii matalan kynnyksen periaatteella. Kohtaamispaikan tavoitteena on, että toimintaan osallistuminen edistää vertais- ja ystävyyssuhteiden rakentumista, lapsiperheiden arjen sujuvuutta, leikkikokemusten ja leikkiseurauksen saamista sekä maahan muuttaneiden perheiden kotoutumista. Kohtaamispaikan tarkoituksena on myös vahvistaa yhteisöllisyyttä sekä vähentää perheiden ja vanhempien yksinäisyyden kokemuksia. Avoimessa päiväkodissa tarjotaan palveluohjausta varhaiskasvatuksen palveluista sekä muista perheille suunnatuista Vantaalla järjestettävistä palveluista.

Toimintaympäristö

Avoimessa päiväkodissa järjestetään ohjattua toimintaa sisällä ja ulkona. Asiakkaiden kohtaaminen, kuuleminen, kunnioitus ja osallisuus sekä koko yhteisön hyväksyvä asenne ja ilmapiiri luovat perustan kohtaamispaikan toimintakulttuurille. Toimintaympäristöä rakennetaan leikkiin ja liikkumiseen kannustaviksi.

Ryhmät, tapahtumat ja tilaisuudet

Avoimessa päiväkodissa asiakkailla on mahdollisuus vapaaseen yhdessäoloon, vertaistoimintaan sekä yhteisöllisyyttä vahvistavaan toimintaan. Erilaiseen ryhmämuotoiseen toimintaan asiakkaat voivat tulla oman kiinnostuksensa mukaisesti. Avoimessa päiväkodissa on tarjolla vertaistoimintaa ja vertaistukiryhmiä, teemailtoja, tapahtumia, tapaamisia sekä leikki- ja avointa varhaiskasvatustoimintaa. Lisäksi avoin päiväkoti voi toimia toimintaympäristönä vapaaehtoistoiminnalle.

Lasten ja perheiden osallisuus

Avoimessa päiväkodissa toivotetaan kaikki asiakkaat ja yhteistyökumppanit tervetulleiksi. Toimintaan osallistuminen on vapaaehtoista. Asiakkailla on mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arvioitiin. Avoimessa päiväkodissa asiakkailta kerätään palautetta ja ideoita toiminnasta niin päiväkoti- kuin kaupunkitasoisilla asiakaskyselyillä, joiden perusteella toimintaa kehitetään.

Yhteistyö

Avoimen päiväkodin yhteistyökumppaneita voivat olla esimerkiksi päiväkodit, perhepäivähoitajat, erilaiset järjestöt, seurakunnat, perhe-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut, vapaaehtoistoimijat, alueelliset yhdistykset, koulut ja oppilaitokset. Yhteistyön tavoitteena on monipuolistaa sekä rikastuttaa toimintaa niin, että toiminta vastaa parhaalla mahdollisella tavalla asiakkaiden tarpeisiin.

Viestintä

Avoimessa päiväkodissa kiinnitetään erityistä huomiota ensimmäiseen kohtaamiseen asiakkaiden kanssa. Henkilökunnan tehtävänä on omalla toiminnallaan edistää ja ylläpitää puiston hyvää ilmapiiriä yhdessä asiakkaiden kanssa. Toiminnasta tiedotetaan suunnitelmallisesti ja monikanavaisesti lapsiperheille ja yhteistyöverkostoille esimerkiksi Vantaa.fi -sivustolla, yksikön omilla nettisivuilla, Facebookissa, sähköpostitse, blogeissa tai Instagramissa. LastenVantaa -sivustolta löytyy toimintaan liittyvää sisältöä. Toiminnassa ja tiedottamisessa otetaan huomioon erityisryhmät.

Varhaiskasvatus perhepäivähoidossa

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman liite

Opetuslautakunta

Sisällys

VARHAISKASVATUS PERHEPÄIVÄHOIDOSSA.....	2
TAVOITTEENA HYVINVOIVA LAPSI.....	3
YHTEISTYÖ HUOLTAJIEN KANSSA.....	3
PERHEPÄIVÄHOITAJA KASVATAJANA.....	4
VARHAISKASVATUKSEN SISÄLTÖ.....	6
OPPIMISYMPÄRISTÖ.....	8
MONINAISUUS PERHEPÄIVÄHOIDOSSA.....	9
ARVIOINTI.....	11

VARHAISKASVATUS PERHEPÄIVÄHOIDOSSA

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Perhepäivähoito on hoitajan omassa kodissa tai muussa kodinomaisessa hoitopaikassa tapahtuvaa varhaiskasvatusta. Perhepäivähoitajan lapsiryhmässä voi olla neljä alle kouluikäistä lasta hoitajan omat alle kouluikäiset lapset mukaan lukien sekä yksi osapäivähoitoa tarvitseva esiopetusikäinen tai koulunkäynnin aloittanut lapsi. Jokainen kunnallinen perhepäivähoitaja kuuluu varhaiskasvatuksen toimintayksikköön. Perhepäivähoitajan esimiehenä toimii päiväkodin johtaja.

Varhaiskasvatus perhepäivähoidossa -asiakirja toimii ammatillisena käsikirjana perhepäivähoitajille. perhepäivähoitaja suunnittelee ja arvioi käsikirjan avulla sekä lapsiryhmän toimintaa että omaa toimintaansa perhepäivähoitajana. Varhaiskasvatus perhepäivähoidossa -käsikirja kertoo vantaalaisesta perhepäivähoidosta. Se kuvaa perhepäivähoidon ominaispiirteitä sekä varhaiskasvatuksen arvoja, joiden kautta laadukas varhaiskasvatus ja lasten hyvinvointi toteutuvat.

Varhaiskasvatus perhepäivähoidossa -käsikirja perustuu valtakunnallisiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin sekä Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Käsikirja toimii Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman liitteenä. Varhaiskasvatus perhepäivähoidossa -käsikirjan sisältöjä on työstetty syksyllä 2015 perhepäivähoitajien, heidän esimiestensä, lasten ja huoltajien kanssa. Käsikirjaa on päivitetty keväällä 2019 osana Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman päivittämistä. Perhepäivähoitajat ovat olleet päivittämistyössä mukana työpaja -työskentelyn avulla.

Vantaan varhaiskasvatuksen visio:

Iloiset, oppivat ja osallistuvat lapset kasvavat kestävään tulevaisuuteen

TAVOITTEENA HYVINVOIVA LAPSI

Perhepäivähoitaja ottaa lapsen aamuisin vastaan lämmöllä ja kiireettömästi. Hoitaja arvostaa lasta yksilönä ja ottaa hänet huomioon sekä vastaa lapsen tarpeisiin ja kiinnostuksen kohteisiin. Lapsi pääsee halutessaan syliin. Tutussa ja turvallisessa ympäristössä lapsella on lupa näyttää tunteitaan. Perhepäivähoitaja kohtaa lapsen sellaisena kuin hän on. Yhdessä perhepäivähoitajan kanssa opitaan tunnistamaan, nimeämään ja hallitsemaan tunteita. Perhepäivähoitaja helpottaa lapsen ikävää keskustelemalla lapsen kanssa vanhemmista ja katselemalla kuvia perheestä. Lapsi saa ottaa mukaansa tutun ja turvaa tuovan esineen helpottamaan siirtymistä kotoa perhepäivähoitoon.

Rutiinit ja päivän ennakoitavuus auttavat lasta hahmottamaan oman päivänsä etenemistä. Ilo, hauskuus ja leikillisuus kuuluvat jokaiseen päivään perhepäivähoidossa. Yhdessä tekeminen ja iloitseminen lapsiryhmän ja hoitajan kanssa tukevat lapsen hyvinvointia ja mahdollistavat lapsen osallisuuden ryhmään.

Pienen ryhmän ansiosta perhepäivähoitajalla on paljon aikaa lapselle. Hän oppii tuntemaan lapsen hyvin. Hyvä lapsituntemus takaa jokaiselle lapselle sopivaa toimintaa ja riittävästi haasteita. Lapsi kehittyy omassa tahdissaan ja saa onnistumisen kokemuksia, jotka lisäävät hänen hyvinvointiaan. Perhepäivähoitaja tukee lapsen omatoimisuutta huomioiden iän ja kehitystason.

Turvallinen ja tuttu päivärytmi, riittävä lepo, terveellinen ravinto, liikunta ja ulkoilu ovat lapsen hyvinvoinnin perusta.

Ravinto

Perhepäivähoitaja valmistaa terveellistä kotiruokaa. Lapset saavat osallistua ruuanlaittoon ja pöydän kattamiseen. Erilaisiin ruokiin tutustutaan haistellen, maistellen ja tutkien ruokaa monin aistein. Perhepäivähoitaja puhuu ruuasta positiivisesti ja ylläpitää ruokailussa myönteistä ilmapiiriä ja hyviä ruokatapoja. Perhepäivähoitaja huomioi perheiden erilaiset ruokailukulttuurit ja ruokaan tutustutaan lapsentahtisesti.

Perhepäivähoidossa ruokailun suunnitteluun voidaan ottaa lapset ja perheet mukaan. Perhepäivähoitaja voi järjestää toiveruokapäiviä, leipoa lasten toiveiden mukaan ja suunnitella retkievät mieltymysten mukaisesti. Ruokailuhetkellä lapset pääsevät vaikuttamaan ja osallistumaan perhepäivähoitajan apuna.

Liikunta

Perhepäivähoitaja ulkoilee ja liikkuu lasten kanssa päivittäin. Lähiympäristön tarjoamat liikkumismahdollisuuden hyödynnetään perhepäivähoidossa. Omalla esimerkillään perhepäivähoitaja opettaa lapsille liikunnallisia ja terveellisiä elämäntapoja. Ulkoilun lisäksi lapset liikkuvat myös perhepäivähoitajan kotona ja hoitaja tarjoaa liikkumismahdollisuuksia pienissäkin tiloissa joka päivä.

YHTEISTYÖ HUOLTAJIEN KANSSA

Varhaiskasvatuksen aloitukseen panostetaan perhepäivähoidossa. Huoltajien kanssa käydään aloituskeskustelu Lapsi kotioiloissa -lomakkeen pohjalta. Aloituskeskustelussa sovitaan tutustumisjaksosta. Sen aikana perhepäivähoitaja tutustuu lapseen sekä perheeseen ja oppii huoltajilta lapsesta ja lapsen

tavoista toimia. Perhe tutustuu perhepäivähoitajan toimintatapoihin, hoitopäivän rytmiin ja rutiineihin. Perheen tapoja kunnioitetaan ja yhdessä sovitaan tavoista toimia lapsen kanssa. Perhepäivähoito on kodinomaista varhaiskasvatusta, jossa toteutetaan mahdollisuuksien mukaan lapselle tuttuja tapoja. Perhepäivähoitaja toimii perheen kasvatuskumppanina. Yhteisenä tavoitteena perhepäivähoitajalla ja perheellä on lapsen suotuisan kasvun, kehityksen ja oppimisen turvaaminen.

Tuttu hoitaja, tuttu perhe

Perhepäivähoidossa lapsen perhe tulee tutuksi hoitajalle samoin kuin hoitajan perhe lapselle. Yhteiset juhlat, joissa perheet ovat mukana, luovat yhteenkuuluvuuden tunnetta. Yhteistyö on tiivistä ja antoisaa neljän lapsen ryhmässä.

Päivittäiset keskustelut tuonti- ja hakutilanteissa luovat tiiviin pohjan yhteistyölle. Vastuu ammatillisesta vuorovaikutuksesta ja lasta koskevien asioiden puheeksi ottamisesta on perhepäivähoitajalla. Avoin yhteistyö on luottamuksellista. Tavoitteena on löytää yhteinen ymmärrys lapsen asioissa.

Perhepäivähoitaja laatii yhteistyössä huoltajien kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman (lapsen vasu). Siihen kirjataan lapsen tapoja toimia ja menetelmiä, joilla aikuiset niin kotona kuin hoidossa tukevat lapsen kasvua ja kehitystä. Vasua arvioidaan ja dokumentoidaan säännöllisesti. Nelivuotiaan lapsen laaja hyvinvointitarkastus toteutetaan Vantaalla pääkaupunkiseudullisen Hyve-mallin mukaisesti. Kun lapsi täyttää neljä vuotta, käydään lapsen varhaiskasvatuskeskustelu Hyve-mallin mukaisesti. Perhepäivähoitaja käy huoltajien kanssa varhaiskasvatuskeskustelun, jossa pohditaan yhdessä lapsen hyvinvointia, kasvua, kehitystä, taitoja ja tuen tarpeita. Keskustelun pohjalta täytetään yhteenvetolomake, joka toimitetaan neuvolaan ennen nelivuotistarkastusta. Neuvolan terveydenhoitaja tutustuu yhteenvetoon ja kirjaa siihen oman palautteensa. Terveydenhoitaja toimittaa täydennetyn lomakkeen takaisin varhaiskasvatukseen.

Perhepäivähoitaja vaihtaa päivittäiset kuulumiset huoltajien kanssa. Yhteistyöstä ja viestinnän tavoista sovitaan huoltajien kanssa yksilöllisesti. Hoitopäivän kohokohdat ja tiedotettavat asiat voidaan kirjata myös viestivihkoon tai viestittää sähköisesti. Vanhempainilloissa käydään yhteistä keskustelua alueen perhepäivähoitajien ja esimiehen kanssa.

Vanhempi: ” Ihanaa kun voi viedä lapsen hoitoon kun tietää että hänellä on kaikki hyvin.”

PERHEPÄIVÄHOITAJA KASVATTAJANA

Lapsi oppii vuorovaikutuksessa häntä ympäröivien lasten ja aikuisten kanssa. Perhepäivähoitaja kohtaa lapsen sensitiivisesti. Hän havaitsee lapsen aloitteet ja vastaa niihin lapsen toimintaa tukevalla tavalla. Perhepäivähoitaja toimii lapsen kanssa samalla tasolla ja varmistaa katsekontaktin lapseen. Perhepäivähoitaja on aidosti läsnä lapselle.

Yksilöllistä ohjausta

Perhepäivähoitaja tuntee lapsiryhmän niin hyvin, että pystyy ohjaamaan jokaista lasta tämän omalla oppimisen alueella. Perhepäivähoitajan tekemät havainnot ja tieto lapsen kehityksestä ja oppimisesta auttavat hoitajaa suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaa lapselle. Perhepäivähoitaja laatii lasten

yksilöllisten vasujen pohjalta lapsiryhmän toimintasuunnitelman. Suunnitelmassa perhepäivähoitaja huomioi jokaisen lapsen tarpeet ja oppimisen alueet. Lapsiryhmän toimintasuunnitelmassa näkyy käytännön teot ja arkiset tavat, miten lasten osallisuus arjessa toteutuu.

Perhepäivähoitaja auttaa lasta tilanteissa, joissa hän ei vielä itsenäisesti selviydy. Taitojen karttuessa perhepäivähoitaja kannustaa ja rohkaisee lasta luottamaan itseensä sekä kokeilemaan taitojaan itsenäisesti. Perhepäivähoitajan läsnäolo ja ohjaus auttavat lasta löytämään uusia tapoja toimia haasteellisissa tilanteissa.

Ohjattua toimintaa ryhmässä

Lapsiryhmässä leikitään ja harjoitellaan sosiaalisia taitoja yhdessä. Perhepäivähoitaja tukee lasten keskinäistä vuorovaikutusta ja ohjaa ryhmää toimimaan yhdessä niin, ettei kukaan jää ulkopuoliseksi. Ryhmään kuuluminen on palkitsevaa lapsille. Oman lapsiryhmän yhteiset tavat ja rutiinit luovat yhteenkuuluvuudentunnetta lapselle. Ryhmän jäsenenä lapsi saa olla aktiivinen toimija.

Ammatillinen osaaminen

Perhepäivähoitaja toimii osana hoitajatiimiä, jota johtaa päiväkodin johtaja. Alueen perhepäivähoitajat ja lapsiryhmät kokoontuvat yhdessä toimimaan lähipuistoihin tai yhteisiin tapahtumiin. Perhepäivähoitajat jakavat osaamistaan ja saavat tukea toisiltaan. He arvioivat toimintaansa ja hyödyntävät toisilta saatuja hyviä käytäntöjä. Yhteisissä tapaamisissa lapset pääsevät osalliseksi suurempaan lapsiryhmään ja ikätasoinen vertaistoiminta mahdollistuu.

Kielen merkitys

Lapsi oppii kieltä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Hän on kiinnostunut ympäristöstään ja rakentaa kuvaa ympäröivästä maailmasta ja paikastaan siinä. Mielikuvien muodostamisessa kielen merkitys on keskeinen. Kieli tukee lapsen ajattelutoimintojen ja kommunikaation kehitystä merkitysten välittäjänä.

Päivittäiset toimintarutiinit opettavat pienille lapsille eri tilanteisiin liittyvää kieltä. Perhepäivähoitaja tukee lasten kielenkehitystä monipuolisella kielenkäytöllä, mallintaen ja sanoittaen arjen toimintoja. Vastatessa lasten omaehtoiisiin sanatapailuihin, jokeltuun ja muihin eleisiin perhepäivähoitaja kannustaa lasta käyttämään kieltä vuorovaikutuksen välineenä. Oppiminen on lapsen ja ympäristön välistä vuorovaikutusta. Perhepäivähoitaja huomioi lapsen pienetkin aloitteet ja vastaa niihin.

Perushoitotilanteissa sanojen toistaminen, kuvat ja erilaiset lorut sekä laulut tukevat pienten lasten kielenkehitystä. Kirjojen ja satujen lukeminen rikastuttavat kieltä ja kehittävät lasten mielikuvitusta.

VARHAISKASVATUKSEN SISÄLTÖ

Oppimisen alueet

varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan oppimisen alueet, jotka ohjaavat perhepäivähoitajaa pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Näitä oppimisen alueita ovat:

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn

Lapsi oppii toimiessaan aktiivisessa vuorovaikutuksessa ympäristönsä ja yhteisönsä kanssa. Lapselle luonteva toiminta vahvistaa hänen hyvinvointiaan ja käsitystään itsestään sekä lisää hänen osallistumismahdollisuuksiaan. Perhepäivähoitaja kunnioittaa lasten yksilöllisyyttä. Jokainen lapsi kasvaa, kehittyy ja oppii ajallaan. Ryhmässä iloitaan omista ja toisten onnistumisista: ”muistatko, kun et vielä osannut ottaa keinussa vauhtia ja nyt olet oppinut.”

Perhepäivähoidossa opitaan taitoja leikkien, liikkuen, tutkien, laulaen, taiteillen ja retkeillen lähimaastossa. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään yhtenä oppimisen välineenä. Leikeissä hyödynnetään monipuolisia leikkivälineitä sekä hoitajan pedagogista taitoa ohjata leikkiä ja tuoda siihen oppimisen ulottuvuuksia. Samassa tilanteessa voi parhaimmillaan yhdistyä oppimista monilla eri osa-alueilla. Lasten keskinäiset yhteisleikit, pitkäkestoiset leikkiprojektit ja leikin ilo ovat tärkeä osa perhepäivähoitoa.

Eri aistien kautta kokeminen ja monipuolinen toimiminen ovat luontaista lapselle. Perhepäivähoitaja kannustaa lasta kokeilemaan, tutkimaan ja oivaltamaan. Esimerkiksi pukiessa voidaan nimetä ja tutkia kehon osia, laskea varpaita ja luokitella vaatteita, oppia kieltä ja matemaattisia peruskäsitteitä.

Hoitajan oma aktiivinen esimerkki vaikuttaa lapsen aloitteisiin ja rohkeuteen kokeilla uutta. Perhepäivähoitaja tukee lasten leikkejä joustavasti. Havainnoimalla lasten toimintaa hoitaja oppii tunnistamaan lasten erilaiset tarpeet ja pystyy mallittamaan leikkejä lapsiryhmän kehitystason mukaan.

Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus

Perhepäivähoidossa hoito, kasvatusta ja opetus yhdistyvät kokonaisuudeksi. Perhepäivähoitaja huolehtii lapsen perustarpeista ja hyödyntää perushoitotilanteita kasvatuksessa ja opetuksessa. Perhepäivähoitajan vastuulla on luoda tavallisista arjen hetkistä myönteisiä ja leikkilisiä oppimiskokemuksia.

Vanhempi: Sopivassa suhteessa kaikenlaista tekemistä, luovuuden käyttämistä ja kehittämistä

OPPIMINEN ON

iloa, ihmettelyä, ongelman ratkaisua
leikkiä, uutta, naurua
matkimista ja jäljittelyä
vuorovaikutusta, luovuutta
koostuu pienistä askelista
hetki kun sukka sujahtaa jalkaa tai
kun pallo pysyykin hyppysissä
jaettu hetki toisen kanssa
oivalluksia
vastavuoroisuutta
onni kun peruna pysyy lusikan kyydissä
hetki kun punainen ja sininen sekoittuvat vesiväripaletissa

Oppimisen ilo

Lapsi oppii parhaiten ilon kautta yhdessä toisten kanssa. Perhepäivähoitaja mahdollistaa ja aktivoi lapsen oppimista rikastuttamalla leikkejä ja perushoitotilanteita.

Lapsen sitoutuneisuus toimintaan vaikuttaa oppimiseen merkittävästi. Mitä mielisempää puuha on, sitä paremmin lapsi sitoutuu sekä sitä enemmän hän tilanteesta oppii ja muistaa jälkikäteen.

Perhepäivähoidossa annetaan aikaa omaehtoiselle oppimiselle ja tutkimiselle. Lasten vahvuudet, kiinnostuksenkohteet ja vertaisryhmän oppimistilanteet hyödynnetään. Ilo ja leikkisyys kuuluvat lapsuuteen. Perhepäivähoidossa sallitaan iloinen heittäytyminen ja hoitajat antavat omalla esimerkillään lapsille luvan hauskanpitoon.

Osallisuus ja vaikuttaminen

Perhepäivähoidossa panostetaan lasten osallisuuteen ja kunnioitetaan lasten toiveita. Perhepäivähoitaja huomioi lapsen mielenkiinnon kohteet ja hyödyntää niitä toiminnan suunnittelussa. Lapselle merkityksellisten asioiden havaitseminen vaatii perhepäivähoitajalta taitoa tunnistaa lapsen aloitteita. Havainnoimalla lasta, perhepäivähoitaja oppii tunnistamaan pienen lapsen aloitteita ja oppii vastaamaan niihin. Lasten kanssa yhdessä suunnitellaan ja kehitetään toimintaa lapsen toiveet ja mielipiteet huomioiden. Perhepäivähoitaja kannustaa huoltajia kertomaan lapsen toiveista.

Perhepäivähoidossa arvostetaan ja kuullaan lasta aidosti. Perhepäivähoitaja pysähtyy lapsen lähelle ja antaa riittävästi aikaa lapselle. Perhepäivähoitaja uskoo ja luottaa lapsen kykyihin. Turvallisen aikuisen tuella lapsi liittyy vertaisryhmään. Perhepäivähoitaja kannustaa lapsia osallistumaan yhteiseen toimintaan ja kannattelee lasten keskinäistä vuorovaikutusta. Pienessä ryhmässä harjoitellaan toisen auttamista, lohduttamista ja jakamista. Perhepäivähoitaja auttaa lapsiryhmää kokemaan yhteenkuuluvuutta.

Lasten keksinnöt, yhteisesti jaetut ideat ja leikit ovat lapsille erityisen tärkeitä ja opettavaisia. Lapset motivoituvat paremmin toimintaan kun ovat itse vastuussa sen suunnittelusta. Perhepäivähoitaja antaa lasten vapaalle leikille tilaa ja auttaa tarvittaessa materiaalien ja leikkivälineiden valinnassa. Lapsen

toimiessa aktiivisena ryhmän jäsenenä hänen oma roolinsa yhteisössä vahvistuu. Osallisuus lisää lapsen hyvinvointia ja itseluottamusta.

-huoltajien toiveita -

Hyvä päivä on sellainen, jossa lapsi kohdataan aidosti ja hän saa positiivisia kokemuksia. Lasta kannustetaan, kuunnellaan ja huomioidaan. Turvallisuus on myös kaiken a ja o.

Sellainen, jossa lapsi saa virikkeitä ja tekemistä sekä normaalit päivärutiinit toistuu. Siellä ulkoillaan, leikitään, askarrellaan ja ruokaillaan. Ja pienille päiväunet ovat tärkeitä. Näitä kaikkia sopivassa suhteessa.

Parent: "It is nice to have good teaching materials!"

OPPIMISYMPÄRISTÖ

Perhepäivähoitajan koti toimii varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä lapsille. Perhepäivähoitaja huolehtii siitä, että fyysiset tilat sekä sisällä että ulkona ovat turvallisia ja kehittäviä sekä oppimista edistäviä. Perhepäivähoitaja varmistaa, että lelut ja oppimateriaalit ovat ikä- ja kehitystasolle sopivia sekä lasten saatavilla. Hän huolehtii, että oppimisympäristö on esteettinen, muunneltava ja vastaa lasten kehityksellistä tasoa. Perhepäivähoitaja arvioi ja kehittää oppimisympäristöä lasten taitojen ja mielenkiinnonkohteiden muuttuessa.

Oppimisympäristö perhepäivähoidossa kannustaa pitkäkestoisiin leikkeihin ja mahdollistaa lasten omien aloitteiden hyödyntämisen. Perhepäivähoitaja mahdollistaa pienryhmätoiminnan ja eri-ikäisille lapsille sopivat leikkipaikat. Perhepäivähoidossa oppimisympäristöstä pidetään yhdessä huolta ja lapset kunnioittavat perhepäivähoitajan kotia. Kodinomaisuus luo turvallisen kasvu ympäristön lapselle. Lisäksi hyödynnetään lähialueen tarjoamia oppimisympäristöjä.

Psyykkinen ympäristö on kannustava, salliva ja terveellisiin elämäntapoihin ohjaava. Perhepäivähoidossa arki joustaa lasten tarpeiden mukaan. Sosiaalinen ympäristö perhepäivähoidossa on toiset lapset huomioonottava ja vuorovaikutustaitoja vahvistava. Sensitiivinen, lapsen tarpeet huomioiva, hyväksyvä ja turvallinen perhepäivähoitaja edistää lapsen itsesääntelyn kehitystä. Myönteisessä ja kannustavassa vuorovaikutussuhteessa lapsi saa aikuisilta tarvitsemaansa ohjausta ja opettelee käyttäytymisen rajoja. Perhepäivähoitaja varmistaa, että jokainen lapsi kuuluu joukkoon ja näin ennalta ehkäisee kiusaamista. Perhepäivähoito -ryhmässä opetellaan ottamaan kaverit mukaan leikkiin ja jakamaan leikkivälineitä. Kaveri- ja tunnetaitoja harjoitellaan luontevasti arjen eri tilanteissa.

Lasten suusta...

Hoidossa on kivaa:

Olla ulkona

Milli-kissa on kiva!

Kiva samanikäinen kaveri

Leikkihuone, jossa on paljon leluja ja autoja

Joka päivä käydään leikkimässä ulkona

Leipominen, askartelu, keinuminen

Lego-leikit

Leikkiä ja nukkua. Leikkiminen muiden lasten kanssa

Halata, ei muuta

MONINAISUUS PERHEPÄIVÄHOIDOSSA

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. (Varhaiskasvatuslaki 2018)

Perhepäivähoidossa huomioidaan jokaisen perheen ja lapsen perhekulttuuri yksilöllisesti. Perhepäivähoitaja kohtaa lapsen yksilöllisten tarpeiden, persoonallisuuden ja perhekulttuurinsa mukaisesti, siten että lapsi kokee olevansa tasa-arvoinen riippumatta sukupuolestaan, sosiaalisesta tai kulttuurisesta taustastaan tai etnisestä alkuperästään.

Perhepäivähoitaja tekee yhteistyötä erilaisten lasta ja perhettä tukevien kumppaneiden kanssa. Monialainen yhteistyö on tärkeää lasten hyvinvoinnin tukemisessa. Yhteistyökumppaneita ovat varhaiskasvatuksen konsultoivat erityislastentarhanopettajat, kieli- ja kulttuurikoordinaattorit, neuvolan terveydenhoitajat, puheterapeutit, toimintaterapeutit ja muut asiantuntijat sekä kulttuuri- ja liikuntapalvelut, kirjastot ja seurakunnat.

Uus

Lapsi hyväksyy oman kulttuurinsa edustajana, ja hänen tulee saada mahdollisuus kasvaa suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi. Perhepäivähoitajan kieli- ja kulttuuritietoisuus lisää lasten ryhmään kuulumisen tunnetta ja lämmin vastaanotto tukee perheitä kotoutumisessa Vantaalle.

Perhepäivähoitaja tutustuu jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuritaustaan ja oppii tunnistamaan perheiden ja kulttuurien erilaisia tapoja ja perinteitä. Lapsen äidinkieli on ajattelun ja tunteen kieli, joka mahdollistaa lapsen ja huoltajien välisen vuorovaikutuksen sekä yhteydenpidon sukuun. Perhepäivähoitaja arvostaa lapsen äidinkieltä, ymmärtää äidinkielen merkityksen ajattelun ja oppimisen välineenä sekä tukee huoltajia äidinkielen ylläpitoon. Mahdollisuuksien mukaan vieraskielisiä sanoja ja muiden kulttuurien tapoja opetellaan perhepäivähoitoryhmässä. Tutustuminen lasten kieliin ja kulttuureihin lisää kaikkien lasten kieli- ja kulttuuritietoisuutta. Perhepäivähoidossa lapset ja perheet saavat kokea, että heidän äidinkieltään ja kulttuuriaan arvostetaan. Yhteisen ymmärryksen varmistamiseksi käytetään tarvittaessa tulkkia.

Perhepäivähoidossa tutustutaan suomalaiseen kulttuuriperintöön ja opetellaan suomen kieltä. Suomen kieli kehittyy äidinkielen taitojen rinnalle. Kun ryhmässä on eri kieliä puhuvia lapsia, toimii yhteisenä kielenä suomi. Suomen kielen oppiminen vahvistaa lapsen monikulttuurista identiteettiä ja rakentaa pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle sekä kehittää lapsen tietoisuutta suomalaisesta kulttuurista. Suomea opitaan luontaisesti leikeissä ja päivän tavallisissa toiminnoissa. Perhepäivähoitaja käyttää selkeää kieltä lapsille puhuessaan. Kielenopetteluun tukena voidaan käyttää kirjallisuutta, loruja, lauluja, kuvia, eleitä ja mobiililaitteita helpottamaan yhteisen ymmärryksen löytymistä.

Kehityksen ja oppimisen tuki

Lapsilla on kehityksen eri vaiheissa erilaisia tuen tarpeita. Lapsen näkökulmasta on tärkeää, että tuen tarve tunnustetaan mahdollisimman varhain ja lapselle järjestetään hänen kasvuaan, kehitystään ja oppimistaan edistävä varhaiskasvatusympäristö sekä mahdollinen muu tarvittava tuki heti tuen tarpeen ilmettyä. Perhepäivähoitajan ja vanhempien havaintojen lisäksi voidaan tuen tarvetta arvioida yhdessä konsultoivan erityislastentarhanopettajan (kelto) kanssa. Kelto osallistuu lapsen tuen tarpeen arviointiin, tutkimukseen ohjaamiseen sekä tuen suunnitteluun ja seurantaan yhteistyössä vanhempien kanssa.

Perhepäivähoidossa lasta voidaan tukea pedagogisesti monilla tavoin. Pienessä ryhmässä on rauhallista ja hyvin aikaa kohdata lapsi yksilöllisesti. Perhepäivähoitaja voi käyttää kielen kehitystä tukevia menetelmiä kuten kuvia ja tukiviittomia, joista hyötyvät kaikki ryhmän lapset. Motorisia taitoja voidaan harjoitella koko ryhmän kanssa ja suunnitellusti tehostaa esimerkiksi hienomotoristen taitojen harjoittelua yksittäisen lapsen kanssa. Perhepäivähoidossa voidaan yhdistää harjoiteltavia asioita arkeen päivittäin, jolloin oppiminen mahdollistuu toistojen kautta.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Huolimatta siitä, että sukupuolten asema vaihtelee eri kulttuureissa, varhaiskasvatuksessa lähtökohtana on tyttöjen ja poikien välinen tasa-arvoisuus. Oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon kysymyksiä voidaan käsitellä luontevasti päivittäisten tapahtumien yhteydessä. Perhepäivähoitajan on tärkeää olla tietoinen omista sukupuoleen liittyvistä ennakkokäsityksistään ja pohtia niiden vaikutusta lasten kohtaamiseen. Sukupuolisensitiivinen hoitaja viestittää lapsille, että kaikki lapset hyväksytään sellaisina kuin he ovat.

Omien, normeihin perustuvien ajattelutapojen tiedostaminen eri tilanteissa ovat askelia kohti sensitiivisempää lapsen kohtaamista. Lapsella tulee olla sukupuolestaan riippumatta mahdollisuus leikkiä erilaisia leikkejä ja hänellä on myös oikeus yksilöllisiin mielenkiinnon kohteisiin. Perhepäivähoitajalla on vastuu suvaitsevan ilmapiirin luomisessa.

ARVIOINTI

Perhepäivähoitaja arvioi säännöllisesti työtään. Lasten vasujen ja lapsiryhmän toimintasuunnitelman toteutumisen arviointi tapahtuu arjessa, lapsia havainnoiden ja toiminnan onnistumisia sekä kehittämiskohteita pohtien. Lapsiryhmän toimintasuunnitelman ja oppimisympäristön säännöllinen tarkastelu sekä lasten kehityksen seuraaminen luovat pohjan hoitajan oman työn arvioinnille. Hoitajan oman työn arvioinnin tavoitteena on jatkuva toiminnan kehittäminen ja perhepäivähoidossa tapahtuvan varhaiskasvatuksen laadukas toteuttaminen.

Lapsen vasu elää arjessa

Kasvatuskeskustelut tuonti- ja hakutilanteissa sekä havaintojen jakaminen huoltajien ja hoitajan välillä ovat osa vasun arviointia. Havaintojen ja tilanteiden muutosten myötä tarkistellaan sovittuja toimintatapoja ja päivitetään suunnitelmaa. Lapsen vasun toteutumista arvioidaan yhdessä huoltajien kanssa ja arviointi

kirjataan suunnitelmaan. Lapsen vasu siirtyy lapsen mukana uuteen varhaiskasvatusyksikköön, jos lapsi siirtyy päiväkotiin tai esiopetukseen. Eheän oppimispolun varmistamiseksi on tärkeää tuntea lapsen varhaiskasvatustausta.

Huoltajien toiveet, ajatukset ja huolet ovat tärkeitä, kun hoitaja arvioi toimintaansa. Perheiden toiveita kuullaan ja yhdessä pohditaan, miten voidaan tukea lasta parhaiten. Toiveita ja ideoita voi esittää pitkin vuotta, tarkemmin palautetta kerätään asiakaspalautekyselyn muodossa säännöllisin väliajoin.

Perhepäivähoitaja dokumentoi lapsen toimintaa ja tekee oppimisen näkyväksi laittamalla piirustuksia tai valokuvia esille vanhempien nähtäviksi. Tuotosten lisäksi hoitaja dokumentoi myös leikkejä ja toimintaa kuvaamalla ja kirjaamalla ylös lasten kokemuksia. Dokumentointi auttaa perhepäivähoitajaa arvioimaan lapsiryhmän toimintasuunnitelman toteutumista ja mahdollistaa taas edelleen toiminnan suunnittelun ja kehittämisen.

Perhepäivähoitajan työ

Perhepäivähoidossa työtä tehdään yksin, mutta aina osana tiimiä. Perhepäivähoitajat kokoontuvat vähintään kerran kuukaudessa esimiehensä johdolla tiimin tapaamiseen, jossa on mahdollisuus kirkastaa perustehtävää, jakaa omaa osaamistaan, vahvistaa ammatillisuuttaan ja olla osana vertaisryhmää. Lisäksi esimies käy vähintään kerran vuodessa hoitajan kotona ohjauskäynnillä, jolloin keskiössä ovat perhepäivähoitoryhmään tutustuminen, perhepäivähoitajan valitsevat toimintatavat ja oppimisympäristön arviointi yhdessä. Suunnittelun ja arvioinnin apuna perhepäivähoitaja käyttää lapsiryhmän toimintasuunnitelmaa ja Vantaan varhaiskasvatuksen Yleisen tuen valikkoa. Valikko auttaa hoitajaa suunnittelemaan lapsiryhmän toimintaa ja oppimisympäristöä jokaiselle lapselle tarkoituksenmukaisella tavalla. Osa arviointia ovat myös tulos- ja kehityskeskustelu, jonka perhepäivähoitaja käy esimiehensä kanssa vuosittain.

Vasun lisäksi myös oppimisympäristö on lasten tarpeiden mukaan muuttuva. Perhepäivähoitaja arvioi oppimisympäristön toimivuutta vastaamaan lasten tarpeisiin. Lasten kehittyessä tarvitaan uusia oppimisvälineitä ja leluja, joista lapset hyötyvät. Toisaalta hoitaja rikastaa oppimisympäristöä lasten kiinnostuksen kohteiden mukaan keräämällä materiaalia lasten käyttöön eri teemoista lasten toiveiden mukaan.

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2019

Opetuslautakunta 13.5.2019

Työversio, johon uudistuksessa tehdyt perusteasiakirjan muutokset on merkitty **keltaisella** ja Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman muutokset **vihreällä** värillä. Siirretyt kohdat on merkitty **turkoosilla** korostuksella ja poistettu teksti on yliviivattu.

Sisällys

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat.....	3
1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus.....	3
1.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma.....	4
1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma.....	6
1.4 Paikallisesti päätettävät asiat.....	12
2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet.....	14
2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet.....	14
2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot.....	18
2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua.....	21
2.4 Arvoperusta.....	23
2.5 Oppimiskäsitys.....	26
2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus.....	27
2.7 Laaja-alainen osaaminen.....	29
Ajattelu ja oppiminen.....	30
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu.....	31
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot.....	32
Monilukutaito ja sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen.....	33
Osallistuminen ja vaikuttaminen.....	34
2.8 Paikallisesti päätettävät asiat.....	35
3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri.....	37
3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet.....	38
Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä.....	39
Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö.....	41
Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo.....	42
Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus.....	43
Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa.....	44
3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt.....	47
3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa.....	49
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.....	49
Monialainen yhteistyö.....	51

3.4 Paikallisesti päätettävät asiat.....	52
4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen.....	54
4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys.....	54
4.2 Pedagoginen dokumentointi.....	56
4.3 Monipuoliset työtavat.....	58
4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä.....	59
4.5 Oppimisen alueet.....	61
Kielten rikas maailma.....	62
Ilmaisun monet muodot.....	64
Minä ja meidän yhteisömme.....	67
Tutkin ja toimin ympäristössäni.....	69
Kasvan, liikun ja kehityn.....	71
4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia.....	74
Kaksikielinen varhaiskasvatus.....	77
4.7 Paikallisesti päätettävät asiat.....	78
5. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki.....	79
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet.....	79
5.2 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana.....	81
5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa.....	83
5.4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana.....	87
5.5 Paikallisesti päätettävät asiat.....	88
6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus.....	91
6.1 Paikallisesti päätettävät asiat.....	91
7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa.....	93
7.1 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen.....	93
7.2 Paikallisesti päätettävät asiat.....	96

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuslain¹ perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatuslaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki, on osa varhaiskasvatusta². Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjauksen tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistuksen lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset. Lisäksi perusteissa on otettu huomioon lainsäädännön muutokset. Perusteita on valmisteltu sidosryhmäyhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista.

1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen

1 Varhaiskasvatuslaki (~~36/1973~~) (540/2018)

2 Perusopetuslaki (628/1998) ja perusopetusasetus (852/1998) 26 a § (1040/2014)

varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka³.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä⁴.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjiä oikeudellisesti velvoittava määräys. Perusteasiakirja sisältää määräysten lisäksi kokonaisuuden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Jokaisen luvun päätteeksi on koottu paikallisesti päätettäviä asioita, jotka ohjaavat paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista ja varhaiskasvatuksen toteuttamista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on myös viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan.

Tässä perusteasiakirjassa tarkoitetaan **varhaiskasvatuksen järjestäjällä** kuntaa, kuntayhtymää tai **yksityistä palveluntuottajaa** ~~muuta palvelun tuottajaa (julkinen tai yksityinen)~~⁵. Käsitettä huoltaja käytetään tarkoitettaessa lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa.

1.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee laatia **ja hyväksyä** valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Varhaiskasvatussuunnitelman laatimisvelvoite koskee myös kunnan hankkimaa **avointa varhaiskasvatustoimintaa** ~~muuta varhaiskasvatusta~~ ja kunnan valvomaa yksityistä lasten päiväkotitoimintaa tai yksityistä perhepäivähoitoa⁶. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat velvoittavia ja niitä tulee arvioida ja kehittää. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma voidaan laatia kaikkia toimintamuotoja koskevaksi (päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja ~~muu varhaiskasvatus avoin varhaiskasvatustoiminta~~) tai kullekin toimintamuodolle erikseen. Varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa, arvioitaessa ja kehitettäessä.⁷

3 Varhaiskasvatuslaki ~~1 § (580/2015)~~ **2 §**

4 Varhaiskasvatuslaki ~~9 § (580/2015)~~ **21 §**

5 Varhaiskasvatuslaki 1 §

6 Varhaiskasvatuslaki ~~15-26 § (909/2012)~~ **1 §**

Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Suunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset. Paikalliset suunnitelmat voivat tarkentaa valtakunnallisia perusteita, mutta ne eivät voi sulkea pois mitään lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämää tavoitetta tai sisältöä.

Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon muut paikallisella tasolla tehtävät suunnitelmat, kuten

- varhaiskasvatusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma⁸
- kotoutumissuunnitelma⁹.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä huolehtii siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstölle, huoltajille sekä lapsille annetaan mahdollisuus osallistua paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen¹⁰.

~~Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä paikallisten opetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Lapsen kasvun ja oppimisen polun jatkuvuuden ja eheyden turvaamiseksi esi- ja perusopetuksen edustajat osallistuvat varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Paikallista~~
varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa tehdään yhteistyötä otetaan huomioon myös yhteistyö kunnan eri hallinnonalojen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa (luku 3.3).

Varhaiskasvatuksen järjestäjä hyväksyy varhaiskasvatussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa varhaiskasvatusta varten¹¹.

7 Varhaiskasvatuslaki 22 §

8 Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § (1292/2013)

9 Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) 15 §

10 Varhaiskasvatuslaki ~~7 b § (580/2015)~~ 20 §

11 Varhaiskasvatuslaki ~~11 § 2 mom. (875/1981)~~ 8 §

Varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin¹². Paikallisen varhaiskasvatuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallista varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardaa¹³ sekä Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arviointimateriaalia ja laadun indikaattoreita¹⁴. Arviointia käsitellään tarkemmin luvussa 7.

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman perustana on Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 2018 (Opetushallitus). Vantaalla varhaiskasvatussuunnitelma koostuu Opetushallituksen laatimista valtakunnallisista Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista sekä paikallisesti laaditusta Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmasta 2017 2019. Tämä Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu suomen- ja ruotsinkielellä.

Vantaan varhaiskasvatuksen omat linjaukset ja painotukset on esitetty tässä asiakirjassa sinisellä pohjalla. Opetuslautakunta hyväksyy Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman. Varhaiskasvatuksen toimintayksiköt laativat Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta omat vuosittaiset toimintasuunnitelmansa.

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen

Vuonna 2017 Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmalle tehtiin laaja kokonaisuudistus uusien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 myötä. Valtakunnallista perusteasiakirjaa päivitettiin pari vuotta myöhemmin syksyllä 2018, jonka myötä Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman päivitystyö käynnistyi keväällä 2019.

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaa 2017 on tehty tehtiin yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön, lasten ja huoltajien kanssa. Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa työstettiin tällöin myös varhaiskasvatuksen yhteistyökumppaneiden kanssa. Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmatyöllä oli ohjausryhmä, johon kuuluivat edustajat opetuslautakunnasta, ruotsinkielisten palvelujen tulosalueelta, perusopetuksesta, kulttuuri-, liikunta- ja kirjastopalveluista sosiaali- ja terveystoimesta, yksityisestä varhaiskasvatuksesta, ammattijärjestöistä sekä Vantaan vanhempainyhdistysten alueyhdistyksestä (VANVARY). Ohjausryhmän lisäksi varhaiskasvatussuunnitelmaan tehtiin kirjauksia yhteistyössä kulttuuri-, liikunta- ja kirjastopalvelujen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. (kappale siirretty) Eri-tavoin-kerätyt-ajatuksia, mielipiteet ja palautteet on otettu huomioon paikallisia osioita työstettäessä. Varhaiskasvatuksen henkilöstö on osallistunut varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen yksiköissä käytyjen teemallisten pedagogisten keskustelujen kautta. Jokaisessa varhaiskasvatussyksikössä on ollut ns. vasuvastaava työpari (päiväkodin johtaja ja lastentarhanopettaja), jotka ovat koordinoineet työskentelyä yksiköissään.

12 Varhaiskasvatuslaki 9-b § (580/2015) 24 §

13 Varhaiskasvatuslaki 65-73 §

14 Laki kansallisen koulutuksen arviointikeskuksesta (1295/2013); Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset, Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisu 24:2018

Varhaiskasvatukseen osallistuvat lapset osallistuivat varhaiskasvatussuunnitelman tekoon päiväkodissa tehtyjen tehtävien kautta. Lasten huoltajilla oli mahdollisuus osallistua Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen kahden kyselyn kautta, sekä toimintayksiköiden omien rakenteiden kautta.

Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa työstettiin myös varhaiskasvatuksen yhteistyökumppaneiden kanssa. Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmatyöllä oli ohjausryhmä, johon kuuluivat edustajat opetuslautakunnasta, ruotsinkielisten palvelujen tulosalueelta, perusopetuksesta, kulttuuri-, liikunta- ja kirjastopalveluista sosiaali- ja terveystoimesta, yksityisestä varhaiskasvatuksesta, ammattijärjestöistä sekä Vantaan vanhempainyhdistysten alueyhdistyksestä (VANVARY). Ohjausryhmän lisäksi varhaiskasvatussuunnitelmaan tehtiin kirjauksia yhteistyössä kulttuuri-, liikunta- ja kirjastopalvelujen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. (kappale siirretty)

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman päivityksessä (2019) on keskitytty erityisesti tarkentamaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessin, toimintasuunnitelmien ja pedagogisen dokumentoinnin, kiusaamisen ennaltaehkäisyä, kehotunnekasvatuksen ja turvataitojen, vuorohoidon sekä varhaiskasvatuksen toimintamuotojen osuuksia. Samassa yhteydessä on päivitetty muuttuneita käsitteitä sekä muotoiltu muita päivitystä vaativia kohtia. Päivitystyötä on tehty yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja johdon kanssa. Päivitystä koordinoi työryhmä, josta tulostyöryhmien laajennetuille johtoryhmille sekä varhaiskasvatuksen opettajille ja erityisopettajille työpajoja, joiden antia on hyödynnetty varhaiskasvatussuunnitelman päivityksessä. Vuorohoidon osuutta sekä perhepäivähoidon ja avoimen varhaiskasvatuksen liitteitä on työstetty yhdessä henkilöstön kanssa. Päivityksessä on huomioitu huoltajille ja lapsille toteutetun kyselyn tulokset. Varhaiskasvatuksen johtoryhmä on toiminut Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmatyön ohjausryhmänä.

Varhaiskasvatussuunnitelman toteutuminen ja arviointi

Varhaiskasvatusta toteutetaan ja arvioidaan lapsiryhmissä Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman (15.5.2017)- ja toimintayksikkö- ja lapsiryhmätason suunnitelmien pohjalta. Lapsiryhmän henkilöstö suunnittelee ja arvioi varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista ryhmän toimintasuunnitelmassa toimintavuoden aikana. Päiväkodin johtaja hyväksyy lapsiryhmien toimintasuunnitelmat. Toimintasuunnitelman jatkuvasti päivittyvistä tavoitteista keskustellaan päiväkodin johtajan kanssa ja/tai päiväkodin johtoryhmässä vähintään kaksi kertaa toimintavuoden aikana. Tämän lisäksi varhaiskasvatuksen henkilöstö arvioi säännöllisesti omaa osaamistaan ja kehittymistarpeitaan itsearviointina, sekä yksilönä että tiiminä ja yhdessä päiväkodin johtajan kanssa. (lauseet siirretty)

Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa henkilöstö laatii toimintavuoden alussa toimintayksikön toimintasuunnitelman, jonka toteutumista he arvioivat vähintään kaksi kertaa vuodessa. Varhaiskasvatuspäällikkö hyväksyy arvioi vuosittain toimintayksiköiden toimintasuunnitelmat toimintayksikön toimintasuunnitelman yhdessä päiväkodin johtajan kanssa. Lapsiryhmän henkilöstö suunnittelee ja arvioi varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista ryhmän toimintasuunnitelmassa toimintavuoden aikana. Päiväkodin johtaja hyväksyy lapsiryhmien toimintasuunnitelmat. Tämän lisäksi varhaiskasvatuksen henkilöstö arvioi säännöllisesti omaa osaamistaan ja kehittymistarpeitaan itsearviointina, sekä yksilönä että tiiminä ja yhdessä päiväkodin johtajan kanssa. (lauseet siirretty) Yksityisissä päiväkodeissa laaditaan toimintayksikön toimintasuunnitelma, jonka hyväksyy arvioi vuosittain yksityisestä varhaiskasvatuksesta vastaava varhaiskasvatuspäällikkö yhdessä yksityisen päiväkodin johtajan tai ryhmäperhepäiväkodin vastuuhenkilön kanssa. Kaupunkitasoisesti varhaiskasvatussuunnitelman

toteutumista, käytössä olevia suunnitelmia sekä niiden muotoa ja toimivuutta arvioidaan Vantaan varhaiskasvatuksen arviointimallin avulla.

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma on huoltajien ja muiden sidosryhmien luettavissa Vantaan nettisivuilla (lause siirretty). Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin tulevien muutosten pohjalta. Lisäksi varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään paikallisten olosuhteiden muuttuessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuus osallistua paikallisen, kuntatasoisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen aina, kun sitä uudistetaan tai päivitetään (lause siirretty).

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma on huoltajien ja muiden sidosryhmien luettavissa Vantaan nettisivuilla (lause siirretty). Huoltajille tarjotaan mahdollisuus osallistua paikallisen, kuntatasoisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen aina, kun sitä uudistetaan tai päivitetään (lause siirretty).

Varhaiskasvatuksen toimintayksiköt vastaavat siitä, että huoltajat ovat tietoisia käytössä olevasta varhaiskasvatussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta vuosittaisesta toimintasuunnitelmasta sekä niiden sisällöstä. Huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä toimintayksikkö- että lapsiryhmätasolla vähintään kaksi kertaa vuodessa. Toimintayksiköt voivat itse valita luontevan tavan huoltajien kanssa työskentelyyn. Erityistä huomiota tulee kiinnittää huoltajien tasavertaisen osallistumismahdollisuuden toteutumiseen. Tarvittaessa käytetään myös tulkkia huoltajien osallistumisen mahdollistamiseksi.

1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatuslain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma¹⁵.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen etu¹⁶ ja tarpeet.

Suunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan pedagogiselle toiminnalle. Lasten

varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloitettua päiväkodissa tai

perhepäivähoidossa. Suunnitelmaa tarkennetaan lapsen tarpeiden mukaan säännöllisesti,

vähintään kerran vuodessa¹⁷. Henkilöstö laatii suunnitelman yhteistyössä huoltajan kanssa.

15 Varhaiskasvatuslaki 7 a § (580/2015) 23 §

16 Varhaiskasvatuslaki 4 §, HE 40/2018 vp: hallituksen esitys Eduskunnalle varhaiskasvatuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, luku 2.

17 Varhaiskasvatuslaki 23 §

Lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida suunnitelmassa. Henkilöstön vastuulla on etsiä sopivat keinot lapsen näkökulmien selvittämiseksi. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja oppimisympäristöjen kehittämisessä. (Kappale siirretty)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta ja toteutumisen arvioinnista päiväkodeissa vastaa henkilö, jolla on lastentarhanopettajan kelpoisuus¹⁸. Perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä käytetään lastentarhanopettajan asiantuntijuutta¹⁹. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin sisältyy eri vaiheita. Prosessiin osallistuvat lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt yhdessä huoltajan ja lapsen kanssa. Päiväkodeissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista voidaan hyödyntää erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksen osalta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen opettajan asiantuntijuutta voidaan käyttää perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen osallistuvat tarpeen mukaan lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot.²⁰

Lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa. Henkilöstön vastuulla on etsiä sopivat keinot lapsen näkökulmien selvittämiseksi. On tärkeää, että sekä huoltajan että henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta yhdistyvät otetaan huomioon suunnitelmassa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on dokumentti, johon kirjataan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet ja toimenpiteet. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa kuvataan on tärkeä tuntee lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Pedagogista dokumentointia (luku 4.2) käytetään hyödyksi suunnitelmaa laadittaessa. Suunnitelmaa laadittaessa lisäksi laatimisessa huomioidaan otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Suunnitelmaa laadittaessa tai päivitetessä hyödynnetään lapsen mahdollista aiempaa varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä pedagogista

18 Varhaiskasvatuslaki 7 a § ja Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (341/2014) 7 a §, perustelut s. 18

19 Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (341/2014) 7 a §, perustelut s. 18

20 Varhaiskasvatuslaki 23 § ja HE 40/2018 vp s. 99

dokumentointia (luku 4.2) Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet kuvaavat siitä, miten pedagogisella toiminnalla tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen mahdollinen kehityksen ja oppimisen tuki ja sen toteuttaminen (luku 5.4) ²¹. Jos lapsella on jokin pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkehoitoa päiväkotitai perhepäivähoitopäivän aikana, lapselle laaditaan lääkehoitosuunnitelma osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laaditaan hänelle terveydenhuollossa lääkehoitosuunnitelma ^{22, 23}. Siltä osin kuin lääkehoitosuunnitelmaan sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi, kirjataan ne lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ²⁴. Lääkehoidon toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa sovitaan paikallisesti.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista sekä lapsen tuen tarvetta, tuen riittävyttä ja tarkoituksenmukaisuutta on arvioitava, ja suunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Suunnitelma on kuitenkin tarkistettava aina, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy. ²⁵ Aloite suunnitelman tarkistamiseksi voi tulla lapsen kanssa työskenteleviltä henkilöiltä henkilöstöltä, muulta viranomaiselta, jonka kanssa on tehty lapsen asioissa yhteistyötä, tai lapsen huoltajalta ²⁶. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin ja pedagogiikan toteutumiseen.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulee sisältää seuraavat asiat:

- lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet sekä lapsen kiinnostuksen kohteet
- lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi ja toteutumisen arviointi
- lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki (luku 5)
- mahdollinen suunnitelma lääkehoidosta lääkehoitosuunnitelma

21 Varhaiskasvatuslaki 7 a § (580/2015) 23 §

22 Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lasten päivähoitolaista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (341/2014) 7 a §, perustelut s. 18

23 Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 8 §

24 Varhaiskasvatuslaki 41 §

25 Varhaiskasvatuslaki 7 a § (580/2015) 23 §

26 Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lasten päivähoitolaista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (341/2014) 7 a §, perustelut s. 19

- lapsen, henkilöstön ja huoltajan yhdessä sopimat asiat
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet muut mahdolliset asiantuntijat
- tieto siitä, milloin suunnitelma on laadittu ja tarkistettu ja milloin suunnitelma tarkistetaan seuraavan kerran.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä²⁷. Varhaiskasvatuslain mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä. Tiedonsiirron tavoitteena on turvata lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen toteutuminen.

Tietojen saamista ja luovuttamista koskeva säännös koskee myös tilanteita, joissa lapsi siirtyy kunnan tai yksityisen palveluntuottajan järjestämästä varhaiskasvatuksesta toisen kunnan tai palveluntuottajan järjestämään varhaiskasvatukseen tai joissa varhaiskasvatuksesta siirrytään esiopetukseen tai perusopetukseen. Lapsen asiakkuus varhaiskasvatuksessa on julkinen tieto. Lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseen voi kuitenkin liittyä tietoja, jotka ovat salassa pidettäviä.

28

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma Vantaalla

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on lapsuutta arvostava ja lasta kannatteleva positiivinen työväline, jossa huoltajat ja kasvattajatiimi tukevat yhteistyössä lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista lapsen osallisuus- huomioiden. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman **Sen** tavoitteena on ohjata ja suunnata kasvattajien pedagogista työtä **lapsen kehityksen ja oppimisen tukemiseksi ryhmässä** ja **ammattillisuutta** sekä tukea huoltajia kasvatustehtävässään.

Vantaalla lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan kaikille lapsille päiväkodeissa, perhepäivähoidossa sekä ryhmäperhepäivähoidossa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan mahdollisimman pian, kun lapsi on aloittanut varhaiskasvatuksessa. Ennen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa henkilöstöllä tulee olla havainnointitietoa lapsesta sekä kokemusta lapsen kanssa toimimisesta. Jokaisen lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään yhdessä huoltajien kanssa **vuosittain, pääsääntöisesti syksyllä pidettävän varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelun (vasu) yhteydessä**. Tarvittaessa vasukeskustelu voidaan **järjestää useammin ja lisäksi lapsen suunnitelman arviointia tehdä huoltajien kanssa yhteistyössä pitkin vuotta**. Tällöin esimerkiksi tuonti- tai hakutilanteessa sovittu huomio voidaan kirjata lapsen suunnitelmaan. **Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa kesken toimintavuoden vasukeskustelu järjestetään, kun kasvattajat**

²⁷ Varhaiskasvatuslaki 40 §

²⁸ Varhaiskasvatuslaki 41 § sekä esimerkiksi laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) 24 §

ovat tutustuneet lapseen ja hänestä on riittävästi havainnointitietoa. syksyllä uuden toimintakauden alussa, riippumatta siitä, milloin se on alun perin laadittu.

Ennen varhaiskasvatuskeskustelua lasta havainnoidaan ja kaikkien kasvattajatiimin jäsenten havainnot huomioidaan keskustelun suunnittelussa. Kaikkien lasten varhaiskasvatussuunnitelmat käsitellään kasvattajatiimissä myös keskustelun jälkeen. Vantaalla päiväkodeissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatii ja keskustelun huoltajien kanssa käy lastentarhanopettaja (osa lauseesta siirretty).-

Toimintavuoden alussa kasvattajatiimi järjestää aikaa lapsiryhmään tutustumiselle, ryhmäytymiselle sekä systemaattiselle havainnoinnille. Lapsen huoltajien sekä kasvattajatiimin kokoamat havainnot lapsesta toimivat varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelun pohjana. Keskustelun tavoitteena on luoda yhteistä kuvaa siitä millaiset pedagogiset ratkaisut ryhmässä hyödyttävät lapsen kehitystä ja oppimista ja miten kukin lapsi huomioidaan ryhmänsä jäsenenä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan rajattu määrä konkreettisia tavoitteita, miten pedagogista toimintaa ryhmässä kehitetään lapsen yksilölliset vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja tuen tarpeet huomioiden. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ei ole tarkoitus sisältää kokonaisvaltaisesti tietoa lapsesta, vaan siinä keskitytään joihinkin keskeisiin lapsen elämässä ajankohtaisiin asioihin. Lapsi osallistuu oman varhaiskasvatussuunnitelmansa tekoon ikään ja taitoihinsa sopivalla tavalla. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatii ja keskustelun huoltajien kanssa käy lastentarhanopettaja varhaiskasvatuksen opettaja (lause siirretty). Perhepäivähoidossa ja ryhmäperhepäivähoidossa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa käytetään esimiehenä toimivan päiväkodin johtajan asiantuntijuutta.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut ovat tärkeä osa varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistä arviointia. Huoltajan havainnot lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ovat tärkeitä ja ne tulee ottaa huomioon lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa ja kirjattaessa. Huoltajien tekemää arviointia ja palautetta tulee käyttää pedagogisesti osana lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelua. Lapselle tarjotaan mahdollisuus osallistua oman varhaiskasvatussuunnitelman tekoon ikään ja taitoihinsa sopivalla tavalla.

Ryhmän toimintasuunnitelmaa laadittaessa ja arvioitaessa tulee ottaa huomioon ryhmän lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet ja sisällöt.

Varhaiskasvatuksen opettaja työstää kasvattajatiimin kanssa koonnin lasten varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteista sekä lasten vahvuuksista ja kiinnostuksenkohteista. Toimintavuoden mittaan päivittyvä koonti toimii yhdessä muun pedagogisen dokumentoinnin kautta lapsiryhmästä kerätyn tiedon kanssa lapsiryhmän toimintasuunnitelman perustana.

1.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan varhaiskasvatuslain mukaisesti varhaiskasvatuksen järjestäjän päättämällä tavalla tässä luvussa ja muualla näissä perusteissa kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään kunkin pääluvun lopussa, mitä paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee kyseisen luvun osalta päättää ja kuvata.

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa voidaan käyttää perustetekstiä. Olennaista on kuitenkin avata ja konkretisoida tekstiä siten, että se ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen toteuttamista ja kehittämistä paikallisesti.

Paikallisesti voidaan laatia erilliset suunnitelmat varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoille. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat voidaan laatia myös järjestäjien yhteistyönä.

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma voidaan hyväksyä joko kokonaan tai osittain joko kunta-, yksikkö-, ryhmä- tai toimintamuotokohtaisena. ~~–tai osittain koko kuntaa koskevana ja osittain yksikkö-, ryhmä- ja toimintamuotokohtaisena.~~ Muun Yksityisen palveluntuottajan toiminnassa varhaiskasvatussuunnitelma voidaan hyväksyä edellä mainituin periaattein tai koko palveluntuottajan toimintaa koskevana.²⁹ Paikallista suunnitelmaa arvioidaan säännöllisesti ja sitä kehitetään arvioinnin pohjalta.

Paikallista suunnitelmaa laadittaessa varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää ja kuvaa varhaiskasvatussuunnitelmassa,

- millä kielillä varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään
- laaditaanko paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma kokonaan tai osittain järjestäjä-, yksikkö-, ryhmä-, toimintamuotokohtaisena tai alueellisina suunnitelmina
- millaista varhaiskasvatussuunnitelman rakennetta, asioiden käsittelyjärjestystä ja julkaisutapaa käytetään
- miten varhaiskasvatuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat osallistuvat varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen³⁰
- miten yhteistyö esiopetuksen, perusopetuksen ja sosiaali- ja terveystoimen asiantuntijoiden sekä muiden tarvittavien yhteistyökumppaneiden kanssa toteutetaan varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa
- miten paikalliset erityispiirteet, varhaiskasvatuksen erilaiset järjestämisen tavat, kehittämisen tavoitteet sekä lapsia koskevat muut paikalliset suunnitelmat otetaan varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa huomioon
- miten varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan, miten paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan ja miten sitä kehitetään (katso myös luku 7).

²⁹ Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lasten päivähoitolaista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (341/2014) 9 a §, perustelut s. 21 Varhaiskasvatuslaki 22 §

³⁰ Varhaiskasvatuslaki 20 § 7 b §

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan

- lapsen varhaiskasvatussuunnitelman rakenteen, sen laatimiseen ja arviointiin liittyvät käytännöt.
- lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisen prosessi paikallisesta näkökulmasta. Kuvauksessa määritellään laadintaan, seurantaan ja arviointiin liittyvä yhteistyö ja vastuut varhaiskasvatuslain sekä näiden perusteiden mukaisesti
- varhaiskasvatuksen salassa pidettävien tietojen siirtämiseen ja vaihtamiseen liittyvät käytännöt.

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa voidaan hyödyntää varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tekstiä.

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus **edistää** on lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta **edistävä ja ehkäisee** syrjäytymistä **ehkäisevä palvelu**. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. **Varhaiskasvatus on pyrittävä järjestämään lähellä palvelun käyttäjiä ja paikallisia tarpeita vastaavina aukioloaikoina**³¹. Varhaiskasvatusta voidaan varhaiskasvatuslain mukaan toteuttaa **päiväkodissa tai perhepäivähoidossa päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana muuna varhaiskasvatuksena**³². Laissa säädetty lapsen oikeus varhaiskasvatukseen koskee päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annettavaa varhaiskasvatusta. Huoltaja päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Esiopetuksessa olevalla lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen lain oikeuttamalla tavalla³³.

Kunta tai kuntayhtymä voi järjestää varhaiskasvatuksen itse tai hankkia varhaiskasvatuspalveluja julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Hankittaessa varhaiskasvatuspalveluja muilta palvelujen tuottajilta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään varhaiskasvatusta koskevien säädösten sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti³⁴. Yksityisen palvelun **tuottajan järjestäjän** ohjauksesta, neuvonnasta ja valvonnasta vastaavat kunnan toimielin tai sen määräämä viranhaltija, aluehallintovirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto³⁵.

31 **Varhaiskasvatuslaki 5 § 4 momentti**

32 Varhaiskasvatuslaki ~~11 § 1. mom (580/2015)~~ **1 §**

33 Varhaiskasvatuslaki ~~11 b § (1290/1999)~~ **1 ja 12 §**

34 Varhaiskasvatuslaki ~~10 § (909/2012)~~ **5 § 2 momentti**

Kunnan on huolehdittava siitä, että varhaiskasvatusta voidaan antaa lapsen lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä³⁶. Viittomakieltä käyttävälle lapselle voidaan antaa varhaiskasvatusta viittomakielellä.³⁷ Muista kielistä määrätään luvussa 4.6.

Kunnan käytettävissä on oltava varhaiskasvatuksessa esiintyvää tarvetta vastaavasti erityislastentarhanopettajan palveluja³⁸:

Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatuslakiin ja päivähoitosta annettuun asetukseen varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen³⁹ sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatukseen sovelletaan myös soveltuvin osin säännöksiä sosiaalihuollosta⁴⁰ sekä hallintolakia⁴¹ ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta⁴². Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella⁴³. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki⁴⁴, tasa-arvolaki⁴⁵, Euroopan ihmisoikeussopimus⁴⁶,

35 ~~Laki yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011) 3 § ja varhaiskasvatuslaki 1 ja 10 §~~ Varhaiskasvatuslaki 52 §

36 Varhaiskasvatuslaki 11 § 2 mom.

37 Varhaiskasvatuslaki 2 a §, (540/2016) 6. kohta 8 § ja HE 40/2018 vp 8 § perustelut s. 89

38 Varhaiskasvatuslaki 25 § (540/2018)

39 ~~Asetus lasten päivähoitosta (239/1973)~~ Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018)

40 Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) ja Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

41 Hallintolaki (434/2003)

42 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

43 Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 2 mom. ja 19 §

44 Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)

45 Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutokset (1329/2014; 915/2016)

46 Euroopan ihmisoikeussopimus 1990

YK:n lapsen oikeuksien sopimus⁴⁷, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista⁴⁸, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista⁴⁹ sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet⁵⁰.

Varhaiskasvatusta kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti. Kaikki lapset voivat osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta.

Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä ja hyvinvointiinsa tukea ja saa sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja, tällöin sovelletaan sosiaalihuoltolakia⁵¹, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia⁵², kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia⁵³ ja terveydenhuoltolakia⁵⁴ sekä mitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista muualla laissa säädetään.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatuslaissa. Tavoitteet ohjaavat perusteiden sekä paikallisen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia.

Varhaiskasvatuslain⁵⁵ mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, **kehitystä**, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;

47 YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

48 YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007

49 YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

50 Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030. YK:n yleiskokous 2015

51 **Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)**

52 **Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettu laki (380/1987)**

53 **Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977)**

54 **Terveydenhuoltolaki (1326/2010)**

55 Varhaiskasvatuslaki 2-a§ **3 §**

- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on velvollisuus kertoa huoltajille varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toiminnasta sen eri toimintamuodoissa. Huoltajalle järjestetään mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lisäksi huoltajille järjestetään säännöllisesti mahdollisuus osallistua paikallisen ja yksikkökohtaisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin.

Lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen vaihtelee perheiden valinnan, lasten lakisääteisen oikeuden ja varhaiskasvatuksen järjestäjän päätöksen mukaan⁵⁶. Tämä tulee ottaa huomioon paikallisten suunnitelmien laatimisessa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys⁵⁷. Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on tarjottava täysipainoista ravintoa. Ruokailun on oltava tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu.⁵⁸ Varhaiskasvatus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti

⁵⁶ Varhaiskasvatuslaki ~~12 ja 19 §~~ Varhaiskasvatuslaki (108/2016) 11, 11 a ja 11 b § ja Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi — varhaiskasvatuslain sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta — (80/2015) 11a ja 11 b §, perustelut s. 37–45

⁵⁷ Varhaiskasvatuslaki ~~6 §~~ (580/2015) **10 §**

⁵⁸ Varhaiskasvatuslaki ~~2 b §~~ (580/2015) **11 §**

sitouttamatonta. Varhaiskasvatusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta tarkennetaan luvussa 6.

Varhaiskasvatuksessa noudatetaan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ja mitoituksesta annettuja säädöksiä⁵⁹. Kunnan käytettävissä on oltava varhaiskasvatuksessa esiintyvää tarvetta vastaavasti erityislastentarhanopettajan varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja⁶⁰. Henkilöstön kelpoisuuksia koskevista siirtymäsäännöksistä säädetään varhaiskasvatuslaissa⁶¹.

Varhaiskasvatuksessa otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun ja turvallisuuteen liittyvät säännökset, henkilötietoja henkilötietojen käsittelyä ja tietosuojaa koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä⁶²-ohjaavat lait määräykset. Varhaiskasvatuksessa ehkäistään kiusaamista ja puututaan siihen. Lapsia suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä suunnitelmallisen ennaltaehkäisemisen sekä välittömän puuttumisen avulla (Luku 3.1)⁶³. Turvallisuuden edistämisen tulee olla suunnitelmallista ja säännöllisesti arvioitua.

Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, sosiaalihuollosta, lastensuojelusta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.⁶⁴ Varhaiskasvatuksen henkilöstöä velvoittavat myös säännökset, jotka koskevat sosiaalihuoltopalveluihin ohjaamista ja lastensuojeluilmoituksen tekemistä⁶⁵.

Varhaiskasvatuksen järjestäminen Vantaalla

⁵⁹ Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005) 7-8, 10, 15-16 § ja Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) 3 ja 8 § Varhaiskasvatuslaki 25 - 33 § ja 75 § ja valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018)

⁶⁰ Varhaiskasvatuslaki ~~4 a 2 mom. (909/2012)~~ 25 §

⁶¹ Varhaiskasvatuslaki 75 §

⁶² Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002)

⁶³ Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lasten päivähoitolaista annetun lain muuttamiseksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (341/2014) 6 §, perustelut s. 17 Varhaiskasvatuslaki 10 §

⁶⁴ Varhaiskasvatuslaki ~~11 e § (580/2015)~~ 7 §

⁶⁵ Sosiaalihuoltolaki 35 § (1301/2014) (88/2010) ja lastensuojelulaki 25 ja 25 a § (417/2007)

Vantaalla kunnallista varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa, perhepäivähoitona sekä avoimena varhaiskasvatustoimintana, johon kuuluvat kerhotoiminta, avoimet päiväkodit ja asukaspuistot.

Yksityistä varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa sekä perhepäivähoitona. Vantaalla yksityisen päiväkotien ja ryhmäperhepäiväkotien valvonnasta ja ohjauksesta vastaavat varhaiskasvatuspäällikkö ja varhaiskasvatuksen asiantuntija. Yksityisten perhepäivähoitajien valvonnasta ja ohjauksesta vastaavat lisäksi alueella sovitut päiväkodin johtajat.

2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Varhaiskasvatuksen toimintamuodot ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta⁶⁶. Varhaiskasvatusta annetaan päiväkodissa, perhepäiväkodissa tai muuna varhaiskasvatuksena, esimerkiksi kerho- ja leikkitoimintana. Varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet ohjaavat kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja. Varhaiskasvatuslaissa määritellään, mitkä lain kohdat koskevat avointa varhaiskasvatusta⁶⁷. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot eroavat toisistaan, -oppimisympäristöiltään, resursseiltaan, henkilöstön koulutukselta ja kelpoisuusvaatimuksilta, henkilöstörakenteilta, lapsiryhmien koolta sekä lasten ja henkilöstön väliseltä suhdeluvulta. Esimerkiksi oppimisympäristöt, resurssit, henkilöstön koulutus ja kelpoisuusvaatimukset, henkilöstörakenne, lapsiryhmien koko sekä lasten ja henkilöstön välinen suhdeluku vaihtelevat. Eri toimintamuotojen ominaispiirteet otetaan huomioon paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa ja tavoitteita täsmennetään toimintamuodoittain.

On tärkeää, että huoltajat saavat riittävästi tietoa kaikkien toimintamuotojen sisällöistä ja ominaispiirteistä. Kunnan on järjestettävä ohjausta ja neuvontaa huoltajille tarjolla olevista varhaiskasvatuspalveluista. Tarvittaessa huoltajan kanssa keskustellaan neuvotellaan siitä, mikä varhaiskasvatuksen toimintamuoto ja laajuus vastaavat lapsen tarpeita ja etua. Neuvontaa ja ohjausta annetaan palvelujen piiriin hakeuduttaessa, mutta sekä myös lapsen jo ollessa varhaiskasvatuspalvelujen piirissä.^{68 69}

⁶⁶ Varhaiskasvatuslaki 1 §

⁶⁷ Varhaiskasvatuslaki 1 §

⁶⁸ Varhaiskasvatuslaki 11 a § (108/2016), 11 b § (1290/1999) ja 11 c § (909/2012), Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1128/1996) ja Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta (80/2015)
— 11 a §, perustelut s. 22, 37–45 Varhaiskasvatuslaki 4 a 16 §

Päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus on yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuodoista. Päiväkodeissa toiminta on ryhmämuotoista. Lapsiryhmät voidaan muodostaa eri tavoin ottaen huomioon esimerkiksi lasten ikä, sisarussuhteet tai tuen tarve. Ryhmien tulee olla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja niiden muodostamisessa otetaan huomioon henkilöstön mitoittamiseen ja ryhmien enimmäiskokoon liittyvät säännökset⁷⁰. Päiväkodissa hoito- ja kasvatustehtävissä toimivista vähintään kolmanneksen tulee olla kelpoisia lastentarhanopettajia, muilla tulee olla sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 8 §:ssä säädetty ammatillinen kelpoisuus⁷¹. Päiväkotien henkilöstön moniammatillisuus on laadukkaan varhaiskasvatuksen voimavara, kun kaikkien osaaminen on käytössä sekä vastuut, tehtävät ja ammattirollit toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla. Päiväkodeilla tulee olla toiminnasta vastaava johtaja⁷².

Varhaiskasvatuslaki korostaa pedagogiikan merkitystä ja samalla lastentarhaopettajan varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien pedagogista vastuuta⁷³. Kokonaisvastuu lapsiryhmän lapsiryhmien toiminnan suunnittelusta, toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on lastentarhanopettajalla varhaiskasvatuksen opettajilla. Lastentarhanopettajat Varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat, sosionomit, lastenhoitajat ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä.

Perhepäivähoito on pienessä ryhmässä toteutettavaa varhaiskasvatusta. Sitä järjestetään perhepäiväkodissa, joka voi olla yksityiskoti tai muu kodinomaisen hoitopaikka⁷⁴. voidaan järjestää perhepäivähoitajan tai lapsen kotona tai ryhmäperhepäivähoitona yksityiskodissa tai muussa kodinomaisessa hoitopaikassa. Perhepäivähoitoa voidaan järjestää yhden tai kahden hoitajan toteuttamana tai erityistapauksissa kolmen hoitajan yhteisesti toteuttamana varhaiskasvatuksena⁷⁵. Perhepäivähoidossa lapsiryhmiä muodostettaessa tulee kiinnittää

69 Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta (80/2015) 11 a §, perustelut s. 42

70 Varhaiskasvatuslaki 5 § (108/2016) ja 5 a § (580/2015) 34-36 §

71 Asetus lasten päivähoidosta 6 § (806/1992) 4 mom. (1282/2015)

72 Varhaiskasvatuslaki 25 §

73 Varhaiskasvatuslaki 1 ja 7 a § 2, 25 ja 35 §

74 Varhaiskasvatuslaki 1 §

75 Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018) 2 §

huomiota tarkoituksenmukaisuuteen. Perhepäiväkotien henkilöstömäärässä sekä muodostettaessa lapsiryhmiä tulee ottaa huomioon vammaiset ja muuten tukea tarvitsevat lapset⁷⁶. Kodeissa työskentelevät Perhepäivähoitajat vastaavat oman ryhmänsä toiminnasta. Perhepäivähoidon Pedagoginen johtaminen ja toiminnan ohjaus tukee perhepäivähoitajien tavoitteellista toiminnan suunnittelua ja toteuttamista.

Avoimen varhaiskasvatustoiminnan Muun varhaiskasvatuksen toteutus ja painopisteet vaihtelevat varhaiskasvatuksen järjestäjän päätösten mukaan. Avointa Muuta varhaiskasvatus toimintaa voidaan järjestää esimerkiksi leikkipuisto- tai kerhotoimintana. Toiminta on ohjattua ja tavoitteellista. Avoin Muu varhaiskasvatus toiminta voi tarjota esimerkiksi ulkoilua, omaehtoista leikkiä, taide- tai liikuntakasvatusta. Lisäksi muu avoin varhaiskasvatus toiminta voi tarjota huoltajille ohjattua yhdessäoloa lasten kanssa sekä muita sosiaalisia kontakteja. Avoimen toiminnan tulee olla suunniteltua, jotta varhaiskasvatuslain tavoitteet voidaan ottaa siinä huomioon. Tavoitteet tulee ottaa sitä kattavammin ja laaja-alaisemmin huomioon, mitä säännöllisemmin ja useammin lapset toimintaan osallistuvat. Toiminnan luonteen mukaan tietyt tavoitteet voivat painottua muita enemmän.⁷⁷

Vuorohoitoa on järjestettävä tarpeen mukaisessa laajuudessa lapselle, joka tarvitsee sitä huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Vuorohoitoa voidaan järjestää iltaisin, viikonloppuisin ja öisin päiväkotitoimintana tai perhepäivähoitona. Vuorohoidossa lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on usein epäsäännöllistä. Tämä tulee huomioida pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa.⁷⁸

Varhaiskasvatuksen toimintamuodot Vantaalla

Vantaalla varhaiskasvatusta annetaan päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa, perhepäivähoidossa sekä kerhotoiminnassa, avoimissa päiväkodeissa ja asukaspuistoissa. Päiväkoteja, ryhmäperhepäiväkoteja ja perhepäivähoitajia on sekä kunnallisia että yksityisiä. Varhaiskasvatuksen toimintamuotojen kesken tehdään luontevaa, eri toimintamuotojen tarpeiden mukaista toiminnallista yhteistyötä. Vantaan varhaiskasvatuksen palveluja kehitetään yhdessä perheiden ja muiden toimijoiden kanssa palvelumuotoilun avulla.

Kaikissa varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa noudatetaan soveltuvin osin Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaa. Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet toteutuvat laajimmin päivittäisessä, päiväkodissa tapahtuvassa varhaiskasvatuksessa. Perhepäivähoidossa noudatetaan Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi Vantaan perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelmaa-perhepäivähoitajan työn käsikirjana. Varhaiskasvatus perhepäivähoidossa -liiteasiakirjaa. Yksityiset

⁷⁶ Varhaiskasvatuslaki 38 §

⁷⁷ Varhaiskasvatuslaki 3 § 2. momentti HE 40/2018 vp, s.85

⁷⁸ Varhaiskasvatuslaki 13 §

palveluntuottajat noudattavat Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaa määritellyin osin sekä halutessaan omaa täydentävää varhaiskasvatussuunnitelmaansa.

Vantaalla järjestetään kerhotoimintaa pääsääntöisesti 2,5-5-vuotiaille lapsille. Kerhojen toiminta on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Vantaalla on myös avoimia päiväkoteja ja asukaspuistoja, joiden toimintaan lapset voivat osallistua yhdessä huoltajan kanssa. Avoimen varhaiskasvatustoiminnan eri muodoista on kirjattu erilliset varhaiskasvatussuunnitelman liiteasiakirjat: *Toiminta asukaspuistossa*, *Toiminta avoimessa päiväkodissa* sekä *Kerhotoiminta*. Lisäksi kaikista avoimen varhaiskasvatuksen palveluista on laadittu palvelukuvaukset, joita päivitetään säännöllisesti.

Vantaalla järjestettävän vuorohoidon keskiössä on lapsen etu ja hyvinvointi. Huoltajien kanssa tapahtuvan yhteistyön ja keskustelujen pohjalta suunnitellaan kunkin lapsen varhaiskasvatuksen toteuttaminen. Henkilöstö huomioi toiminnassaan lasten erilaiset rytmit ja vireystilan. Lasta autetaan hahmottamaan oman päivänsä kulkua kuvin, keskusteluin ja eri toimintoja ennakoimalla. Jokaista lasta tuetaan vaihtuvissa ryhmämuodoissa toimimisessa. Pedagogiset ratkaisut varmistavat kiireettömän ilmapiirin ja lasten kuulluksi tulemisen. Oppimisympäristöt tukevat lasten hyvinvointia ja oppimista vuorokauden eri aikoina. Lasten saatavilla on tiloja niin rauhoittumiseen kuin vauhdikkaampaankin toimintaan.

Vuorohoidossa huomioidaan koko päivän tarjoamat pedagogiset mahdollisuudet. Oppimisen alueet ja projektit valitaan niin, että jokainen lapsi pääsee osallistumaan tavoitteelliseen pedagogiseen toimintaan. Iltojen ja viikonloppujen toimintatavat ovat läsnäolevan lapsiryhmän kasvua, kehitystä ja oppimista tukevia.

Vantaalla päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus on yleisin ja moniammatillisin toimintamuoto.

Vantaalla kunnallisissa päiväkodeissa työskentelee lastentarhanopettajia, erityislastentarhanopettajia, lastenhoitajia, resurssierityislastentarhanopettajia, taidepedagogeja, kasvun ja oppimisen tuen lastenhoitajia sekä avustajia. Ryhmän henkilöstön työvuorot ja vastuut suunnitellaan pedagogisesta näkökulmasta lapsiryhmän ja toimintayksikön tarpeita vastaavaksi. (lauseet siirretty kappaleeseen 3.1)

Lastentarhanopettajan vastuut tulee olla määriteltynä toimintayksiköissä ja tiimin työnjaosta tulee sopia. Lastentarhanopettaja tai erityislastentarhanopettaja vastaa lapsiryhmän varhaiskasvatuksen suunnittelun ja arvioinnin kokonaisuuden toteutumisesta. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimiseen valmistaudutaan yhdessä koko tiimin henkilöstön kesken. Jokaisessa toimintayksikössä on säännölliset kokous- ja kehittämiskokoukset. Yksi kehittämiskokoukseista on päiväkodin johtajan johdolla tapahtuva lastentarhanopettajien säännöllinen kokoontuminen pedagogiikan kehittämiseksi.

2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen kasvun ja oppimisen polkua. Varhaiskasvatus luo perustaa elinikäiselle oppimiselle. Varhaiskasvatus on keskeinen lapsia ja heidän perheitään koskeva palvelu, johon suurin osa lapsista osallistuu ennen oppivelvollisuutta. Lapset tuovat varhaiskasvatukseen mukanaan aiemman elämäkokemuksensa, jossa merkittävänä tekijänä ovat huoltajien ja lasten

väliset vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet. Henkilöstön tehtävänä on luoda luottamuksellinen suhde lapseen. Huoltajien ja henkilöstön välinen yhteistyö tuo lasten elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta. Sovittaessa lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen on tärkeää. Säännöllinen yhteistyö on oleellista, jotta perheiden ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden.

Lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ovat pedagogisen toiminnan perustaa. Yhtä tärkeää on tuntee jokainen lapsi ja ottaa huomioon hänen yksilöllinen kehityksensä. Lapsen tunteminen edellyttää mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita henkilöstön ja lasten välillä⁷⁹.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen henkilöstö tuntee koulutusjärjestelmän sekä sen eri vaiheiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten hyvinvoinnin sekä kehityksen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi myös siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä luo yhteistyön rakenteet ja tiedon siirron käytännöt, joiden avulla siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen aikana sekä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen ovat mahdollisimman sujuvia. Siirtymävaiheissa tehdään huoltajan kanssa yhteistyötä lapsen edun mukaisesti. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen aikana koottuja dokumentteja, joissa kuvataan lapsen kehitystä ja oppimista, sekä lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tiedon siirrosta noudatetaan voimassa olevia säädöksiä.⁸⁰

Varhaiskasvatus osana kasvun ja oppimisen polkua Vantaalla

Vantaalla on varhaiskasvatuksen aloittamisen malli, jota noudatetaan kaikissa kunnallisissa toimintayksiköissä. Yhtenäisen aloittamisen mallin tavoitteena on käynnistää hyvä yhteistyö huoltajien kanssa, tukea lapsen siirtymistä kotihoidosta varhaiskasvatukseen sekä varmistaa tasalaatuinen aloitus jokaiselle Vantaan varhaiskasvatukseen tulevalle lapselle. Toimintamallissa on kuvattu, mitä otetaan huomioon, kun perhe hakee varhaiskasvatuspaikkaa, tutustumisen ja pehmeän laskun käytännöt sekä varsinaiseen aloittamiseen liittyviä hyviä käytäntöjä. Varhaiskasvatuksen aloituksen toimintamalli löytyy henkilöstön **Varhaiskasvatuksen** intranetistä **Avaimesta**. Eri-kieli- ja kulttuuritaustaa olevien perheiden kanssa täytetään lisäksi Alkukeskustelu monikielisten ja -kulttuuristen lasten vanhempien kanssa -lomake. **Monikielisten ja -kulttuuristen perheiden kanssa keskustellaan ja sovitaan, millä tavoin lapsen kielen oppimiseen ja kulttuuriseen taustaan liittyvät asiat huomioidaan lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa.**

⁷⁹ Varhaiskasvatuslaki 2 a, 2 b, 7 a ja 7 b § 3 § 1 momentti 5 kohta

⁸⁰ Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 16 ja 17 § Esimerkiksi varhaiskasvatuslaki 40–42 §

Lapsen vaihtaessa ryhmää toimintayksikön sisällä, kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että lapsella on mahdollisuuksia tutustua uuteen ryhmään etukäteen. Lapsen vaihtaessa ryhmää tai toimintayksikköä, edellisen ryhmän henkilökunta vastaa siitä, että tarvittavat tiedot lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta siirtyvät uuteen ryhmään tai uuteen toimintayksikköön. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmat siirretään huoltajan kanssa keskustellen uuteen ryhmään tai ne lähetetään postitse uuteen toimintayksikköön. Kunnallisen varhaiskasvatuksen sisällä suunnitelmat voidaan siirtää myös ilman huoltajan lupaa ja toiseen kuntaan tai yksityiseen varhaiskasvatukseen siirrettäessä huoltajan luvalla. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatukseen toiseen kuntaan tai yksityiseen varhaiskasvatukseen kopio lapsen suunnitelmasta siirretään uuteen varhaiskasvatuspaikkaan huoltajien luvalla. Jos huoltajat eivät anna lupaa tiedonsiirtoon, lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot siirretään salassapitosäännösten estämättä uudelle varhaiskasvatuksen järjestäjälle⁸¹. Lapsen siirtyessä pois Vantaan varhaiskasvatuksesta, alkuperäiset suunnitelmat lähetetään varhaiskasvatustoimistoon arkistoitavaksi ohjeen mukaan arkistoidaan voimassa olevan ohjeen mukaisesti. Tiedonsiirrossa noudatetaan voimassa olevia säädöksiä salassapidosta ja tiedonsiirrosta.

Tulevan lukuvuoden esiopetuksen lapsille järjestetään kevään aikana yhteistä toimintaa ja mahdollisia vierailuja esiopetusryhmään. Lisäksi jokaisessa esiopetusta antavassa päiväkodissa järjestetään keväällä tutustumispäivä huoltajille ja lapsille.

2.4 Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen⁸², varhaiskasvatuslain⁸³ ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti⁸⁴.

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvamisen

81 Varhaiskasvatuslaki 41 § 3 mom.

82 YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

83 Varhaiskasvatuslaki 2 a, 2 b, 7 a ja 7 b § 20 §

84 YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseensä, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.⁸⁵

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäkemysiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle⁸⁶. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyys- ja elämäntavan olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

85 YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

86 Varhaiskasvatuslaki 2 a § 6. kohta 3 § 1 momentti 6 kohta

Vantaan varhaiskasvatuksen arvoperusta

Vantaan varhaiskasvatus perustuu kaupungin arvoihin, joita ovat innovatiivisuus, kestävä kehitys ja yhteisöllisyys.

Innovatiivisuus näkyy varhaiskasvatuksessa rohkaisevana, myönteisenä ja osallistavana toimintatapana ja -kulttuurina. Toimintaa arvioidaan ja suunnitellaan yhdessä lasten ja huoltajien kanssa. Henkilöstöllä on myönteinen asenne itsensä ja oman työnsä kehittämiseen. Erilaisiin uusiin kokeiluihin ja arjen innovaatioihin kannustetaan ja niitä arvostetaan. Osaamista ja hyvinä käytäntöjä jaetaan erilaisissa foorumeissa.

Kestävän kehityksen ulottuvuudet Vantaan varhaiskasvatuksessa ovat kulttuurinen, sosiaalinen, ekologinen ja taloudellinen. Kulttuurinen ulottuvuus näkyy aitona monimuotoisuutena, jossa erilaisia kulttuureita arvostetaan ja niistä halutaan oppia lisää. Suomalaista kulttuuriperinnettä halutaan säilyttää ja edistää sekä rinnalla oppia uutta ryhmän ja lähiympäristön kulttuureista. Sosiaalinen ulottuvuus näkyy hyvinvointia edistävänä vuorovaikutuksellisenä toimintakulttuurina varhaiskasvatuksessa. Lapsille pysyvät ja turvalliset ihmissuhteet sekä hyvä ryhmähenki merkitsevät sosiaalisesti kestävästä kehitystä. Ekologinen ja taloudellinen ulottuvuus näkyvät varhaiskasvatuksessa monipuolisena ympäristö- ja kuluttajakasvatuksena. Kasvattajat kehittävät tavoitteellisesti omaa ympäristötietoisuuttaan ja ympäristövastuullisia toimintatapoja. Lapsen luonto- ja ympäristösuhteen kehittymistä tuetaan varhaisvaiheista lähtien.

Yhteisöllisyys näkyy varhaiskasvatuksen toiminnassa, jossa tähdätään siihen, että kaikilla on hyvä olla ryhmässä. Erityisesti syksyllä keskitytään ryhmäytymiseen ja ryhmähenkeä tukeviin toimintamalleihin. Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että lapsi pääsee ryhmän jäseneksi ja tuntee kuuluvansa joukkoon. Varhaiskasvatuksen henkilöstö huolehtii siitä, että kukaan ei jää yksin ja kaikille on kaveri. Kaikkiin kiusaamistilanteisiin puututaan ikätason mukaisesti ja etsitään positiivisen ohjauksen kautta rakentavia ratkaisuja. Lapsiryhmän ilmapiiri on turvallinen, aikuiset ovat läsnä lapsille ja heidän osallisuuttaan tuetaan toiminnan suunnittelussa. Yhteisöllisyys näkyy myös huoltajien ottamisena mukaan varhaiskasvatusyhteisöön. Huoltajat osallistuvat toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Varhaiskasvatuksessa järjestetään erilaisia vanhempaintilaisuuksia, joissa toimitaan yhdessä. Varhaiskasvatusyhteisön erilaisia yksilöitä, niin lapsia kuin aikuisiakin, arvostetaan ja kunnioitetaan.

Vantaan varhaiskasvatuksen visio ja arvot

Iloiset, oppivat ja osallistuvat lapset kasvavat kestäväan tulevaisuuteen on varhaiskasvatuksen visio, joka kuvaa varhaiskasvatuksen tehtävää. Visio innostaa ja antaa merkityksen yhdessä tehtävälle työlle.

Vantaan kaupungin arvot ovat avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys. Varhaiskasvatuksessa arvot ja niihin liittyvät teot konkretisoituvat/näkyvät toiminnassa seuraavasti.

Avoimuus

Toimimme osallistuen ja osallistaen. Varmistamme asioiden valmistelussa eri osapuolten osallisuuden, joka näkyy arvostavana dialogina ja avoimuutena suhteessa yhteistyökumppaneihin sekä erilaisiin näkökulmiin. Avoimuus näkyy myös siinä että, toimintamme ja päätöksentekomme on läpinäkyvää ja perusteltua. Viestimme ennakoivasti jo asioiden ja päätösten valmisteluvaiheessa. Perustelemme päätökset ja tuomme

perustelut esille sekä teemme työmme näkyväksi hyödyntäen useita viestintäkanavia. Jaamme tietoa ja osaamista oikea-aikaisesti, avoimesti ja niin että ne ovat kaikkien käytettävissä.

Yhteisöllisyys

Sitoudumme yhteisiin tavoitteisiin. Kannustava ja positiivinen toimintakulttuurimme rakentuu yhteisestä perustehtävästä ja yhteisistä tavoitteista. Vuorovaikutuksella rakennamme varhaiskasvatuksen laadun. Edistämme lasten yhteenkuuluvuuden tunnetta ja jokainen lapsi, perhe ja kasvattaja on tärkeä osa yhteisöä. Leikillä on itseisarvo ja se edistää vertaissuhteiden rakentumista. Ketään ei jätetä yksin. Toimimme yhdessä ja arvostamme toisiamme ja toistemme osaamista. Harjoittelemme yhdessä tunne- ja kaveritaitoja ja jokaisen osaaminen on yhteistä pääomaa ja annamme sen kaikkien käyttöön.

Rohkeus

Olemme rohkeita ja kokeilemme uusia toimintatapoja ennakkoluulottomasti. Rohkaisemme ja kannustamme kokeilukulttuuriin sekä arjen pieniin innovaatioihin. Valitsemme rohkeasti parhaan ratkaisun. Käymme avointa ja ammatillista keskustelua sekä puutumme ja tunnistamme lapsen ja perheen tuen tarpeet. Rohkaisemme lasta kokeilemaan, tutkimaan ja oppimaan. Rakennamme yhdessä lasten kanssa hauskoja, jännittäviä ja kiinnostavia oppimisympäristöjä.

Vastuullisuus

Vastaamme omasta ja yhteisestä toiminnasta ja sen vaikutuksista. Kehittämme ammatillista osaamistamme. Sitoudumme yhteiseen strategiaan, päätöksiin ja linjauksiin. Edistämme kestävää elämäntapaa. Vastuullisuus näkyy kestävässä elämäntapana, harkittuina hankintoina ja lapsen luontosuhteen vahvistamisena. Toteutamme resurssiviisautentiekartan toimenpiteitä ja toimimme esimerkkeinä. Tutustutaan lähiympäristöön, pidetään luonnosta ja lähiympäristöstä huolta, kierrätetään, tehdään ekologisia valintoja sekä pohditaan syyseuraussuhteita.

2.5 Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoidessa ja tarkkaillen ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan. Lapset

oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Leikki on varhaiskasvatusikäisten lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa.

Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

Oppimiskäsitys Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaan varhaiskasvatuksessa noudatetaan sivistystoimen oppimisen visiota. Sen mukaan oppijat lapset ovat aktiivisia, vuorovaikutteisia, kaiken ikäisiä toimijoita. Tiedon rakentuminen tapahtuu yhteisöllisesti ja uteliaisuutta ruokkien. Oppimisympäristöt mahdollistavat aktiivisen yhteistyön eri toimijoiden, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa.

2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pedagogiikka perustuu määriteltyyn arvoperustaan, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Se näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagogiikan painottuminen⁸⁷ varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa edellyttää pedagogista asiantuntemusta⁸⁸ sekä sitä, että henkilöstöllä on yhteinen ymmärrys siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää.

Varhaiskasvatus toteutuu henkilöstön, lasten ja ympäristön vuorovaikutuksessa, jossa kasvatusta, opetus ja hoito muodostavat eheän kokonaisuuden. Näitä kolmea ulottuvuutta voidaan tarkastella

⁸⁷ Varhaiskasvatuslaki 2 § ja 23 §

⁸⁸ Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lasten päivähoitolaista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (341/2014) 7 a §, perustelut s. 18

käsitteellisesti erillisinä, mutta käytännön toiminnassa ne nivoutuvat yhteen. Tämä mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Kasvatus, opetus ja hoito painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.

Kasvatus on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat. Osaltaan kasvatuksen tavoite on siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeinä pidettyjä arvoja ja traditioita seuraavalle sukupolvelle. Kasvatuksen avulla ohjataan lapsia muodostamaan omia mielipiteitään ja arvioimaan kriittisesti vallitsevia ajattelu- ja toimintatapoja sekä toimimaan eettisesti kestäväällä tavalla. Kasvatuksen sivistystehtävänä on ohjata tietoisesti lasten yksilöllisen identiteetin muotoutumista siten, että lapset oppivat havaitsemaan oman toimintansa vaikutukset toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä. Lasten kehitystä tuetaan niin, että he oppivat toimimaan sekä käyttämään osaamistaan myös toisten hyväksi.

Opetuksen lähtökohtana on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty oppimiskäsitys. Opetuksen tarkoitus on edistää lasten oppimista ja auttaa lapsia luomaan merkityksiä itsestään, toisista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta. Varhaiskasvatuksessa lapsia innostetaan ja motivoitetaan opettelemaan uusia asioita sekä ohjataan käyttämään erilaisia oppimisen tapoja. Opetus tukee ja siinä hyödynnetään lasten luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua. Opetuksessa otetaan huomioon lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet, ja-vahvuudet ja sekä lasten yksilölliset tuen tarpeet. Lisäksi opetuksen perustana ovat oppimisympäristöille (luku 3.2), laaja-alaiselle osaamiselle (luku 2.7) ja pedagogiselle toiminnalle (luku 4) asetetut tavoitteet.

Hoito on fyysisistä perustarpeista huolehtimista sekä tunnepohjaista välittämistä. Tavoitteena on, että lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi sekä kokee olevansa yhteydessä toisiin ihmisiin. Vastavuoroinen ja kunnioittava vuorovaikutussuhde sekä myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle. Päivittäin toistuvat tilanteet, kuten ruokailu, pukeminen ja riisuminen, lepo ja hygieniasta huolehtiminen, ovat keskeinen osa lapsen päivää. Varhaiskasvatuksen hoitotilanteet ovat aina samanaikaisesti kasvatus- ja opetustilanteita, joissa opitaan esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, itsestä huolehtimisen taitoja, ajan hallintaa sekä omaksutaan hyviä tottumuksia.

Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus Vantaan varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa kasvatus, opetus ja hoito muodostavat yhdessä kokonaisuuden, josta lapsen hyvä päivä koostuu. Mitä pienemmästä lapsesta on kysymys, sitä kokonaisvaltaisempaa oppiminen on. Oppimista tapahtuu kaikissa varhaiskasvatuspäivän tilanteissa. Arkitoiminnan tilanteiden hyödyntäminen oppimisessa on erityisen merkityksellistä. Arkitoiminnan lisäksi leikki on lapselle ominainen tapa oppia. Kasvattaja hyödyntää leikkiä pedagogisena menetelmänä oppimisessa. Vantaalla kaikessa toiminnassa painottuu leikkipedagogiikka.

Päiväkodissa tapahtuvassa varhaiskasvatuksessa kasvatuksen, opetuksen ja hoidon osuudet vaihtelevat riippuen lapsen iästä ja sen hetkistä tarpeista. Päiväkodin lapsiryhmän toiminta on tavoitteellista ja suunnitelmallista. Sekä ohjatun toiminnan että arkitoiminnan tilanteiden kasvatuksellista hyödyntämistä ohjaavat lasten varhaiskasvatussuunnitelmat ja lapsiryhmän toimintasuunnitelma.

Perhepäivähoidon toiminta on tavoitteellista ja suunnitelmallista varhaiskasvatusta, jossa painottuu hoidon osuus. Perhepäivähoitaja huolehtii lasten perustarpeista ja hyödyntää perushoitotilanteita kasvatuksessa ja opetuksessa. Perhepäivähoitaja suunnittelee toiminnan lapsiryhmän tarpeita vastaavaksi. Arjen hetkistä luodaan myönteisiä ja leikillisiä oppimiskokonaisuuksia.

Kerhotoiminnassa painottuu monipuolinen ohjattu toiminta. Kerhon toiminta suunnitellaan ryhmän tarpeita vastaavaksi. Avoimessa päiväkotitoiminnassa ja asukaspuistotoiminnassa painottuu positiivisen vanhemmuuden tukeminen, huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö ja huoltajien verkostoitumisen tukeminen. Kasvatukselliset elementit ovat avoimessa toiminnassa läsnä ohjattujen toimintahetkien, arkitoiminnan ja leikkien kautta. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä merkityksellistä on palveluohjaus, kun perhe on siirtymässä muihin varhaiskasvatuspalveluihin tarpeiden muuttuessa.

2.7 Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. **Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat** Siihen, miten lapset käyttävät tietojään ja taitojaan, vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvamisen, opiskelu, työnteke sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ovat ohjanneet tämän asiakirjan valmistelua, ja ne tulee ottaa huomioon paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa.

Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa se, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten eri oppimisympäristöjä käytetään sekä miten lasten hyvinvointia ja oppimista tuetaan. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä sekä kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa. Luvussa 4.5 kuvattujen oppimisen alueiden tehtävänä on edistää lasten laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan viisi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-aluetta:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- osallistuminen ja vaikuttaminen.

Seuraavaksi kuvataan, mitä laaja-alaisen osaamisen eri osa-alueilla tarkoitetaan. Lisäksi määritellään varhaiskasvatuksen tehtävä kullakin osa-alueella.

Laaja-alainen osaaminen Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaan varhaiskasvatuksessa käsitellään mahdollisimman monipuolisesti kaikkia laaja-alaisen osaamisen alueita lasten ikään ja kehitystasoon soveltuvilla menetelmillä tavoilla. Laaja-alaisen osaamisen alueiden edistämistä alueita suunnitellaan ja toteutumista arvioidaan vuosittain osana lapsiryhmien toimintasuunnitelmaa. Vantaalla esi- ja alkuopetuksen yhteistyössä ja siirtymävaiheessa laaja-alaisen osaamisen alueista Ajattelu ja oppiminen sekä tieto- ja viestintäteknologinen (tvt) osaaminen huomioidaan erityisesti. Vantaalla esi- ja alkuopetuksen yhteistyössä laaja-alaisen osaamisen osalta sovitaan yhteiset painotukset.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.

Lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Leikissä lapsilla on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoitaan ja tutkia maailmaa. Lasten taitoja jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä tuetaan lasten iän ja kehityksen mukaisesti. Lapsia rohkaistaan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heidän kanssaan iloitaan onnistumisista ja opetellaan kannustamaan toisia. Lapsia kannustetaan myös sinnikkyYTEEN ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista sekä keksimään ratkaisuja eri tilanteissa. Heitä ohjataan suuntaamaan ja ylläpitämään tarkkaavaisuuttaan. Päivittäinen, riittävä fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi (luku 4.2) sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan. Tämä vahvistaa lasten uskoa omaan kykyihinsä.

Ajattelu ja oppiminen Vantaan varhaiskasvatuksessa

Kiireettömyys kaikissa varhaiskasvatuksen tilanteissa on erityisen tärkeää ajattelun ja oppimisen kannalta. Kasvattajalla tulee olla aikaa pysähtyä lapsen oppimisen tilanteiden äärelle ja tukea ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä myös spontaaneissa arjen tilanteissa. Luova, kiireetön, salliva ja ratkaisukeskeinen oppimisympäristö antaa tilaa ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle. Kasvattajien vastuulla on luoda ryhmään sellainen ilmapiiri ja päiväjärjestys, että kiirettä ei synny.

Eheytytysti toteutettu teema- ja projektityöskentely tukee lapsen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Teema- ja projektityöskentely lähtee lasten mielenkiinnon kohteista ja he pääsevät aktiivisesti suunnittelemaan ja arvioimaan toimintaa. Kasvattajan toiminta on lapsilähtöistä. Työtapoja käytetään monipuolisesti. Erityisesti liikkumisen ja fyysisen aktiivisuuden tukeminen huomioidaan työtapoja valitessa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. Tämä korostaa sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen sekä kulttuurisen osaamisen merkitystä. Osaamiseen kuuluu taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita. Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Henkilöstö toimii mallina lapsille erilaisten **toisten** ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan asettumista toisen asemaan, opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan ristiriitatilanteita rakentavasti. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja. Lapsia tuetaan kulttuuri-identiteettien rakentamisessa. Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Esimerkiksi leikit, ruokailuhetket ja juhlat tarjoavat tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista. Lapsia tuetaan myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaa on yksi Suomen monikulttuurisimmista kaupungeista. Vantaan varhaiskasvatuksessa vahvistetaan kieli- ja kulttuuri- **ja katsomus** tietoista toimintakulttuuria ja edistetään kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteistä näkymistä osana lapsiryhmien arkea ja juhlaa. **Vantaalla kieli-**

ja kulttuuritietoisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan moninaisuutta, jossa kielet, kulttuurit, uskonnot ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. Työntekijöiden avoin ja myönteinen suhtautuminen perheiden eri kieliin ja kulttuureihin sekä uskontoihin ja katsomuksiin on perusta lasten kasvuun ja oppimiselle sekä hyvälle yhteistyölle huoltajien kanssa.

Lapsiryhmissä tutustutaan ryhmässä läsnä oleviin kieliin, kulttuureihin ja katsomuksiin.

Oppimisympäristössä eri kulttuurit näkyvät arjessa ja leikissä. Perheiden omaa asiantuntemusta käytetään apuna eri kulttuureihin tutustumisessa. Suomalaisen kulttuurin perinteet ja juhlat huomioidaan vuoden kierrossa. Ryhmän yhteisen kulttuuri- ja juhluvuosikellon rakentaminen syksyisin varmistaa kaikkien ryhmän lasten kulttuurin huomioimisen.

Lisää malleja ja toimintatapoja kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun osa-alueen kehittämiseen löytyy Vantaan kieli- ja kulttuuritietoisien varhaiskasvatuksen käsikirjasta.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä kuten lähiluonnossa ja liikenteessä. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelystä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot Vantaan varhaiskasvatuksessa

Itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen opetteluun lisäksi jokapäiväiset arkitoiminnot ovat lapselle ominainen oppimisen lähde. Arkitoimintapedagogiikalla tarkoitetaan ruokailun, pukemis- ja riisumistilanteiden, päivälevon, ulkoilun, hygieniatilanteiden sekä erilaisten siirtymätilanteiden tietoista hyödyntämistä pyrittäessä saavuttamaan varhaiskasvatuksen tavoitteita ja integroitaessa niihin opetuksisältöjä. Näin arkitoimintatilanteet korostuvat leikin ja monipuolisen opetuksellisen toiminnan rinnalla tärkeinä pedagogisina mahdollisuuksina. Vantaan varhaiskasvatuksessa arkitoimintapedagogiikkaa arvostetaan ja hyödynnetään jokapäiväisessä oppimisessa ja sen merkityksestä kerrotaan myös huoltajille.

Itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen harjoittelussa korostuu yhteistyö huoltajien ja varhaiskasvatuksen välillä. Jotta nämä taidot voivat kehittyä mahdollisimman hyvin, tulee toimintatavoista olla yhtenäinen

ymmärrys varhaiskasvatuksen ja huoltajien välillä. Huoltajien toiveita kuullaan muun muassa päivälepoon ja ruokailuun liittyvien tapojen suhteen huomioiden lapsiryhmän toiminnallinen kokonaisuus. Yhteistä keskustelua huoltajien kanssa edellyttää myös erilaisten turvallisuuteen liittyvien taitojen harjoittelu niin fyysisissä kuin mediaympäristöissäkin.

Pienten lasten ryhmissä itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen opettelu korostuu, mutta näiden taitojen harjoittelu jatkuu koko varhaiskasvatuksen ajan. Perusopetuksessa itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen sujuminen on oppimisvalmiuksien kannalta oleellista, joten varhaiskasvatusvuosien merkitys taitojen harjoittelussa on suuri.

Monilukutaito ja **sekä** tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista osaamista tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen edistävät lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä.

Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja.

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Digitaalista dokumentointia hyödynnetään leikeissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna tieto- ja viestintäteknologiaa edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä lukutaitoa. Henkilöstö ohjaa lapsia tieto- ja viestintäteknologian monipuoliseen ja turvalliseen käyttöön.

Monilukutaito **sekä** tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen Vantaan varhaiskasvatuksessa

Lähtökohtana monilukutaidon ja tieto- ja viestintäteknologisen (tvt) osaamisen kehittämisessä Vantaalla on lasten välinen tasa-arvo ja lasten osallisuuden lisääntyminen. Vantaan varhaiskasvatuksessa **jokainen lapsi saa lapset saavat monipuolisesti** kokemuksia tv:n käytöstä ja kehittää monilukutaitoaan **monilukutaitoa**

kehitetään moninaisissa oppimisympäristöissä. Keskeistä näiden taitojen harjoittelussa on yhdessä tekeminen ja lasten itse tuottamat sisällöt.

Monilukutaidon ja tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämisessä hyödynnetään lasten mielenkiinnon kohteita ja lähiympäristöä sekä yhteistyökumppaneita, esimerkiksi kirjastoa ja kulttuuripalveluita. Myös kansallisia teemaviikkoja, kuten mediataitoviikkoa, hyödynnetään aktiivisesti.

Monilukutaidossa varhaiskasvatuksessa korostuu erilaisten sosiaalisten tilanteiden harjoittelu, tulkinta ja toisten kanssa toimiminen. Omien ja toisten ihmisten tunnetilojen, kasvonilmeiden ja muiden kehollisten viestien tulkitsemisen harjoittelu on osa monilukutaitoa.

Vantaan varhaiskasvatuksessa noudatetaan Varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknologian pedagogisen käytön strategiaa. Strategiassa on kuvattu periaatteet tv-t-laitteiden pedagogisesta käytöstä. Vantaalla tieto- ja viestintäteknologiset laitteet ovat osa oppimisympäristöä ja niiden käyttö on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Tv-t-laitteilla työskennellään yhdessä tutkien. Yhteistyö huoltajien kanssa on tärkeässä roolissa tv-t-osaamisessa. Henkilökunnan tulee osata kertoa huoltajille, mitä tv-t-taidot varhaiskasvatuksessa tarkoittavat ja miten tv-t-laitteilla työskennellään monipuolisesti. Huoltajien kanssa keskustellaan lasten tv-t-taidoista sekä tv-t-laitteiden monipuolisesta hyödyntämisestä.

Kunnallisissa toimintayksiköissä tukena tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen vahvistamisessa ovat tuutorit, gurupedagogit ja tv-t-tukihenkilöt. gurupedagogeiksi koulutetut lastentarhanopettajat, jotka kiertävät toimintayksiköissä ohjaamassa ja opastamassa tv-t:n pedagogista käyttöä. Tv-t-laitteisiin liittyvissä teknisissä asioissa henkilöstöä auttavat jokaisessa kunnallisessa toimintayksikössä toimivat tv-t-tukihenkilöt. Tv-t-tukihenkilöinä toimivat yksiköiden omat lastenhoitajat tai opettajat, joita koulutetaan tehtävänsä.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.

Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.

Osallistuminen ja vaikuttaminen Vantaan varhaiskasvatuksessa

Lapsi kasvaa ja oppii vuorovaikutuksessa muiden lasten ja kasvattajien kanssa. Lapsi tarvitsee kokemuksia siitä, että hän omalla toiminnallaan voi vaikuttaa omaan ja ryhmänsä hyvinvointiin. Erilaiset lastenkokoukset, äänestykset ja esimerkiksi ryhmän sääntöjen yhteinen sopiminen edistävät lasten mahdollisuuksia vaikuttaa oman ryhmänsä asioihin ja tekevät lasten vaikutusmahdollisuudet näkyviksi. Lapset osallistuvat oppimisympäristön ja ryhmän toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Jokaisessa lapsiryhmässä kehitetään ryhmälle sopivia tapoja osallistua ja vaikuttaa. Nämä erilaiset osallistumisen ja vaikuttamisen tavat tulevat olla osa ryhmän sovittuja rakenteita. (lauseet siirretty) Kasvattajan tehtävä on varmistaa, että jokainen lapsi saa myönteisiä kokemuksia osallistumisesta ja vaikuttamisesta. Lasten osallisuuden vahvistaminen edellyttää kasvattajalta hyvää lapsituntemusta. Työskentely pienryhmissä edistää kasvattajan tutustumista jokaiseen lapseen yksilönä. Havainnoimalla lasta tunnistetaan lasten yksilölliset tavat yksilöllisiä tapoja toimia ja oppia. Kasvattajan havainnot lapsista auttavat ymmärtämään heidän aloitteitaan, niin sanallisia kuin sanattomiakin. Kasvattaja luo edellytyksiä ja on mukana toteuttamassa lasten ehdotuksia, ideoita ja toiveita. Lähtökohtana on, että lapset tulevat kuulluiksi päivittäin ja heitä kannustetaan ilmaisemaan omia näkemyksiään.

Erilaiset lastenkokoukset, äänestykset ja esimerkiksi ryhmän sääntöjen yhteinen sopiminen edistävät lasten mahdollisuuksia vaikuttaa oman ryhmänsä asioihin ja tekevät lasten vaikutusmahdollisuudet näkyviksi. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen ja ryhmän toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Jokaisessa lapsiryhmässä kehitetään ryhmälle sopivia tapoja osallistua ja vaikuttaa. Nämä erilaiset osallistumisen ja vaikuttamisen tavat tulevat olla osa ryhmän sovittuja rakenteita. (Kappale siirretty)

Vuosittaisissa varhaiskasvatuskeskusteluissa lapsen asioihin syvennyttään yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa. Lapsi osallistuu lapsikohtaisen suunnitelman laatimiseen omien edellytystensä mukaisesti. Lapsen näkemyksiä kuullaan ennen keskustelua ja lisäksi lapsi voi osallistua osan aikaa keskusteluun. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevia tavoitteita, toiveita ja mielenkiinnon kohteita huomioidaan kootusti ryhmän toimintasuunnitelman laadinnassa.

2.8 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa keskustellaan siitä, mitä tässä luvussa määrätty varhaiskasvatuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet merkitsevät ja miten varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta voidaan huolehtia eri toimintamuodoissa.

Luku 2 sisältää osia, jotka on tarkoituksenmukaista sisällyttää osaksi paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tällaisia osia ovat:

- varhaiskasvatuslain mukaiset tavoitteet
- arvoperusta (luku 2.4)
- oppimiskäsitys (luku 2.5) ja
- laaja-alainen osaaminen (luku 2.7).

Näihin osuuksiin voidaan tehdä paikallisia lisäyksiä.

säilyttää perustetekstin mukaiset määrittelyt paikallisessa suunnitelmassa.

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan lisäksi

- varhaiskasvatuksen järjestäminen ja eri toimintamuodot sekä niiden välinen yhteistyö paikallisesta näkökulmasta
- millaista on yhteistyö eri toimintamuotojen kesken
- paikalliset siirtymäkäytännöt osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua, kun lapsi aloittaa tulee varhaiskasvatuksessa, siirtyy varhaiskasvatuksen aikana toiseen ryhmään tai toiseen toimipaikkaan sekä lapsen siirtyessä esiopetukseen tai toisen varhaiskasvatuksen järjestäjän toimintaan.
- varhaiskasvatuksen arvoperusta ja sitä arvoperustaa mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat
- oppimiskäsitystä oppimiskäsitys ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat
- pedagogisesti painottunutta painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat
- laaja-alaiseen osaamiseen osaamisen tavoitteet ja niihin mahdollisesti liittyvät paikalliset painotukset sekä ne toimenpiteet, joiden avulla tavoitteiden toteutumista arvioidaan ja kehitetään
- se, miten luvussa 2 kuvatut varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet toteutuvat eri toimintamuo-doissa ja miten yhteistyö eri toimintamuotojen kesken toteutuu.

Varhaiskasvatuksen eri toimintamuo-doille voidaan laatia erilliset varhaiskasvatussuunnitelmat luvun 1.2 mukaisesti.

Arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon ja niitä syvennetään luvuissa, joissa käsitellään varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria, varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelua, toteuttamista ja arviointia sekä kehityksen ja oppimisen tukea.

3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja varhaiskasvatusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa ja yksiköissä.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat ja joskus myös tahattomat tekijät. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys vai ei.

Varhaiskasvatuksessa kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Ne tulee myös pystyä pedagogisesti perustelemaan. Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille, jotka omaksuvat varhaiskasvatusyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja.

Toimintakulttuuri vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun. Sillä on keskeinen merkitys varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Varhaiskasvatustyön tavoitteita tukeva toimintakulttuuri luo suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille sekä kestäväälle elämäntavalle.

Toimintakulttuuriin vaikuttaa keskeisesti johtaminen. Johtaminen vaikuttaa keskeisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Varhaiskasvatuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyville työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiseksi sekä pedagogiselle toiminnalle (luku 4.1).

3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä tulee myös arvioida ja kehittää. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista.

Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. **Lapsen etu on kaiken kehittämisen lähtökohta. Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, ja järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti.**⁸⁹

Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännöissä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti. Lapset ja huoltajat ovat mukana toimintakulttuurin kehittämisessä ja arvioinnissa.

Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaalaisessa varhaiskasvatuksessa tiedostetaan hyvän toimintakulttuurin merkitys lapsen kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin edistäjänä. **Varhaiskasvatuksen henkilökunta on vastuussa hyvän toimintakulttuurin luomisesta ja sen kehittämisestä. Henkilöstö rakentaa positiivista ja kannustavaa ilmapiiriä päivittäisessä toiminnassaan, joka edistää yksikön yhteisöllisyyttä. Henkilöstö tiedostaa ilmapiirin vaikutuksen ja on sitoutunut toisia arvostavaan ja myönteiseen vuorovaikutukseen.** Kasvattaja tiedostaa, arvioi ja kehittää henkilökohtaisia arvojaan ja asenteitaan osana työyhteisön kehitysprosessia. Samalla kasvattaja sitoutuu **Kasvattajat sitoutuvat** työssään vantaalaisiin arvoihin ja eettisiin periaatteisiin. Varhaiskasvatuksen arvoperustaa **visio ja arvot** kuvataan kappaleessa 2.4.

Kasvattaja on lapsille tukija, innostaja ja työskentelyn mahdollistaja ja hän näkee lapsen kasvun myönteisinä mahdollisuuksina. Kasvattajan työn ydin on lasten ja perheiden kohtaaminen, joka edellyttää kasvattajalta aitoa läsnäoloa, herkkyyttä ja hyviä vuorovaikutustaitoja. Kasvattaja ymmärtää arjen merkityksellisyyden lapsen elämässä ja hyödyntää päivän tilanteita tukien, innostaen ja ohjaten lapsia tarkoituksenmukaisella tavalla.

Toimintakulttuurin kehittäminen ja sen ylläpitäminen vaativat koko työyhteisön yhteisiä pedagogisia keskusteluja ja niitä tukevia rakenteita. Ammatillisen tietoisuuden ylläpitäminen edellyttää jatkuvaa oman

⁸⁹ Varhaiskasvatuslaki 4 § ja HE 40/2018 vp, s. 85

työn reflektointia tiimissä ja työyhteisössä. Henkilöstö tiedostaa erilaiset vastuualueensa sekä arvostaa ja hyödyntää moniammatillista osaamista. Vantaalla kunnallisissa päiväkodeissa työskentelee lastentarhanopettajia varhaiskasvatuksen opettajia, erityislastentarhanopettajia varhaiskasvatuksen erityisopettajia, lastenhoitajia, resurssierityislastentarhanopettajia varhaiskasvatuksen resurssierityisopettajia, taidepedagogeja, kasvun ja oppimisen kehityksen ja oppimisen tuen lastenhoitajia sekä avustajia. Ryhmän henkilöstön työvuorot ja vastuut suunnitellaan pedagogisesta näkökulmasta lapsiryhmän ja toimintayksikön tarpeita vastaavaksi. (lauseet siirretty kappaleesta 2.2)

Vantaan kunnallisessa varhaiskasvatuksessa toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään monella tasolla. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämistä ja arvioinnista vastaa yksikötasolla päiväkodin johtaja ja tiimitasolla lastentarhanopettaja varhaiskasvatuksen opettaja. Vantaalaisissa päiväkodeissa on käytössä johtoryhmät, joihin osallistuvat varhaiskasvatuksen opettajat ja joiden puheenjohtajina toimii päiväkodin johtaja. Työyhteisössä tehdään nostoja toimintakulttuurin kehittämiseen liittyvistä tavoitteista. Tavoitteita arvioidaan ja päivitetään vähintään kaksi kertaa vuodessa varhaiskasvatuksen toimintayksikön toimintasuunnitelmassa. Konsultoiva erityislastentarhanopettaja konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä kieli- ja kulttuurikoordinaattori ovat kunnallisessa varhaiskasvatuksessa tarvittaessa ryhmän yksikön ja lapsiryhmien tukena toimintakulttuurin kehittämässä. kasvua ja oppimista tukevasti.

Vantaan kunnallisessa varhaiskasvatuksessa toimintakulttuuria arvioidaan monella tasolla (lause siirretty). Lapsiryhmän toimintasuunnitelmassa kuvataan ja arvioidaan lapsiryhmän toimintakulttuuria. Toimintakulttuurin kehittämiseen liittyvät tavoitteet kirjataan ja niitä arvioidaan kaksi kertaa vuodessa varhaiskasvatuksen toimintayksikön toimintasuunnitelmassa.

Lapsiryhmissä pedagoginen dokumentointi ohjaa jatkuvaan toimintakulttuurin arviointiin ja kehittämiseen. Tiimissä kehitetään toimintakulttuuria lapsiryhmän toimintasuunnitelman avulla. Toimintavuoden aikana tiimissä kehittyvää suunnitelmaa pysähdytään arvioimaan vähintään kaksi kertaa vuodessa päiväkodin johtajan kanssa ja/tai toimintayksikön johtoryhmässä. Tämän lisäksi tiimisopimuksessa voidaan kuvata henkilöstön työskentelyyn liittyvää toimintakulttuuria. Vantaan Kehityksen ja oppimisen tuen valikon avulla arvioidaan ja kehitetään toimintakulttuuria kehitystä ja oppimista tukevasti. Kehityksen ja oppimisen tuen valikkoa kuvataan tarkemmin luvussa 5.

Varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen toimintakulttuurin omaksuminen ja kehittäminen ovat osa henkilöstön monipuolista osaamisen kehittämistä. Osaamisen kehittämisessä hyödynnetään monipuolisia työtapoja. Näitä ovat muun muassa pedagogiset keskustelut, perehdyttäminen, mentorointi, työnkierto, varjostus, kirjapiirit, verkkokoulutukset ja työparityöskentely. Koko kaupungin tasolla varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään henkilökuntaa kouluttamalla ja huolehtimalla koko henkilökunnan perehdyttämisestä varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa

yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyYTEEN sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävät yhteisön oppimista. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.

Oppiva yhteisö Vantaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin ytimenä

Henkilöstöllä on vastuu oman osaamisensa arvioinnista ja kehittämisestä yhdessä esimiehen kanssa.

Oppivan yhteisön periaatteet toteutuvat lasten ja henkilöstön yhdessä tapahtuvana oppimisena: kokeiluina, yhdessä ihmettelynä, toisten kannustamisena sekä oppimisprosessista iloitsemisena. Vantaan varhaiskasvatuksessa tavoitteena on inklusiivisuuden periaatteiden mukaisesti tukea kaikkien oppimista ja poistaa tarvittaessa oppimisen esteitä.

Henkilöstön osaamisen säännöllinen päivittäminen tapahtuu osittain yksilön oma-aloitteisena tiedon hankintana ja osittain työyhteisössä tai alueella tapahtuvana vuorovaikutteisena vertaisoppimisena. Erilaiset järjestetyt koulutustilaisuudet ja -tapahtumat täydentävät edellä mainittuja osaamisen kehittämisen tapoja.

Osaamista voi kehittää esimerkiksi osallistumalla koulutuksiin, seuraamalla varhaiskasvatuksen tutkimusta ja lukemalla ammattikirjallisuutta. Hankittua Monipuolista ja -amatillista osaamista ja sekä koulutusten antia jaetaan kaikille työyhteisön jäsenille yksiköiden pedagogisissa rakenteissa.

Oppivan yhteisön ajatusta tukee Vantaan kunnallisessa varhaiskasvatuksessa painopistetyöskentely, jonka tavoitteena on henkilöstön osaamisen vahvistaminen, hyvien käytäntöjen jakaminen ja sitouttaminen ammatilliseen työotteeseen. Painopistetyöskentelyssä koko Vantaan kunnallinen varhaiskasvatus keskittyy tietyn teeman kehittämiseen ja vahvistamiseen useamman toimintavuoden ajan. Painopistetyöskentelyssä jokaiseen toimintayksikköön valitaan painopistetyöskentelyvastaava. Hänen tehtävänä on osallistua painopistetyöskentelyyn liittyviin tilaisuuksiin ja viedä kehittämistyötä eteenpäin omassa yksikössään yhdessä päiväkodin johtajan kanssa. Vantaan varhaiskasvatuksessa painopistealueina ovat olleet mm. lapsen liikkuminen, kielen kehitys, luonto ja ympäristö sekä leikki.

Vantaalla osaamisen jakamista ja vertaisoppimista hyödynnetään niin varhaiskasvatuksen järjestämissä koulutuksissa kuin luomalla erilaisia vertaisoppimisverkostoja.

Tieto- ja viestintäteknologian (tvt) pedagogista käyttöä kehitetään kunnallisessa varhaiskasvatuksessa gurupedagogitoiminnan avulla. Lastentarhanopettajista koostuvat gurupedagogit kiertävät päiväkodeissa ja kouluttavat henkilökuntaa tvn pedagogisesta käytöstä heidän omissa työympäristöissään. Gurupedagogeta koulutetaan säännöllisesti tvn asioihin liittyen. Tuutori osallistuu vertaisoppimista edistävään tuutoriryhmään, jossa on mukana gurupedagogi. Tuutorit ja gurupedagogit ovat varhaiskasvatuksen

opettajia. Gurupedagogien lisäksi Vantaan päiväkodeissa on kasvattajista koostuva tv-tukihenkilöverkosto, jotka saavat säännöllisesti koulutusta tvt-asioissa.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoitteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin kuuluu henkilöstön keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus huoltajien ja lähiympäristön kanssa. Yhteisön jäsenet kunnioittavat toisiaan ja arvostavat yhteistyötä. Yhteisö rohkaisee lapsia hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäsenenä. Henkilöstö tukee lasten vertaissuhteiden syntymistä ja vaalii ystävyyssuhteita. Turvallisessa yhteisössä puututaan ristiriitoihin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö Vantaan varhaiskasvatuksessa

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeisin lasten kehitystä ja oppimista tukeva toimintamuoto. Leikissä lapsen minäkuva, itsetunto ja taidot kehittyvät. Leikki vahvistaa myös lasten keskinäisiä suhteita ja vuorovaikutustaitoja. Jokaisella lapsella on oikeus osallistua ryhmän yhteisiin leikkeihin. Kasvattajan tehtävä on muodostaa leikkiryhmät niin, että kaikki pääsevät leikistä osalliseksi. Leikissä lapset harjoittelevat valintojen tekemistä ja ongelmanratkaisutaitoja, tunteiden säätelyä sekä peilaavat omia kokemuksiaan suhteessa ympäröivään maailmaan. Arjen moninaiset tilanteet ja toiminnot tuottavat lapsille ideoita ja ajatuksia, jotka siirtyvät leikkeihin.

Leikit vaihtelevat lasten vapaavalintaisesta leikistä pedagogisesti suunniteltuun leikkiin. Kasvattajan osallisuutta tarvitaan kaikessa leikissä ja erityisesti yhteisten leikkimaailmojen luomisessa. Myös huoltajat voidaan ottaa mukaan yhteisten leikkimaailmojen rakentamiseen, jolloin leikin maailma kulkeutuu kotiin saakka. Lisäksi leikki näkyy ryhmän arjessa leikillisenä vuorovaikutuksena sekä hassutteluna. Leikillisuus ja huumori tukevat yhteisöllisyyttä ja positiivista ilmapiiriä ryhmässä. Leikille tulee olla riittävät tilat, välineet sekä aikaa ja rauhaa. Leikkiympäristöinä käytetään sekä sisä- että ulkotiloja. Myös ulkoleikkejä havainnoidaan ja kehitetään aktiivisesti. Tv-t-laitteita käytetään leikin rikastuttajina ja dokumentaation välineinä.

Leikki ja sen sisältö muotoutuvat lasten ikä- ja kehitystason sekä lasten kokemusten mukaan. Leikinomaiset työtavat monipuolistavat oppimistilanteita, lisäävät oppimisen iloa ja ylläpitävät motivaatiota. Kasvattaja ohjaa, tukee ja luo mahdollisuuksia monipuoliselle ja pitkäkestoiselle leikille sekä hyödyntää leikkiä

pedagogisena menetelmänä. Kasvattajan tehtävät vaihtelevat leikin edellytysten luomisesta leikkiin osallistumiseen sekä leikin havainnoimiseen. Leikkiä havainnoimalla kasvattaja saa arvokasta tietoa lasten kehitys- ja oppimisvaiheista sekä kiinnostuksen kohteista. Tätä tietoa hyödynnetään lasten oppimisen ja muun toiminnan ohjauksessa. Lapsen leikkiin liittyvistä mielenkiinnonkohteista keskustellaan huoltajien kanssa ja mahdollistetaan innostavien leikkiteemojen siirtymistä varhaiskasvatuksesta kotiin sekä kotoa varhaiskasvatukseen.

Lisää leikistä kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä kerrotaan luvussa 4.4

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta⁹⁰ ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin vahvistaa edistää osallisuutta. Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa kasvatusyhteisöä.

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä⁹¹. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennakko-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo Vantaan varhaiskasvatuksessa

⁹⁰ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 6 kohta

⁹¹ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 7 ja 8 §

Varhaiskasvatuksessa lähtökohtana on aina ihmisten välinen tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus. Oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon kysymyksiä käsitellään luontevasti päivittäisten tapahtumien yhteydessä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön on tärkeää olla tietoinen omista sukupuoleen, kulttuuriin ja katsomuksiin liittyvistä ennakkokäsityksistään ja pohtia niiden vaikutusta lasten ja perheiden kohtaamiseen. Sukupuoli-, kulttuuri- ja katsomussensitiivinen kasvattaja viestittää lapsille, että kaikki ihmiset hyväksytään sellaisina kuin he ovat. Kasvattajatiimillä on vastuu suvaitsevan ilmapiirin luomisessa.

Varhaiskasvatus on sukupuolitietoista sukupuolisensitiivistä. Sukupuolitietoinen Sukupuolisensitiivinen kasvattaja tunnistaa omia taipumuksiaan suhtautua lapsiin eri tavoin sukupuolen mukaan ja antaa lapsille tilaa olla omanlaisensa ilman sukupuoli-odotuksia. Lapsella tulee olla sukupuolestaan riippumatta mahdollisuus leikkiä erilaisia leikkejä ja tehdä erilaisia asioita yksilöllisten mielenkiinnon kohteidensa mukaan. Vantaan varhaiskasvatuksessa kannustetaan kaikkia lapsia toimimaan omien mielenkiinnon kohteidensa mukaisesti. Leikki ja pienryhmät jaetaan pedagogisin perustein, ei sukupuoleen liittyvin. Sukupuolitietoisuuteen Sukupuolisensitiivisyyteen liittyvistä asioista keskustellaan huoltajien kanssa.

Varhaiskasvatuksessa yhdenvertaisuuden toteutumista arvioidaan Vantaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman 2016 mukaisesti (lause siirretty). Varhaiskasvatuksessa huomioidaan jokaisen perheen ja lapsen perhekulttuuri. Kasvattaja kohtaa lapsen hänen tarpeidensa, persoonallisuuden ja perhekulttuurinsa mukaisesti, siten että lapsi kokee olevansa tasa-arvoinen ja yhdenvertainen riippumatta sukupuolestaan, sosiaalisesta tai kulttuurisesta taustastaan tai etnisestä alkuperästään.

Varhaiskasvatuksessa huomioidaan huoltajien ja lasten osallisuus yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyvissä asioissa. Varhaiskasvatuksessa yhdenvertaisuuden toteutumista arvioidaan Vantaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman 2016 mukaisesti (lause siirretty).

Vertaisryhmään kuuluminen ja yhteisöllisyyden tukeminen kokemus yhteisöllisyydestä edistävät oppimista. Varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa varmistetaan, että jokainen lapsi löytää paikkansa ryhmässä ja kokee kuuluvansa joukkoon. Yhdenvertaisuuden periaatteen mukaisesti lasten oppimista tuetaan tarvittaessa kehityksen ja oppimisen tuen erilaisten ratkaisujen avulla. Ryhmän vuorovaikutussuhteiden kartoittamisessa ja tukemisessa voidaan käyttää apuna esimerkiksi lapsiryhmän toiminnan havainnointia ja sosiogrammia (siirretty kohtaan *kiusaamisen ennaltaehkäisy*).

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa toisista kulttuureista ja erilaisista katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävä kehitystä.

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaalla varhaiskasvatus on kieli- ja kulttuuri- ja katsomustietoista. Tällä tarkoitetaan moninaisuutta, jossa kielet, kulttuurit, uskonnot ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. Moninaisuuteen suhtaudutaan myönteisesti. Vantaalla on luotu monia malleja ja toimintatapoja, jotka tukevat kulttuurista moninaisuutta ja kielitietoisuutta. Nämä mallit on koottu Vantaan kieli- ja kulttuuritietoisien varhaiskasvatuksen käsikirjaan (2015), joka on tarkoitettu päiväkodin henkilöstön ja päiväkodin johtajien työvälineeksi. Käsikirja löytyy henkilöstön Varhaiskasvatuksen intranetistä Avaimesta. Lisää kieleen ja kulttuuriin liittyvistä tarkentavista näkökulmista kerrotaan tässä asiakirjassa luvussa 4.6.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Varhaiskasvatuksen yhteisössä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä⁹². Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen

⁹² Varhaiskasvatuslaki 10 §

ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Varhaiskasvatus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmentetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Varhaiskasvatuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä.

Hyvinvointi, ja turvallisuus ja kestävä elämäntapa Vantaan varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen henkilöstö sitoutuu työssään lasten hyvinvointia tukeviin toimintamalleihin. Hyvinvointityössä korostuu ennaltaehkäisevä näkökulma. Kasvattajien tehtävänä on pyrkiä ennakoidaan ennakoimaan lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvät riskit ja ongelmat liittyviä riskejä ja haasteita, jotka nousevat lapsiryhmästä ja oppimisympäristöstä oppimisympäristöistä. Varhaiskasvatuksessa hyvinvointityö muodostuu yhteistyöstä perheiden kanssa, turvallisesta kasvulle ja oppimiselle suotuisasta kasvuympäristöstä, lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisesta sekä hyvinvointia tukevasta yhteistyöstä. Hyvinvointityö on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä. Kaikkien kasvattajien arkiset toimet ratkaisevat sen, miten hyvinvointityö toimintayksikössä toteutuu. Esimerkiksi lasten yksilöllisiä tarpeita huomioidaan mahdollistamalla erilaisia vaihtoehtoja rauhoittumiseen ja lepoon.

Vantaalla kaikissa varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä on turvallisuussuunnitelma, joka päivitetään vuosittain. Päivittämisessä käytetään apuna opetushallituksen ohjeita varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitteluun (*Opetustoimen ja varhaiskasvatuksen turvallisuusopas 2016*). Yksikön turvallisuussuunnitelma käsitellään koko henkilöstön kanssa joka syyskuu. Lisäksi Vantaalla on kuntatasoisia ohjeita lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyen. Ohjeita ovat muun muassa lapsen tapaturma ja sairastuminen, karkaaminen ja lapsen kiinnipito-ohjeet rajattoman ja aggressiivisen käyttäytymisen varalta. Linjaukset löytyvät henkilöstön Varhaiskasvatuksen intranetistä Avaimesta. Lapset osallistuvat ympäristönsä turvallisuussuunnitteluun.

Vantaalla kaikissa varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä laaditaan myös Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Suunnitelmassa on määritelty kiusaamisen käsite ja kuvattu yksikkökohtaiset toimintamallit kiusaamisen ehkäisyyn, siihen puuttumiseen ja tilanteiden jatkokäsittelyyn.

Kiusaamisen ennaltaehkäisy

Kaikissa Vantaan varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä laaditaan Kiusaamisen ehkäisy ja puuttumisen suunnitelma. Suunnitelmaa varten on laadittu yhteinen kaupunkitasoinen pohja. Suunnitelmassa määritellään kiusaamisen käsite sekä kuvataan toimintayksikkökohtaiset toimintamallit kiusaamisen ehkäisyyn, siihen puuttumiseen ja tilanteiden jatkokäsittelyyn. Suunnitelma päivitetään vuosittain. Lapsiryhmän toimintasuunnitelmaan kirjataan yksityiskohtaisemmin ryhmässä kokeiltavia konkreettisia keinoja ja tapoja kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen.

Henkilöstö toimii sensitiivisesti ja havaitsee lasten aloitteet sekä vastaa niihin lasten osallisuutta tukevalla tavalla. Lapset kokevat tulevaisuutensa kuulluksi sekä arvostetuiksi yksilöllisistä ominaisuuksistaan tai kieli,

kulttuuri- ja katsomustaustastaan riippumatta. Välittävän ilmapiirin rakentaminen alkaa lapsen saapuessa varhaiskasvatuspaikkaan, jolloin lapsi otetaan lämpimästi tervehtien vastaan mahdollisuuksien mukaan lapsen omalla äidinkielellä tervehtien. Kasvattajat tiedostavat eri lasten kanssa käytettävät yksilölliset vuorovaikutustavat. Kommunikaation tueksi käytetään tarvittaessa puhetta korvaavia menetelmiä, jotta jokainen lapsi tulee aidosti kohdatuksi ja kuulluksi päivän aikana

Kasvattajat huolehtivat siitä, että jokainen lapsi kokee olevansa ryhmän jäsen ja tuntee kuuluvansa ryhmään. Kasvattajat ovat kiinnostuneita lapsista ja tuovat heidän vahvuuksiaan esille päivittäin. Lasten kanssa iloitaan, ihmetellään ja hassutellaan. Kasvattajat tukevat ryhmäytymistä sekä varmistavat kaikkien lasten osallisuuden. Keskiössä ovat vertaissuhteet sekä lasten ja aikuisten väliset positiiviset kohtaamiset. Ryhmän vuorovaikutussuhteiden kartoittamisessa ja tukemisessa voidaan käyttää apuna esimerkiksi lapsiryhmän toiminnan havainnointia ja sosiogrammia (lause siirretty Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo Vantaan varhaiskasvatuksessa). Yhteisössä rakennetaan ja ylläpidetään ilmapiiriä, jossa kaikilla on hyvä ja turvallinen olla, tunne tasavertaisuudesta sekä kokemus kiusaamattomuudesta. Kasvattajatiimi tekee yhteistyötä huoltajien kanssa ryhmän yhteenkuuluvuuden lisäämiseksi sekä kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi ja puuttumiseksi. Yksikön yhteisöllisyys vahvistuu ryhmäraajat ylittävällä yhteisellä toiminnalla ja avunannolla.

Ryhmässä harjoitellaan aktiivisesti tunne- ja kaveritaitoja sekä hyviä käytöstapoja. Leikin systemaattinen havainnointi ja lasten leikkiin liittymisen tukeminen auttavat ehkäisemään kiusaamista. Vaihtelevien leikki- ja pienryhmien avulla luodaan mahdollisuuksia monipuolisten vertaissuhteiden luomiselle. Kasvattajat varmistavat, että jokainen lapsi pääsee mukaan leikkiin. Kasvattajat tukevat ja ohjaavat lapsia tunne- ja itsesäätelytaitojen harjoittelussa sekä toisten lasten kohtaamisessa. Ryhmässä tunnistetaan ja sanoitetaan tunnetiloja sekä lohdutetaan toinen toista.

Kehotunnekasvatus ja turvataidot

Lasten kanssa keskustellaan ihmiskehon eri osista, omaan kehoon liittyvästä koskemattomuudesta ja itsemääräämisoikeudesta. Lapsille annetaan oikeaa tietoa sopivassa määrin. Kehoon tutustutaan lapsen kanssa monin tavoin, lukemalla lasten kirjallisuutta, piirtämällä kuvia tai katselemalla nukkea. Lasten kanssa jutellaan tykkäämisistä, omista oikeuksista, sopivuus- ja turvasäännöistä. Seksuaalisuudesta puhutaan myönteiseen sävyyn ja lasten kysymyksiin vastataan lapsen näkökulma ja ikä huomioiden.

Lasten kanssa tutustutaan ns. uimapukusääntöön. Ne kehon paikat, jotka jäävät uimapuvun alle ovat yksityisiä ja arvokkaita, ja niistä lapsi saa määrätä itse, eikä niitä tarvitse näyttää muille. Kukaan ei saa koskea uimapuvun alla oleviin paikkoihin, katsoa niitä tai puhua niistä ikävään sävyyn ilman lapsen lupaa. Lapsi opettelee hoitamaan kehoaan itse. Lapsi oppii, että kehon osat ovat yhtä arvokkaita, ja että on tärkeä arvostaa ja hoitaa omaa kehoaan. Lisäksi lasten kanssa keskustellaan hyvästä ja turvallisesta kosketuksesta ja opetetaan tarvittaessa puolustamaan itseään, jos jokin asia tuntuu pelottavalta tai pahalta. Kaikille lapsille opetetaan turvataitoja vahvistamalla lasten omia taitoja puolustaa itseään positiivisella tavalla ja pitää huolta rajoistaan ja oikeuksistaan. Toisen ihmisen kehoa ja itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa.

Ympäristövastuullisuus Vantaan varhaiskasvatuksessa

Kestävään elämäntapaan kasvattaminen perustuu Vantaan kaupungin arvoihin, joista yksi on **kestävä kehitys vastuullisuus**. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsen luonto- ja ympäristösuhteen kehittymistä muun muassa säännöllisillä metsäretkillä sekä arjen valinnoilla, jotka tukevat kestävää elämäntapaa. Päiväkodit voivat osallistua Vantaan kaupungin järjestämiin EkoTeko-kilpailuihin. **Vantaan pitkän aikavälin ympäristötavoitteita määrittää resurssiviisauden tiekartta. Resurssiviisaus tarkoittaa kykyä käyttää luonnonvaroja vastuullisesti ja harkitusti hyvinvointia ja kestävää kehitystä edistävällä tavalla. Tiekartan toimenpiteet tarkentuvat varhaiskasvatuksen toteutussuunnitelmalla, jonka keskiössä on lasten luontosuhteen vahvistaminen.**

Ympäristövastuullisuutta tarkennetaan luvussa Tutkin ja toimin ympäristössäni.

Lisää liikuntaan sekä turvallisuus- ja ympäristökasvatukseen liittyvistä asioista kerrotaan luvussa 4.5

3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen **sekä esteetön** oppimisympäristö⁹³. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. **Oppimisympäristökäsite** **Oppimisympäristön käsite** sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa ja että ne tukevat lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Niiden tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan. Oppimisympäristöt tarjoavat lapsille vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä.

Oppimisympäristöissä voidaan toteuttaa monenlaista pedagogista toimintaa ja ne muuntuvat tarpeen mukaan. Henkilöstön tulee ottaa huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, yksilölliset taidot ja tarpeet sekä **luvussa 4 kuvatut** varhaiskasvatuksen toteuttamisen periaatteet **(luku 4)**. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toiminta pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä edistää lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa.

⁹³ Varhaiskasvatuslaki 2 a 4. kohta ja 6 § **10 §**

Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua ja henkilöstö auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään, ja lasten kysymyksiin vastataan.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään siten, että ne vahvistavat yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tämä mahdollistaa perinteisten sukupuolistereotyyppien rikkomisen. Oppimisympäristöissä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta.

Luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt ovat myös varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Niitä hyödynnetään liikunta- ja luontoelämysten ja oppimisen paikkoina.

Lasten käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on tarvittaessa huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet. Tieto- ja viestintäteknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksessa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lasten omia tieto- ja viestintäteknologisia laitteita, leluja ja muita välineitä käytetään varhaiskasvatuksen järjestäjän määrittämällä tavalla, ja niiden käytöstä Omien laitteiden, lelujen ja välineiden käytöstä sovitaan huoltajien kanssa.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja vierailut esimerkiksi kirjastoon, museoon, kulttuuriperintökohteisiin, teatteriin ja huoltajien työpaikoille rikastavat lasten oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoaa myös luontevan yhteistyömahdollisuuden henkilöstön ja huoltajien välille.

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt Vantaalla

Psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö muodostuu lasten keskinäisistä, kasvattajien keskinäisistä sekä lasten ja kasvattajien välisistä vuorovaikutussuhteista. Vuorovaikutus lapsen ja kasvattajan välillä sekä lasten kesken on toimivaa ja monipuolista. Lapsi uskalttaa olla oma itsensä ja toimia itselleen luontaisella tavalla. Hyvässä psyykkisessä oppimisympäristössä on tilaa ja aikaa lasta kunnioittavaan läheisyyteen, kuten sylissä pitämiseen.

Kasvattajilla on vastuu psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön luomisesta. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan kaveritaitoja ja huolehditaan jokaisen lapsen joukkoon kuulumisesta. Hyvä ryhmähenki ehkäisee kiusaamista ja vahvistaa lasten osallisuutta.

Fyysiseen oppimisympäristöön kuuluvat turvalliset ja terveelliset toimintatilat, oppimisvälineet ja lähiympäristö: luonto ja rakennettu ympäristö. Tvt-laitteet ovat osa oppimisympäristöä. Yhteistyö

esimerkiksi kirjasto-, liikunta- ja kulttuuritoimen sekä järjestöjen, seurakuntien, yritysten ja luontokoulujen kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita.

Laadukas oppimisympäristö vastaa lapsen kehityksellistä tasoa, antaa hänelle haasteita sekä tarjoaa tilaisuuksia lapsen omaehtoiseen pohdintaan, tutkimiseen, ongelmien ratkaisemiseen ja kokeiluun. Oppimisympäristöä muokataan vuosittain lasten tarpeiden ja mielenkiinnonkohteiden mukaan. Hyvässä oppimisympäristössä on lisäksi mahdollisuus ja tilaa rakentaa erilaisia leikkejä. Myös oppimisympäristön esteettisyyteen kiinnitetään huomiota. Tilat on järjestetty viihtyisästi ja tarkoituksenmukaisesti. Lasten käyttöön tarkoitetut välineet ja materiaalit ovat lasten saatavilla ja lapsia opastetaan ja kannustetaan huolehtimaan niistä asianmukaisesti. Esteettinen ja viihtyisä oppimisympäristö antaa elämyksiä, innostaa ja vaikuttaa myönteisesti oppimiseen ja henkiseen hyvinvointiin. (lauseet siirretty)

Joustavat ja muunneltavat oppimisympäristöt tarjoavat lapsille haasteita sekä antavat tilaisuuksia lasten omaehtoiseen pohdintaan, tutkimiseen, ongelmien ratkaisemiseen ja kokeiluun. Oppimisympäristöjä rakennetaan yhdessä lasten kanssa ja pedagogiseen dokumentointiin tukeutuen. Lasten käyttöön tarkoitetut välineet ja materiaalit ovat lasten saatavilla ja lapsia opastetaan ja kannustetaan huolehtimaan niistä asianmukaisesti. Esteettinen ja viihtyisä oppimisympäristö antaa elämyksiä, innostaa ja vaikuttaa myönteisesti oppimiseen ja henkiseen hyvinvointiin. (lauseet siirretty)

Lasten näkökulmasta ryhmän arkea jäsentävät päivittäistä toimintaa kannattelevat rakenteet eli struktuurit. Riittävä säännöllisyys päivän kulussa tuo ennakoitavuutta lasten elämään ja vähentää levottomuutta. Kasvattajat luovat ryhmään säännölliset toimintatavat, jotka vastaavat joustavasti lasten tarpeisiin ja muuttuviin tilanteisiin. Päivän kulkua jäsentävät kuvat tukevat lasten omatoimisuutta ja oman toiminnan säätelyä. Kuvat tulee olla käytössä ja lasten saatavilla tarpeen mukaan kaikissa päivittäisissä tilanteissa.

Oppimisympäristöjä kehitetään ja arvioidaan yhdessä lasten kanssa sekä henkilökunnan säännöllisissä tiimipalaverissa. Sekä toimintayksikön että lapsiryhmän toimintasuunnitelmissa kuvataan oppimisympäristön **kehittämistä** kokonaisuus sekä kehittäminen ja arviointi. Tiimisopimuksessa voidaan kuvata ja arvioida ryhmän psyykkistä oppimisympäristöä. Oppimisympäristöjen laadukkuutta voidaan arvioida Oppimisympäristöjä **arvioidaan ja kehitetään** myös Kehityksen ja oppimisen tuen valikon avulla.

3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. He vastaavat myös siitä, että yhteistyötä toteutetaan tarvittaessa monialaisesti.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa⁹⁴. Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen

94 Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 10 kohta

kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä.

Kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista keskustellaan sekä henkilöstön kesken että huoltajien kanssa. Yhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi⁹⁵.

Yhteistyöllä voi olla erilaisia tehtäviä ja muotoja lapsen varhaiskasvatuksen aikana. Lasten päivittäiset tapahtumat ja kokemukset jaetaan huoltajien kanssa. Kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Huoltajan ja henkilöstön havainnot ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle.

Yhteistyön merkitys on erityisen tärkeää siirtymävaiheissa, kuten lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksen aikaisissa siirtymissä, lapsen vaihtaessa päiväkotia tai aloittaessa esiopetuksen. Yhteisellä keskustelulla on erityinen tehtävä laadittaessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa (luku 1.3). Yhteistyön merkitys huoltajien kanssa korostuu, kun suunnitellaan ja toteutetaan lasten kehityksen ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa (luku 5). Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa huoltajien ja henkilöstön välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista.

Lasten huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Yhteistyö voi tukea myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta. Huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea henkilöstön työlle.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Vantaan varhaiskasvatuksessa

Toimivan yhteistyön luominen alkaa ensimmäisestä kohtaamisesta. Vantaalla huoltajien ja varhaiskasvatuksen työntekijän kesken järjestään aloituskeskustelu Lapsi-kotiloissa-lomakkeen pohjalta ennen kuin lapsi aloittaa kunnallisessa varhaiskasvatuksessa tai varhaiskasvatuksen kerhotoiminnassa. Lapsen ja huoltajan lapsiryhmään tutustumiseen varataan riittävästi aikaa. Lapsi ja vanhempi tutustuvat yhdessä lapsiryhmän toimintaan. Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa aloituksen käytännöt on määritelty yhteiseksi toimintamalliksi, joka löytyy henkilöstön intranetistä Avaimesta. Varhaiskasvatuksen intranetistä. Vantaa.fi -sivustolta löytyy huoltajille suunnattua tietoa varhaiskasvatuksen aloittamisesta.

⁹⁵ Varhaiskasvatuslaki 14 a § ja Kielilaki (423/2003) 18 § ja ulkomaalaislaki (301/2014) 203 §

Varhaiskasvatuksen ja kodin välisessä yhteistyössä huomioidaan perheen kieli- ja kulttuuritausta. Erityistä huomiota kiinnitetään eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden kohtaamiseen sekä lasten sensitiiviseen vastaanottamiseen ja tukemiseen ryhmän jäseneksi pääsemisessä. ~~Eri kieli- ja kulttuuritaustaisen lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksen huoltajien kanssa käytävässä keskustelussa täytetään Alkukeskustelu-lomake.~~ Keskusteluissa ja vanhempaintilaisuuksissa käytetään tarvittaessa tulkkeja. Varhaiskasvatuksen juhlat ja erilaiset tilaisuudet antavat lapsille ja huoltajille luontevan ympäristön tutustua sekä suomalaisiin että muihin lähiympäristön kulttuureihin, tapoihin ja juhlaperinteisiin.

Onnistuneen yhteistyön perusta on selkeä ja toimiva viestintäkulttuuri, joka rakentuu molemminpuoliselle arvostukselle, luottamukselle, avoimuudelle ja toisen osapuolen kuulemiselle. Hyvä yhteistyö ei edellytä kaikessa samanmielisyyttä, vaan ennemminkin kyse on tavasta etsiä yhteistä ymmärrystä lapsesta. Lapsen asioista viestitään huoltajille ensisijaisesti henkilökohtaisesti keskustelemalla tai huoltajien kanssa yhteisesti sovitulla tavalla. ~~Sähköisessä viestinnässä ei käsitellä yksittäisten lasten henkilökohtaisia tai arkaluontoisia tietoja.~~ Huoltajille tulee antaa päivittäin riittävästi tietoa lapsen varhaiskasvatuspäivästä. Jokaisessa lapsiryhmässä sovitaan yhteistyössä huoltajien kanssa, kuinka ryhmän tapahtumista viestitään. Sovitut viestintätavat kirjataan lapsiryhmän toimintasuunnitelmaan. Erilaisia sähköisen dokumentoinnin ja sosiaalisen median keinoja hyödynnetään monipuolisesti ja turvallisesti. Dokumentoinnin avulla tuodaan lasten arkea varhaiskasvatuksessa näkyväksi huoltajille. Lapset voivat itse osallistua dokumentointiin.

Jokaisessa varhaiskasvatuksen toimintayksikössä järjestetään vanhempaintilaisuus syksyllä toimintakauden alettua. Tämän lisäksi järjestetään muita vanhempaintilaisuuksia ja yhteisiä juhlia tarpeen mukaan. Vanhempaintilaisuuksien sisällöistä viestitään jälkikäteen myös niille huoltajille, jotka eivät ole päässeet paikalle. Vanhempaintilaisuuksien tavoitteena on vahvistaa yhteistyötä, tiedottaa varhaiskasvatuksen toiminnasta ja käytännöistä, tarjota huoltajille mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin (Varhaiskasvatuslaki 7 b §) sekä tukea huoltajien verkostoitumista.

Yhteistyötä huoltajien kanssa arvioidaan **ja kehitetään** yksikkötasolla varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelmassa, lapsiryhmän toimintasuunnitelmassa sekä saadun palautteen ja asiakaskyselyiden tulosten perusteella. Kuntatasoisesti yhteistyötä arvioidaan ja kehitetään huoltajille suunnattujen eri teemoilla tehtyjen kyselyiden avulla. **Varhaiskasvatuksen yhteyshenkilön tehtävänä on suunnitella ja koordinoida huoltajien ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä yhdessä VANVARY ry:n (Vantaan vanhempainyhdistysten alueyhdistys ry) kanssa.**

Monialainen yhteistyö

(Vaihdettu toisen ja kolmannen kappaleen paikat)

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen toimintayksiköissä lasten tarpeita vastaavasti. Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet⁹⁶.

⁹⁶ Varhaiskasvatuslaki 9 ja 11 e § **7 ja 22 §**

Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyö esimerkiksi opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. Yhteistyö Kunnan varhaiskasvatuksen ja sen alueella toimivien yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen tuottajien yhteistyö ~~välillä~~ on tärkeää. Muita varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja ovat esimerkiksi järjestöt, seurakunnat, poliisi sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut.

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä myös neuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa kesken. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa huoltajan kirjallisella suostumuksella. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä.⁹⁷

Monialainen yhteistyö Vantaan varhaiskasvatuksessa

Yhteistyö eri alojen ammattilaisten kesken on tärkeää lasten hyvinvoinnin tukemisessa. Varhaiskasvatus tekee Vantaalla tiivistä yhteistyötä mm. perusopetuksen, kirjaston, liikunta- ja kulttuuripalveluiden, seurakuntien ja järjestöjen kanssa. Lisäksi monialaista yhteistyötä tehdään sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä muiden kuntouttavien tahojen kumppanina. Varhaiskasvatuksen henkilöstön on tunnettava eri yhteistyökumppaneiden tahojen työnjako ja osattava ohjata lapsi ja perhe tarkoituksenmukaisten palvelujen piiriin.

Vantaan varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä neuvolan kanssa. Huoltajien luvalla voidaan olla yhteydessä neuvolaan ennen ikäkausitarkastuksia tai tarvittaessa. Tiiviimpää yhteistyötä tehdään nelivuotistarkastuksen (pääkaupunkiseudullinen Hyve-malli) yhteydessä. Mallissa varhaiskasvatuksen ja perheen välillä käytävää varhaiskasvatuskeskustelua hyödynnetään neuvolassa, jolloin tietoa siirretään huoltajien luvalla terveydenhoitajan ja lääkärin tekemiin tarkastuksiin. Tarkastuksen jälkeen lapsesta kerätty tieto palaa huoltajien luvalla neuvolan täydentämänä varhaiskasvatukseen.

Perheneuvola tarjoaa yhteistyötahoille asiantuntija-apua lasten ja nuorten psyykkiseen kehitykseen ja perheiden hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Lasten huoltajat voivat hakeutua perheneuvolaan lapsen kasvua ja kehitystä koskevien kysymysten vuoksi sekä perheen tuen tarpeen selvittämiseksi. Lisäksi varhaiskasvatus

⁹⁷ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (380/2009) ja sen muutos (338/2011) 7, 9 ja 13 § sekä varhaiskasvatuslaki 7 §

tekee yhteistyötä kuntouttavien tahojen, esimerkiksi lasten terapiapalveluiden ja muiden tutkivien tahojen kanssa.

Varhaiskasvatuksella on selkeä toimintamalli ja rakenteet yhteistyön toteuttamiseksi lastensuojelun ja sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden, kuten perhesosiaalityön kanssa. Lastensuojelun ja sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden kanssa tehtävän yhteistyön toimintamalli ja ohjeistus käydään vuosittain läpi varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä. Ohjeet lastensuojelun kanssa tehtävästä yhteistyöstä löytyvät henkilöstön intranetistä Avaimesta Varhaiskasvatuksen intranetistä.

Vantaalla on käytössä Osallisena perheen elämässä -toimintamalli. Toimintamalli koostuu Osallisena perheen elämässä -toimintaperiaatteesta ja toimintatavoista. Yhteinen asialista on tarkoitettu monialaisiin yhteistyöneuvotteluihin työntekijöiden ja asiakkaiden yhteiseen käyttöön.

Yhteistä asialistaa käyttämällä varmistetaan, että erityisesti lapsen ja perheen näkemykset ja tarpeet tulevat kuulluiksi ja huomioon otetuiksi neuvottelussa ja tavoitteista yhdessä sovittaessa.

Yhteistyötä varhaiskasvatuksen ulkopuolisten tahojen kanssa tehdään aina salassapito- ja tiedonsiirtosäädösten mukaisesti. Avoin yhteistyö lapsen asioiden käsittelyyn osallistuvien tahojen välillä on ensiarvoisen tärkeää mahdollisimman sujuvan asioiden hoidon kannalta. Tiedonsiirtoon ja yhteistyöhön liittyvät lupa-asiat keskustellaan aina huoltajien kanssa.

Tarkemmat tiedot lapsiperheiden palveluista Vantaalla ja yhteistyökäytännöistä on koottu Varhaiskasvatuksen intranettiin.

3.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan

- varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt
- varhaiskasvatuksen käytettävät oppimisympäristöt sekä niiden arviointiin liittyvät käytännöt
- huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteet ja käytännöt
- monialaisen yhteistyön tavoitteet, rakenteet ja toimintatavat
- eri yhteistyömuotojen arvioinnin käytännöt
- miten kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäistään. Miten kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään puututaan ja miten toimenpiteiden toteutumista seurataan.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä huolehtii, että kukin varhaiskasvatuksen toimintayksikkö voi täsmentää toimintakulttuuriinsa ja oppimisympäristöjen kehittämiseen liittyviä tavoitteita sekä yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä. Täsmennykset voidaan kirjata paikalliseen suunnitelmaan varhaiskasvatuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti.

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista (kuvio 1). Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys

Tavoitteellisen toiminnan perustan luovat arvoperusta (luku 2.4), oppimiskäsitys (luku 2.5), niihin pohjautuva toimintakulttuuri (luku 3) sekä monipuoliset oppimisympäristöt (luku 3.2), yhteistyö (luku 3.3) ja työtavat (luku 4.3). Lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä heidän

kasvuympäristöönsä liittyvät merkitykselliset asiat ovat toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Lähtökohtana ovat myös luvussa 4.5 kuvatut oppimisen alueet. Laadukkaan pedagogisen toiminnan edellytyksenä on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen (luvut 4.2 ja 7). Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ohjaavat osaltaan toiminnan suunnittelua (luku 2.7).

Pedagogisen toiminnan tavoitteita ja periaatteita tarkennetaan paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Tavoitteita tarkennettaessa otetaan huomioon varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot, niiden henkilöstörakenne ja muut ominaispiirteet. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmat (luku 1.3) ovat lapsiryhmän toiminnan suunnittelun lähtökohtia. Toimintaa toteutetaan niin, että jokaisella lapsella on oikeus edetä oppimisessaan siten, että varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta muodostuu lapselle mielekäs jatkumo.

Varhaiskasvatuksen pedagoginen viitekehys Vantaalla

Vantaalainen varhaiskasvatuksen viitekehys muodostuu *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden* (2018) ja perusteasiakirjaa paikallisesti tarkentavan *Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman* (2019) kokonaisuudesta. Varhaiskasvatuksen pedagogista viitekehystä konkretisoidaan toimintasuunnitelmilla. Vantaan kunnallisessa varhaiskasvatuksessa laaditaan vuosittain varhaiskasvatussyksikön toimintasuunnitelma sekä lapsiryhmien toimintasuunnitelmat. Toimintasuunnitelmissa kuvataan pedagogisen toiminnan toteutumista ja arvioidaan sitä. Toimintasuunnitelmia työstetään prosessinomaisesti arviointitiedon keräämisen, suunnittelun, kokeilun, sekä kehittämisen jatkuvana kehänä. Toimintasuunnitelmat luovat suuntaviivoja pedagogisen toiminnan, toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämiseksi toimintavuoden ajaksi. Toimintasuunnitelmien edistymistä arvioidaan ja niihin tehdään kertyneen arviointitiedon pohjalta päivityksiä. Varhaiskasvatuspäällikkö hyväksyy varhaiskasvatussyksikön toimintasuunnitelman. Yksityisessä varhaiskasvatuksessa laaditaan vuosittain toimintayksikön toimintasuunnitelma, jonka hyväksyy yksityisestä varhaiskasvatuksesta vastaava varhaiskasvatuspäällikkö. Toimintayksikössä sovitaan tavat, joilla huoltajat saavat tiedon toimintasuunnitelmien sisällöistä (lause siirretty).

Lapsiryhmien toimintasuunnitelmissa hyödynnetään kootusti lasten varhaiskasvatussuunnitelmista enousevia asioita tavoitteita ja teemoja sekä ryhmästä pedagogisen dokumentoinnin keinoin kerättävää monipuolista arviointitietoa. Edellisten vuosien arviointeja hyödynnetään uutta toimintavuotta suunniteltaessa (lause siirretty).

Lapsiryhmän toimintasuunnitelmaan kirjattuja kehittämisen tekoja lähdetään toteuttamaan yhdessä lasten kanssa arvioiden, suunnitellen ja kokeillen. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmat toimivat pedagogisen toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Ryhmän lasten mielenkiinnonkohteita ja ajatuksia kerätään erilaisin keinoin, esimerkiksi projektiseinälle dokumentoiden, kerättyyn aineistoon toistuvasti palaten ja edelleen kehitellen. Monipuolisin menetelmin ja hyödynnetään toimintasuunnitelmien laadinnassa. Lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon myös vanhempien huoltajien tärkeiksi kokemia asioita ja heidän osaamistaan ja asiantuntemusta voidaan myös hyödyntää lasten kanssa tutkittavien aihepiirien

käsittelyssä, ja niistä kerätään tietoa, jota käytetään toimintasuunnitelmissa. Toimintasuunnitelmissa kuvataan, miten pedagogisen toiminnan havainnointi, dokumentointi ja arviointi toteutetaan. Edellisten vuosien arviointeja hyödynnetään uutta toimintavuotta suunniteltaessa (lause siirretty). Ryhmän lastentarhanopettaja varhaiskasvatuksen opettaja vastaa pedagogisesti suunnitellun toiminnan toteutumisesta ja arvioinnista yhdessä tiimin kanssa. Toimintayksikössä sovitaan tavat, joilla huoltajat saavat tiedon toimintasuunnitelmien sisällöistä (lause siirretty).

Pedagogista toimintaa toteutettaessa huomioidaan varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot.

Perhepäivähoidolle ja avoimelle varhaiskasvatukselle on laadittu omat täydentävät varhaiskasvatussuunnitelman liiteasiakirjat pedagogisen viitekehyksen tarkentamiseksi kyseisissä toimintamuodoissa. Vantaalla on laadittu perhepäivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma (2015), jossa kuvataan perhepäivähoidon pedagogisen toiminnan suunnittelua, toteuttamista ja arviointia.

Kerhot ja muu avoin toiminta laativat vuosittain tarpeisiinsa vastaavan toimintasuunnitelman.

4.2 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi valokuvien, piirrosten tai henkilöstön havaintojen, avulla voidaan yhdessä lasten kanssa tarkastella heidän kehitystään ja oppimistaan. Lasten jo saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta.

Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoitteena on, että henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään esimerkiksi työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen jatkuvassa muokkaamisessa jatkuvasti lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia (luku 1.3). Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lasten kehityksen ja oppimisen tuen tarpeiden arvioinnissa (luku 5).

Pidemmältä aikaväliltä kootut dokumentit ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia ja henkilöstön toiminnan itsearviointia (luku 7.1).

Pedagoginen dokumentointi Vantaan varhaiskasvatuksessa

Pedagogisen dokumentoinnin avulla voidaan vahvistaa vahvistetaan lasten osallisuutta oman toimintansa suunnittelussa sekä ja tehdä tehdään näkyväksi lasten ajatuksia, kiinnostuksen kohteita ja oppimista. Varhaiskasvatuksen henkilöstön vastuulla on käyttää pedagogista dokumentointia työtapana niin, että lapsen osallisuus mahdollistuu. (kappale siirretty)

Pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksena on auttaa henkilökuntaa yhdessä lasten kanssa arvioimaan, suunnittelemaan ja kehittämään lapsiryhmän toimintaa, oppimisympäristöjä sekä toimintakulttuuria kunkin lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista lapsia yksilöinä ja ryhmänä tukevaan suuntaan. Pedagogisessa dokumentoinnissa havaintoja ja aineistoja kerätään monipuolisilla keinoin yhdessä lasten, kasvattajien ja huoltajien kanssa. Henkilöstö havainnoi yksittäistä lasta ja lapsiryhmää ja dokumentoi havaintojaan eri tavoin. Havainnoinnin tuloksia arvioidaan ryhmän henkilöstön kesken. Dokumentoitujen havaintojen kerättyihin dokumentteihin palataan ja niiden pohjalta tehdään näkyväksi hetkiä lapsiryhmän ja yksittäisen lapsen arjesta sekä rakennetaan ryhmän yhteistä sosiaalista todellisuutta, suunnitellaan ja arvioidaan toimintaa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on tärkeä osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa hyödynnetään pedagogisen dokumentoinnin välineenä pitkin toimintavuotta arvioimalla ja kirjaamalla lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevien tavoitteiden toteutumista. Huoltajat tuovat varhaiskasvatuksen henkilöstölle tärkeää tietoa lapsestaan. Yhdessä lasten ja huoltajien kanssa tulkitaan eri tavoin tuotettuja dokumentteja sekä arvioidaan ja suunnitellaan toimintaa niiden pohjalta. (lauseet siirretty)

Pedagogisen dokumentoinnin avulla voidaan vahvistaa lasten osallisuutta oman toimintansa suunnittelussa ja tehdä näkyväksi lasten ajatuksia, kiinnostuksen kohteita ja oppimista. Varhaiskasvatuksen henkilöstön vastuulla on käyttää pedagogista dokumentointia työtapana niin, että lapsen osallisuus mahdollistuu. (lauseet siirretty) Huoltajat tuovat varhaiskasvatuksen henkilöstölle tärkeää tietoa lapsestaan. Yhdessä lasten ja huoltajien kanssa tulkitaan eri tavoin tuotettuja dokumentteja sekä arvioidaan ja suunnitellaan toimintaa niiden pohjalta. (lauseet siirretty) Dokumentoinnin erilaisten keinojen, kuten blogin, sadutuksen, videoiden, valokuvien sekä lasten töiden ja digitaalisesti tuottamien sisältöjen ja valokuvien kautta voidaan lisätä huoltajien tietoisuutta lastensa varhaiskasvatuksesta. Tämä mahdollistaa osaltaan huoltajien osallistumisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. Erilaisia sähköisen dokumentoinnin ja sosiaalisen median keinoja (esim. blogi) hyödynnetään monipuolisesti ja turvallisesti (lause siirretty).

Dokumentointi varhaiskasvatuksessa on sekä ryhmä- että yksilötasoisia. Jokaisessa lapsiryhmässä sovitaan, kuinka päivittäisistä kuulumisista ja päiväkodin tapahtumista tiedotetaan huoltajille. Erilaisia sähköisen dokumentoinnin ja sosiaalisen median keinoja hyödynnetään monipuolisesti ja turvallisesti (lause siirretty).

4.3 Monipuoliset työtavat

Työtapojen valintaa ohjaavat varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään toiminnassa. Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde. Tämän vuoksi on tärkeää, että henkilöstö ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja erikokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti. Työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä päättellemään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä.

Henkilöstöltä edellytetään ammattitaitoa ja herkkyyttä tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia. Tämä näkyy muun muassa taitona havaita lasten aloitteita ja tunnetiloja sekä muuttaa ja suunnata omaa toimintaansa niiden mukaisesti. Pienempien lasten aloitteet ovat usein kehollisia ja sanattomia, joten niiden ymmärtäminen ja niihin vastaaminen edellyttävät henkilöstöltä sensitiivistä läsnäoloa ja lapsen hyvää tuntemista.

Lapset ottavat osaa työtapojen suunnitteluun ja valintaan omien edellytystensä mukaisesti. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan sekä kokeilla erilaisia työtapoja. Työtapojen vaihteleva käyttö tarjoaa eri-ikäisille ja eri tavoin oppiville lapsille onnistumisen kokemuksia. Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä. Työtapojen käytössä hyödynnetään henkilöstön ja lasten osaamista sekä kokeillaan ja kehitetään uusia työtapoja.

Monipuoliset työtavat Vantaan varhaiskasvatuksessa

Jokaiselle lapselle tulee löytää sopivia työtapoja, joiden avulla jo olemassa olevat taidot vahvistuvat sekä uusia taitoja on mahdollista oppia. Työtapojen tulee vaihdella **Työtavat vaihtelevat** lasten ikä- ja kehitystason mukaisesti.

Vantaalaisessa varhaiskasvatuksessa painottuvat leikki ja leikilliset menetelmät työtapana. Leikille tulee luoda **luodaan** tilaa ja mahdollisuuksia suunnittelemaan ryhmän toimintaa ja struktuuria leikkiä tukevasti. Oppimistilanteissa käytetään leikkiä ja leikillisyyttä, esimerkiksi hyödyntämällä erilaisia juonellisen ja tarinallisen oppimisen menetelmiä. Kasvattajan rooli leikissä voi vaihdella ulkopuolisesta havainnoijasta aktiiviseen leikkikumppaniin. Kasvattajan erilaisia rooleja vaihdellaan ja hyödynnetään toiminnassa. Lasten leikkiä havainnoidaan aktiivisesti pedagogisesta näkökulmasta ja havainnot huomioidaan suunnittelussa.

Vantaalla käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa pedagogisesti oppimisen ja leikin tukena. Jokaisessa kunnallisessa päiväkodissa on käytössä tabletteja, joiden pedagogiseen käyttöön henkilökuntaa koulutetaan. Kunnallisissa päiväkodeissa on käytössä mm. tabletteja, puhelimia, kameroita, datatykkeitä, tietokoneita sekä erilaisia isoja näyttöjä, joiden pedagogisessa käytössä henkilökunnan tukena ovat tuutorit ja gurupedagogit.

Vantaan varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknologian pedagogisen käytön strategiassa on kuvattu tv:n pedagogisen käytön periaatteet. Tablettien lisäksi kunnallisissa päiväkodeissa on käytössä mm. digikameroita, videokameroita, datatykkeitä ja tietokoneita. Jokainen kasvattaja hyödyntää työssään lasten kanssa tv-laitteita, jotta jokainen lapsi saa niistä monipuolisia kokemuksia.

Vantaan varhaiskasvatuksessa liikunta on keskeinen työtapo. Kasvattajan osallistuminen ja toimintaan heittäytyminen on onnistuneen liikuntakasvatuksen edellytys. Toimintaa rytmitetään niin, että rauhallisempi työskentely ja liikkuminen vuorottelevat sopivassa suhteessa. Oppimisympäristöä muokataan liikkumista tukevaksi turvallisuuskohdat huomioiden. Ulkoilu-aikaa sekä odottelu- ja siirtymätilanteita hyödynnetään liikunnan lisäämisessä esimerkiksi ohjattujen liikuntaleikkien avulla. Yhteisillä liikuntaleikeillä on myös muita tavoitteita, kuten leikkiperinteiden siirtäminen uudelle sukupolvelle sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemusten vahvistaminen. Kasvattajat hyödyntävät lähiympäristöä ja luontoa mahdollistamaan monipuolista liikkumista.

Varhaiskasvatusta toteutetaan erikokoisissa ryhmissä. Pedagogisesti muodostetut, tarkoituksenmukaiset pienryhmät mahdollistavat lapsen yksilöllisen kohtaamisen ja lasten osallisuuden. Pienemmillä lapsilla pysyvämmät pienryhmät tukevat turvallisuuden tunnetta. Toiminnan mukaan joustavat pienryhmät tulevat entistä tärkeämmäksi pedagogiseksi menetelmäksi lapsen kasvaessa. Jokaisella lapsella on iästä riippumatta oikeus ryhmän koko henkilöstöön. Lastentarhanopettajalla Varhaiskasvatuksen opettajalla on vastuu ryhmän jokaisen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen havainnoinnista ja tukemisesta.

Henkilöstön uusien työtapojen omaksumista tuetaan koulutuksellisin osaamisen kehittämisen keinoin sekä henkilökohtaisissa tulos- ja kehityskeskusteluissa kerran vuodessa. Henkilöstö arvioi käyttämiään työtapoja muun muassa tiimipalavereissa sekä varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelma-arvion yhteydessä kaksi kertaa vuodessa. Lasten ja huoltajien osallisuus työtapojen suunnittelussa ja arvioinnissa huomioidaan. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluista saadaan arvokasta tietoa työtapojen valintaan ja kehittämiseen.

4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikissä lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta, virittävät leikkiin.

Lapselle leikin merkitys syntyy leikistä itsestään. Leikki tuottaa lapsille iloa ja mielihyvää. Leikkiessään lapset ovat aktiivisia toimijoita: he jäsentävät ja tutkivat ympäröivää maailmaa, luovat sosiaalisia suhteita sekä muodostavat merkityksiä kokemuksistaan. Leikissä lapset rakentavat

käsitystä itsestään ja muista ihmisistä. Leikkiessään lapset sekä jäljittelevät että luovat uutta ja muuntavat näkemäänsä. Samalla he mallintavat ja testaavat haaveitaan ja toiveitaan. Mielikuvitus mahdollistaa sen, että lapset voivat kokeilla erilaisia rooleja ja ideoita, joita he muuten eivät voisi toteuttaa. Leikkiessään lapset voivat käsitellä itselleen vaikeita kokemuksia. Leikissä on turvallista kokeilla, yrittää ja erehtyä.

Leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Leikki kehittyy ja saa eri muotoja kokemusten karttuessa. Henkilöstön ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus luovat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyville leikkitaidoille. Lapset havainnoivat, kokeilevat ja oppivat yhteisön sääntöjä leikissä. Ryhmässä leikkiessään lapset oppivat säätämään tunteitaan ja tahtomistaan sekä huomioimaan toisten ihmisten näkökulmia. Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta ja vahvistaa myönteistä tunneilmastoa.

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen työtapana. Pedagogisessa toiminnassa voidaan leikin juonen kehittämisessä ja leikkimaailmojen rakentamisessa yhdistää esimerkiksi draamaa, improvisaatiota tai satuja. Henkilöstön tulee tiedostaa keskittyneen tutkimisen, spontaanin luovan ilmaisun sekä vauhdikkaiden liikunta- ja peuhausleikkien merkitys lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle. Eri tilanteita voi rikastaa leikinomaisuudella. Lorut, sanaleikit, laulut ja yhteinen hassuttelu vahvistavat myönteistä ilmapiiriä, mikä tukee oppimista ja hyvinvointia.

Henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Henkilöstön tulee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tukea lasten leikin kehittymistä sekä ohjata sitä joko leikin ulkopuolelta tai olemalla itse mukana leikissä. Henkilöstön fyysinen ja psyykkinen läsnäolo tukee lasten välistä vuorovaikutusta ja ehkäisee ristiriitatilanteiden syntymistä.

Henkilöstön tulee havainnoida ja dokumentoida lasten leikkiä. Leikin havainnointi lisää henkilöstön ymmärrystä lasten ajattelusta ja kiinnostuksen kohteista sekä heidän tunteistaan ja kokemuksistaan. Havaintoja käytetään leikin ja muun toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa. Henkilöstöltä edellytetään herkkyyttä ja ammattitaitoa sekä sukupuolisensitiivisyyttä havaita lasten leikkialoitteita ja vastata niihin sopivalla tavalla.

Pitkäkestoiseen leikkiin tarvitaan aikaa, rauhaa ja tilaa sekä sopivia ja lasten saatavilla olevia leikkivälineitä ja materiaaleja. Oppimisympäristöjen tulee joustaa leikkien mukaan, sillä leikit eivät välttämättä pysy paikallaan niille nimetyissä tiloissa.

Lasten kulttuurin ja lapsille suunnatun median tunteminen auttaa henkilöstöä ymmärtämään lasten leikkejä. Myös erilaiset pelit ja digitaaliset välineet tarjoavat niihin monenlaisia mahdollisuuksia. Leikkiin kannustavassa oppimisympäristössä myös aikuinen on oppija. Henkilöstö

keskustelee leikin merkityksestä ja lasten leikkeihin liittyvistä havainnoista huoltajien kanssa. Tällä tavoin voidaan edistää leikkien jatkumista kotona tai varhaiskasvatuksessa.

Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä Vantaan varhaiskasvatuksessa

Leikki on tärkeä yhteisöllisyyden ja ryhmäytymisen väline. Kasvattajien tehtävänä on huolehtia siitä, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus leikkiin ja ettei kukaan jää ulkopuolelle. Lapsi valitsee leikkejään omien taitojen ja mielenkiinnon pohjalta. Tässä erilaiset leikinvalintataulut ja kuvat voivat toimia apuna. Varhaiskasvatuksessa opetellaan leikkimään kaikkien kanssa. Kiusaamiseen ja erimielisyyksiin leikeissä puututaan heti ja ne käsitellään yhdessä lasten kanssa esim. sanoittamalla tapahtunutta.

Jokaisessa varhaiskasvatuspäivässä tulee olla tilaa ja aikaa leikille. Oppimisympäristöjä suunniteltaessa tulee huomioida mahdollisuus pitkäkestoiseen leikkiin myös niin, että leikki voi jatkua useita päiviä. Ulkoleikin pedagogiset mahdollisuudet tunnistetaan ja niitä hyödynnetään. Vantaalla metsä on kaikkien ryhmien saavutettavissa oleva leikkiympäristö.

Leikkiä havainnoidaan, dokumentoidaan ja arvioidaan samoin kuin kaikkea muutakin toimintaa. Tvt-laitteiden tuomia mahdollisuuksia hyödynnetään leikissä ja sen **pedagogisessa** dokumentoinnissa.

4.5 Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja eheytetyn pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetussuunnitelman perusteiden⁹⁸ mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi:

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn.

⁹⁸ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Eheytetty pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Aihepiirit voivat nousta esimerkiksi leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tapa, jolla oppimisen alueiden tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

Eheytetty pedagoginen toiminta Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaalla lapsiryhmissä toteutetaan lasten toiveiden ja mielenkiinnonkohteiden pohjalta yhdessä suunniteltuja toiminnallisia projekteja. Projektityöskentely on kokonaisvaltaista tietyn teeman ympärillä työskentelyä ja leikkimistä. Projektityöskentelyn avulla lapset oppivat monia tietoja ja taitoja ja heidän laaja-alainen osaamisensa sekä yhteistyöaitonsa kehittyvät. Kasvattajan tehtävänä on huolehtia, että jokainen lapsi tulee ryhmässään kuulluksi ja saa vaikuttaa ryhmänsä toimintaan.

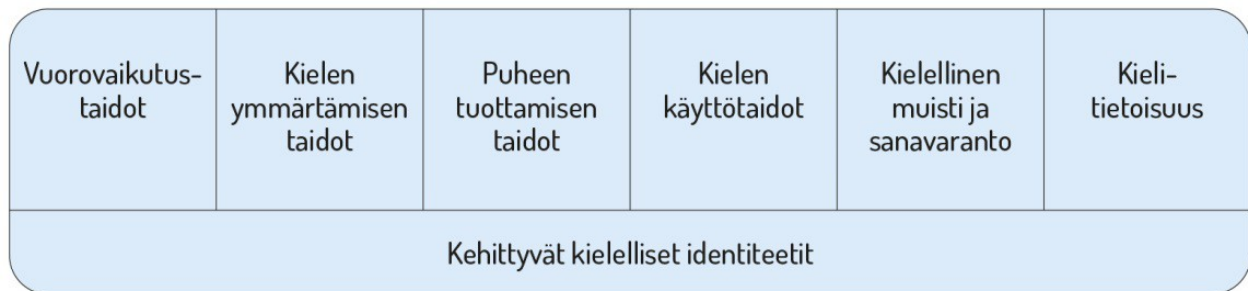
Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten **kielellisten taitojen** ja **valmiuksien** sekä **kielellisten identiteettien** kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen (luku 2.7). Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä, joiden kehittyminen ja käyttäminen voi olla tilanteittain eriytynyttä. Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia varhaiskasvatuksessa käsitellään luvussa 4.6.

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että samanikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. **Kielelliset identiteetit kehittyvät**, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Kuvio 2. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non-verbaaleihin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa.

Lasten **kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.

Lasten **puheen tuottamisen taitojen** kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa. Tämä auttaa lapsia käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä. Lasten kanssa kiinnitetään vähitellen huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin.

Lasten **kielen käyttötaitoja** ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa eri tilanteissa. Tavoitteena on tilannetietoisien kielen käytön vahvistuminen. Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Tutustuminen erilaisiin teksteihin tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä ja auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän **kielellinen muistinsa** ja **sanavarantonsa** laajenee. Henkilöstön tehtävä on tukea tietoisesti tätä kehitystä. Kielellisen muistin kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö. Kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät lasten kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä. Kiireetön keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten **kielitietoisuuden kehittymistä**. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen

myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikillisesti.

Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Monilukutaitoa tukevassa varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä.

Kielten rikas maailma Vantaan varhaiskasvatuksessa

Arjen kaikkia tilanteita käytetään rikkaan ja monipuolisen kieliympäristön luomiseen. Tilanteita, asioita ja tunteita sanoitetaan ja kasvattaja käyttää monipuolista, rikasta kieltä. Pedagogisesti suunniteltu ja toteutettu toiminta varhaiskasvatuksessa tukee kaikkien lasten kielellistä kehittymistä. Vantaalla panostetaan lasten kielellisten identiteettien kehittymiseen huomioimalla ja arvostamalla ryhmässä läsnä olevien lasten äidinkieliä. Eri kielet ovat luontevasti läsnä varhaiskasvatuksen jokapäiväisessä toiminnassa.

Yhteistyö Vantaan kaupunginkirjaston kanssa

Varhaiskasvatuksessa tutustutaan toimintavuoden aikana kirjaston käyttöön ja kirjastoon oppimisympäristönä. Tutustuminen voi tapahtua vierailemalla kirjastossa tai esimerkiksi kirjastoleikin muodossa varhaiskasvatuksessa. Kirjastoauto tuo palvelunsa myös suoraan monien päiväkotien pihoille. Kirjaston kanssa on mahdollista hyödyntää jo olemassa olevia ja luoda uusia yhteistyömuotoja lapsiryhmän kiinnostuksen kohteiden pohjalta. Kirjasto tukee varhaiskasvatusta mediataitojen ja monilukutaidon opetuksessa. Varhaiskasvatuksella on mahdollisuus laajentaa oppimisympäristöään kirjaston tiloihin. Tavoitteena on luoda yhteistyöstä luonnollinen osa varhaiskasvatuksen ja kirjaston arkea. Esiopetusvuoden aikana yhteistyötä toteutetaan esiopetuksen ja kirjaston yhteistyömallin mukaisesti.

Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten **musiikillisen, kuvallisen** sekä **sanallisen ja kehollisen ilmaisun** kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvausta sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja **muuta** kulttuuria. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa.

Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. Taiteellinen ilmaisu tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. Oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa.

Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Henkilöstön, lasten ja yhteistyökumppaneiden erityisosaamisen hyödyntäminen rikastuttaa taidekasvatusta.

Varhaiskasvatuksen **musiikillisen ilmaisun** tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin. Lasten valmiudet hahmottaa musiikkia sekä äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Heidän kanssaan lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukaan. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehosoittamisesta. Lapsia rohkaistaan käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai tanssien. Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta.

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapset harjoittavat kuvallista ajatteluaan, havainnointiaan ja kuvien tulkintaa monipuolisen kuvailmaisun avulla. Kuvan tekemisen taitoja kehitetään moniaistisesti sekä yhteyksiä muihin ilmaisun muotoihin rakentaen. Lapset kokeilevat erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tekemiään kuvia, taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta harjoitellaan käsityöllisen toiminnan kuten muovailun, rakentelun, ompelun ja nikkaroinnin avulla. Käsityöllisen toiminnan ja ilmaisun tavoitteena on tarjota lapsille tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia pehmeitä ja kovia materiaaleja sekä opetella työskentelyssä tarvittavia tekniikoita. Lapset saavat ideoida ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä. Lasten käsityöllisessä toiminnassa voidaan tarkastella ja hyödyntää sekä lasten taustoihin liittyviä että paikallisia käsityöperinteitä.

Lapsia rohkaistaan **sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun** esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta luovasta prosessista. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

Ilmaisun monet muodot Vantaan varhaiskasvatuksessa

Jokaisella lapsella on oikeus taiteeseen ja kulttuuriin. Varhaiskasvatuksessa kulttuurikasvatuksen tavoitteena on, että lapsi tutustuu vantaalaiseen kulttuuritarjontaan ja saa monipuolisia taide- ja kulttuurikokemuksia. Kulttuurikasvatuksessa painottuvat leikilliset ja toiminnalliset työtavat sekä monitaiteisuus. Kaikilla varhaiskasvatukseen osallistuvilla lapsilla on oikeus saada kokemuksia taiteesta ja mahdollisuuksia kokea uusia asioita kaikilla aisteillaan. Keskeistä on taiteellinen ilmaisu ja yhdessä tekeminen. Kasvattaja kannustaa lapsia kokeilemaan ja pohtimaan sekä antaa tilaa lasten luovuudelle ja aloitteille. **Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään monipuolisesti ilmaisun tukena.** Kasvattaja mahdollistaa lasten aloitteiden ja ideoiden työstämisen ja niiden saattamisen osaksi varhaiskasvatuksen toimintaa. Lasten ja kasvattajien erilaisia vahvuuksia hyödynnetään.

Juhlat ja tapahtumat voivat olla esittäviä tai yhteistoiminnallisia hetkiä lasten, huoltajien ja henkilöstön kanssa. Vantaan päiväkodeissa vähintään yksi toimintavuoden juhlista on esittävä. Lapset osallistuvat juhlien ja tapahtumien suunnitteluun omaa ikä- ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla.

Yhteistyö Vantaan kulttuuripalveluiden kanssa

Vantaan kaupungin kulttuuripalvelut tukee varhaiskasvatusta lasten kulttuuriin ja taiteen eri muotoihin tutustumisessa, kokemisessa ja itse tekemisessä. Kulttuuripalvelut tarjoaa lapsiryhmille monia taide- ja kulttuurikohteita vierailukohteiksi. Vantaan kulttuuripalvelut toimittaa esitteet tapahtumista ja kohteista päiväkodeihin puolivuositain. Taidekasvatuksen menetelmäoppaita löytyy osoitteesta: www.lastenkulttuuri.fi.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään **eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden** sekä **median** näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (luku 2.7).

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa eri tilanteissa esiintyviä tai lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Teemat voivat liittyä esimerkiksi ystävyyteen, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi. Lasten kanssa pohditaan myös ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita.

Varhaiskasvatuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat **ensisijaisesti** lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan ~~muiden~~ katsomusten rinnalla. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa, ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänskysymyksiä.

Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Katsomuskasvatus tukee muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (ks. luku 2.7).

Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lisäksi tarkastellaan lasten kasvuympäristöjen moninaisuutta.

Lapsille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Tärkeitä tiedon lähteitä ovat lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt. Lisäksi voidaan hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta heidän omasta kulttuuriperinnöstään.

Menneeseen aikaan voidaan tutustua esimerkiksi lasten isovanhempien lapsuuden leikkien ja musiikin avulla.

Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia.

Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia tulevaisuutta ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen. Tulevaisuuden pohdinta voi liittyä esimerkiksi tulevan vuodenajan leikkien tai oman oppimisympäristön suunnitteluun. Lasten kanssa voidaan esimerkiksi rakentaa tulevaisuuden mielikuvitusmaailmoja tai pohtia tulevaa lapsia kiinnostavien ammattien kautta.

Varhaiskasvatuksessa **mediakasvatuksen** tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla harjoitellaan kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin.

Minä ja meidän yhteisömme Vantaan varhaiskasvatuksessa

Lähtökohtana varhaiskasvatuksessa on yhdessä toimiminen ja lasten välisen ystävyyden tukeminen. Kasvattajat vastaavat ilmapiiristä ja huolehtivat, että kaikki pääsevät mukaan. Sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja harjoitellaan.

Vantaalaisessa varhaiskasvatuksessa näkyy kulttuurinen ja katsomuksellinen monimuotoisuus. Lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta vahvistetaan ja tuetaan lapsia arvostamaan perheiden perinteitä ja tapoja. Varhaiskasvatuksessa tutustutaan suomalaiseen ja muuhun ryhmässä läsnä olevaan kulttuuriperintöön kieli-, kulttuuri- ja katsomusperintöön esimerkiksi osallistumalla erilaisiin kalenterivuoden juhliin, tutustumalla eri katsomusten perinteisiin, kertomuksiin ja tapoihin sekä ja ottamalla yhteistyöhön mukaan esimerkiksi vanhempia huoltajia ja isovanhempia. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä tuodaan esille lasten kieli- ja kulttuuritaustat, kieli-, kulttuuri- ja katsomustaustat.

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatus rakentuu huoltajien kanssa tehtävälle yhteistyölle ja molemminpuoliselle luottamukselle. Tärkeää on kasvattajien katsomussensitiivisyys, avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin, sekä katsomuksiin, uskontoihin ja perinteisiin. Huoltajien kanssa tulee käydä vuoropuhelua katsomuskasvatuksesta ja hyödyntää perheiden asiantuntemusta heidän kulttuuriinsa, uskontoonsa ja katsomukseensa liittyen. Yhteistyö perustuu dialogiin ja molemminpuoliseen luottamukseen.

Varhaiskasvatus on uskonnollisesti sitouttamatonta. Sitouttamattomuus varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatuksen toiminnassa käsitellään eri katsomusten näkökulmia. Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatukseen kuuluu elämänkysymysten pohtiminen lasten kanssa yhdessä sekä keskustelu hyväksyvässä ja kunnioittavassa ilmapiirissä. Huoltajille avataan aina käytyjen keskustelujen sisältö mahdollisimman pian.

Erilaiset yhteistyötahot tarjoavat mahdollisuuksia laajeneviin oppimisympäristöihin. Katsomuskasvatuksessa voidaan tehdä monipuolista yhteistyötä lähialueen eri uskonnollisten ja katsomuksellisten yhteisöjen kanssa. Yhteistyössä toteutettavaa tunnustuksellista toimintaa ei järjestetä varhaiskasvatuspaikassa. Yhteistyössä toteutettavat uskonnolliset tilaisuudet ja toimitukset järjestetään varhaiskasvatuspaikan ulkopuolella. Huoltajille tiedotetaan yhteistyön sisällöstä etukäteen. Huoltajat päättävät lapsen osallistumisesta. Tilaisuuksista pois jääville lapsille järjestetään tarvittaessa aina vaihtoehtoja suunniteltua varhaiskasvatustoimintaa. Toiminta järjestetään siten, että kukaan ei koe jäävänsä ryhmän ulkopuolelle.

Opetushallitus (2018) on julkaissut tarkemmat ohjeet varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksen toteuttamisesta ja uskonnollisista tilaisuuksista varhaiskasvatuksessa internet sivuillaan.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten **matemaattisen ajattelun** kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös **ympäristökasvatusta** ja **teknologiakasvatusta**. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa **matemaattisen ajattelunsa** eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja **lähiympäristössä** ilmeneviin **muotoihin, määriin ja muutoksiin**. ~~Ilmenevään matematiikkaan.~~ Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan **ilmaisemalla ja tarkastelemalla niitä** ~~Havaintoja ilmaistaan ja tarkastellaan~~ esimerkiksi kehollisesti tai eri välineiden ja kuvien avulla. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia ja **muutoksia**. Lapsia kannustetaan myös oppimisympäristöön liittyvien ongelmien löytämisessä, pohtimisessa ja päättelyssä sekä ratkaisujen etsimisessä.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti vuorovaikutteisissa tilanteissa, esimerkiksi leikkiä ja lapsia houkuttelevia materiaaleja hyödyntäen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä ja taitojen karttuessa liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukujonotaitoja ja nimeämistä voidaan kehittää esimerkiksi lorujen ja riimien

avulla. Lasten kanssa kokeillaan mittaamista ja harjoitellaan sijainti- ja suhdekäsitteitä esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tilan ja tason hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan kappaleita ja muotoja sekä leikkimään niillä. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Aikakäsitettä avataan esimerkiksi vuorokauden- ja vuodenaikoja havainnoimalla.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestävä elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä.

Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu. Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri aistein ja eri vuodenaikoina. Niistä keskustellaan ja niitä tutkitaan. Samalla opetellaan ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä. Eri kasvi- ja eläinlajien tunnistamisen harjoittelemisen vahvistaa luonnon tuntemusta. Lasten kanssa opetellaan etsimään tietoa heitä kiinnostavista asioista. Luonto voi olla myös esteettisen kokemuksen ja rauhoittumisen paikka.

Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään kestävä elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittelemista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä.

Lasten kanssa havainnoidaan arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja ja tutustutaan tietoteknologiaan laitteisiin sekä niiden toimintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeilla eri laitteiden toimintaa. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Pulmia ratkotaan ja onnistumisista iloitaan yhdessä. Tavoite on, että lasten omakohtaisten kokemusten myötä herää ymmärrys

siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa. Toiminnassa voidaan hyödyntää lähiympäristön teknologisia ratkaisuja, esimerkiksi leluja, ja tutkia niiden toimintaperiaatteita.

Tutkin ja toimin ympäristössäni Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaalaisessa varhaiskasvatuksessa luonto on helposti saavutettavissa oleva oppimisympäristö. Lähes kaikilla lapsiryhmillä on lähimetsä kävelymatkan päässä. Tavoitteena on, että kaikki ryhmät tekevät säännöllisiä metsäretkiä lasten luontosuhteen vahvistamiseksi. Luonnossa lapset saavat kokemuksia ja elämyksiä yhdessä toisten kanssa, mutta metsässä on mahdollisuus myös rauhoittumiseen.

Vantaan sivistystoimella on ympäristöohjelma, jota toteutetaan soveltaen varhaiskasvatuksessa. Lasten kanssa keskustellaan ikätason mukaan arjen valinnoista ja kohtuullisesta kuluttamisesta. Nämä asiat tukevat kestäväen kehityksen toteuttamista ryhmässä. Lasten kanssa lajitellaan jätteitä sekä kiinnitetään huomiota energian ja veden kulutukseen. Päiväkodit voivat osallistua Vantaan kaupungin järjestämiin EkoTeko-kilpailuihin. Toimintayksiköt voivat osallistua Vantaan kaupungin järjestämiin EkoTeko-kilpailuihin, joissa esiopetusryhmät voivat olla aktiivisina toimijoina.

Matemaattisten taitojen kehittyminen alkaa jo varhaisina vuosina. Kaiken ikäisten lasten oppimisympäristöä tulee tarkastella siitä näkökulmasta, että lasten on mahdollista tutkia eri asioita ja ilmiöitä myös matemaattisesta näkökulmasta. Oppimisympäristössä hyödynnetään digitaalisia sisältöjä ja sovelluksia, jotka kannustavat lasta oivaltamaan. Erilaisia materiaaleja ja oppimispelejä myös digitaalisessa muodossa on saatavilla lasten kehitystason mukaan. Lapset saavat yhdessä toimien pohtia esim. matemaattisia ja luonnontieteellisiä ilmiöitä. Matemaattisen ajattelun kehittymistä tuetaan leikillisen toiminnan kautta, johon luontevasti linkittyy matematiikan käsitteitä, kieltä ja taitoja, esim. leipomalla ja kauppaleikin avulla. Ohjelmoinnillisen ajattelun alkeita opitaan ohjatuissa leikeissä, esimerkiksi sääntöleikkien ja päättelykykyä edistävien sovellusten avulla. Matemaattisten taitojen kehityksessä huomioidaan sukupuolisensitiivisyys. Lasten matemaattisia valmiuksia tuetaan sukupuolisensitiivisesti. Huoltajia kannustetaan edistämään matemaattisia varhaisaitoja myös kotona.

Kasvan, liikun ja kehityn

Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyy **liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa. Lapsia kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä, ja lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveelle kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Fyysisellä aktiivisuudella

tarkoitetaan erilaisia ja kuormittavuudeltaan eritasoisia liikunnan tapoja, kuten leikkimistä sisällä ja ulkona, retkeilyä sekä ohjattuja liikuntatuokioita. Ryhmässä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia innostetaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Liikkumisessa hyödynnetään eri aisteja sekä erilaisista materiaaleista valmistettuja, liikkumaan innostavia välineitä. Lasten liikkumisen tulee vaihdella luontevasti kestoaltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Lasten tulee saada kokemuksia yksin, parin ja ryhmän kanssa liikkumisesta. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia erilaisista liikuntaleikeistä, kuten perinteisistä pihaleikeistä sekä satu- tai musiikkiliikunnasta. Eri vuodenaikojat tulee hyödyntää siten, että lapset saavat mahdollisuuksia opetella kullekin vuodenajalle tyypillisiä tapoja ulkoilla.

Säännöllisellä ja ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Tämän vuoksi lasten motoristen taitojen suunnitelmallinen havainnointi on tärkeää. Henkilöstön tulee suunnitella päivän rakenne, sisä- ja ulkoympäristö sekä toiminnan sisällöt niin, että lapset voivat monipuolisesti nauttia liikkumisesta eri tilanteissa. Liikuntavälineiden tulee olla lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan liikuntavälineiden turvallisuus.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävään syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syöminen kulttuurina. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Ruoasta keskusteleminen, tarinat ja laulut edistävät lasten ruokasanaston kehittymistä.

Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa **terveyteen** ja **turvallisuuteen** liittyviä asioita. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa. Näitä voivat olla muun muassa pukeutumis-, ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteet. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Kasvan, liikun ja kehityn Vantaan varhaiskasvatuksessa

Liikkuminen on lapselle ominainen tapa toimia. Lapset ilmaisevat itseään liikkuen ja kehittävät motorisia taitojaan leikin lomassa. Liikunnan tulee olla lapselle positiivinen elämys. Sen tarjoamat tunnekokemukset ovat oleellisessa osassa elämänikäisen liikunnan ilon löytämisessä. Kasvattajan tehtävä on luoda jokaiselle lapselle onnistumisen mahdollisuuksia liikunnan parissa. Aikuisen esimerkki ja yhdessä tekeminen ovat oleellinen osa liikunnan iloa. Lasten liikunnassa tulee tietoisesti pyrkiä pois kilpailusta ja omien suoritusten vertailusta toisten suorituksiin.

Lasten fyysistä aktiivisuutta havainnoidaan ja varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa keskustellaan lapsen päivittäisestä liikunnan määrästä. Alle kouluikäisen lapsen tulisi liikkua kolme tuntia päivässä (*Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä – Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset, OKM*). Osa tästä toteutuu kotona ja osa varhaiskasvatuspäivän aikana. Varhaiskasvatusyksiköissä tulee pohtia, kuinka liikkuminen mahdollistetaan arkitilanteissa päivän aikana. Erityisesti vähemmän liikkuvien lasten aktivointiin kiinnitetään huomiota.

Oppimisympäristöjen muokkaaminen liikuntaa tukeväksi on tärkeää lasten liikkumisen lisäämisessä. Sisä- ja ulkotiloissa liikuntaan kannustavat välineet ovat mahdollisuuksien mukaan lasten vapaassa käytössä.

Liikuntaan innostavaa teknologiaa hyödynnetään osana oppimisympäristöä, esimerkkinä sijaintitietoa hyödyntävät sovellukset. Retkiä lähiympäristön erilaisiin maastoihin hyödynnetään liikunnan lisääjänä.

Tavoitteena on, että lapset liikkuvat itse aina kun se on mahdollista. Vantaan varhaiskasvatuksessa ulkoillaan mahdollisuuksien mukaan joka säällä. Samalla opetellaan säänmukaisen pukeutumisen merkitystä.

Kasvattajan esimerkki, kannustus ja liikkumisen hyväksyvä ilmapiiri on tärkeää. Ulkoilun aikana järjestetään ohjattuja liikuntaleikkejä mahdollisuuksien mukaan. Turhia, liikkumista estäviä kieltoja vältetään, mutta leikkiessä ja liikkeessä kiinnitetään huomiota turvallisuuteen.

Yhteistyö liikuntapalvelujen kanssa

Vantaan liikuntapalvelut vastaa Liikkuva päiväkotitoimintamallista ja tukee varhaiskasvatusta aktiivisen ja monipuolisen varhaiskasvatuspäivän tarjoamisessa. Liikuntapalvelut ylläpitää liikuntavälinelainaamoa, josta liikuntavälineitä voi lainata lapsiryhmille. Urheiluhallit, lähiliikuntapaikat, yleisurheilukentät, jäähallit ja ulkoilureitit toimivat oppimisympäristöinä. Varhaiskasvatuksen toimintayksiköt voivat esimerkiksi pyytää liikuntapalveluilta hiihtoladun tekemistä päiväkodin lähelle liikuntapalveluista. Näitä toteutetaan resurssien ja sääolojen puitteissa. Varhaiskasvatus, liikuntapalvelut ja urheiluseurat suunnittelevat yhteistyössä liikuntatapahtumia ja koulutuksia osaamisen kehittämistä. Lisäksi valtakunnallinen Ilo kasvaa liikkuen – ohjelma tukee toimintayksiköitä liikuntamyönteisen toimintakulttuurin kehittämisessä.

4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kieleen ja kulttuuriin liittyvien näkökohtien katsotaan koskevan jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.

Varhaiskasvatustilain mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että ~~varhaiskasvatusta voidaan antaa lapsen~~ **lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen** äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä⁹⁹. **Viittomakieltä käyttävälle lapselle voidaan antaa varhaiskasvatusta viittomakielellä.** **Varhaiskasvatusta voidaan antaa myös romanikielellä.**¹⁰⁰ Varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tällöin tulee huolehtia myös lasten äidinkielenä olevan suomen/ruotsin kielen taidon kehittymisen tukemisesta. Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista ja tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. Kaksi- ja monikielisissä ympäristöissä lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen.

Varhaiskasvatukseen osallistuu lapsia, jotka puhuvat äidinkielenään sekä **ruotsia** että **suomea**. Näiden kaksikielisten lasten kielellisen kehityksen sekä identiteettien kehityksen kannalta on tärkeää, että molempia kieliä tuetaan ja lapsia kannustetaan niiden käyttöön.

Saamelaislasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka oikeuksista omaan kieleen ja kulttuuriin on säädetty perustuslaissa¹⁰¹. Toiminnassa hyödynnetään lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Silloin kun varhaiskasvatus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen kehittymistä, ymmärtämistä ja käyttöä. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, **omaksua oppia** saamen kieltä ja saamen kielellä. Henkilöstö vahvistaa saamen kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Romanilasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten myönteistä identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan sekä lisätä lasten osallisuutta yhteiskunnassa. Lisäksi tuetaan lasten kielellistä kehitystä yhteistyössä lasten huoltajien ja romaniyhteisön kanssa. Mahdollisuuksien mukaan lapsille järjestetään tilaisuuksia käyttöä ja omaksua romanikieltä. Henkilöstö vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Viittomakieltä käyttävien lasten varhaiskasvatus voidaan toteuttaa joko viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakieli voi olla lapsen äidinkieli, ensikieli tai toinen kieli. Viittomakieltä käyttävät lapset voivat

99 Varhaiskasvatustilain 11 § 2 mom.

100 Varhaiskasvatustilain 2 a §, (540/2016) 6. kohta **8 § ja HE 40/2018 vp, s. 88-89 sekä viittomakielilaki (359/2015)**

101 Suomen perustuslaki **(731/1999)** 17 § 3 momentti

olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia. Viittomakielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus käyttää ja omaksua suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä yhteistyössä huoltajien kanssa. Tavoitteena on myös lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä sekä vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisu- ja viittomavarantoa.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti **vieraskielisten** ja **monikielisten** lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti **kielellisten taitojen ja valmiuksien** kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua suomea/ruotsia toisena kielenä. Suomen/ruotsin kielen omaksumisen lähtökohtana on arkielämän konkreettinen kieli ja sen ilmaisuvaranto. Kielen ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Lapsi saa valmiuksia havaintojen tekemiseen sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen ja itselleen sopivalla tavalla. Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen/ruotsin kieleen vasta tullessaan varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Huoltajien kanssa keskustellaan perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä.

Lapsille järjestetään mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua myös omaa äidinkieltään tai omia äidinkieliään. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Vastuu lasten oman äidinkielen tai omien äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Tarvittaessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa käytetään tulkkia, jolla varmistetaan molemminpuolinen ymmärrys.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaalla kieli- ja kulttuuritietoisien varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä sekä ohjata lapset arvostamaan ja kunnioittamaan eri kieliä, kulttuureja, uskontoja ja katsomuksia. Näin edistetään kulttuurisesti kestävä kehitystä, avarretaan lasten maailmankatsomusta sekä vahvistetaan lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia yhteiskunnan jäsenenä. Varhaiskasvatuksen toimintayksikön **Päiväkodin** johtaja vastaa yksikkönsä kieli- ja kulttuuritietoisesta varhaiskasvatuksesta.

Suomi toisena kielenä (S2) -opetus on osa kieli- ja kulttuuritietoista varhaiskasvatusta. Vantaalla annetaan S2-opetusta niille lapsille, joiden kotona puhuttu kieli (kielet) on muu kuin suomi. Näistä lapsista käytetään Vantaalla käsitettä kaksi- ja monikielinen lapsi. Lastentarhanopettaja **Varhaiskasvatuksen opettaja** vastaa ryhmänsä S2-opetuksen toteuttamisesta, opetuksen suunnittelusta, arvioinnista ja pedagogisesta

dokumentoinnista sekä huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Koko henkilöstö osallistuu kieli- ja kulttuuritietoisien varhaiskasvatuksen sekä S2-opetuksen toteuttamiseen.

Kaikki varhaiskasvatuksen tilanteet ja oppimistuokiot ovat kielen oppimisen tilanteita. Kuvien käyttö oppimisympäristössä auttaa lasta ymmärtämään ja tulemaan ymmärretyksi. Suomenkielisen oppimisympäristön lisäksi lapsi tarvitsee systemaattista, pedagogisesti suunniteltua S2-opetusta. Tavoitteellisella S2-opetuksella varmistetaan, että lapsella on mahdollisuus oppia riittävästi suomen kielen sanoja ja rakenteita. S2-opetuksen tehtävänä varhaiskasvatuksessa on kehittää kokonaisvaltaisesti lapsen suomen kielen taitoa niin, että hän ymmärtää ja tulee ymmärretyksi erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja saa valmiuksia omaksua mahdollisimman ikätasoisien oppimisen kielen. Henkilöstön kieli- ja kulttuuritietoisuutta ja S2-osaamista vahvistetaan koulutuksilla, hyvien käytäntöjen jakamisella ja vertaisoppimisen avulla.

Vantaalla työskentelee varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuurikoordinaattoreita, joiden tehtävänä on konsultoida ja ohjata kunnallisen varhaiskasvatuksen henkilökuntaa kaksi- ja monikielisten lasten asioissa sekä vahvistaa jo olemassa olevaa osaamista. Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa olevien kaksi- ja monikielisten lasten suomen kielen oppimiseen liittyvissä asioissa lastentarhanopettaja varhaiskasvatuksen opettaja on ensisijaisesti yhteydessä kieli- ja kulttuurikoordinaattoriin. Kieli- ja kulttuurikoordinaattorit konsultoivat ja ohjaavat henkilökuntaa myös saamen- ja romanikieltä käyttävien lasten varhaiskasvatuksen järjestämisestä. Viittomakielisten lasten varhaiskasvatuksen järjestämisessä henkilökunta on yhteydessä konsultoivaan erityislastentarhanopettajaan (kelto) konsultoivaan varhaiskasvatuksen erityisopettajaan. Vantaalla kaikkien eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten varhaiskasvatuksen järjestämisen perusajatuksena on inklusio sekä lähipalveluperiaate.

Vantaan varhaiskasvatuksessa on käytössä moniammatillinen Kettu-toimintamalli 5-vuotiaille kaksi- ja monikielisille lapsille. Kettu-toimintamallin avulla pyritään varmistamaan, että vahvempaa kielellistä tukea tarvitsevat lapset löytyvät ennen esiopetusvuoden alkua. Toimintamalli tukee S2- opetuksen toteuttamista varhaiskasvatuksessa. Päiväkodin johtaja vastaa siitä, että Kettu-toimintamallista tiedotetaan perheille.

Kaksi- ja monikielisten lasten huoltajien kanssa on tärkeää keskustella suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteista ja periaatteista sekä suomalaisesta koulutusjärjestelmästä. Toiminnan suunnittelussa huomioidaan erityisesti kaksi- ja monikielisten perheiden mahdollisuudet osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. Lasten omia äidinkieliä arvostetaan ja eri kielet näkyvät ja kuuluvat varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä. Huoltajien kanssa yhdessä laadittavassa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa keskustellaan lapsen äidinkielen kehittymisestä ja sen tukemisesta sekä S2-opetuksesta. Yhteisesti sovitut tavoitteet ja toimintatavat kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan sisältyvään monikielisyyden suunnitelmaan.

Tietoa ja toimintamalleja kieli- ja kulttuuritietoiseen varhaiskasvatukseen on koottu henkilökunnalle laadittuun Vantaan kieli- ja kulttuuritietoisien varhaiskasvatuksen käsikirjaan (2015-).

Kaksikielinen varhaiskasvatus

Kaksikielisen varhaiskasvatuksen järjestäminen perustuu kunnan tai yksityisen toimijan päätökseen. Kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksikautta tarjoamalla lapsille tavanomaista monipuolisempaa

kielikasvatusta. Lapsille tarjotaan tilaisuuksia omaksua kieliä ja käyttää niitä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Samalla luodaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä herättää lasten kielellisen uteliaisuuden ja kokeilunhalun. Myös monenlaiset kulttuurit kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä varhaiskasvatuksessa.

Kaksikielinen varhaiskasvatus jaetaan laajamittaiseen ja suppeampaan. Suppeamman kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieliä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksi- tai monikielisessä ympäristössä.

Laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy varhaiskasvatuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa varhaiskasvatuksessa ja jatkuu perusopetuksen loppuun. Varhaiskasvatuksen kieli, esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Varhaiskasvatus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Toiminnassa pyritään siihen, että kukin henkilöstöön kuuluva käyttää johdonmukaisesti vain yhtä kieltä: joko kielikylpykieltä tai kieltä, jolla varhaiskasvatus on järjestetty. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Tavoitteena on valmius siirtyä kielikylpynä toteutettuun esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.

Muu laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin varhaiskasvatuslaissa säädetyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat kielen kehitykselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan varhaiskasvatuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Varhaiskasvatuksen järjestäjä harkitsee tapauskohtaisesti huoltajan kanssa keskustellen, milloin tällainen järjestely tukee lapsen kehitystä.

Kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta varhaiskasvatuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen henkilöstön mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin henkilöstöön kuuluva jäsen käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsella tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään, suomeksi tai ruotsiksi. Lapsia kannustetaan molempien kielten käyttöön. Tavoitteena on valmius siirtyä joko kaksikieliseen tai suomen-/ruotsinkieliseen esiopetukseen ja perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen varhaiskasvatus

Kielirikasteinen varhaiskasvatus

Kielirikasteisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatusta, jossa alle 25 prosenttia toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin varhaiskasvatuslaissa määritellyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Tavoitteena on kieltenoppimisen tukeminen, lasten motivoiminen ja kielivalintojen monipuolistaminen. Lisäksi tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen esi- ja perusopetukseen tai muulla tavalla varhennettuun kieltenopetukseen.

Kielipesä

Kielipesätoiminnalla tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa toimintaa, jossa vahvistetaan lasten tietämystä omasta kulttuuristaan ja tarjotaan mahdollisuus oppia perheessä tai suvussa puhuttua uhanalaista vähemmistökieltä tai alkuperäiskansan kieltä. Kielipesätoiminnan periaatteet voivat olla kielikylvyn kaltaisia.

Kaksikielinen varhaiskasvatus Vantaalla

Vantaalla järjestetään ruotsinkielistä kielikylpyä, ruotsinkielistä varhaiskasvatusta sekä laajamittaista ja kielirikasteista englanninkielistä varhaiskasvatusta. Esiopetusta järjestetään ruotsin kielikylpyesiopetuksena, englannin kielirikasteisena esiopetuksena sekä laajamittaisena englanninkielisenä esiopetuksena. Lisäksi ruotsinkielisten palveluiden tulosalue järjestää ruotsinkielistä esiopetusta. Esiopetuksesta on mahdollista jatkaa samaa kielipainotusta noudattavaan perusopetukseen.

Opetuslautakunta päättää kaksikielisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämispaikoista ja kielitarjonnasta.

4.7 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa tarkennetaan seuraavia pedagogisen toiminnan tavoitteita ja periaatteita huomioiden lasten ikä ja kehitys sekä eri toimintamuotojen ominaispiirteet. Pedagogisen toiminnan tavoitteita ja sisältöjä eri toimintamuodoissa voidaan täsmentää paikallisissa suunnitelmissa.

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan ja tarkennetaan

- pedagogisen toiminnan suunnittelun ja toteuttamisen periaatteita sekä seurannan ja arvioinnin käytännöt käytäntöjä
- varhaiskasvatuksen pedagogisen dokumentoinnin periaatteita ja käytäntöjä

- monipuolisten työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavia periaatteita
- käytäntöjä, jotka tukevat lasten leikkiä
- oppimisen alueiden tavoitteita ja sisältöjä
- lasten mielenkiinnon kohteiden ja osallisuuden huomioon ottamisen tapoja pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa
- eri kieli- ja kulttuuriryhmien varhaiskasvatuksen toteuttamista
- kaksikielisen varhaiskasvatuksen toteuttamista, mikäli sitä järjestetään
- vieras- ja monikielisten lasten suomen/ruotsin kielen oppimisen tukemista
- perheen kielivalintoihin ja äidinkielen tukemiseen liittyvää yhteistyötä ja käytäntöjä.

5. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen aikana sekä lapsen aloittaessa esiopetuksen.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Kehityksen ja oppimisen tuki on osa laadukasta varhaiskasvatuksen toimintaa ja kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan lapsen tuen tarve ja järjestetään tarkoituksenmukaista tukea tarpeen ilmettyä, tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä¹⁰². Riittävän aikaisella ja oikein kohdennetulla tuella voidaan edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla voidaan ehkäistä lapsen ongelmien syntymistä, kasvamista ja monimuotoistumista. Varhaiskasvatusta toteutetaan inklusion periaatteiden mukaisesti.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet. Kehityksen ja oppimisen tuki rakentuu lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä. Kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä.

¹⁰² Varhaiskasvatuslaki 2 a § 7. kohta 7 §

Lapsen tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa, ja toteuttamisessa ja arvioinnissa yhteistyö lapsen, huoltajan, varhaiskasvatuksen opettajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan lastentarhanopettajan, erityislasterhanopettajan sekä varhaiskasvatuksen muun henkilöstön kanssa on tärkeää. Tuen tarpeen havainnointi ja tuen antaminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnsä ja vastuidensa mukaan. Varhaiskasvatuksen erityisopettajien osaamista hyödynnetään tuen tarpeessa olevien lasten erityisopetus- ja kasvatustehtävissä sekä muun henkilöstön konsultoinnissa ja ohjauksessa¹⁰³. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijat henkilöstö osallistuvat tarpeen mukaan lapsen tuen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.¹⁰⁴ Varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä heidän tulee osallistua arvioinnin tekemiseen, jos tuen tarpeen arviointi edellyttää sitä¹⁰⁵.

Lapsen tarvitsema tuki kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Siihen kirjataan lapsen kehityksen ja oppimisen tukeen liittyvät vastuut ja työnjako, tukitoimenpiteet sekä niiden toteuttamistapa ja arviointi¹⁰⁶.

Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Tuki annetaan ensisijaisesti erilaisin joustavin järjestelyin lapsen omassa päiväkotitai perhepäivähoitoryhmässä. Lapsiryhmän kokoa arvioitaessa huomioidaan tukea tarvitsevien lasten etu ja tuen tarve ja se, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa¹⁰⁷.

Varhaiskasvatuksessa voi olla lapsitai ryhmäkohtaisia avustajia, joiden tehtävänä on tukea lasta tai lapsia ryhmässä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa toimintaan. Lapsen edun vaatiessa tukea voidaan järjestää myös osittain tai kokonaan erityisryhmässä¹⁰⁸.

Tukea voidaan antaa myös avoimessa muussa varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muussa varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää erityislasterhanopettajan konsultaatiota lapsen tuen järjestämisessä¹⁰⁹. Yhteistyössä huoltajien kanssa voidaan myös sopia, että lapsi siirtyy päiväkotiin säännölliseen varhaiskasvatukseen saadakseen tarvitsemaansa tukea.

103 Varhaiskasvatuslaki 30 § ja HE 40/2018 vp, s.103

104 Varhaiskasvatuslaki 7 §

105 Varhaiskasvatuslaki 23 §

106 Varhaiskasvatuslaki 7 a § 23 §

107 Varhaiskasvatuslaki 3 § 2 mom. (698/1982) Varhaiskasvatuslaki 34 ja 35 § ja HE 40/2018 vp, s.105-106

108 Varhaiskasvatuslaki 3 § 2 mom. (698/1982) Varhaiskasvatuslaki 34 ja 35 §

109 Varhaiskasvatuslaki 4 a §

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaan varhaiskasvatuksessa lapsen tukeminen jaotellaan kehityksen ja oppimisen yleiseksi, tehostetuksi ja erityiseksi tueksi. Tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeellista. Kolmiportaisen tuen tavoitteena on vahvistaa lapsen oikeutta saada tukea riittävän varhain, oikea-aikaisesti ja joustavasti. Tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan ja vähäisestä vahvempaan. Annettava tuki riippuu lapsen tuen tarpeiden laadusta ja laajuudesta. Lapsen kasvatusta, opetusta ja hoitoa sekä tarvittavat pedagogiset tukitoimet ja mahdolliset rakenteelliset tukitoimet järjestetään mahdollisimman pitkälle lapsen lähipäiväkodissä lapselle tutussa varhaiskasvatusympäristössä, jos se vain on mahdollista.

Kehityksen ja oppimisen tuen lähtökohtana on lapsen tarvitseman tuen liittäminen lapsiryhmän toimintaan siten, että tukea tarvitsevan lapsen osallisuus mahdollistetaan eri tilanteissa. Tukea tarvitsevien lasten kohdalla kasvattajan tärkeänä tehtävänä on vahvistaa lasten keskinäistä vuorovaikutusta, jotta lapsi voi mahdollisuuksiensa mukaan osallistua toimintaan ja kokea itsensä tasavertaiseksi muiden lasten kanssa. Tämä toteutuu muodostamalla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia pienryhmiä, joiden avulla voidaan tukea lapsen tasavertaisuuden kokemusta ja vuorovaikutusta.

Tukea tarvitseville lapsille on keskeistä löytää oppimisen polku, jossa turvataan lasten suotuisa kehitys, oppiminen sekä tukitoimien jatkuvuus varhaiskasvatuksessa sekä siirryttäessä esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.

Vantaan varhaiskasvatuksessa on laadittu Kehityksen ja oppimisen tuen linjaukset, jossa on kuvattu kehityksen ja oppimisen tukeen liittyvät rakenteet, prosessit ja vastuut tarkemmin. Linjaukset löytyvät Vantaan nettisivuilta ja henkilöstön intranetistä Avaimesta Varhaiskasvatuksen intranetistä.

5.2 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa¹¹⁰. Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu erityisesti, kun lapsella on tuen tarvetta. Lapsi voi saada tukea myös muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kautta, kuten lastenneuvolasta, kasvatusta- ja perheneuvolasta tai vammaispalveluista. On tärkeää, että paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä.¹¹¹

¹¹⁰ Varhaiskasvatuslaki 3 § 2 a § 1 momentti kohdat 1 ja 10

¹¹¹ Varhaiskasvatuslaki 7 § ja HE 40/2018 vp, s. 87-88

Huoltajan kanssa keskustellaan tuen saamisen mahdollisuudesta ja tuen keskeisistä periaatteista. Hänen kanssaan sovitaan lapselle annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla.

Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta¹¹². Lapsen tuen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön. Varhaiskasvatuksessa lapsi saa tarvitsemaansa kehityksen ja oppimisen tukea etunsa mukaisesti, vaikka huoltajat eivät sitoutuisikaan yhteistyöhön.¹¹³

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Yhteistyökäytännöt ja periaatteet tulee sopia lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvolan ja muiden sosiaalitoimen palvelujen kanssa niitä tilanteita varten, joissa neuvotellaan lapsen asioista tai edellytetään viranomaisten puuttumista¹¹⁴. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tietojen vaihtoa tietojen antoa ja salassapitoa koskevia säännöksiä¹¹⁵.

Varhaiskasvatusta järjestetään myös erikoissairaanhoidon piirissä. Varhaiskasvatuspalvelujen ja sairaalan tai muun laitoksen keskinäisellä yhteistyöllä varmistetaan varhaiskasvatuksen jatkuvuus lapsen kunnon ja jaksamisen mukaisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsen turvallisten ihmissuhteiden säilymiseen.

Vaikeasti vammaiset ja sairaat lapset voivat tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta¹¹⁶. Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä seikoista. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvistä päätöksistä ja toteuttamisen vaihtoehtoista määrätään Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa¹¹⁷.

112 ~~Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 11, 14-17 §~~

113 Varhaiskasvatuslaki 3, 4, 40 ja 41 §

114 Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lasten päivähoitosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (341/2014) 11 e §, perustelut s. 22-23

115 ~~Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 11, 14-17 §~~ Varhaiskasvatuslaki 40 - 42 §

116 Perusopetuslaki (628/1998) 25 § 2 momentti

117 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, luku 5.5 Erityinen tuki

Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana Vantaan varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen henkilöstön on tunnettava eri yhteistyökumppaneiden työnjako ja osattava ohjata lapsi ja perhe tarkoituksenmukaisten palvelujen piiriin. Lapsen tuen tarpeen kartoitusta tehdään yhdessä varhaiskasvatuksen konsultoivan erityisopettajan kanssa, ja tarvittaessa konsultoidaan eri asiantuntijoita.

Lapsen tuen tarpeen arvioinnin osalta tehdään yhteistyötä lastenneuvolan, kunnallisten tutkivien ja kuntouttavien tahojen sekä erikoissairaanhoidon kanssa. Varhaiskasvatuksen kuvauksen avulla siirretään tietoa lapsen tuen tarpeesta huoltajien suostumuksella. Lisäksi monialaista yhteistyötä tehdään säännöllisesti lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyen.

Varhaiskasvatuksella on selkeä toimintamalli ja rakenteet yhteistyön toteuttamiseksi lastensuojelun ja sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden, kuten perhesosiaalityön kanssa. Lastensuojelun ja sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden kanssa tehtävän yhteistyön toimintamalli ja ohjeistus käydään vuosittain läpi varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä.

Perheneuvola tarjoaa moniammatillista asiantuntija-apua lasten psyykkiseen kehitykseen ja perheiden hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Lasten huoltajat voivat hakeutua perheneuvolaan lapsen kasvua ja kehitystä koskevien kysymysten vuoksi sekä perheen tuen tarpeen selvittämiseksi esimerkiksi haastavassa elämäntilanteessa.

Vammaispalveluiden kanssa tehdään yhteistyötä erityisesti silloin, kun lapselle on suositeltu kuntouttavaa varhaiskasvatusta osana erityishuolto-ohjelmaa. Pidennetyn oppivelvollisuuden osalta yhteistyötä tehdään perusopetuksen kanssa.

Tarkemmat tiedot yhteistyökäytännöistä on koottu varhaiskasvatuksen henkilöstön työn tueksi Varhaiskasvatuksen intranettiin.

5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvä perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennalta pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtapoilla. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia.

Lapsen tuen tarve voi olla lyhytaikaista ja vähäistä. Silloin voi riittää yksittäinen tuen muoto tai järjestelyt, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman nopeasti ja varhaisessa vaiheessa. Osa lapsista tarvitsee enemmän ja säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tuen muotoja toisiaan täydentävinä.

Varhaiskasvatuksessa lapselle voidaan antaa tukea monin tavoin. Varhaiskasvatuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tuki voi sisältää

pedagogisia, rakenteellisia ja hyvinvointia tukevia muita järjestelyjä. Pedagogisia järjestelyjä ovat esimerkiksi erityislastentarhanopettajan **varhaiskasvatuksen erityisopettajan**¹¹⁸ konsultoiva tai jaksottainen tuki, lapsikohtainen ohjaaminen, tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä erityisten apuvälineiden sekä tieto- ja viestintäteknologian käyttö. Lapsen tukeen voi myös kuulua viittomien ja kuvien käyttö tai muu kielen ja kommunikoinnin tukeminen. **Rakenteellisia järjestelyjä** ovat muun muassa ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoittamiseen tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut. **Hyvinvointia tukevia muita järjestelyjä** ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio.

Kun tuen tarve johtuu lapsen vaikeasta vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyästä tai sosioemotionaaliseen kehitykseen liittyvästä tuen tarpeesta, tarvitsee lapsi yleensä kokoaikaista, jatkuvaa ja yksilöllistä tukea. Tällöin lapsella on usealla kehityksen osa-alueella haasteita tai jollakin alueella erittäin suuri tuen tarve. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki vertaisryhmässä edellyttää suunnitelmallisuutta, erityisosaamista sekä mahdollisesti erilaisia järjestelyjä tai apuvälineitä. Lapsi tarvitsee apua ryhmässä toimimiseen, toiminnallista eriyttämistä sekä aikaa perustaitojen harjoitteluun. Tällöin tuki voi edellyttää henkilöstön erityispedagogisen tai sairaanhoidollisen osaamisen vahvistamista tai monialaista yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa.

Kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen edellyttää jatkuvaa havainnointia, dokumentointia ja arviointia lapsen tuen tarpeista ja toimenpiteiden vaikutuksista ja riittävydestä. Ensimmäiseksi tarkastellaan käytössä olevia toimintatapoja ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Arvioinnin ja sen pohjalta tapahtuvan tuen suunnittelun on hyvä perustua riittävän monialaiseen asiantuntemukseen.

Tuen toteuttaminen Vantaan varhaiskasvatuksessa

Tuen tarpeen arviointi

Vantaalla toimintatapojen, opetusjärjestelyiden ja oppimisympäristöjen arviointiin **ja kehittämiseen** käytetään Kehityksen ja oppimisen tuen valikkoa. Se auttaa kasvattajatiimiä kehittämään työkäytäntöjään vastaamaan lasten yksilöllisiin tarpeisiin **ryhmässä**. Valikko toimii pedagogisena työvälineenä lasten tarvitseman tuen ja opetuksen suunnittelussa ja arvioinnissa. Se haastaa kasvattajatiimit arvioimaan toimintaansa, tunnistamaan muutoksen tarpeita ja etsimään kehittämisen tapoja. Valikon avulla kasvattajatiimi käy keskustelua tuen tarjoamisesta lapsille mahdollisimman varhain ja ennaltaehkäisevästi. Valikkoa hyödynnetään lapsiryhmän toimintasuunnitelman laadinnassa, arvioinnissa ja kehittämisessä.

Lapsen tuen tarpeen arvioinnissa, suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään huoltajien näkemystä, lapsesta tehtyjä havaintoja, lapselle tehtyjen terveystarkastusten ja muiden arviointien tuloksia, aiemmin laadittua lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä erityislastentarhanopettajan **varhaiskasvatuksen**

118 Varhaiskasvatuslaki 4 a § 30 §

erityisopettajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden asiantuntemusta osaamista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan ja täydennetään tarpeen mukaan.

Tuen toteuttamisen lähtökohtia

Vantaalla lapsen tarvitsema tuki pyritään järjestämään inklusiivisesti hänen omassa varhaiskasvatuspaikassaan. Lapsen tukemiseen osallistuu koko kasvattajatiimi, lastentarhanopettajan tai erityislastentarhanopettajan varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen erityisopettajan pedagogisella ohjauksella. Päiväkodin johtajan tehtävänä on varmistaa, että lapsi saa tarvitsemansa tuen ja tuki kohdentuu oikein. Konsultoiva erityislastentarhanopettaja Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja ohjaa ja konsultoi valmentavalla työtavalla henkilöstöä lapsiryhmän toimintaan ja tuen järjestämiseen liittyvissä kysymyksissä.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin tulee inklusion periaatteen mukaisesti edistää kaikkien lasten kehitystä ja oppimista. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille ja yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista. Työtapojen valinnassa otetaan huomioon lasten väliset yksilölliset ja kehitykselliset erot. Leikkiä, taidetta, liikuntaa, toiminnallisuutta sekä tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia hyödynnetään kehityksen ja oppimisen tuen järjestämisessä. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista. Rohkaiseva ohjaus vahvistaa lapsen luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa.

Erityistä huomiota kiinnitetään ystävyys- ja vertaissuhteiden luomiseen. Lapset tarvitsevat hyväksytyksi tulemisen kokemuksia omassa yhteisössään. Vuorovaikutus- ja tunnetaitoja harjoitellaan yhdessä aikuisten ja toisten lasten kanssa. Keskeistä on yhteisöllisyyden, kuulumisuuden tunteen ja osallisuuden vahvistaminen. Hyvä vertaisryhmä vaikuttaa positiivisesti lapsen kehitykseen. Lapsiryhmän toimintakulttuurissa lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaaminen ja yhteisöllisyys sovitetaan yhteen. Vertaisryhmässä lapsella on mahdollisuus solmia ystävyys-suhteita ja kuulua joukkoon. Vertaisryhmä kehittää myös monipuolisesti sosiaalisia ja tiedollisia taitoja. Aikuisen tehtävä on auttaa lasta kestämään erilaiset tunnetilat ja auttaa niiden yli.

Varhaiskasvatusryhmässä voidaan toteuttaa lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan pedagogisia järjestelyjä eli pedagogisia tukitoimia. Pedagogisia tukitoimia ovat mm. pedagogisesti tarkoituksenmukainen pienryhmätoiminta, ennakointi, toiminnan strukturointi, puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointikeinot sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajan suunnitelmallinen konsultoiva tuki ryhmän henkilökunnalle. Pedagogiset tukitoimet suunnitellaan yhdessä ryhmän henkilöstön, huoltajien ja mahdollisten sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa, ja niitä tarkennetaan tarpeen mukaan. Pedagogisia tukitoimia suunniteltaessa ja arvioitaessa voidaan hyödyntää Kehityksen ja oppimisen tuen valikkoa. Pedagogiset tukitoimet aloitetaan heti lapsen niitä tarvitessa, ja ne kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Pedagogisten tukitoimien lisäksi Vantaan kunnallisessa varhaiskasvatuksessa on käytössä erilaisia rakenteellisia järjestelyjä eli rakenteellisia tukitoimia. Näitä ovat muun muassa resurssierityislastentarhanopettajan varhaiskasvatuksen resurssierityisopettajan, taidepedagogin, kasvun- ja oppimisen kehityksen ja oppimisen tuen lastenhoitajan tai avustajan sijoittaminen lapsiryhmään. Tämän lisäksi on käytössä integroidun, pienennetyn ja erityisryhmän palveluita sekä tulkittamis- ja kuljetuspalveluita.

Tuen aloittaminen, järjestäminen ja lapsen tarvitsemat rakenteelliset tukitoimet **Esitykset rakenteellisten tukitoimien järjestämisestä** käsitellään Alueellisessa kasvun **kehityksen** ja oppimisen tuen (AKOT) -työryhmässä. Päiväkodin johtaja toimittaa tukitoimiesityksen liitteineen (**lastentarhanopettajan varhaiskasvatuksen opettajan** tekemä Varhaiskasvatuksen kuvaus lapsesta tai esiopetuksessa järjestettävää tukea varten pedagoginen arvio tai selvitys) toimintayksikön **konsultoivalle erityislastentarhanopettajalle varhaiskasvatuksen konsultoivalle erityisopettajalle**. **Konsultoiva erityislastentarhanopettaja Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja** toimii AKOT -työryhmässä asian esittelijänä ja tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikkö toimii päätöksentekijänä.

Ryhmän **lastentarhanopettaja varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja** tiedottaa huoltajia tuen alkamisesta, **rakenteellisten tukitoimien** järjestämisestä ja lapsen saamista tukitoimista. Lapsen saama tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan mahdollisimman pian yhteistyössä huoltajien kanssa.

Kehitystä ja oppimista tukevat erityiset apuvälineet

Lapsen tarvitsemat sairaanhoidolliset ja kuntouttavat apuvälineet tulevat perheelle erikoissairaanhoidosta. Kunnallisissa päiväkodeissa tilanteissa, joissa lapsi tarvitsee omien erityistarpeidensa vuoksi pedagogista apuvälinettä oppimisensa tueksi, päiväkodin johtaja laatii yhteistyössä konsultoivan **erityislastentarhanopettajan varhaiskasvatuksen erityisopettajan** kanssa vapaamuotoisen hakemuksen varhaiskasvatuspäällikölle. Hakemukseen liitetään asiantuntijalausunto apuvälineen tarpeesta. Päätöksen apuvälineen hankinnasta tekee varhaiskasvatuksen johtaja. Pienemmät hankinnat tehdään päiväkodin määrärahoista. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti ja niiden käyttö ja hyödyllisyys arvioidaan lapsen pedagogisissa asiakirjoissa.

Tuen tasot Vantaan varhaiskasvatuksessa

Yleinen tuki

Jokaisella vantaalaisella lapsella on oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, jossa huomioidaan lasten erilaiset oppimistavat ja työskentelyrytmit. Huoltajien tai kasvattajatiimin havaitsemiin lapsen kehityksen ja oppimisen tuen tarpeisiin reagoidaan heti **suunnittelemalla ja ottamalla käyttöön tarvittavat pedagogiset tukitoimet varhaiskasvatusympäristössä**. Yleisen tuen vaiheen tukitoimina painottuvat muun muassa pedagogisesti tarkoituksenmukainen pienryhmätoiminta, ennakointi, toiminnan strukturointi, lapsen ohjaus, puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointikeinot. Myös muut tukitoimet ovat mahdollisia.

Kasvattajatiimi käyttää Kehityksen ja oppimisen tuen valikkoa päivittäisen toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. **Yleinen tuki alkaa, kun lapsen tuen tarpeesta ja pedagogisista tukitoimista keskustellaan huoltajien kanssa, ja ne kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan**. Yleisen tuen antamisesta ja toteutuksesta sovitaan yhdessä huoltajien kanssa. Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa **konsultoiva erityislastentarhanopettaja konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja** konsultoi ja ohjaa kasvattajatiimiä yleisen tuen vaiheessa. Hän tukee kasvattajatiimiä löytämään ja toteuttamaan kullekin lapselle sopivia pedagogisia menetelmiä ja **käyttämään sopivia** välineitä. **Lisäksi pedagogisten tukitoimien suunnittelun tukena voidaan hyödyntää sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden ohjausta ja konsultaatiota**. Lapsen tuen tarpeet sekä yleisen tuen aikana käytettävät tukitoimet kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Tehostettu tuki

Lapsella on oikeus saada tehostettua tukea, jos häntä ei voida riittävästi tukea yleisellä tuella. Tehostettu

tuki on säännöllistä ja siinä hyödynnetään samanaikaisesti eri tukimuotoja. Tehostetun tuen tavoitteena on mahdollistaa säännöllisen tuen tarpeessa olevan lapsen täysipainoinen osallistuminen varhaiskasvatukseen. Lapsen tehostetun tuen tarve arvioidaan yhteistyössä huoltajan kanssa. Lastentarhanopettajan Varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla on käynnistää prosessi tehostetun tuen järjestämiseksi. Konsultoiva erityislastentarhanopettaja Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja ohjaa ja konsultoi tehostetun tuen aloittamista.

Tehostetun tuen pedagogiset tukitoimet otetaan käyttöön heti, kun tuen tarve ilmenee. Mahdolliset rakenteelliset tukitoimet otetaan käyttöön tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikön päätöksen mukaisesti. Lapsen tuen tarpeet sekä tehostetun tuen aikana käytettävät pedagogiset ja rakenteelliset tukitoimet sekä yhteistyö tuen kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Tehostetun tuen tarvetta ja rakenteellisia tukitoimia tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti toimintavuoden aikana. Mikäli todetaan, että tuen tarvetta ei enää ole tai tukea on perusteltua muuttaa, viedään muutos tiedoksi AKOT-työryhmään. Lapsiryhmän lastentarhanopettaja Varhaiskasvatuksen opettaja tai erityisopettaja vastaa siitä, että tieto siirtyy konsultoivalle erityislastentarhanopettajalle varhaiskasvatuksen konsultoivalle erityisopettajalle, joka vie asian edelleen tiedoksi AKOT-työryhmälle. Tällöin lapsi siirtyy takaisin yleiseen tukeen.

Erityinen tuki

Erityisen tuen päätökset koskevat pääsääntöisesti pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen saaneita lapsia. Erityisen tuen päätöksenteossa huomioidaan sekä lapsen yksilöllisen ja intensiivisen tuen tarve, erityisen tuen jatkumon mahdollisuus perusopetukseen siirtyessä sekä erityisen tuen lakisääteisten palveluiden tarve. Pidennetyn oppivelvollisuuden tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon huoltajien, lasta tutkivien ja kuntouttavien tahojen sekä lapsiryhmän lastentarhanopettajan tai erityislastentarhanopettajan varhaiskasvatuksen opettajan tai erityisopettajan näkemys lapsesta ja hänen tuen tarpeistaan. Pidennetyn oppivelvollisuuden valmistelu ja päätöksenteko perustuu asiantuntijalausuntoon kirjattuun suositukseen. Vantaalla päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta valmistellaan perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteistyönä, sillä huoltajan kuulemiseen perustuvan päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta tekee perusopetuksen aluepäällikkö. Pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen myötä valmistellaan erityisen tuen päätös, ja tämän päätöksen tekee tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikkö. Erityisen tuen tehtävänä on tarjota yksilöllisesti suunniteltua ja toteutettua kehityksen ja oppimisen tukea. Vantaalla päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta valmistellaan perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteistyönä. Perusopetuksen aluekoordinaattori ja konsultoiva erityislastentarhanopettaja (vastuukelto) valmistelevat pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen. Päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta tekee perusopetuksen aluepäällikkö. Erityisen tuen päätöksen tekee tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikkö. Erityistä tukea tarjotaan pääsääntöisesti kunnallisessa varhaiskasvatuksessa.

Prosessikuvaus pidennetyn oppivelvollisuuden ja erityisen tuen päätöksenteosta löytyy henkilöstön intranetistä Avaimesta Varhaiskasvatuksen intranetista. Enemmän tietoa erityisestä tuesta ja pidennetystä oppivelvollisuudesta löytyy Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmasta.

5.4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen tarvitsema tuki, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Sen laadinnasta ja arvioinnista vastaa **varhaiskasvatuksen opettaja** ~~lastentarhanopettaja~~ ja/tai **varhaiskasvatuksen erityisopettaja** ~~erityislasterhanopettaja~~ yhteistyössä muun henkilöstön ja lapsen huoltajan kanssa. Huoltajan ja lapsen osallisuutta suunnitelman laatimisessa ja arvioinnissa tuetaan. Lapsen mielipide selvitetään ja huomioidaan suunnitelmaa laadittaessa ja sitä arvioitaessa (luku 1.3).

Tuen toteutumista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa. Annetun tuen vaikuttavuutta tulee arvioida säännöllisesti, ja suunnitelmaa tulee muuttaa tarpeen mukaan. Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen tulee kirjata ja tavoitteita muuttaa uutta tarvetta vastaavaksi. Suunnitelmasta tulee ilmetä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet. Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen. Esiopetukseen osallistuvan lapsen kasvun ja oppimisen tuesta määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Kun lapsi saa kehitykseensä ja oppimiseensa tukea, hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa tulee kirjata luvussa 1.3 kuvatun lisäksi seuraavat asiat:

Pedagogiset ja rakenteelliset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- henkilöstön mitoittamiseen ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut esimerkiksi, toiminnan eriyttäminen, lapsikohtainen ohjaaminen, pienryhmätoiminta tai viittomien ja kuvien käyttö
- tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut
- erityisasiantuntijoiden, kuten ~~erityislasterhanopettajan~~ **varhaiskasvatuksen erityisopettajan** palvelujen käyttö
- sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio
- mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut

Tuen seuranta ja arviointi

- tavoitteiden toteutumisen seuranta
- tukitoimien vaikutusten arviointi sekä arviointiajankohdat.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana Vantaalla

Yleinen tuki

Yleisen tuen muodoista sovitaan yhteistyössä huoltajien ja kasvatushenkilöstön sekä tarvittaessa konsultoivan erityislastentarhanopettajan, varhaiskasvatuksen konsultoivan erityisopettajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Sovitut yleisen tuen muodot kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Tehostetun tuen suunnitelma

Vantaalla varhaiskasvatukseen osallistuville lapsille laaditaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, joka sisältää tarvittaessa tehostetun tuen suunnitelman. Asiantuntijalausuntoja hyödynnetään huoltajan luvalla. Yhdessä lapsen huoltajien kanssa sovitaan niistä pedagogisista ratkaisuista, joilla lasta tuetaan.

Päiväkodin johtaja vastaa siitä, että tehostetun tuen suunnitelma laaditaan lapsesta, jolla on tehostetun tuen tarve. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ja sen sisältävän tehostetun tuen suunnitelman laatii lapsiryhmän lastentarhanopettaja tai erityislastentarhanopettaja, varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhteistyössä huoltajien kanssa. Suunnitelman laadinnassa käytetään konsultoivan erityislastentarhanopettajan tai erityislastentarhanopettajan, varhaiskasvatuksen konsultoivan erityisopettajan tai varhaiskasvatuksen resurssi erityisopettajan asiantuntijuutta. Laadintaan voi osallistua myös muita asiantuntijoita.

Tehostetun tuen suunnitelma tulee laatia viipymättä tehostetun tuen myöntämisen jälkeen. Lapsen tehostetun suunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti. Tehostettua tukea saavien lasten suunnitelma tulee arvioida vähintään kaksi kertaa toimintavuoden aikana tai aina kun siihen on lapsen tuen tarpeista johtuva syy. Arviointi tehdään yhteistyössä huoltajien kanssa.

Erityisen tuen suunnitelma

Lapsen tarvitsema erityinen tuki toteutuu Vantaalla esiopetusvuoden aikana. Esiopetukseen osallistuvalla lapsella laaditaan Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma, joka sisältää tarvittaessa Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS).

Lisää tietoa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta löytyy luvusta 1.3.

Tietojen siirto siirtymävaiheissa

Kehityksen ja oppimisen tukea tarvitsevan lapsen siirtyessä ryhmästä, toimintayksiköstä tai kunnasta toiseen huolehditaan riittävästä tiedonsiirrosta. Lastentarhanopettaja, lapsiryhmän varhaiskasvatuksen opettaja tai erityisopettaja vastaa tietojen siirtämisestä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja siihen liittyvä tehostetun tuen suunnitelma siirretään uuteen toimintayksikköön Vantaalla. Toiseen kuntaan suunnitelmat siirretään huoltajien luvalla. Tarvittaessa voidaan järjestää myös tiedonsiirtokeskustelu. Lisää tietoa kaikkia lapsia koskevasta tietojen siirrosta löytyy luvusta 2.3.

5.5 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan kehityksen ja oppimisen tuen järjestämisen käytännöt eri toimintamuodoissa varhaiskasvatuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan

- kehityksen ja oppimisen tuen järjestämistä ohjaavat paikalliset periaatteet ja käytännöt
- lapsen tuen tarpeen arviointiin liittyvät käytännöt ja vastuut
- tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa: pedagogiset, rakenteelliset ja hyvinvointia tukevat järjestelyt
- lapsen varhaiskasvatussuunnitelman täydentäminen tuen näkökulmasta rakenne luvun 5.4 mukaisesti. Suunnitelman laatimiseen ja arviointiin liittyvät paikalliset vastuut ja käytännöt.
- lasten ja huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön käytännöt tuen aikana
- monialainen yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt varhaiskasvatuksen aikana ja siirryttäessä esiopetukseen

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa määritellään tulkitsemis- ja avustamispalveluihin sekä apuvälineisiin liittyvät hallinnolliset käytänteet varhaiskasvatuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laissa, sopimuksissa ja näissä perusteissa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Nämä tavoitteet ja toimintaperiaatteet koskevat myös vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi tarjota varhaiskasvatuspalvelua, joka perustuu vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi Steiner-, Montessori-, Freinet- ja Reggio Emilia -pedagogiikat tai tiettyyn katsomukseen perustuva varhaiskasvatuspalvelu.

Huoltajan valitessa lapselleen vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvan varhaiskasvatuspalvelun, tulee huolehtia siitä, että huoltaja saa riittävästi tietoa toiminnan erityistavoitteista ja arvoista.

Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus Vantaalla

Vantaalla järjestetään ~~steiner- ja montessoripedagogiikkaan perustuvaa~~ vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan perustuvaa varhaiskasvatusta yksityisten palveluntuottajien toimesta. Näissä pedagogisissa suuntauksissa on Vantaalla jatkumo esiopetukseen ja perusopetukseen. Yksityisten palveluntuottajien edellytetään noudattavan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaa. Näiden perusteasiakirjojen lisäksi he noudattavat omia varhaiskasvatussuunnitelmiaan, joissa on kuvattu pedagogiikkaan liittyvät erityispiirteet tarkemmin. Opetuslautakunta päättää vaihtoehtoisen pedagogiikan järjestämisestä Vantaalla.

6.1 Paikallisesti päätettävät asiat

Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma voi olla omaleimainen, mutta se ei voi olla ristiriidassa varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kanssa.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää ja kuvaa suunnitelmassa sen lisäksi, mitä perusteasiakirjassa aiemmin määrätään,

- mitkä ovat vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen liittyvät varhaiskasvatuksen arvoperustaa, pedagogisia periaatteita ja ratkaisuja täydentävät näkökulmat
- miten nämä näkökulmat tulevat esille varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, työtavoissa ja pedagogisessa toiminnassa.

7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.¹¹⁹ Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla ~~oma-~~aloitteista, suunnitelmallista ja säännöllistä. **Systemaattinen arviointi edellyttää järjestäjältä toimivaa arviointijärjestelmää.** Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa.

7.1 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoitus on varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen¹²⁰. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lasten varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää. Varhaiskasvatuksen toimintaa arvioidaan ja kehitetään kansallisen tason sekä järjestäjä-, yksikkö- ja yksilötason näkökulmista.

Kansallisen tason arvioinnin tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä arviointia ja laadunhallintaa koskevissa asioissa¹²¹. Kansallisen tason arvioinnit palvelevat varhaiskasvatuksen kehittämistä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti¹²². Arviointitietoja voidaan hyödyntää myös kansainvälisissä vertailuissa. ~~Ulkopuolista arviointia voidaan järjestää myös muiden tahojen suorittamana tai kansainvälisenä arviointina.~~¹²³

119 Varhaiskasvatuslaki ~~9 b §~~ **24 §**

120 Varhaiskasvatuslaki ~~9 b §~~ **24 §**

121 Varhaiskasvatuslaki ~~9 b §~~ Laki kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta 1 § (1295/2013)

122 **Laki kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta (1295/2013) 1 § ja Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset, Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisu 24:2018**

123 Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi — siihen liittyviksi laeiksi (341/2014) ~~9 b §~~, perustelut s. 21–22

Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi säännöllisesti varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden toteutumista eri toimintamuodoissa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää järjestäjä- ja yksikötason arvioinnissa käytettävistä menettelytavoista. On tärkeää, että paikallisilla päättäjillä, huoltajilla sekä varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ajantasaista tietoa varhaiskasvatuksen toteutumisesta ja sen laadusta. Keskeiset arviointitulokset tulee julkistaa¹²⁴. Järjestäjä- ja yksikötason arviointi on keskeinen osa varhaiskasvatuksen johtamista ja kehittämistä paikallisesti. Lapsille ja heidän huoltajilleen on järjestettävä mahdollisuus säännöllisesti osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin¹²⁵.

Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Arvioinnin kohteena voi olla muun muassa henkilöstön vuorovaikutus lasten kanssa, ryhmässä vallitseva ilmapiiri, pedagogiset työtavat, toiminnan sisältö tai oppimisympäristöt.

Yksilötason arviointi perustuu varhaiskasvatukseen ja tarkoittaa lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arviointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisesta on tärkeää arvioida aina ennen sen päivittämistä tai uuden laatimista. Arvioinnin yhteydessä lapsi, huoltaja ja henkilöstö pohtivat omalta osaltaan, miten yhdessä kirjatut toiminnan tavoitteet ja sopimukset on huomioitu ja miten ne ovat toteutuneet varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi on myös osa lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin tukea. Tätä arviointitehtävää kuvataan tarkemmin luvuissa 1 ja 5.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, kunkin luvun lopussa, ovat paikallisesti päätettävät asiat ohjaavat paikallisen suunnitelman laatimisessa sekä sen arvioinnin suunnittelussa ja toteuttamisessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä tarkistaa varhaiskasvatussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta. Lisäksi paikalliset tarpeet ja kehittämistyön tulokset ohjaavat arviointia.

Toiminnan arviointi ja kehittäminen Vantaan varhaiskasvatuksessa

Vantaan varhaiskasvatusta arvioidaan ja kehitetään varhaiskasvatuksen valmistelevan arviointimallin mukaisesti. Arviointimalli kokoaa vantaalaista varhaiskasvatuksen arviointia yhteen sekä tekee näkyväksi arvioinnin eri tasoja. Lisäksi arviointimallissa huomioidaan kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen Karvin Varhaiskasvatuksen arvioinnin perusteet ja suositukset (2018) sekä asiakirjan sisältämät laadun indikaattorit. Arviointimalli muuttuu ajassa erilaisten ilmiöiden ja arviointitarpeiden sekä valtakunnallisen ohjauksen vaikutuksesta.

124 Varhaiskasvatustilanne 9 b § 24 §

125 Varhaiskasvatustilanne 7 b § 20 §

Vantaalaisissa varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä kehitetään jatkuvasti toimintatapoja, sisältöjä ja rakenteita lasten tarpeita vastaaviksi. Pedagoginen dokumentointi sekä lasten havainnointi ja havaintojen pohjalta tapahtuva arviointi ja suunnittelu varmistavat lapsilähtöisen toiminnan.

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan kunnallisessa varhaiskasvatuksessa yksikön ja ryhmän toimintasuunnitelmien avulla. Varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee toimintavuoden alussa sekä yksikön että ryhmien toimintasuunnitelmat, joiden toteutumista arvioidaan vähintään kaksi kertaa vuodessa. Päiväkodin johtaja varmistaa, että yksiköllä on selkeät tavoitteet ja yhteisesti sovitut toimintatavat ja että toimintaa arvioidaan sovitusti (lause siirretty). Varhaiskasvatuspäällikkö arvioi vuosittain toimintayksikön toimintasuunnitelman yhdessä päiväkodin johtajan kanssa.

Yksityisessä varhaiskasvatuksessa päiväkodin johtaja varmistaa, että yksiköllä on selkeät tavoitteet ja että toimintaa arvioidaan säännöllisesti. Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan toimintasuunnitelman, ja yksiköissä tehtävien ohjaus- ja valvontakäyntien kautta sekä yksityisen varhaiskasvatuksen verkostotapaamisten avulla (lause siirretty). Yksityisestä varhaiskasvatuksesta vastaava varhaiskasvatuspäällikkö arvioi vuosittain toimintayksikön toimintasuunnitelman yhdessä päiväkodin johtajan tai ryhmäperhepäiväkodin vastuuhenkilön kanssa.

Toimintayksikön ja lapsiryhmän toimintasuunnitelmalomakkeita arvioidaan ja kehitetään kaupunkitasoisesti tarpeen mukaan. Yksityisessä varhaiskasvatuksessa Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan toimintasuunnitelman, ja yksiköissä tehtävien ohjauskäyntien kautta (lause siirretty).

Lapsiryhmissä kehitetään jatkuvasti toimintaa, toimintatapoja ja oppimisympäristöjä lasten tarpeita vastaaviksi. Pedagogisen dokumentoinnin pohjalta tapahtuva arviointi ja suunnittelu varmistavat lapsilähtöisen toiminnan. Ryhmän lastentarhanopettaja vastaa ryhmän toiminnan suunnittelusta ja sen arvioinnista, jota tehdään yhdessä ryhmän muun henkilöstön kanssa. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa ryhmän toiminnan suunnittelusta ja arvioinnista yhdessä tiimin kanssa. Päiväkodin johtaja varmistaa, että yksiköllä on selkeät tavoitteet ja yhteisesti sovitut toimintatavat ja että toimintaa arvioidaan sovitusti (lause siirretty). Varhaiskasvatuksen toimintayksiköt kuvaavat toimintasuunnitelmiin vuosittain tavat, joilla huoltajille ja lapsille mahdollistetaan osallistuminen toiminnan arviointiin. Päiväkodin johtaja hyväksyy ryhmien toimintasuunnitelmat ja varhaiskasvatuspäällikkö toimintayksiköiden toimintasuunnitelmat.

Toimintasuunnitelmien arvioinnin lisäksi kunnalliset varhaiskasvatuksen toimintayksiköt arvioivat vuosittain kaupunkitasoisesti sovittua toiminnan osa-alueita. Vuosittain vaihtuvat arvioinnin kohteet valitaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta. Arviointitietoa kerätään myös varhaiskasvatuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen avulla. Tulosten pohjalta kehitetään varhaiskasvatuksen sisältöjä, menetelmiä ja toimintaa lasten muuttuvia tarpeita paremmin vastaavaksi.

Tämän lisäksi Varhaiskasvatuksen henkilöstö arvioi säännöllisesti omaa osaamistaan ja kehittymistarpeitaan sekä yksilönä että tiiminä ja yhdessä päiväkodin johtajan kanssa. Jokaisen työntekijän vastuulla on oman ammatillisuuden ja osaamisen arviointi ja kehittäminen yhteisten varhaiskasvatuksen tavoitteiden suuntaisesti. Arvioinnissa voidaan hyödyntää osaamisen kehittämisen tukimateriaalia, joka löytyy henkilöstön Varhaiskasvatuksen intranetistä Avaimesta.

Huoltajille varhaiskasvatuksen arviointi mahdollistetaan monipuolisesti ja usealla tasolla.

Toimintasuunnitelmissa kehitellään tapoja, joilla huoltajien ja lasten osallistuminen toiminnan arviointiin

mahdollistetaan yksikkö- ja lapsiryhmätasolla. Pääkaupunkiseudun asiakaskyselyn sekä Vantaan omien toiminnan arvioinnin kyselyiden tuloksista- arviointi- ja palautekyselyjen tuloksista tiedotetaan huoltajille Vantaan nettisivuilla **sekä Varhaiskasvatuksen uutiskirjeessä.** Lisäksi arvioinnin tuloksia käsitellään toimintayksiköissä yhdessä huoltajien kanssa esimerkiksi vanhempaintilaisuuksissa.

7.2 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa tarkennetaan perusteissa kuvattuja varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin periaatteita ja käytäntöjä. Lisäksi paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa päätetään ja kuvataan, miten

- varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista seurataan, arvioidaan ja kehitetään **systemaattisesti** varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa
- lapsilta, huoltajilta ja muilta yhteistyötahoilta saatua palautetta kerätään ja hyödynnetään laadun ylläpitämisessä ja parantamisessa
- **arvioinnissa saatuja tietoja hyödynnetään varhaiskasvatuspalvelujen johtamisessa ja kehittämisessä**
- arvioinnin keskeiset tulokset julkistetaan.

Vantaan varhaiskasvatus- suunnitelman päivitystyö 2019

Opetuslautakunta 13.5.2019

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman päivitys

Mikä muuttuu Vantaan vasussa?

ASIA	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2017 alkaen	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
Vantaan arvot	Vantaan varhaiskasvatus perustuu kaupungin arvoihin, joita ovat innovatiivisuus, kestävä kehitys ja yhteisöllisyys.	Vantaan varhaiskasvatus perustuu kaupungin arvoihin, joita ovat avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys. Vantaan varhaiskasvatuksen visiona on: Iloiset, oppivat ja osallistuvat lapset kasvavat kestävään tulevaisuuteen.
Yhdenvertaisuus		Yhdenvertaisuutta on vahvistettu asiakirjassa. Tämä tarkoittaa mm. sitä että varhaiskasvatuksessa huomioidaan jokaisen perheen ja lapsen perhekulttuuri. Yhdenvertaisuuden periaatteen mukaisesti lasten oppimista tuetaan tarvittaessa kehityksen ja oppimisen tuen erilaisten ratkaisujen avulla.

Mikä muuttuu Vantaan vasussa?

ASIA	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2017 alkaen	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	Laadinta-aika alkusyksystä Opettaja prosessin omistajana, muu kasvattajatiimi havaintojen tuottajana ja vasuista kuulijana Vasut toimintasuunnitelman pohjana	Laadinta-aika väljemmäksi, kirjaamiset pitkin vuotta myös vasu-keskustelujen ulkopuolella Koko kasvattajatiimin osallisuuden vahvistaminen vasu-prosessissa Lapsen vasun kuvaaminen päivittyvänä ja konkreettisenä työkaluna
Toimintasuunnitelmat	Varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee toimintavuoden alussa sekä yksikön että ryhmien toimintasuunnitelmat, joiden toteutumista arvioidaan vähintään kaksi kertaa vuodessa. Lapsiryhmän toimintasuunnitelman pohjana lasten vasut. Päiväkodin johtaja hyväksyy ryhmien toimintasuunnitelmat. Varhaiskasvatuspäällikkö hyväksyy toimintayksiköiden toimintasuunnitelmat.	Toimintasuunnitelmia työstetään prosessinomaisesti arviointitiedon keräämisen, suunnittelun, kokeilun, sekä kehittämisen jatkuvana kehänä. Lapsiryhmän toimintasuunnitelmaa laadittaessa hyödynnetään sekä lasten yksilötasoista varhaiskasvatussuunnitelmatietoa että ryhmätasoisia pedagogisen dokumentoinnin kautta kerättyä tietoa. Toimintasuunnitelmien hyväksymisestä jatkuvaan arviointiin ja arviointikeskusteluihin.

Mikä muuttuu Vantaan vasussa?

ASIA	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2017 alkaen	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
Arviointi ja kehittäminen	Arvioinnin ja kehittämisen kuvaaminen vasussa pysyvänä mallina. Toimintasuunnitelmien kytkeminen arviointiin.	Arvioinnin kuvaaminen arviointimallin kautta, joka muuttuu ajassa erilaisten ilmiöiden ja arviointitarpeiden sekä valtakunnallisen ohjauksen vaikutuksesta. Toimintasuunnitelmien ja pedagogisen dokumentoinnin vahvistaminen arvioinnissa ja kehittämisessä.
Pedagoginen dokumentointi	Omana kappaleenaan, yksittäisiä mainintoja muualla tekstissä.	Pedagogisen dokumentoinnin kappaleen tarkentaminen ja käsitteen vahvistaminen kauttaaltaan asiakirjassa. Pedagogisen dokumentoinnin erilaisten keinojen, kuten blogin, sadutuksen, videoiden, valokuvien sekä lasten töiden ja digitaalisesti tuottamien sisältöjen kautta voidaan lisätä huoltajien tietoisuutta lastensa varhaiskasvatuksesta. Näiden kerättyjen aineistojen kautta kehitetään lapsiryhmän toimintaa yhdessä lasten ja huoltajien kanssa.

Mikä muuttuu Vantaan vasussa?

ASIA	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2017 alkaen	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
Vuorohoidon kirjaukset	Ei kirjauksia koskien vuorohoitoa	Tavoitteellisen pedagogisen varhaiskasvatuksen järjestäminen vuorohoidossa, lapsen edun ja hyvinvoinnin ensisijaisuus
Avoin varhaiskasvatustoiminta	Avoin varhaiskasvatustoiminta kuvattu lyhyesti Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman sisällä	Avoimen varhaiskasvatuksen toimintamuodoille on laadittu omat liitteet osaksi Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaa: <i>Kerhotoiminta</i> <i>Toiminta asukaspuistossa</i> <i>Toiminta avoimessa päiväkodissa</i>
Perhepäivähoito	Perhepäivähoidon oma varhaiskasvatussuunnitelma käytössä	Perhepäivähoidon erillinen varhaiskasvatussuunnitelma on jatkossa Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman liiteasiakirja: <i>Perhepäivähoito varhaiskasvatuksessa</i>

Mikä muuttuu Vantaan vasussa?

ASIA	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2017 alkaen	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
Tehtävänimikkeiden muutokset	Lastentarhanopettaja, erityislastentarhanopettaja, resurssierityislastentarhanopettaja, konsultoiva erityislastentarhanopettaja, kehityksen ja oppimisen tuen lastenhoitaja	Varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, varhaiskasvatuksen resurssierityisopettaja, konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja, kehityksen ja oppimisen tuen lastenhoitaja
Sähköisen työtilan muutos	Intranet Avain	Varhaiskasvatuksen intranet
Perusteiden mukaiset käsittemuutokset	sukupuolitietoinen	Sukupuolisensitiivinen: Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennakko-odotuksia.

Mikä muuttuu Vantaan vasussa?

ASIA	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2017 alkaen	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
Lisäykset kehotunnekasvatuksesta ja turvataidoista	Ei kirjauksia.	Konkreettiset kirjaukset kehotunnekasvatuksesta ja turvataidoista. Lasten kanssa keskustellaan ihmiskehon eri osista, omaan kehoon liittyvästä koskemattomuudesta ja itsemääräämisoikeudesta.
Konkreettiset lisäykset kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi ja puuttumiseksi	Yleiskirjaus suunnitelmasta lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.	Konkreettiset kirjaukset kiusaamisen ehkäisystä ja puuttumisen keinoista ja seurannasta. Esimerkiksi yhteisössä rakennetaan ja ylläpidetään ilmapiiriä, jossa kaikilla on hyvä ja turvallinen olla, tunne tasavertaisuudesta sekä kokemus kiusaamattomuudesta. Kasvattajatiimi tekee yhteistyötä huoltajien kanssa ryhmän yhteenkuuluvuuden lisäämiseksi sekä kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi ja puuttumiseksi.

Mikä muuttuu Vantaan vasussa?

ASIA	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2017 alkaen	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
Katsomustietoisuuden liittäminen osaksi kieli- ja kulttuuritietoisuutta, ja kokonaiskäsitteen tarkentaminen	Kieli- ja kulttuuritietoisuus	Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisuus Vantaalla kieli- ja kulttuuritietoisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan moninaisuutta, jossa kielet, kulttuurit, uskonnot ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.
Katsomuskasvatus		Opetushallituksen ohjeesta maininta Dialogin ja yhteistyön vahvistaminen

Mikä muuttuu Vantaan vasussa?

ASIA	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2017 alkaen	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
Tuen toteuttamisen tarkentaminen kehityksen ja oppimisen tuen osalta huomioiden Kehityksen ja oppimisen tuen linjaukset 2018 sekä kolmiportaisen ja erityisen tuen selvityksessä esille tulleet kehittämistarpeet		Tarkennettu mm. pedagogisten tukitoimien suunnittelua ja kirjaamista, monialaista yhteistyötä osana tuen järjestämistä osana tuen järjestämistä sekä erityiseen tukeen liittyviä asioita
Kehityksen ja oppimisen tuen valikko		Kehityksen ja oppimisen tuen valikon käytön täsmentäminen
Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana (5.2)	Ei kirjausta	Kirjattu yhteistyön periaatteet huoltajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana lukuun 5.2
Inklusio-käsitteen tarkentaminen		Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin tulee inklusion periaatteen mukaisesti edistää kaikkien lasten kehitystä ja oppimista.

Mikä muuttuu Vantaan vasussa?

ASIA	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2017 alkaen	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
Tutkin ja toimin ympäristössäni		Resurssiviisauden tiekarttaan liittyvät kirjaukset

Kiitos!

12 §

Länsimäen päiväkoti, hankesuunnitelman hyväksyminen/ETN

VD/1611/10.03.02.01/2019

Länsimäen päiväkoti tarvitaan vastaamaan Länsimäki-Rajakylän varhaiskasvatuspaikkojen tarpeeseen. Länsimäen ja Rajakylän alueella on korvattavana määräaikaista varhaiskasvatuspaikkoja lähivuosina, varhaiskasvatuspalveluiden piirissä olevien lasten osuus varhaiskasvatusikäisistä lapsista on viime vuosina kasvanut Hakunilan suuralueella voimakkaasti.

Päiväkoti esitetään tarveselvitysvaiheessa rakennettavaksi Länsimäkeen, Kehä III ja Lahdenväylän risteyksen koillispuolelle, ositteeseen Vartiotie 9b, kiinteistötunnus 92-52-303-5, tontti on kaupungin omistuksessa. Alue on voimassaolevassa kaavassa määritelty raideliikenteelle. Kaavamuutos on käynnistetty syyskuussa 2018. Tontti on rakentamaton. Tarveselvitysvaiheessa ei tunnistettu vaihtoehtoisia ja palvelutarpeeseen soveltuvia Y-tontteja. Hankesuunnitelma on tehty yhteistyössä sivistystoimen, kaupunkisuunnittelun ja tilakeskuksen kanssa.

Uusi päiväkoti on 192 tilapaikkainen, hoito- ja kasvatushenkilökuntaa on enimmillään 24 henkilöä. Päiväkodin tilat koostuvat kotialuepareista ja yhteistiloista, jotka mahdollistavat iltakäytön. Myös päiväkodin piha-alue on alueen asukkaiden käytettävissä iltaisin.

Länsimäen päiväkodin tarveselvitys hyväksyttiin opetuslautakunnassa 5.11.2018 ja teknisessä lautakunnassa 6.11.2018.

Tilakeskuksen hankevalmistelussa on uudelle päiväkodille laskettu 24.4.2019 päivätty tavoitehinta 8,5 milj. € (alv 0% / KL 103,5), joka ylittää tarveselvitysvaiheen kustannusennusteen 7,82 milj. € (KL 103,5, alv 0 %) yhteensä 8,7 %. Tarveselvitysvaiheessa esitelty kustannusennuste oli 7,5 M€ (KL 99,3 alv 0 %). Varsinaisen suunnitteluvaiheen yhtenä tavoitteena on alentaa syntyvää kokonaishintaa vähintään 5 %:lla.

Opetuslautakunta 13.5.2019 § 12

Talous- ja hallintojohtajan esitys:

Päätetään esittää tekniselle lautakunnalle hyväksyttäväksi Länsimäen päiväkodin hankesuunnitelma 24.4.2019 ja sen tavoitehintalaskelma 8,5 milj. € (alv 0%).

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liitteet: Länsimäen päiväkodin hankesuunnitelma liitteineen 24.4.2019

Täytäntöönpano: Hallintoyksikkö
- ote tilakeskus

Muutoksenhakuohje: Ei muutoksenhakuoikeutta/ Kuntalaki 136 §

Lisätiedot:

Josée Courtemanche, 040 549 0059, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

Satu Turunen, 043 827 1740, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

24.04.2019

LÄNSIMÄEN PÄIVÄKOTI

Vartiotie 9b, Vantaa

uudisrakennus

HANKESUUNNITELMA

Vantaan kaupunki
Maankäytön, rakentamisen ja
ympäristön toimiala
tilakeskus
hankesuunnittelu

Kielotie 13
01300 Vantaa

www.vantaa.fi

Sisällys

1	Hanketietokortti.....	4
2	Hankeen perusteet.....	5
2.1	Yhteenveto	5
2.2	Aikaisemmat päätökset.....	5
2.3	Täydennykset hyväksyttiin tarveselvitykseen.....	5
3	Perustelut tarpeelle.....	6
3.1	Varhaiskasvatuksen palvelustrategiset linjaukset	6
3.2	Väestöennuste ja liittyminen palveluverkkosuunnitelmaan	6
3.3	Liittyminen toimitilaverkkosuunnitelmaan	7
4	Mitoitusperusteet ja tavoitteet	7
4.1	Päiväkodin toiminnalliset tavoitteet ja tilojen vaatimukset.....	7
4.2	Päiväkodin tunnusluvut ja tilaohjelma.....	11
4.3	Ateriahuollon tilatarpeiden tavoitteet.....	11
4.4	Puhtauspalveluin toiminnan kuvaus ja tavoitteet	11
4.4.1	Yhdistetty siivouskeskus ja vaatehuoltotila	12
4.4.2	Jätteiden kierrätyksen toiminnan kuvaus	12
4.5	Pihan toiminnalliset tavoitteet	13
4.6	Lasten osallistaminen.....	14
4.7	Väestönsuoja	14
5	Tontti ja rakennuspaikka	15
5.1	Sijainti.....	15
5.2	Hallinta, rasiitteet, kaava- ja kiinteistötiedot	16
5.3	Tontin rakennettavuus ja pohjaolosuhteet	17
5.4	Liikenne, pysäköinti, kadut ja kunnallistekniikka.....	17
5.5	Rakentamisrajoitteet, ympäristö, melu	18
5.6	Liittyvät hankkeet	18
6	Rakennus ja Tekniset järjestelmät	19
6.1	Rakennetekniset tavoitteet.....	19
6.2	Arkkitehtoniset tavoitteet.....	19
6.3	Elinkaari- ja energiatehokkuustavoitteet, muuntavuus.....	21
6.4	LVI-Tekniset tavoitteet.....	21
6.5	Sähkötekniset tavoitteet	26
7	Toteutukseen liittyvät tavoitteet	30
8	Väistötilantarve.....	30
9	Kustannukset	30
9.1	Kustannusennuste	30
9.2	Pääomakustannukset ja ylläpitokustannukset	30
9.3	Toimintakustannukset hallintokunnalle.....	30
9.4	Ensikertaisen kalustamisen ja varustamisen kustannukset	31
9.5	Investointi €/hoitopaikka ja oppilaspaikka.....	31
10	Rahoitus ja aikataulu	31
11	Riskit	31
11.1	Kaavoitukseen liittyvät riskit	31

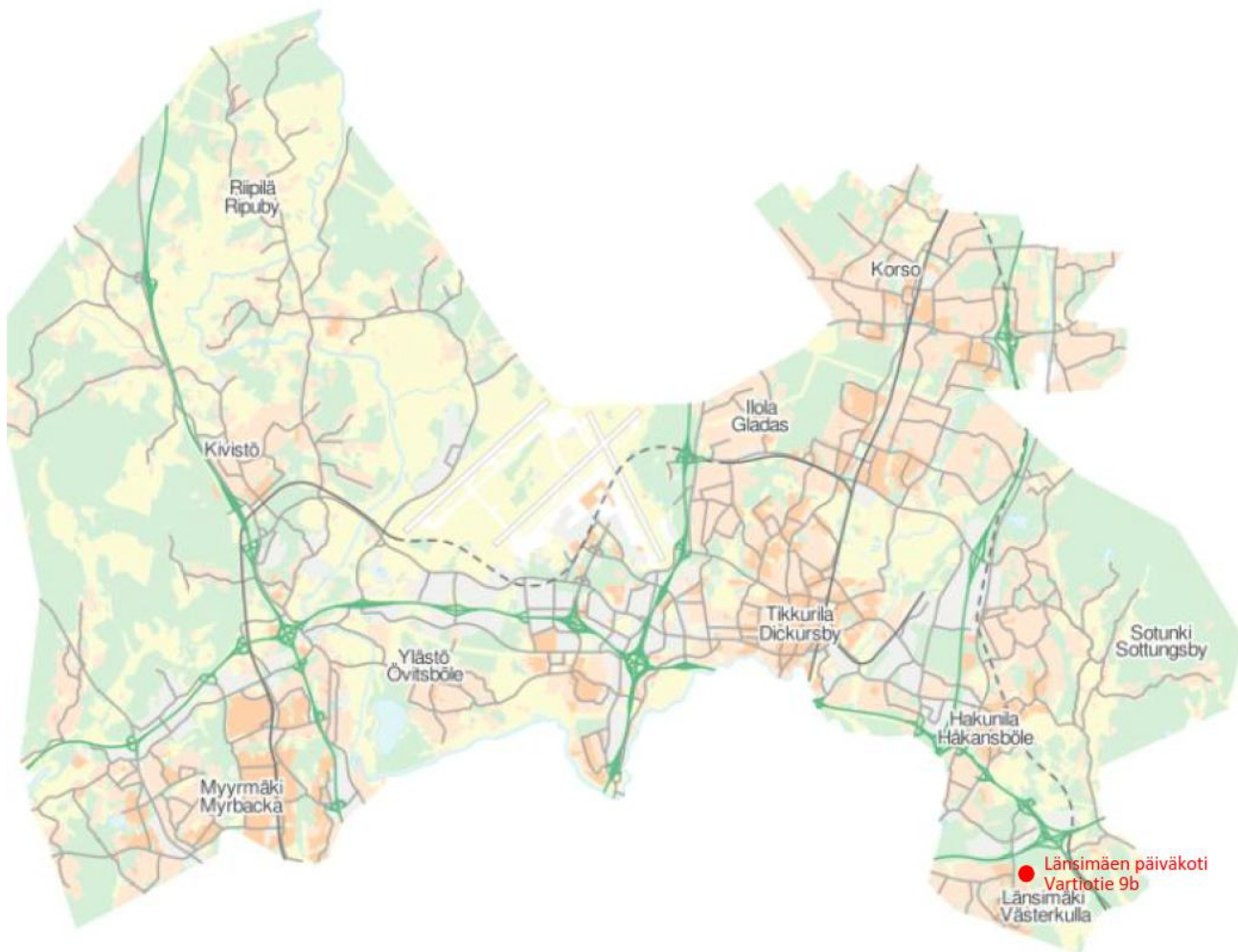
11.2	Aikatauluun liittyvät riskit	31
11.3	Maaperään ja rakennettavuuteen liittyvät riskit.....	31
11.4	Meluun liittyvät riskit	31
11.5	Työturvallisuustehtävät.....	31
12	Vastuhenkilöt ja työryhmä.....	32

Liitteet:

- Liite 1: kaavaote ja – määräykset, rasitteet, melukartta ja johtokartat
- Liite 2: tilaohjelmat
- Liite 3: Havat-riskikartta
- Liite 4: kustannuslaskelmat
- Liite 5: Tonttitarkastelu V1 ja V2
- Liite 6: Kartoitus: säilytettävät puut
- Liite 7: LVIA-liite1

Oheismateriaalit:

- Vantaan kaupungin ohjeita suunnittelijoille
- Vantaan kaupungin tilakeskuksen konseptipäiväkotikäsikirja
- Vantaan kaupungin tilakeskuksen päiväkotien huonekortit
- Ohje lattialämmityksen suunnittelusta ja toteutuksesta 19.6.2018
- Rakennusautomaation suunnitteluohjeistus 11.6.2018/14.1.2019
- Länsimäen päiväkoti - Meluselvitys 19.11.2018
- Länsimäen päiväkoti – alustavat pohjatutkimukset 16.1.2019

Kuva: Päiväkodin sijainti, Länsimäki, Itä-Vantaa

Länsimäen päiväkoti

Uudisrakennus, Hankesuunnitelma – 24.04.2019

1 Hanketietokortti

Kohteen nimi: Länsimäen päiväkoti						
Tarpeen kuvaus: Länsimäen päiväkoti tarvitaan vastaamaan Länsimäki-Rajakylän varhaiskasvatuspaikkojen tarpeeseen						
Liittyminen muihin hankkeisiin ja selvityksiin: Kaupunkitasoinen palveluverkkosuunnitelma 2018-2027, Hakunilan päiväkotiselvitys, päiväkotikiinteistöjen investointitarpeiden ja aikataulun tarkastelu, tilakeskus						
Tarpeen perustelut: Päiväkoti vastaa alueella syntyneeseen varhaiskasvatuspaikkojen vajeeseen. Varhaiskasvatuspalveluiden piirissä olevien lasten osuus varhaiskasvatusikäisistä lapsista on viime vuosina kasvanut Hakunilan suuralueella voimakkaasti työllistämistoimien lisääntymisen ja lasten kotihoidon tuen käytön vähentymisen myötä.						
Käyttäjähallintokunta: Sivistysvirasto						
Kaupunginosa: LÄNSIMÄKI 91	Kiinteistötunnus: 92-52-303-5			Tontin pinta-ala: kaavassa alustavasti esitetty alue noin 8000 m ²		
Osoite ja tontti: Vartiotie 9b 01280 VANTAA	Kaavatiedot: EI VIELÄ MÄÄRITELTY			Rakennusoikeus: tarve noin 2000m ² , kaavassa ei vielä määritelty		
Tilatarve, suuruus ja kustannukset (ALV 0 %)	brm ²	htm ²	hym ²	Investointikustannusennuste		
				€	€ / brm ²	€ / hym ²
päiväkoti	2000	1747	1388	8,5 milj.	4250	6124
päiväkodin tilapaikkamäärä				192 tilapaikkaa		
Väistötilan tarve: Ei väistötilan tarvetta.						
Määrärahavaraus investointiohjelmassa: Taloussuunnitelma 2019-2021, 7,1 milj. €						
Hankkeen toteutusaikataulu: 2019-2021 (rakentamisvaihe 2020-21)						
Ylläpitokustannukset: 101 256 € / vuosi						
Toimintakustannukset hallintokunnalle: Toiminnan vuosittaiset kulut sisältäen henkilöstö- ateria- ja toimintakulut ovat noin 1 milj. €.						
Ensikertainen kalustaminen ja varustaminen: 112 000 €						
Vuokravaikutus	50 938 € / kk 29,16 € / htm ² / kk			611 256 € / v 349,90 € / htm ² / v		
	Vuokravaikutus / hoitopaikka			3183,63 € / v 265 € /kk		
Laatija(t): Josée Courtemanche, Päivi Riehungangas, Yrjö Jaakkola, Ilkka Poikkimäki, Tuula Raulo, Anne Valkeapää, Tarja Aaltola, Antti Auvinen, Mari Jaakonaho, Marika Suotula				Päivämäärä: 24.04.2019		

2 Hankeen perusteet

2.1 Yhteenvedo

Länsimäen päiväkoti tarvitaan vastaamaan Länsimäki-Rajakylän varhaiskasvatuspaikkojen tarpeeseen ja alueen varhaiskasvatuspaikkojen vajeeseen. Varhaiskasvatuspalveluiden piirissä olevien lasten osuus varhaiskasvatusikäisistä lapsista on viime vuosina kasvanut Hakunilan suuralueella voimakkaasti.

Päiväkoti esitetään hankesuunnitelmavaiheessa rakennettavaksi Länsimäkeen, Kehä III ja Lahdenväylän risteyksen koillispuolelle, ositteeseen Vartiotie 9b, kiinteistötunnus 92-52-303-5, tontti on kaupungin omistuksessa. Alue on voimassaolevassa kaavassa määriteltä raideliikenteelle. Kaavamuutos on käynnistetty syyskuussa 2018 ja on lainvoimainen keväällä 2019. Tontti on rakentamaton. Hankesuunnitelmavaiheessa ei tunnistettu vaihtoehtoisia ja palvelutarpeeseen soveltuvia Y-tontteja.

Uusi päiväkoti on 192 tilapaikkainen, hoito- ja kasvatushenkilökuntaa on enimmillään 24 henkilöä. Päiväkodin tilat koostuvat kotialueista ja yhteistiloista, jotka mahdollistavat iltakäytön. Iltakäyttöön avattavia tiloja ovat päiväkodin ydin - liikuntasali, ruokasali ja kotikeittiö, sekä yksi kotialue. Myös päiväkodin piha-alue on alueen asukkaiden käytettävissä iltaisin.

Tilojen suunnittelun toiminnallinen lähtökohta on Vantaalla keväällä 2019 valmistuva tilakeskuksen ja sivistysviraston yhteistyössä laatima konseptipäiväkotikäsikirja. Sen mukaisesti oppimisympäristö tukee erilaisia pedagogisia toimintatapoja ja tilat ovat muunneltavia sekä auttavat erilaisten oppimis- ja leikki-tilanteiden toteuttamisessa. Tilat tukevat lasten ja henkilökunnan hyvinvointia ja ovat viihtyisät.

Uudisrakennuksen tulee noudattaa Vantaan arkkitehtuuriohjelman periaatteita ja sen tavoitetta laadukkaasta ja ilmaisuvoimaisesta arkkitehtuurista. Päiväkodin tulee olla luonteeltaan julkinen rakennus, ja arkkitehtuuriltaan ohjelman periaatteen mukainen.

2.2 Aikaisemmat päätökset

Länsimäen päiväkodin uudisrakennuksesta on laadittu tarveselvitys (24.10.2018) tilakeskuksessa yhteistyössä sivistystoimen aiantuntijoiden kanssa. Länsimäen päiväkodin tarveselvitys hyväksyttiin opetuslautakunnassa 5.11.2018 ja teknisessä lautakunnassa 6.11.2018.

2.3 Täydennykset hyväksyttyyn tarveselvitykseen

Tarveselvityksen jälkeen on laadittu:

- Luonnoksia tonttitarkastelusta (2 vaihtoehtoa)
- Kartoitus säilytettävistä puista
- Konseptipäiväkotikäsikirja korvaa vuonna 2017 laadittu varhaiskasvatuksen tilaohjeet
- Tarveselvityksen laatimiseen jälkeen on uudistettu Vantaan päiväkotien suunnitteluohjeistus, uusi ohje on konseptipäiväkotikäsikirja.

Asiakirjat ovat hankesuunnitelman liitteenä tai ohjeismateriaalina

3 Perustelut tarpeelle

3.1 Varhaiskasvatuksen palvelustrategiset linjaukset

Keskeisten palveluverkkolinjausten (Vantaan kaupunkitasoinen palveluverkkosuunnitelma 2018–2027) mukaan varhaiskasvatus järjestetään lähipalveluna myös uusilla asuinalueilla. Varhaiskasvatuksen strategiana on lisätä yksityisen varhaiskasvatuksen osuutta maltillisesti.

Palveluverkkoa kehitetään uudishankkeilla, joiden optimikoko on noin 160–192 tilapaikkaa. Tilat ovat uuden oppimisympäristön mukaiset ja joustavat erilaisiin toiminnallisiin tarpeisiin sekä organisaation ulkopuolisille käyttäjille varhaiskasvatuksen aktiivisen toiminta-ajan ulkopuolella.

Tilakeskus on kehittänyt yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa moduulipäiväkotikonseptia. Ratkaisumallia toteutetaan vuoteen 2022 seitsemässä päiväkotihankkeessa ajalla 2020–2022. Länsimäkeen rakennettava päiväkoti on mukana hankkeessa.

3.2 Väestöennuste ja liittyminen palveluverkkosuunnitelmaan

Vantaan virallisen väestöennusteen 2018 – 2028 mukaan varhaiskasvatusikäisten lasten määrä vähenee ennustekaudella Hakunilan suuralueella 23 lapsella. Länsimäen ja Rajakylän kaupunginosissa lasten määrä vähenee ennustekaudella 31 ja 45 lapsella.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Muutos 2018-2028
Hakunilan suuralue	2288	2234	2195	2201	2178	2197	2208	2247	2267	2266	2265	-23
Länsimäen kaupunginosa	425	396	389	383	384	394	390	400	400	397	394	-31
Rajakylän kaupunginosa	302	313	312	314	297	294	288	280	275	266	257	-45

Taulukko: Hakunilan suuralueen ja Länsimäen kaupunginosan varhaiskasvatusikäisten määrän kehitys Vantaan virallisen väestöennusteen 2018–2028 mukaan

Uusi päiväkoti tarvitaan vastaamaan Länsimäki-Rajakylän varhaiskasvatuspaikkojen tarpeeseen, vaikka väestöennusteen mukainen lapsimäärä säilyy lähes ennallaan. Alueella on ollut vuosia tarvittavien päivähoitopaikkojen vajetta. Lisäksi varhaiskasvatuspalveluiden piirissä olevien lasten osuus varhaiskasvatusikäisistä lapsista on viime vuosina kasvanut Hakunilan suuralueella voimakkaasti.

Uudishankkeella korvataan myös mahdollisuuksien mukaan Hakunilan suuralueen pieniä vuokratiloja.

Päiväkoti toteutetaan kaupungin omana hankkeena.

3.3 Liittyminen toimitilaverkkosuunnitelmaan

Hakunilan suuralueen päiväkotikiinteistöjen tarpeita on selvitetty syksyllä 2018 valmistuvassa alueellisessa päiväkotiselvityksessä (tilakeskus). Länsimäki—Rajakylä alueilla ei ole kiinteistöjä, joita voisi hyödyntää riittäviksi päiväkotitiloiksi.

4 Mitoitusperusteet ja tavoitteet

Varhaiskasvatuslain (2016) mukaan yhtä hoito- ja kasvatushenkilöä kohden saa olla lapsia:

- alle 3-vuotiaita enintään 4 lasta / 1 hoito- ja kasvatustehtävässä oleva henkilö
- ja 3 vuotta täyttäneitä enintään 8 lasta / 1 hoito- ja kasvatustehtävässä oleva henkilö.

Vantaa ei ole nostanut 3-vuotta täyttäneiden lasten suhdelukua seitsemästä kahdeksaan lapseen / hoito- ja kasvatustehtävässä oleva henkilö. Uusissa päiväkodeissa tilat mitoite-taan kuitenkin suhdeluvun 8 lasta / hoito- ja kasvatustehtävässä oleva henkilö mukaan.

Länsimäen päiväkotiin tulee yhteensä 192 tilapaikkaa, jotka jakautuvat kuudelle kotialu-eelle.

- Yhden kotialueparin tilapaikat (8+8) + (8+8) lasta, 32 tilapaikkaa
- yhteensä $6 \times 32 = 192$ tilapaikkaa.

Päiväkodissa on hoito- ja kasvatushenkilökuntaa enimmillään 24 henkilöä. Lisäksi päivä-kodissa työskentelee päiväkodin johtaja sekä puhtaus- ja ateriapalveluiden henkilökuntaa sekä vuosittain vaihtuvia opiskelijoita ja tilapäistä avustavaa henkilökuntaa, yhteensä noin 5 henkilöä. Henkilökunnan määrä yhteensä 32 henkilöä.

4.1 Päiväkodin toiminnalliset tavoitteet ja tilojen vaatimukset

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuk-sen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pe-dagogiikka. Varhaiskasvatuslain mukaan päiväkodin oppimisympäristö on kehittävä, op-pimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottava.

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveelli-nen ja turvallinen oppimisympäristö, jonka tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteel-liseen ilmaisuun ja kokemiseen.

Päiväkodin tilasuunnittelun tehtävänä on tukea Vantaan varhaiskasvatuksen toimintaperiaatteita. Suunnittelulla mahdollistetaan päiväkodin oppimisympäristön muokkaaminen lapsiryhmän tarpeiden mukaiseksi.

Tilasuunnittelun toiminnallinen vaatimus on yleispätevyys ja tilojen muunneltavuus. Keskeisenä vaatimuksena on, että tilat tukevat toiminnan sujuvuutta (wc-toiminnot, pukeutuminen, ulosmeno), ovat esteettömiä ja helposti hahmotettavia, turvallisia sekä terveellisiä (tilojen ilmanlaatu, lämpötila, puhtaanapito, valaistus ja akustiikka, ergonomia).

Vantaalla lapsiryhmä koostuu kahden kasvattajan muodostamasta ryhmästä, jossa lapsimäärä on lasten iästä riippuen minimissään kahdeksan ja maksimissaan kuusitoista (16). Lapsiryhmät voivat toimia sisarusryhmänä (1-5v.), alle 3-vuotiaiden ryhmänä, yli 3-vuotiaiden ryhmänä tai esiopetusryhmänä. Ryhmissä voi olla lapsia, jotka tarvitsevat kasvun ja kehityksen tukea.

Kaksi lapsiryhmää (minimissään 16 lasta, maksimissaan 32 lasta) muodostavat kotialueen, jossa he tekevät toiminnallista yhteistyötä ja käyttävät yhteisesti osaa tiloista. Toiminta järjestetään erikokoisissa pienryhmissä. Esiopetuksessa lasten tulee saada kokemuksia myös isommassa ryhmässä toimimisesta. Päiväkodissa järjestetään myös koko päiväkodin yhteisiä tapahtumia lapsille ja perheille.

Päiväkodin sydämen muodostavat ruokailutila, kotikeittiö ja sali. Tavoitteena on, että ne ovat yhdistettävissä. Muut lasten tilat sijoittuvat helposti hahmotettavasti eri puolille päiväkotia ns. kotialueiksi. Pienimpien lasten toiminta pyritään saamaan maan tasolle.

Sydänalue ja yksi kotialue ovat myös asukkaiden monipuolisessa käytössä päiväkodin käyttöajan ulkopuolella. Tilat tulee rajata päiväkodin muista tiloista.

Sisäänkäynnit järjestetään aidatun pihan kautta. Päiväkodissa ei ole erillistä pääsisäänkäyntiä. Tavaraliikenne hoidetaan lastauslaiturin kautta eriyttäen muun kuljetuksen keittiöstä. Iltakäytön sisäänkäynti nimetään suunnitteluvaiheessa.

Lapsiryhmällä on hiljainen ja visuaaliselta ilmeeltään rauhallinen tila, joka mahdollistaa rauhoittumisen ja keskittymisen käsiteltävään asiaan. Levon tarve vaihtelee päiväkodissa rauhoittumishetkestä nukkumiseen.

Varhaiskasvatuksessa tarjotaan lapsille aamupala, lounas ja välipala. Ruokailu on tärkeä osa varhaiskasvatuksen arkitoimintapedagogiikkaa, jossa harjoitellaan itsestä huolehtimista ja sosiaalisia taitoja.

Tilojen tulee olla helposti ylläpidettäviä. Puhtaanapidon ja toiminnallisuuden näkökulmasta on tärkeää, että leikki- ja oppimisvälineille on riittävästi säilytystilaa.

Tilat tukevat lasten ja henkilökunnan hyvinvointia ja ovat viihtyisät. Päiväkodissa on rauhallisia tiloja keskusteluihin perheiden ja yhteiskumppaneiden kanssa sekä henkilökunnan kirjalliseen työskentelyyn.

Tilojen toiminnalliset vaatimukset

Rakennuksen tulee olla tilaratkaisultaan toiminnallinen, tehokas ja tarkoituksenmukainen. Ratkaisun tulee ottaa huomioon toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen. Uuden oppimisympäristön suunnittelussa tulee erityisesti huomioida riittävä akustiikka ja tilakohtaiset määräykset.

Päiväkodin viereisten talojen varjostus tulee minimoida niin sisä- kuin ulkotiloissakin. Lasten toimintatilojen tulee saada suora luonnonvaloa ja sijoittua siten, ettei kotialueen kaikki tilat ole pohjoiseen.

Riittävä päivänvalon saanti ulko- ja sisätiloihin varmistetaan tutkimalla viereisten rakennusten varjostavuus. Valoa tulee saada 5 tuntia päivässä kevät- ja syyspäivän tauksen välisenä aikana klo 8:n ja 18 välisenä aikana.

Kotialueen kummallakin ryhmällä (16 lasta) on oma toimintatila sekä rauhallinen suljettava tila. Rauhallinen tila mahdollistaa lepäämisen ja rauhoittumisen (noin 30 m²). Ryhmien lepotilat tulee saada yhdistettyä yhdeksi suuremmaksi tilaksi. Kotialueiden levolle varatut tilat varustetaan kaappisängyillä ja irtokalusteina hankittavilla sängyillä. Yhdellä kotialueella (esiopetusikäiset) ei ole nukkumismahdollisuutta. Tiloihin laitetaan kattoon kaksi koukkuja, jotka kestävät esim. aikuisen ja lasten keinun. Kaksikerroksisissa päiväkodeissa 2. kerroksen lepoon käytettävistä huonetiloista on kaksi toisistaan riippumattonta poistumistietä.

Märkäeteistilat ovat kotialueen kahden ryhmän yhteiset. Eteistilat suunnitellaan yhdelle ryhmälle mutta ovat osa isompaa kokonaisuutta. Eteistilat ovat osa toiminnallisia tiloja.

Wc-pesutilat tukevat toiminnan sujuvuutta ja ne toteutetaan kotialueille huonekortin mukaan.

Päiväkodin sydämen muodostavat ruokailutila, kotikeittiö ja sali. Sydänaalue ja yksi kotialue ovat myös asukkaiden monipuolisessa käytössä päiväkodin käyttöajan ulkopuolella. Tilat tulee rajata päiväkodin muista tiloista.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on käyttää teknologiaa palvelemaan kasvatuksellisia ja opetuksellisia päämääriä. Lasten käyttöön tarkoitetut tieto- ja viestintätekniikkalaitteet (tv) ovat osa lapsiryhmän oppimisympäristöä. Laitteiden käyttöä tukevat järkevästi sijoitetut sähköpistorasiat.

Rakennusurakkaan esitetään jokaiselle kotialueelle kaksi sermiä ja yksi kalusteratkaisu, (esim. akustisesti vaimentava "leikkimökki"), joilla jaetaan tiloja pienemmiksi kokonaisuuksiksi. Huonetilojen välillä käytetään sisäikkunoita ja / tai ikkunallisia sisäovia tai lasiovia.

Ruokailutila suunnitellaan siten, että etäisyydet ruokaa hakiessa ja astioita palauttaessa on mahdollisimman lyhyitä eikä synny risteäviä reittejä. Ruokailutilassa on miellyttävä, sosiaalista kanssakäymistä edistävä tunnelma. Ruokailutilaa käytetään myös muuhun toimintaan, esim. pelaamiseen ja muuhun pöytätyöskentelyyn.

Kummassakin kerroksessa tulee olla LE-wc. Toisessa kerroksessa toinen sosiaalitalan wc-tilasta suunnitellaan LE-tilaksi. Ensimmäisessä kerroksessa ruokailutilan yhteyteen tuleva wc suunnitellaan LE-tilaksi.

Sisäänkäynnit järjestetään aidatun pihan kautta. Päiväkodissa ei ole erillistä pääsisäänkäyntiä. Tavaraliikenne hoidetaan lastauslaiturin kautta eriyttäen muun kuljetuksen keittiöstä. Vapaa-ajan käytön sisäänkäynti nimetään suunnitteluvaiheessa. Sisäänkäynnin yhteyteen tulee kenkä- ja vaatesäilytys.

Rakennukseen tehdään hissi, joka on mitoitettu pyörätuolia käyttäville.

Päiväkodin lattiamateriaali on mm. lepotiloissa akustisesti vaimentava Astma- ja allergialiiton hyväksymä tekstiilimatto, joka sitoo pölyä, on helposti imuroitavissa ja siten allergiaystävällinen ja akustisesti toimiva ratkaisu, joka luo osaltaan viihtyisyyttä.

Tilojen linkittäminen, läpinäkyvyys, sujuvat kulkureitit ja riittävä valaistus lisäävät turvallisuutta sekä valvottavuutta.

Kalustus ja varustus

Tilat suunnitellaan Vantaan kaupungin konseptipäiväkodin käsikirjan mukaan. Tilat varustetaan ja kalustetaan kaupungin päiväkotisuunnittelun tilakorttien mukaan. Keittiötilojen suunnitteluohjeistus on liittyvä asiakirja.

Pihaan liittyvät tavoitteet on esitetty kohdassa 4.5.

4.2 Päiväkodin tunnusluvut ja tilaohjelma

Päiväkoti toteutetaan osana tilakeskuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämää moduulipäiväkotikonseptia. Tilamitoitus perustuu Vantaan kaupungin kehittämään päiväkotikonseptin tilaohjelmamalliin ja päiväkotien yleisiin suunnitteluohjeisiin sekä vuonna 2018 päivitettyään päiväkotien RT-ohjekorttiin.

Päiväkodin huoneistoalatavoite on tilaohjelman mukaisesti 8,17 htm²/tilapaikka = 1 568 htm².

Päiväkodin bruttoalatavoite 1 999 brm².

Päiväkodin huonetilaohjelma on liitteessä 2.

4.3 Ateriahuollon tilatarpeiden tavoitteet

Päiväkodin keittiö on palvelukeittiö. Keittiössä valmistetaan vain energialisukkeet, erikoisruokavalioannokset ja välipalat. Pääruoka-annokset tuodaan päiväkotiin ulkopuolisen palveluntuottajan toimesta. Aterioiden kuljetukseen varataan verkkovirralla toimivat kevytrakenteiset hygieniamuoviset kylmä/lämpökuljetusvaunut, tai ruoka toimitteen lämpökuljetuslaatikoissa.

Huomioitavat ateriahuollon tilatarpeita suunnitellessa:

- Keittiön sijainti on oltava hyvän huoltoyhteyden päässä.
- Jätehuolto ja rullakko/varaston oltava riittävän suuret ja kohtuullisen matkan päässä keittiöstä.
- Varattava hygieeninen tila kuljetuslaatikoille/vaunuille.
- Pääruokasalinpuolella keittiöseinän vieressä tulee olla ateriabuffet (ei avaudu keittiötiloihin).
- Päiväkärkyä käytetään pienten lasten aterioiden kuljetukseen kerroksissa ja alakerran tiloissa. Ryhmien määrä ja sijainti selviävät myöhemmin.
- Sekä ruokasaliin että kerroksien aulatiloihin asennetaan käsipesualtaat
- ruokasalin kotikeittiön yhteyteen varataan kotitalouskylmäkaappi välipalojen säilytystä varten.

4.4 Puhtauspalveluin toiminnan kuvaus ja tavoitteet

Turvalliset ja puhtaat tilat luovat puitteet varhaiskasvatukselle.

Puhtauspalvelujen tavoitteena on aikaan saada puhtaita ja sisäilmaongelmattomia tiloja, joiden pinnat on helppo pitää puhtaana, esim. yläpölyjen kerääntymistä on suunnitteluratkaisuissa vältettävä.

Rakennuksen tulee olla kaikilta osin helposti puhtaana pidettävä ja julkisen tilan kulutusta kestäviä.

Puhtaanapidolla ylläpidetään rakennuksen hygieenisyyttä, siellä työskentelevien henkilöiden työturvallisuutta, viihtyisyyttä ja rakennuksen edustavuutta. Rakennuksen siivottavuus on hyvä, jos tilat voidaan siivota taloudellisesti, tehokkaasti (koneet) ja turvallisesti. Puhtauspalvelujen työturvallisuus tulee huomioida suunnitteluvaiheessa; mm. liikkumisen esteettömyys, siivoustilojen ja -pisteiden työergonomia, kohteiden saavutettavuus ja pistorasioiden määrä.

Kaikki käytettävät materiaalit ja tilaratkaisut toteutetaan mahdollisimman kestävästä, tehokkaista ja edullisesti ylläpidettävistä tuotteista. Lattiamateriaalin on oltava kulutuksen kestävä eikä lattian vahaustarvetta saa olla.

Tavarantoimittajien kulku lastauslaiturilta, ei kuitenkaan keittiön kautta. Oltava erillinen sisäänkäynti.

4.4.1 Yhdistetty siivouskeskus ja vaatehuoltotila

Tilassa tulee olla erikseen puhdas ja likainen puoli.

Pyykkien viikkaamiselle laskutilaa, likapyykkisäkeille rullakkotyypistä säilytystilaa. Tilaan pitää sopia puhtaaksi petaukseen liinavaatteille kuljetusvaunu, niin ettei liinavaatteita tarvitse kuljettaa käsissä.

Puhtaille liinavaatteille oveliset hyllykaapit.

Suunnittelu toteutetaan tilakorteissa määritellyt siivouksen koneet ja varusteet. Lattiapintojen puhdistuksessa tarvitaan koneille säilytystilaa siivouskeskukseen.

4.4.2 Jätteiden kierrätyksen toiminnan kuvaus

Vantaan kaupunki kierrättää jätteitä mahdollisemman paljon. Jätekatoksista on luovuttu ja tilalla käytetään syväkeräyssäiliöitä. Säiliöt tulee asentaa huoltopihalle lähelle keittiötä. Laitoshuollolla tulee olla kulku sisäkautta mahdollisimman lähelle säiliöitä. Laitoshuollon kulku jätesäiliöille lastauslaiturin kautta, ei kuitenkaan keittiön kautta.

Päiväkotien syväkeräyssäiliöt: Syväkeräyssäiliöiden paikka pitää olla sellainen, että talviaikaan lumet saadaan säiliöiden ympäriltä helposti poistettua ja kulku säiliöille on muutoinkin esteetön.

Jäteauton kääntösäde:

- § Sekajäte 5m3
- § Kartonki 3m3
- § Metall ja muovi jaettu säiliö, niin, että muovilla 1.3m3 ja metallilla 1.3m3
- § Biojätteellä 800l säiliö

Lisäksi urakkaan kuuluu pieniin kansiosiin lukot, kiinteistön sarjaan ja lukkojen päällä pitää olla kumiläpät jäätymisen estämiseksi. Avattavissa kansiosissa pitää olla stoppari, joka pitää kannen auki, kun jätteitä pudotetaan säiliöön.

Vantaan kaupunki kierrättää jätteitä mahdollisemman paljon. Jätekatoksista on luovuttu ja tilalla käytetään syväkeräyssäiliöitä. Säiliöt tulee asentaa huoltopihalle lähelle keittiötä. Laitoshuollolla tulee olla kulku sisäkautta mahdollisimman lähelle säiliöitä. Ulkona kuljettava matka tulee minimoida!

Päiväkotien syväkeräyssäiliöt: Syväkeräyssäiliöiden paikka pitää olla sellainen, että talviaikaan lumet saadaan säiliöiden ympäriltä helposti poistettua ja kulku säiliöille on muutoinkin esteetön.

Jäteauton kääntösäde:

- § Sekajäte 5m3
- § Kartonki 3m3
- § Metall ja muovi jaettu säiliö, niin, että muovilla 1.3m3 ja metallilla 1.3m3
- § Biojätteellä 800l säiliö

Lisäksi urakkaan kuuluu pieniin kansiosiin lukot, kiinteistön sarjaan ja lukkojen päällä pitää olla kumiläpät jäätymisen estämiseksi. Avattavissa kansiosissa pitää olla stoppari, joka pitää kannen auki, kun jätteitä pudotetaan säiliöön.

4.5 Pihan toiminnalliset tavoitteet

Pihan tavoitemitoitus on vähintään 20 m²/lapsi. Leikkipiha suunnitellaan siten, että se jakautuu pienten ja isojen piha-alueisiin. Piha aidataan ja pienten piha erotetaan matalammalla väliaidalla isojen pihasta. Pihan tavoitepinta-ala 3 300m². Päiväkodin pihasta osa pitää olla viheralueena.

Lasten leikkipiha suunnitellaan virikkeiseksi, monipuoliseksi oppimisympäristöksi, joka tukee pedagogisten tavoitteiden toteutumista. Päiväkodin pihassa korostuvat suojaisuus, turvallisuus ja toiminnallisuus. Liikkumisen ohjaukseen sekä valvottavuuteen ja ilkeävaltaan ehkäiseviin tekijöihin kiinnitetään erityistä huomiota.

Pihalle suunnitellaan yhtenäisiä kasvillisuusalueita ja istutettaviksi kasveiksi valitaan lajikkeita, jotka viihtyvät tontin olosuhteissa. Piha toteutetaan Vantaan kaupungin pihakortin mukaisesti sekä otetaan huomioon pihaan kohdistuvat kaavamääräykset. Esimerkiksi, kaavassa säilytettäväksi esitetyt puut täytyy ottaa pihan suunnittelussa huomioon. Ks. Liite 6. Tonttivedet imeytetään oman tontin alueella Vantaan kaupungin hulevesien hallinnan toimintamallin (2014) mukaisesti. Puhtaat kattovedet on mahdollista imeyttää tontilla. Piha-alueen hulevedet on viivytettävä ja johdettava hulevesiviemäriin. Hulevesisuunnitelma laaditaan rakennusluvan yhteydessä.

Pihalle sijoitetaan Vantaan kaupungin tilakeskuksen ”piha”-tilakortin mukaiset rakennukset, jotka voivat sijaita myös osana päiväkotirakennusta: pihavarastot (leikki- ja ulkoiluvälineet), vaunuvarastot, sadekatos/aurinkosuoja. Piha vaatii selkeästi merkityt ja turvalliset tilat pyörien säilytykseen sekä portin läheisyyteen lukittavan mahdollisuuden pyörien lastenkuljetuskärryjen säilyttämiseen.

Tarkempi pihan toteutustapa kuvataan päiväkotikonseptikäsikirjassa.

Kuva: kaakkoisreunalla tontti muuttuu kallioiseksi ja maasto nousee

4.6 Lasten osallistaminen

Alueen varhaiskasvatus osallista alueen päiväkotien lapsia eri tavoin hankkeen kuluessa. Latupuiston päiväkodin 5-6 -vuotiaat lapset osallistuvat piha-alueen ja sen leikkivälineiden suunnitteluun.

4.7 Väestönsuoja

Päiväkodin laajuus ylittää pelastuslain 71 § määritellyn väestönsuojan rakentamisveloitteen 1200 k-m². Päiväkodin suoja-tilatarve (2 % kerrosalasta, suoja-alarve < 30 m²) toteutetaan esisijaisesti jo olemassa oleviin kaupungin rakennusten väestönsuojoihin.

5 Tontti ja rakennuspaikka

5.1 Sijainti

Päiväkoti sijoittuu Itä-Vantaalle, Länsimäen kaupunginosaan. Lähiympäristö on rakennettu 80-luvulla, kadun päässä on pientaloja ja tontin länsi- ja eteläpuolella kaksikerroksisia rivitaloja ja pienkerrostaloja. Tarveselvitysvaiheessa ei tunnistettu vaihtoehtoisia ja palvelutarpeeseen soveltuvia Y-tontteja.

Kuva: ilmakeku alueelta, päiväkodin tontti estetty punaisella katkoviivalla ympyröitynä

Vartiotie on tällä hetkellä päättävä katu. Aluetta tulee jossakin määrin täydennysrakentamaan tulevana vuosina, mutta idän suuntaan rakentamista ja laajantumista rajoittaa suojeltu linnoitusalue I maailmansodan ajalta, historiallinen kulkuväylä Westerkullan kartanolle 1700-luvulta (osin I maailmansodan aikana muokattuna), Länsisalmen lehtipölmö metsä sekä Västerkullan lehtoalue.

Länsimäen keskus ja palvelut sijoittuvat päiväkodin lounaispuolelle. Alueella on useita käyttöänsä päässä olevia alun perin väliaikaiseksi suunniteltuja päiväkoteja sekä kivijalkapäiväkoteja. Itä-Vantaan alueella on vähän kaupungin uudisrakennushankkeita. Länsimäen keskus on lähellä Helsingin rajaa, ja Mellunmäen metroasemaa.

Liite 1: kaavaote ja – määräykset, rasitteet, melukartta ja johtokartat

5.2 Hallinta, rasitteet, kaava- ja kiinteistötiedot

Vartiotie 9b, kiinteistötunnus 92-52-303-5, tontti on kaupungin omistuksessa. Tontti on rakentamaton. Siellä kasvaa sekametsää, tontin kaakkoisosassa (takaosa) maasto kohoaa ja muuttuu kalleiseksi. Tontin rasitetiedot, melukartat ja maalajikartat sekä liittymätiedot ovat asiakirjan lopussa liitteenä. Tontin kaavoitus on käynnissä. Tonttijako laaditaan tarvittaessa erillisissä kaavamuutoksissa.

Kuva: ote maakuntakaavasta

Uudenmaan maakuntakaava 2011 Suunnittelualue on taajamatoimintojen aluetta ja kehäkaupungin kehittämisvyöhykettä. Vantaan yleiskaava 2007 päiväkodille esitetty tontti ja ympäröivä alue ovat merkinnällä A3, pientalojen alue. Alueelle saa rakentaa ensisijaisesti pientaloja. Alueella voidaan sallia asuinympäristöön sopivia työtiloja. Alueen asemakaava on vuodelta 1980. Siinä alue on osoitettu raideliikennealueeksi.

Liite 1: kaavaote ja – määräykset, rasitteet, melukartta ja johtokartat

5.3 Tontin rakennettavuus ja pohjaolosuhteet

Maalajikartan mukaan tontin maalaji on pääasiassa hiekkaa, kaakkoisreunassa tontin perällä on pienellä osalla kalliota ja moreenia. Pohjatutkimusten mukaan alueella on erilaisia maaperäolosuhteita. Tontin etelä- ja keskiosassa on moreenialuetta, ja tumma rasteri kuvaa kallio aluetta. Näillä alueilla voidaan perustaa maanvaraisesti, louhintaan varauduttava kallio-alueilla tontin eteläosassa. Pohjoisosassa tonttia on hiekka- aluetta pinta- maalajikartan mukaan (Hk). Tällä hiekka-alueella on kuitenkin kairausten mukaan pehmeä välisavikerrostuma pintakerroksen alla ja siksi rakennukset todennäköisesti on perustettava paaluille. Tarkemmin pohjaolosuhteet ja perustamistavat saadaan selville rakennusalueelle tehtävillä kairauksilla. Tarkemmat pohjatutkimukset tehdään hankesuunnittelu/ehdotussuunnitteluvaiheessa. Kaikki rakennukset salaojitetaan ja perustusrakenteet routasuojataan.

5.4 Liikenne, pysäköinti, kadut ja kunnallistekniikka

Kohde on saavutettavissa lähialueelta kestäviä kulkumuotoja käyttäen kävellen ja pyöräillen. Vartiotien kautta liitytään pääkatuverkkoon Länsimäentie-Maratontie, jossa joukkoliikennettä.

Saattoliikenne ja huoltoliikenne järjestetään Vartiotien kautta. Saatto- ja huoltoliikenne eivät saa ristetä. Saattoliikenne sekä autolla että pyörällä tuleville tulee olla turvallinen ja toimiva.

Päiväkodin saatto- ja henkilökunnan pysäköintiä varten toteutetaan 18 autopaikkaa, lämpötolpat neljälle autolle ja yksi pikalatauspiste sekä yksi liikuntaesteisen pysäköintipaikka.

Pyörätelinepaikkoja toteutetaan 30 paikkaa. Lisäksi päiväkodin pihaportin viereen tulee katos, mihin voi kiinnittää viisi pyörän lastenkuljetuskärryä, Paikkoja voi käyttää myös lasten rattaiden säilytykseen.

Kunnallistekniikka ja johdot kulkevat Vartiotien alueella. Johtokartan mukaan tontilla ei ole nykyisiä johtoja tai kaapeleita.

5.5 Rakentamisrajoitteet, ympäristö, melu

Tontilla on liikenteen melua sen pohjoisosassa, lähellä Vartiotietä 55-60 dB. Valtaosassa tonttia melukartan mukaan melu jää alle 55 dB. * Tontilla on jatkosuunnittelun tueksi tarpeen tehdä tarkempi meluselvitys. Liikenteen määrä erityisesti Porvoon väylällä tulee kasvamaan. Etäisyys vilkkaasti liikennöityihin reitteihin on yli 250m, hiukkamäärät ovat tontilla sallituissa rajoissa.

* Tiemelun ja rautatiemelun vuoden 2016 melualueiden melulaskennoissa on vuoden 2016 liikennetiedot, maastomalli, rakennukset ja meluesteet (saattaa olla myös puutteita/virheitä). Meluvyöhykkeiden laskentakorkeus on 2 metriä, joten ne kuvaavat melutasoja piha-alueilla. Rakennusten julkisivuilla ylempänä on korkeammat melutasot kuin 2 metrin korkeudella. Laskentaruudun koko on 10 m × 10 m. Melulaskennat on tehty yhteispohjoismaisella laskentamallilla, Nordic Prediction Method, melusuureille LAeq, kello 7–22 (päiväajan keskiäänitaso) ja LAeq, kello 22–7 (yöajan keskiäänitaso).

Melualueet on laskettu Pääkaupunkiseudun ympäristömeludirektiivin mukaisen meluselvityksen 2017 yhteydessä kaupunkikohtaisesti, joten melulaskentojen lähtötiedot ja laskentatarkkuus ovat strategisen tason suunnittelua. Meluvyöhykkeet ovat suuntaa antavia kaavoituksessa ja rakennusluvien käsittelyssä. Asemakaavatasoisessa suunnittelussa ja rakennusluvissa on laadittava tarkemmat meluselvitykset pienemmällä laskentaruudun koolla ja tarkemmilla lähtötiedoilla.

Liite 1: kaavaote ja – määräykset, rasitteet, melukartta ja johtokartat

5.6 Liittyvät hankkeet

Kaavamuutostyö on käynnistynyt syyskuussa 2018.

6 Rakennus ja Tekniset järjestelmät

Tilojen, kalusteiden, varusteiden sekä taloteknisten järjestelmien laatu noudattaa Vantaan tilakeskuksen suunnitteluohjeissa ja tilakorteissa määriteltyä tasoa. Rakennus-, sähkö- ja LVI- teknisissä suunnitelmissa kiinnitetään erityistä huomioita sisäilman laatuun, valaistukseen sekä äänenvaimennukseen.

6.1 Rakennetekniset tavoitteet

Lämmöneristeiden ja rakenteiden kastumisen estämiseksi hankkeessa edellytetään sääsuojan alla rakentamista ja kuivaketju 10-järjestelmän noudattamista. Rakennerratkaisuissa noudatetaan RakMk:n ja RIL ry:n määräyksiä ja ohjeita sekä Vantaan kaupungin suunnitteluohjeita.

Rakennukseen suunnitellaan toteutuskelpoiset detaljit rakennusfysikaalisesti toimivina. Pintamateriaalivalinnoissa huomioidaan sisäilman hyvään laatuun vaikuttavat tekijät. Julkisivu- ja runkomateriaalivalinnassa on vältettävä palonleviämisen kannalta epäedullisia materiaaleja.

Runkojärjestelmä valitaan niin, että se sallii joustavan käytön ja myöhempiä tilamuutoksia. Rakennusrungon syvyys valitaan siten, että kantavat ja jäykistävät seinälinjat sijoittuvat ulkoseinille. Poikittaisia ja pitkittäisiä kantavia seinälinjoja ei pääsääntöisesti sallita estämään muuntojoustavuutta.

Talotekniikan nousukuilut minimoidaan ja keskitetään. Talotekniset linjat viedään ulko-vaipan sisäpinnan sisäpuolella.

Rakennuksen paloluokka on P2 tai P1, paloluokka tarkentuu suunnitteluvaiheessa.

Rakennus perustetaan maanvaraisesti ja koneellisesti tuuletettavalla alustatilalla varustettuna. Perustukset routasuojataan, rakennus salaojitetaan ja varustetaan radonin poistolla.

6.2 Arkkitehtoniset tavoitteet

Uudisrakennuksen tulee noudattaa Vantaan arkkitehtuuriohjelman periaatteita ja sen tavoitetta laadukkaasta ja ilmaisuvoimaisesta arkkitehtuurista: *”Luomme ilmaisuvoimaisella ja kekseliällä arkkitehtuurilla vantaalaista identiteettiä. Anonyymien modernismin sijaan tavoittelemme erilaisuutta ja elämyksiä sekä luomme paikkoja ja tiloja, joissa viihdytään ja jotka palvelevat sosiaalista integroitumista. Luomme arkkitehtuuria teknisesti koetelluin ratkaisuin.”* Päiväkodin tulee olla luonteeltaan julkinen rakennus, ja arkkitehtuuriltaan ohjelman periaatteen mukainen.

Länsimäen päiväkoti sijoittuu väljälle 80-luvulla rakentuneelle alueelle, päättyvän kadun varrelle. Tontti kaunis ja metsäinen, voimassa olevassa kaavassa tontti on osoitettu raiteliikenteelle.

Kuva: näkymä päiväkodin tontilta kohti etelää

Kuva: näkymä Vartiolieltä kohti itää ja kadun päätettä

6.3 Elinkaari- ja energiatehokkuustavoitteet, muuntavuus

Uudisrakennuksen suunniteltu käyttöikä on perustusten ja rungon osalta 100 vuotta, täydentäviltä osien osilta 50 vuotta ja järjestelmien osalta 25–35 vuotta.

Ympäristöministeriön asetus uuden rakennuksen energiatehokkuudesta (1010/2017); Opetusrakennus ja päiväkotit (luokka 6) mukaan päiväkodin energiatehokkuuden vertailuluku saa olla enintään 100 kWhE/(m², a). Uomarinteen päiväkodin rakennuksen tavoitteellinen laskennallinen energiatehokkuuden vertailuluku (E-luku) on 85 kWhE/m² a. Energiatehokkuuden suunnittelu edellyttää kaikkien suunnittelualojen saumatonta yhteistyötä.

Rakennus varustetaan rakennukseen integroitavilla tai vesikatolle asennettavilla aurinkopaneeleilla, joilla tuotetaan rakennuksen kesäaikaisen peruskulutuksen mukaan mitoitettu sähköenergiamäärä.

Tilojen, kalusteiden, varusteiden sekä taloteknisten järjestelmissä käytetään tarkoituksenmukaisia ja kestäviä tuotteita ja noudatetaan Vantaan kaupungin suunnitteluohjeita. Rakennus-, rakenne-, sähkö- ja LVI- teknisissä suunnitelmissa kiinnitetään erityistä huomiota sisäilman laatuun, rakennusfysikaaliseen toimivuuteen, ulkovaipan sisäpinnan tiiveyteen, valaistukseen, energiatehokkuuteen sekä äänenvaimennukseen.

Elinkaaritehokkuutta tukee rakennuksen muunneltavuus ja monikäyttöisyys, käytön ja iltakäytön tehokkuus. Rakennus tulee suunnitella siten, että tilajako on mahdollista toteuttaa useammalla kuin yhdellä periaatteella sekä siten, ettei tilajaon muuttaminen aiheuta kohtuuttomia muutostöitä teknisiin järjestelmiin.

6.4 LVI-Tekniset tavoitteet

Yleistä

LVI-tekniikalla järjestelmillä luodaan hyvät toiminnalliset, hyvät sisäilmasto-olosuhteet tilojen käytölle energiatehokkaasti, mikä saavutetaan hyvillä suunnitteluratkaisuilla, laitevalinnoilla ja järjestelmien hyvällä ohjattavuudella.

Päiväkodin LVI-tekniikoiden järjestelmien suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan moduulipäiväkotikonseptin edellyttämät tavoitteet. Sisäilmaston laatuluokka noudattaa pääosin laatuluokkaa S2.

Kiinteistö liitetään kunnallistekniikan piiriin (kaukolämpö, vesi, viemäri, hulevesi). Johtokartta on esitetty hankesuunnitelman liitteissä (LVI- liite1).

Laitteiden ja kaikkien asennusten tulee täyttää käyttötekniikan, järjestelmien kunnossapidon ja hyvän huollettavuuden, sekä järjestelmien muuntojoustavuuden vaateet.

Kaikkien tarvikkeiden, osien ja varusteiden tulee olla tyyppihyväksyttyjä, yleisesti tunnettuja ja käytettyjä tuotteita. Asennus- ja liitostapojen tulee olla ko. materiaaleille sopivia, yleisesti hyväksyttyjä ja käytettyjä menetelmiä.

Työtavat ja laatutaso Talotekniikka RYL 2002, Talotekniikka/rakentamisen yleiset laatuvaatimukset mukaan. Suunnittelija huolehtii rakennustuotteiden kelpoisuudesta määrittämällä tuotteiden CE-merkinnän vaatimustasot (Rakennustuoteasetus EU nro: 305/2011) sekä kansallisen tason vaatimukset (tuotehyväksyntälaki 954/2012)

Suunnitelmat laaditaan voimassa olevia asetuksia ja ohjeita noudattaen, huomioiden; pelastuslaitoksen vaatimukset, rakennusvalvontaviranomaisen käytänteet, tilaajan ohjeistukset ja mallit. Keittiö- ja puhtaanapitotilojen suunnittelun osalta suunnittelijan tulee olla yhteydessä Vantaan kaupungin keittiö- ja puhtaanapitoasiantuntijoihin.

Rakennuksen tulee täyttää energian käytön osalta Vantaan kaupungin E-luku tavoitteet.

Tilaohjelma noudattaa Vantaan kaupungin 'modulipäiväkotikonseptin' mukaista tilajärjestelyä.

Suunnittelija on velvollinen pitämään yhteyttä tarvittaviin viranomaisiin ja kunnallisiin laitoksiin sekä toimittamaan suunnitelmapiirustukset ja muut tarvittavat asiapaperit näiden hyväksyttäväksi niin, että ne hyväksytyinä ovat käytettävissä rakennustöiden alkessa.

Lämmitysjärjestelmät

Lämmöntuotto toteutetaan Vantaan energian kaukolämpöverkoston liitettävällä lämmönsiirtokeskuksella. Keskus sisältää erilliset lämmönsiirtimet varusteineen rakennuksen lämmitysjärjestelmälle, ilmanvaihdon lämmitykselle, sekä lämpimän käyttöveden valmistukselle.

Lämmitys toteutetaan lattialämmitysjärjestelmällä. Suunnittelussa ja toteutuksessa noudatetaan Vantaan kaupungin lattialämmitysohjetta. Märkäeteisiin asennetaan lattialämmityksen lisäksi ilmanvaihdon lämmitysverkoston piiriin liitettävät lämminkiertoilmakojet.

Lämmityksen runkoputkiston materiaali on teräsputki. Lämmitys- ja vesijohtoverkoston asennetaan tarvittava määrä sulk- ja säätöventtiileitä, järjestelmän ja sen osien säädettävyyden ja suljettavuuden varmistamiseksi. Runkojohdot asennetaan alakaton yläpuolelle, putket eristetään, eristeet pinnoitetaan.

Vesi-, viemäri- ja hulevesijärjestelmät

Rakennus ja kiinteistön vesi- ja viemäriputkistot liitetään kunnallisen d200 vesijohto- ja d200 viemäriverkostojen piiriin. Valvonta-alakeskukseen ja etäluennan piiriin liitettävä

vesimittari (liittymämittari) hankitaan HSY:ltä. Vesimittari sijoitetaan lämmönjakohuoneeseen. Tonttivesijohto rakennetaan tarvittaessa tehdasvalmisteisesta putkielementistä, joka sisältää tonttijohdon, saattolämmityskaapelin, vettymättömän putkieristeen, suojaelementin.

Rakennuksen sisäiset vesijohdot tehdään komposiitti- tai kupariputkesta, runkojohtojen asennus 'alas lasketun' katon yläpuolelle. Pinta-asenteiset jako- ja kytkentäjohdot tehdään kromatusta kupariputkesta, kromatuin liitososin.

Rakenteiden putkiläpivienneissä käytetään suojaputkea. Mikäli putkea asennetaan rakenteiden sisään, huomioidaan niiden vaihdettavuus (asennetaan suojaputken sisään). Putkivuotojen tulee olla helposti havaittavissa.

Lasten wc-tilojen yhteiskäyttötilan pesualtaissa käytetään kosketusvapaita sekoittajia. Wc-eriot varustetaan pesualtailla, joissa kosketusvapaa sekoittaja bideella.

Wc-laitteet ja pesualtaat ovat pääosin keraamisia, lukuun ottamatta tasoon upotettavia altaita, joiden materiaali määräytyy kalusteluettelon mukaisesti.

Keittiö-, siivous- ja yhteiskäyttötiloihin sijoitettavat sekoittajat ovat 1-otepöytä tai -seinämallin sekoittajia. Seinämallin sekoittajat varustetaan tarpeenmukaisin vaihtimin ja juoksuputkin.

Astianpesukone mallia 'LTO' (käyttöveden esilämmitys pesukoneen poistovedellä).

Jätevesiviemärit tehdään pääsääntöisesti muoviviemäri- ja desibel-viemäriputkesta (asennuspaikasta riippuen). Tarpeen mukaan voidaan käyttää myös valurauta- ja hst-viemäriputkea. Keittiölaitteiden viemärointi varustetaan rasvanerottimella. Keittiön rasvaviemärin ja rasvanerottimen välinen putkisto tehdään HST-putkesta muhviilitoksin. Rakennuksen ulkopuolinen viemäriputkisto eristetään tarvittaessa jäätymisen ehkäisemiseksi.

Hulevesiputkistona voidaan käyttää rakennuksen ulkopuolella ns. 'maanrakennus' sadevesiviemäriputkea.

Tehdasvalmisteiset sadevesikaivot sisältävät; sakkapesän, teleskooppiosan, vesilukon, huuhteluputken, jäätymissuojan, sekä valurautakansiston. Kansiston kuormankestävyys määritetään asennuspaikan vaatimusten mukaan. Tarkastuskaivot varustetaan teleskooppiosin ja valurauta kansistoin.

Hulevesiä viivytyksen osalta noudatetaan Vantaan kaupungin hulevesiohjetta. Perustusten kuivatusvedet johdetaan salaojaputkistolla kaivojen kautta padotusventtiilillä varustettuun perusvesien kokoojakaivoon, joka liitetään sadevesiviemäriverkostoon.

Ilmanvaihtojärjestelmät

Rakennus varustetaan energiatehokkaalla koneellisella tulo- ja poistoilmanvaihtojärjestelmällä.

SFP- luvun tulee olla < 1.7 , lämmöntalteenoton vuosihyötysuhde on vähintään 70 %. Ilmanvaihtojärjestelmän puhtausluokka on P1.

IV-tuotteiden puhtausluokka ja rakennusmateriaalien päästöluokka M1. Ilmanvaihtojärjestelmien tiiviysluokka CEN/TR 16798-4 mukaan ATC3.

Leikki- ja lepo huoneiden raitisilmamäärä S2 mukaisesti $8 \text{ dm}^3/\text{s}, \text{ m}^2$. Järjestelmä toteutetaan 'paineneutraaliksi'; järjestelmien käytöstä ei saa johtua liiallista ali- tai ylipaineisuutta.

Keittiön raitisilmamäärä vähintään $15 \text{ dm}^3/\text{s}, \text{ m}^2$, mikäli keittiön käyttö voidaan rinnastaa valmistuskeittiöön, on raitisilmamäärä $20 \text{ dm}^3/\text{s}, \text{ m}^2$. Keittiön ilmanvaihto varustetaan (0...2h) käyttökytkimellä, mikä mahdollistaa ilmanvaihdon lisäaika- ja tehostustoiminnon keittiötiloista ohjattuna. Keittiö- ja ruokailutilojen tarkemmat määritykset tehdään Vantaan kaupunki/Tilakeskus, keittiöasiantuntijan ohjaamana.

Ilmanvaihtokoneiden puhallinten tulee olla tasavirtamoottorein varustettuja kammiopuhaltimia. Likaistentilojen ja keittiön ilmanvaihto toteutetaan lto-toiminnolla.

Ilmanvaihtojärjestelmät tehdään riittävissä määrin muuntojoustaviksi, mikä mahdollistaa järjestelmien tarpeenmukaisen käytön. Tilojen käytöstä riippuen, ilmanvaihdon ohjausperusteena voidaan käyttää kiinteistöautomaation aikaohjelman rinnalla tilakohdista, esimerkiksi ilman laatuun perustuvaa ohjaustapaa, 'TE-, CO₂- tai VOC-ohjausta'. Suunnittelija esittää vaihtoehtoisia toteutusmalleja 'tarpeenmukaisen ja muuntojoustavan' ilmanvaihdonjärjestelmän rakentamiselle. Ilmanvaihto voidaan toteuttaa joko keskitettynä, tai hajautettuna järjestelmänä, mikä päätetään suunnittelutyön alkuvaiheessa. Mikäli IMS-laitteita käytetään, niissä ei saa olla mittausosia, jotka muodostavat vapaan kosketuspinnan tuloilmaan.

Yhteiskäyttötiloihin asennetaan ilmanvaihdon palvelualueille tarpeenmukaisiin paikkoihin ilmanvaihdon lisäaikakytkimiä 0...3 h, mikä mahdollistaa ilmanvaihdon käytön poikkeusaikoina, kuten mahdollinen tilojen ilta- ja viikonloppukäyttö.

Ilmanvaihtokanaviston materiaali on tehdasvalmisteinen kierresaumakanava. Kanavisto varustetaan riittävissä määrin tarkastusluukuilla ja mittaus- ja säätöosilla, hyvän säädettävyyden ja huollettavuuden varmistamiseksi.

Ilmanjakolaitteet ovat tehdasvalmisteisia, hyvällä säädettävyydellä ja äänenvaimennuksella varustettuja tulo- ja poistoilmaelimiä.

Keittiön kaikkien ilmanvaihtojärjestelmien tulee täyttää korkea turvallisuus- ja hygieniataso. Kaikki keittiön kanavistot rakennetaan valmistuskeittiön vaatimustason mukaisesti.

Rakennusautomaatiojärjestelmät

LVI-järjestelmien toiminnot liitetään valvonta-alakeskuksiin. Alakeskukset liitetään pilvipalveluun rakennetun ohjelmiston piiriin, mistä järjestelmiä voidaan etäseurata ja -ohjata, ja johon myös lvi-hälytykset ohjautuvat. Kiinteistönhoitoyritys seuraa, ja todentaa hälytykset ohjelman kautta.

Hälytystoimintoja koskien; toiminnon rinnalle rakennetaan toinen hälytysten siirtotoiminto, jossa hälytykset siirretään valvonta-alakeskuksilta murto- tai paloilmoittimen yhteyslinjaa käyttäen vartiointiliikkeeseen (joka ilmoittaa hälytyksestä puhelimitse päivystävälle kiinteistönhoitajalle). Toimintatapa varmistaa tärkeiden hälytysten tietoon saattamisen kiinteistönhuollolle. Valvonta-alakeskusten ja rikosilmoitinkeskuksen (jossa yhteyslinja) väliset kaapeloinnit kuuluvat automaatiourakkaan, samoin kuin hälytystoiminnon testaaminen vartiointiliikkeeseen.

Kiinteistöautomaatiojärjestelmä tukee avoimia rajapintoja, kuten Modbus RTU ja TCP/IP ja BACnet. Järjestelmän tulee olla laajennettavissa ja vapaasti päivitettävissä.

Automaation tulee olla täysin yhteensopiva kaikilta toiminnoiltaan, liitettävyydeltään ja ohjattavuudeltaan Vantaan kaupungin käytössä olevan järjestelmän kanssa; koskee kaikkia järjestelmäosia. Etäluettava, alakeskukseen ja etävalvomojärjestelmään piiriin liitettävä päävesiliittymän mittarin toimittaa HSY, kaukolämpöliittymän mittarin Vantaan energia. Päävesimittarin osalta huomioidaan yhteensopivuus ja etäluentavaade (ilmoitetaan mittaritilausta tehtäessä). Pulssimittausta ei saa käyttää.

Erikoisjärjestelmät

Pelastus- ja paloviranomaiselta, sekä lupaehdoista tarkastetaan edellyttääkö toteutus erityisjärjestelmien rakentamista (esim. automaattinen palonsammutusjärjestelmä).

Seuraavassa kappaleessa, sähköosiossa esitetään poistumis-, rikos-, paloturvallisuuteen ja turvavalaistukseen liittyvät, ym. erityisjärjestelmien rakentamisen tarpeisiin liittyvät kuvaukset.

6.5 Sähkötekniset tavoitteet

Yleistä

Sähkötekniisten laitteiden valinta- ja hankintaperusteissa tulee tavoitella energiatehokkuutta, kestävyyttä, helppokäyttöisyyttä ja laadukkuutta. Laitevalinnoissa tulee pyrkiä valitsemaan yleisesti saatavilla olevia laitteita ja käyttämään tunnettuja laitetoimittajia.

Suunnittelun tulee olla laadukasta ja pohjautua tilaajan ja käyttäjien kanssa neuvoteltuihin ratkaisuihin, laskelmiin ja kokemukseen. Suunnittelijan on voitava perustella suunnitteluratkaisut yllä mainittujen kriteerien perusteella.

Asiakirjoissa noudatetaan standardin SFS 6000 sähköturvallisuutta koskevia ohjeita sekä muita lakeja ja määräyksiä. Järjestelmät ja laitteet tulee asentaa valmiiseen käyttökuntoon. Loppupiirustuksia tulee toimittaa kohteeseen yksi paperisarja sekä tilaajalle toimitetaan piirustukset sähköisesti.

Johtoreittien ja sähkölaitteiden asennuksissa huomioidaan muuntojoustavuus.

Aluesähköistys ja liittymät

Rakennus liitetään sähkölaitoksen pienjännitejakeluverkkoon ja teleoperaattorin tietoliikenneverkkoon. Kiinteistöautomaatio liitetään Vantaan kaupungin kaukovalvontajärjestelmään. Videovalvonta liitetään Vantaan kaupungin videovalvontaverkkoon.

Piha-alueiden valaistus toteutetaan olakkeettomilla valaisinpylväillä sekä rakennukseen asennettavilla seinä- ja katosvalaisimilla. Valaisimien tulee olla ilkivaltaa kestäviä. Piharakennukset varustetaan sisä- ja ulkopuolisilla valaistuksella, pistorasioilla ja läsnäoloantureilla. Pysäköintialueelle asennetaan autolämmituspistorasiakotelot (2kpl) sekä sähköauton latauspiste. Kaapeloinnissa huomioitavaa laajennusmahdollisuus:

Sähköjärjestelmät (400V)

Rakennus varustetaan sähkökeskuksilla, jotka palvelevat valaistusta, pistorasioita, LVIA-laitteita kiinteistön laitteita sekä tele- ja turvajärjestelmiä. Ryhmä-, ohjaus- ja indikointikaapelit päätetään riviliittimiin. Rakennuksen keskukset komeroihin (IP20) ja Lvi-tekniisiin tiloihin (IP34). Kehikkokeskukset saranoiduilla kansilla. Rakennuksen pääkeskus keskeisesti komeroon (2600x500) ja muut keskukset optimaalisesti tilankäytön kannalta.

Energian kulutuksen seuranta varten sähkökeskuksiin asennetaan alamittareita, joilla tavoitellaan rakennuksen käytönaikaista energian kulutuksen optimointia mm. seuraamalla mittaustulosten poikkeamia esim. vikatapauksissa.

Johtotiet

Rakennukseen asennetaan tehdasvalmisteisia, metallirakennetta olevia kaapelihyllyjä, johtokanavia ja valaisinripustuskiskoja. Johtoteiden suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota ääni- ja palotekniisiin eristykseen. Näkyvillä osuuksilla johtotiet ovat valkoisia. Hyllyjen pitää olla tukevasti asennettuja ja suoria.

Johdot ja niiden varusteet

Rakennukseen asennetaan kaapeleita ja johtoja, jotka palvelevat mm. seuraavia käyttö-tarkoituksia:

- Maadoituksia
- Voimavirtalaitteita
- Valaistusta ja pistorasioita
- Tele- ja turvajärjestelmiä
- LVIA-laitteita

Kaapeleihin tulee päästä käsiksi kohtuudella valmistumisen jälkeen. Esim. väliseinissä ei käytetä putketonta asennusta ja kuiluissa on avattavat luukut. Läpiviennit tulee tiivistää hyvin ja kylmien sekä lämpimien tilojen välisiä läpivientejä tulee välttää. Sähkökalusteiden (rasiat ym.) sijoittelua huoneiden ulkoseinille tulee välttää.

Valaistusjärjestelmät

Tilojen valaistustasojen mitoituksessa tulee pääsääntöisesti noudattaa standardin SFS-EN 12464-1 suosituksia.

Optimaaliseen energiatehokkuuteen tulee pyrkiä valitsemalla energiatehokkaat valaisimet sekä niihin hyvät valolähteet (kuten Led). Valaisimet tulee pyrkiä sijoittamaan siten, että valoa saadaan sinne missä sitä tarvitaan ja tarpeenmukaisella valaistusvoimakkuudella. Saliin asennetaan urheilutilan valaisimet.

Energiatehokkuus tulee huomioida myös valaistusohjauksissa. Valaistusohjaukset voidaan toteuttaa mm. soveltaen kiinteistöautomaation aikaohjauksia, valoisuusantureita, läsnäolotunnistimia ja järkevää valaistusryhmitystä. Lisäksi joissakin huonetiloissa voidaan valaistukseen lisätä himmentimiä, jotka säätelevät tilakohtaisesti valaistusvoimakkuutta ulkoa tulevan päivänvalon mukaan.

Valaisinvalinnoissa ja sijoituksissa tulee huomioida kodinomaisuus ja seinäpintojen valaistus. Lepohuoneissa asennetaan seinälle yksi himmennettävä lukuvalaisin. Lasten oleskelutilat ja niiden yhteydessä olevat käytävät sekä aulat opaalipinta-aisilla valaisimilla, joilla kunnon pohjalevyt. Liikuntasalin valaisimet liikuntatilaan sopivia. Ruokasalissa sekä pääaulassa huomioitava valaisimien visuaalinen ilme sopivaksi tilan arkkitehtuuriin.

Sisäänkäynti, ulkoseinät ja katokset mahdollisimman hyvin kestävin valaisimin (esim. De-faProtect). Ulkovaistusta ohjataan keskuksen kytkimien ja VAK:n avulla. Pimeäaikaista osavaistusta tarvitaan mm. Ilkivaltariskin sekä kameravalvonnan takia. Rakennuksen julkisivu valaistetaan vaihtuvavärisillä LED-valaisimilla (12kpl) ja oman ohjausyksikön avulla.

Valaistustasot ovat seuraavat (muissa tiloissa tulee huomioida normit/ohjeet):

· Toimisto- ja hallintotilat	700 lx
· Käytävät ja aulat	300 lx
· Sali (juhla- ja kokousvalaistus pienellä teholla)	20/700 lx
· Tekniset- ja sosiaalitilat	200 lx
· Keittiö	500 lx
· Lasten oleskelutilat	300 lx

Yleiskaapelointijärjestelmä (atk, videovalvonta)

Rakennus varustetaan CAT 6 mukaisella suojaamattomalla yleiskaapelointijärjestelmällä, joka palvelee videovalvontaa sekä tietoliikenneyhteyksiä.

Yleiskaapelointiteline asennetaan omaan erilliseen lukittavaan teletilaan (1800x800 komero), johon tulee muittenkin telejärjestelmien keskusyksiköjä. Rasioita asennetaan mm. toimistoihin, kokoushuoneeseen, opetustiloihin, ryhmä- ja lepohuoneisiin, monitoimitilaan (sali), keittiöön sekä teknisiin tiloihin. Aurinkosähköjärjestelmän dataloggereille asennetaan kaapelointi ja rasia energian tuoton seurantamonitorille, joka sijaitsee pääsisäänkäynnin yhteydessä.

Rakennus ja sen pääsisäänkäynnin edusta varustetaan langattoman lähiverkon tukiasemilla. Päiväkotiin asennetaan 2 rasia/leikkihuone ja rasia/lepohuone sekä kuhunkin ryhmään yksi rasia Wlan-lähetintä varten. Muualle asennetaan pohjapiirustuksista ilmenevän tarpeen mukaisesti siten, että kaikille mahdollisille toimispisteille tulee rasia mukaan lukien keittiön emännän työpiste. VAK:lle, rikosilmoituskeskukselle ja palovaroitinkeskukselle tuodaan ATK-rasia.

Aktiivilaitteet ja Wlan-asemat hankkii käyttäjä.

Keskuskellojärjestelmä

Rakennus varustetaan sähköverkkoon liitettävällä väyläpohjaisella keskuskellojärjestelmällä. Kelloja asennetaan sisääntuloauloihin, saliin ja ruokasaliin, henkilökunnan taukotilaan, keittiöön ja pihan puolelle ulkoseinään.

Inva-wc-hälytysjärjestelmä

Inva wc-tilat varustetaan tilakohtaisella hälytysjärjestelmällä.

Soittokellot, sisäänpyyntölaitteet ja induktiosilmukka

Rakennuksen pääsisäänkäynnit mukaan lukien keittiön ulko-ovi varustetaan soittokellojärjestelmällä. Ulkona painikkeet ovat upotettuja ja metallirakenteisia.

Päiväkodin johtajan huone varustetaan sisäänpyyntöjärjestelmällä, jossa on merkkilamppu ja ohjauspainikkeet. Sali- ja ruokasali varustetaan kuulorajoitteisten induktiosilmukalla mutta itse aktiivilaitteet hankitaan erikseen myöhemmin.

Kiinteistöautomaatiojärjestelmä

Rakennus varustetaan Vantaan kaupungin hankintasopimuksen mukaisesti Schneider Oy:n kiinteistöautomaatiojärjestelmällä, jolla ohjataan taloteknisiä laitteita, kerätään mittauksia ja välitetään hälytystietoja sekä hankinta kuuluu erillisurakkaan, kaapelointi sähköurakkaan. Järjestelmän suunnittelu Vantaan kaupungin ohjeen mukaisesti.

Rikosilmoitusjärjestelmä

Rakennus varustetaan rikosilmoitusjärjestelmällä (Hedengren HHL). Järjestelmä toteutetaan pääsääntöisesti liikeilmaisimilla, joita asennetaan käytäville, ensimmäisen kerroksen ikkunallisiin huoneisiin ja toisen kerroksen huoneisiin, jotka ovat katosten yhteydessä. Keittiön sisäänkäynnin yhteyteen asennetaan koodiohisulkija. Keskusyksikkö ja hälytyksen siirtolaitteet asennetaan telekomeroon.

Videovalvontajärjestelmä

Rakennus varustetaan IP-pohjaisella videovalvontajärjestelmällä (Avigilon). Kameroita asennetaan valvomaan rakennuksen ulkoseiniä sekä osin piha-aluetta ja katoksia. Urakkaan kuuluvan ristikytkentätelineen pitää olla riittävän iso, että myös keskusyksikkö ja monitori mahtuu. Kaapelointi toteutetaan osana yleiskaapelointiverkkoa. Ulkona rasiat asennetaan koteloon.

Merkki- ja turvavalaistusjärjestelmä

Rakennus varustetaan määräysten mukaisella turvavalaistusjärjestelmällä tai valaisinkohtaisilla kondensaattoreilla.

Palohälytysjärjestelmä

Rakennus varustetaan automaattisella, osoitteellisella ja analogisella palohälytysjärjestelmällä, jota ei liitetä Häke:en (asetus 848/2017 § 38 luku 7)

Savunpoistojärjestelmä

Rakennus varustetaan savunpoistojärjestelmällä, jos rakennusluvan ehdot sitä edellyttävät.

Muut järjestelmät

Märkäeteiset ja pesutilat varustetaan sähkölattialämmityksellä (mukavuuslämpö, kuivaus) poiketen muiden lattialämmitteisten tilojen vesikiertoisesta järjestelmästä, jos se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi.

Rakennus varustetaan aurinkosähköjärjestelmällä. Järjestelmän mitoitetaan siten, että energian tuotto käytetään kokonaisuudessaan rakennuksessa.

Aurinkosähköä varten asennetaan invertterin ja dataloggerin kaapelointi.

7 Toteutukseen liittyvät tavoitteet

Rakennustyössä on noudatettava valtioneuvoston asetusta rakennustyön turvallisuudesta Vna 2005/2009.

Rakennustyön puhtausluokka on P1 (Sisäilmaluokitus 2018).

Rakennusosien ja -tarvikkeiden kuivaketjun on oltava aukoton. Rakennusosat ja -tarvikkeet eivät saa kostua tai kastua missään rakentamisen vaiheessa.

Rakennustyönaikaisesta sääsuojauksesta tulee laatia suunnitelma rakennesuunnittelun yhteydessä ja selvitettävä sääsuojien tarve ("huputus").

Betonin suhteellinen kosteusprosentti <80% RH (Betonin pintaosien (2-3 cm) alle 75%) enne seuraavaa työvaihetta. Mittaus tapahtuu rakenteissa olevilla antureilla rakennustyön aikana.

8 Väistötilantarve

Ei väistötilan tarvetta.

9 Kustannukset

9.1 Kustannusennuste

Kustannusennuste on 8 500 000 € (alv 0 %),

9.2 Pääomakustannukset ja ylläpitokustannukset

Ylläpitokustannukset ~ 101 256 € /vuosi (4,83 €/htm²/kk)

Pääomakustannukset ~ 510 000 € /vuosi (29,16 €/htm²/kk)

Yhteensä: ~ 611 256€ /vuosi (29,16 €/htm²/kk)

9.3 Toimintakustannukset hallintokunnalle

Toiminnan vuosittaiset kulut sisältäen henkilöstö- ateria- ja toimintakulut ovat noin 1 milj. € tai vähemmän, mikä hanke korvaa poistuvia tiloja.

9.4 Ensikertaisen kalustamisen ja varustamisen kustannukset

Perustamisvuodelle kohdentuvat irtaimiston hankintakulut ovat noin 112 000 €.

9.5 Investointi €/hoitopaikka ja oppilaspaikka

Kustannusennusteen mukainen investointikustannus hoitopaikkaa kohti on 44 271 €.

Liite 4: Kustannusennuste

10 Rahoitus ja aikataulu

Taloussuunnitelmassa 2019-2022 on määrärahavaraus 7,1 milj. €, vuosille 2019-2021.

Hankesuunnitelma valmistuu keväällä 2019, suunnittelu vuoden 2019-2020 aikana ja rakentaminen vuosina 2020-2021.

11 Riskit

11.1 Kaavoitukseen liittyvät riskit

Hanke edellyttää kaavamuutosta. Kaavoitus on käynnissä. Kaavoituksen aikatauluun liittyvät muutokset tai valitukset voivat vaikuttaa hankeen aikatauluun. Mahdolliset valitukset voivat viivästyttää hankkeen toteutumista. Riski pyritään minimoimaan kaavoitusai-
kaisella asianomaisten riittävällä tiedottamisella.

11.2 Aikatauluun liittyvät riskit

Hankeaikataulu on kireä. Kaavan ja/tai hankkeen viivästyminen voi aiheuttaa väistötilojen tarpeen.

11.3 Maaperään ja rakennettavuuteen liittyvät riskit

Tontin kaakkois/eteläpäädyssä voi olla kalliota ja suuria kiviä, jotka vaikuttavat leikkialeen suunnitteluun. Alue on pohjavesialuetta.

11.4 Meluun liittyvät riskit

Tontin pohjoispäädyssä liikenteen melu on yli 55dB, piha-alueelle tarvitaan mahdollisesti melusuojausta. Tarkempi meluselvitys on käynnissä.

11.5 Työturvallisuustehtävät

Tarveselvitysvaiheen työturvallisuuskordinaattorina oli Katri Olli. Työturvallisuustehtävien tarkistuslista on käyty läpi. Hankkeesta on laadittu Havat-riskikartta (liite 3.). Rakentamisvaiheessa toteuttaja ja rakennuttaja huolehtivat kohteen työturvallisuustehtävistä. Suunnitteluvaiheessa täytetään Vantaan kaupungin tilakeskuksen turvallisuusohjeiden mukaisesti tarvittavat asiakirjat.

12 Vastuuhenkilöt ja työryhmä

Sivistystoimen toimiala:

Irina Kuki, Erityisasiantuntija, Taloussuunnittelu

Päivi Riehunkangas, Suunnittelija

Leena-Mari Tornivaara, Varhaiskasvatuspäällikkö, Tikkurila-Hakunila, Sivistystoimi

Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala:

Tilakeskus:

Tuula Raulo, Kustannusinsinööri, Tilakeskus

XXXX, Rakenneinsinööri, Tilakeskus

Ilkka Poikkimäki, LVI-insinööri, Tilakeskus

Yrjö Jaakkola, Sähköinsinööri, Tilakeskus

Tarja Aaltola, Keittiöasiantuntija, Tilakeskus

Anne Valkeapää, Puhtauspalveluasiantuntija, Tilakeskus

Josée Courtemanche, rakennuttaja-arkkitehti

Tarveselvitysvaiheessa on myös kuultu:

Tilakeskus:

Eija Kivineva, Hankepäällikkö

Ifa Kytösaho, Hankesuunnittelupäällikkö

Pasi Salo, toimitilapäällikkö

Pasi Simola, isännöitsijä

Kaupunkisuunnittelu:

Mari Jaakonaho, Asemakaavasuunnittelija, Itä-Vantaa, Kaupunkisuunnittelu

Vesa Karisalo, Aluearkkitehti, Itä-Vantaa, Kaupunkisuunnittelu

Kuntatekniikan keskus:

Pirjo Suni, Liikennesuunnittelu, Liikenneinsinööri (melu ja pienhiukkaset)

Ilpo Pasanen, Liikennesuunnittelu, Liikenneinsinööri (liikenne)

Jaana Virtanen, Liikennesuunnittelu, Liikenneinsinööri

Teemu Vihervaara, Liikenneinsinööri

Marjut Viljanen, Liikenneinsinööri

Anna-Leena Karhunen, Geotekniikka, Suunnitteluinsinööri

Antti Auvinen, suunnitteluinsinööri, Vesihuollon yleissuunnittelu

Marja Leppänen, suunnitteluinsinööri, Vesihuollon yleissuunnittelu

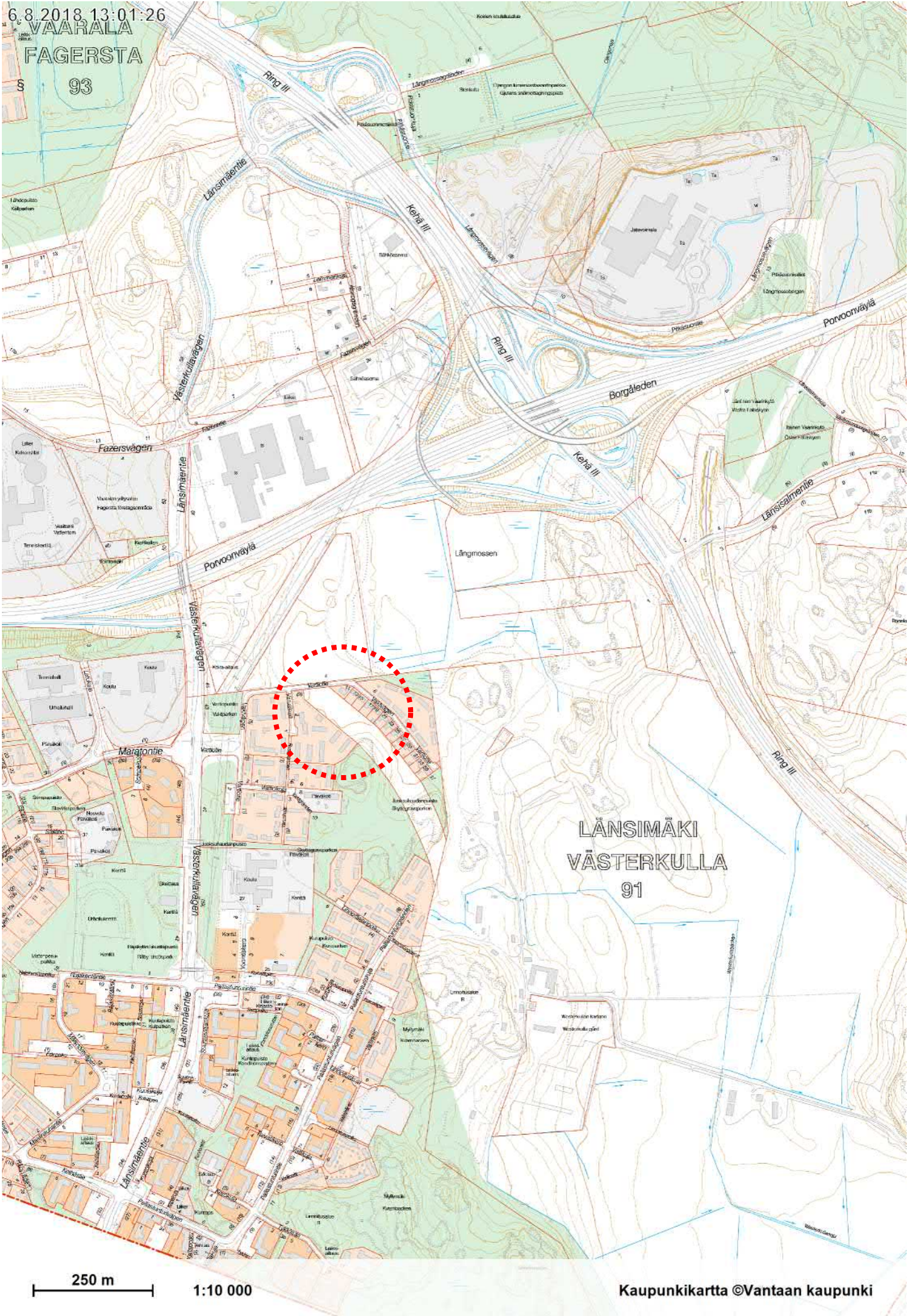
Heikki Kangas, Geotekniikkapäällikkö

Työsuojeluvaltuutetut:

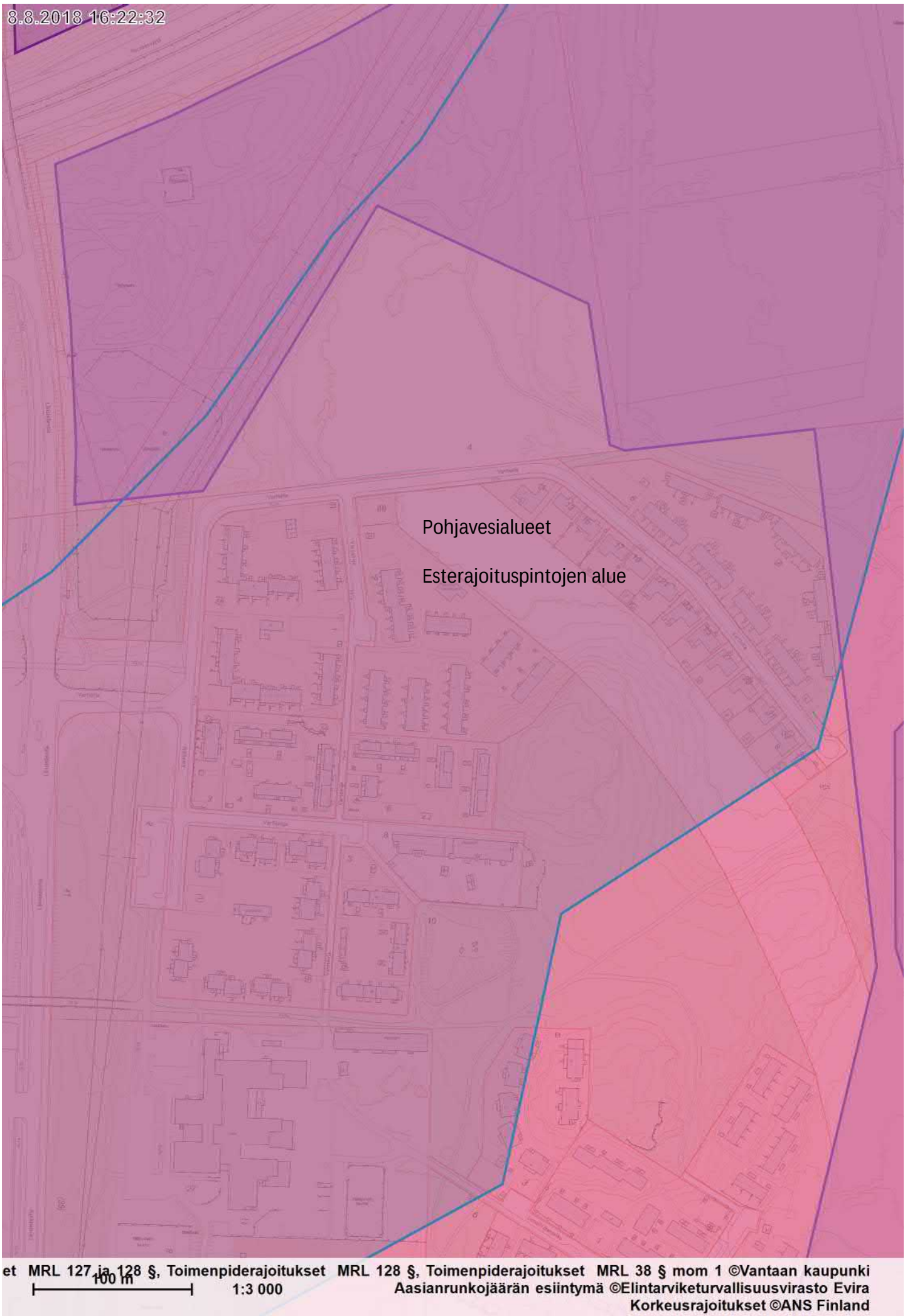
Matti Nurmi, Työsuojeluvaltuutettu

6.8.2018 13:01:26

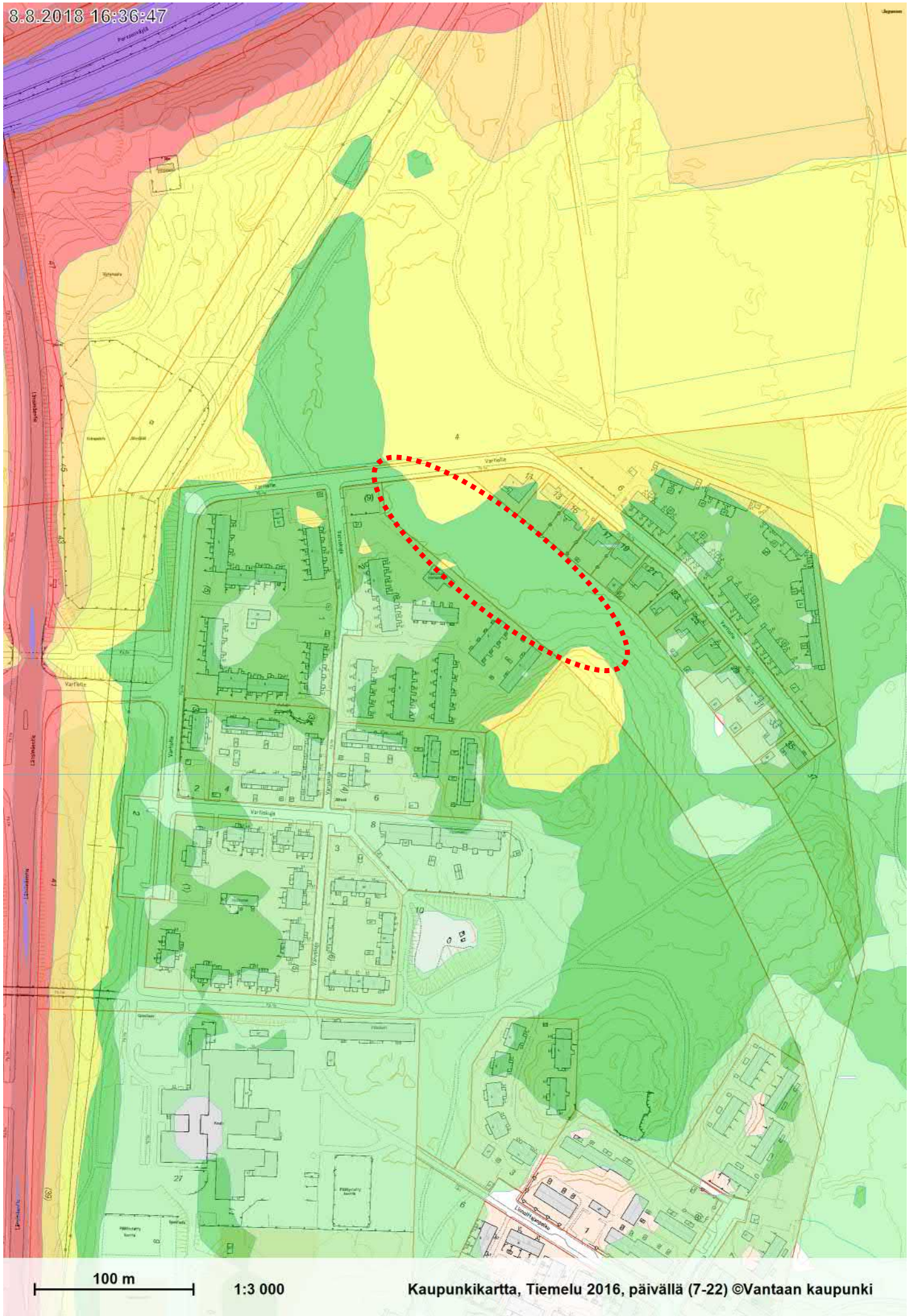
VAAHALA
FAGERSTA
93

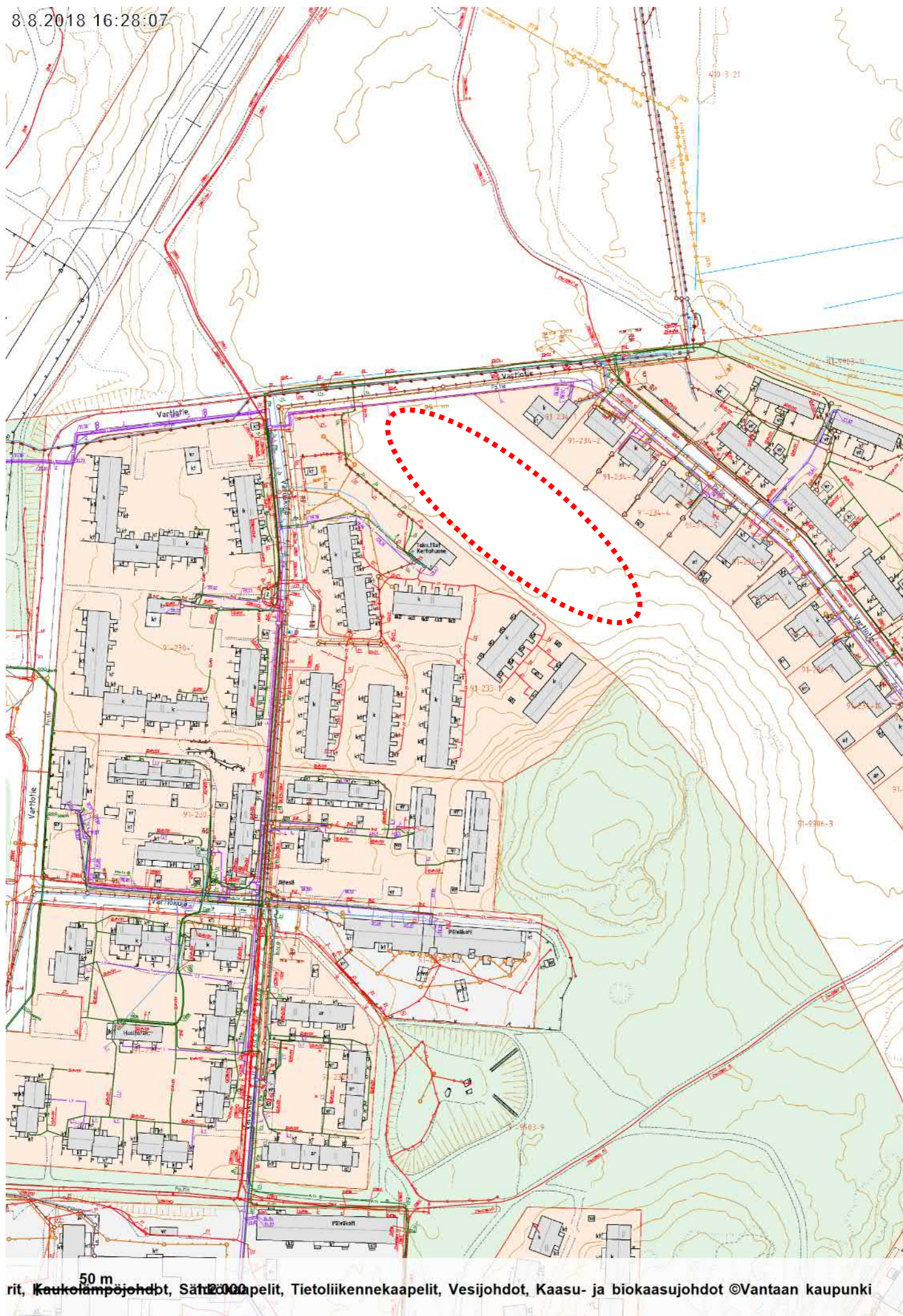
8.8.2018 16:36:47

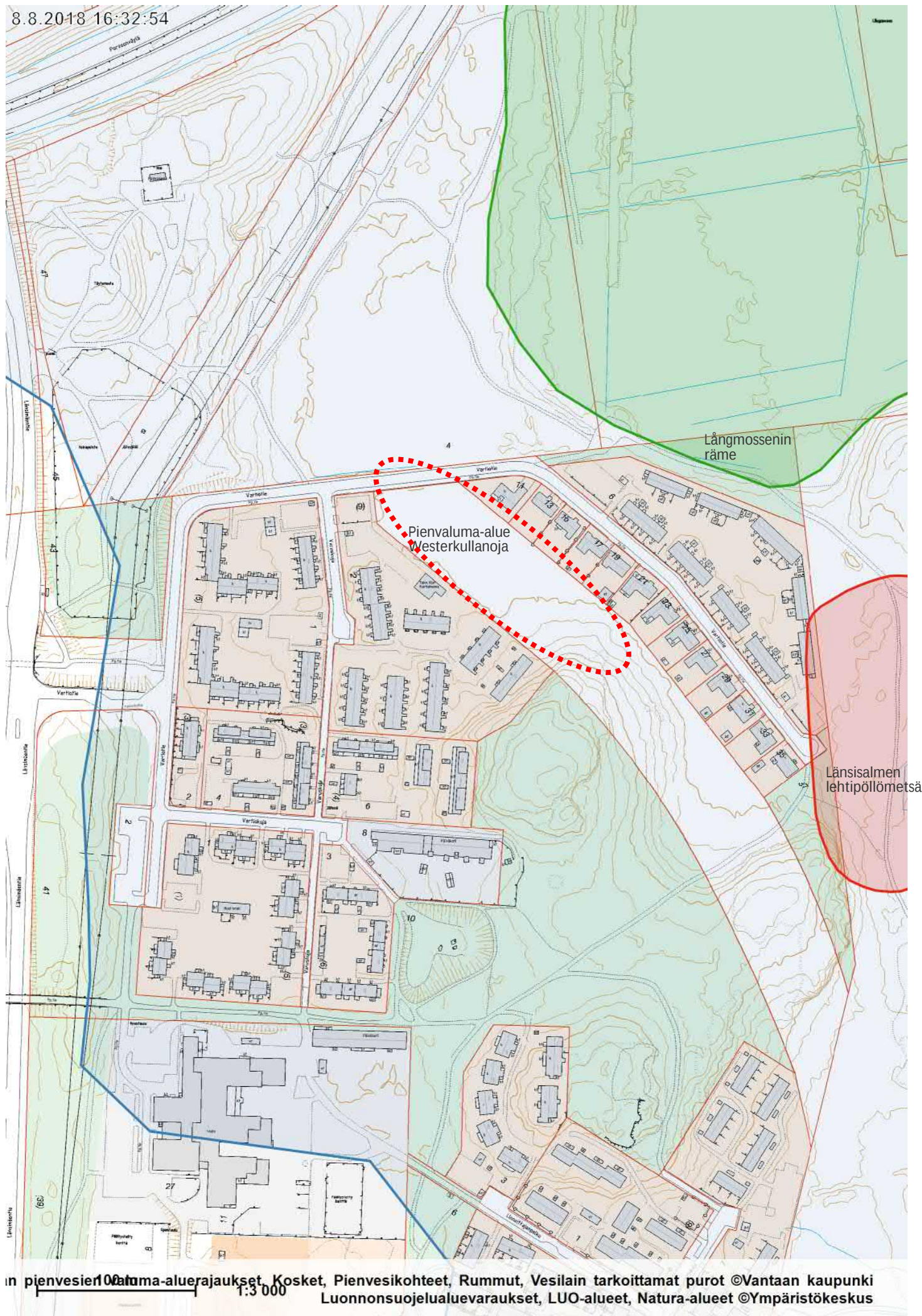
8.8.2018 16:13:15

8.8.2018 16:28:07

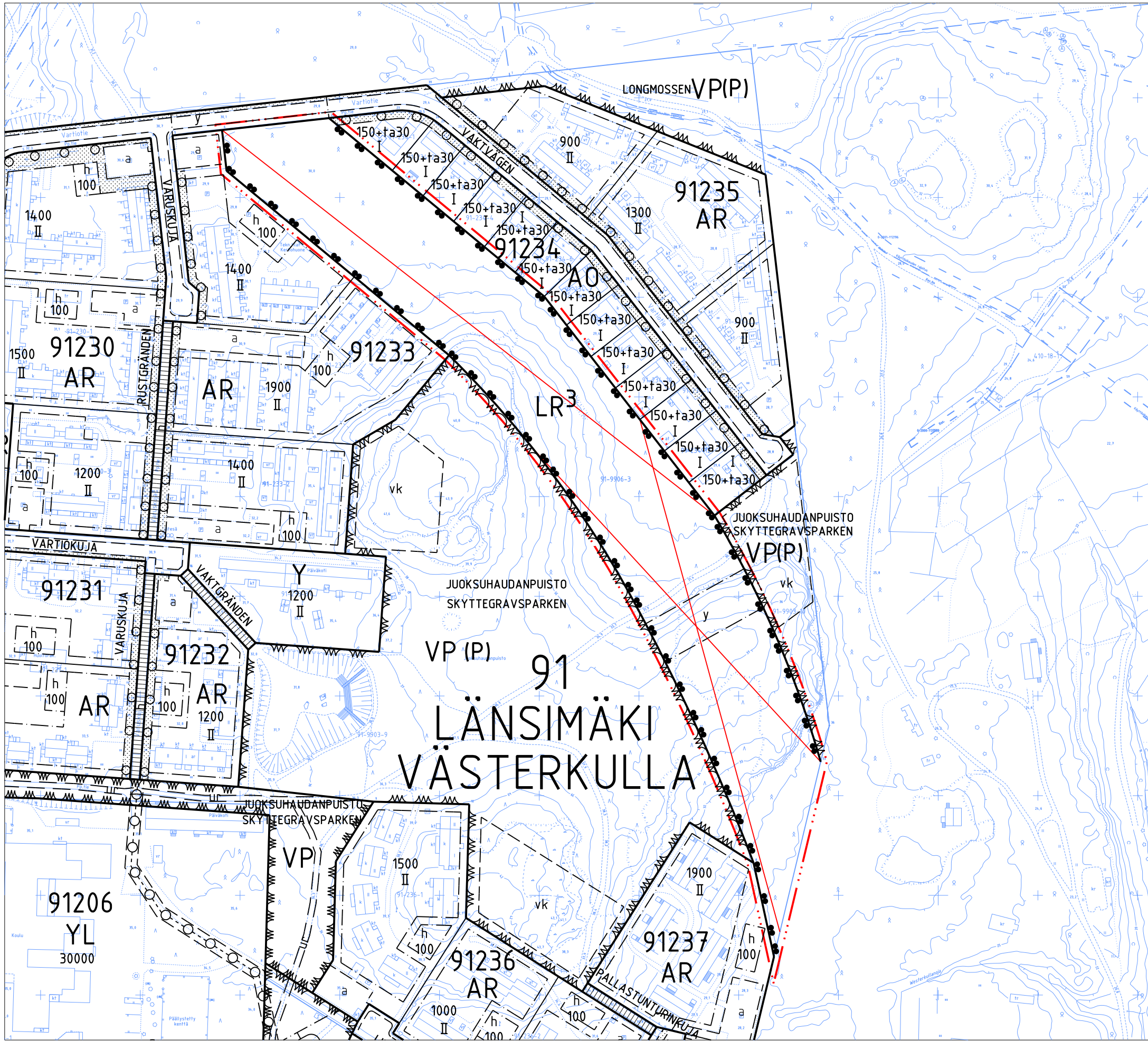
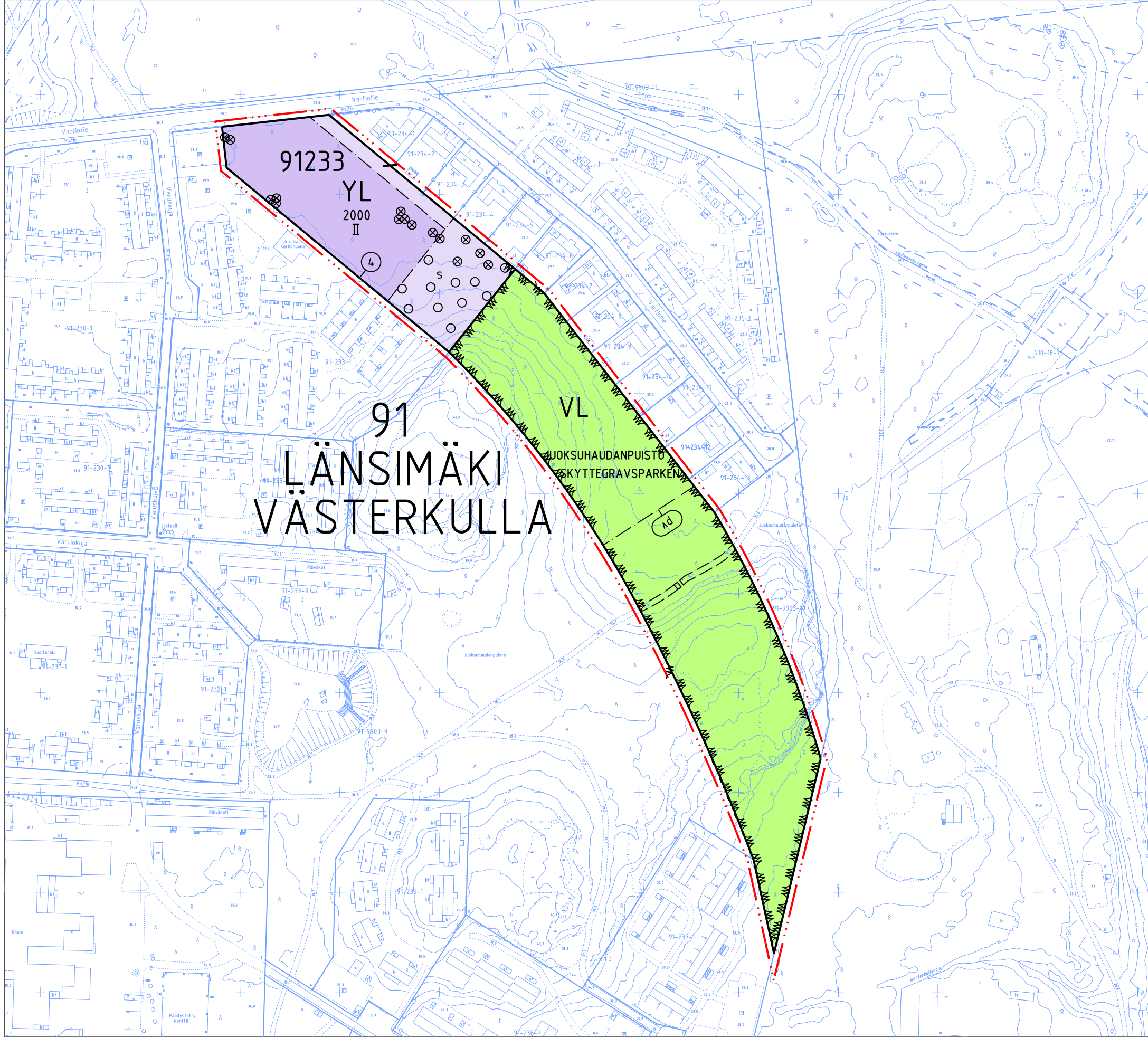

50 m
rit, Kaukolampi-ohjelma, Sääntö, Opetuslautakunta 13.05.2019 / 12 §
rit, Kaukolampi-ohjelma, Sääntö, Opetuslautakunta 13.05.2019 / 12 §

Kaava-alueen numero Planområdets nummer	Päiväys Datum	Pohjakarttalehtien numerot Baskartbladens nummer
002402	10.12.2018	681506, 682506
Vantaan kaupunki LÄNSIMÄEN PÄIVÄKOTI Kaupunginosa 91, Länsimäki Asemakaavan muutos Osa korttelia 91233 sekä virkistysaluetta. Tonttijako Osa korttelia 91233. 1:2000		
Vanda stad VÄSTERKULLA DAGHEM Stadsdel 91, Västerkulla Ändring av detaljplanen Del av kvarteret 91233 samt rekreations-områden. Tomtindelning Del av kvarteret 91233. 1:2000		

— · — · — · — YL	ASEMAKAAVAMERKINTÖJÄ JA -MÄÄRÄYKSIÄ: 3 m kaava - alueen rajan ulkopuolella oleva viiva. Julkisten lähipalvelurakennusten korttelialue. Päiväkotirakennuksen arkkitehtuurin tulee olla korkeata-soista. Lasten ulkoilualueena toimiva piha-alue on aidattava. Parvekkeita, terasseja, viherhuoneita, portaita ja ulokeita saa rakentaa rakennusalan ja rakennusoikeuden lisäksi. Polkupyörä- ja lastenvaunuvarastot, leikki- ja ulkoiluväline-varastot sekä keittiön laatikko- ja rullakkovarasto suositel-laan sijoitettavaksi osaksi päiväkotirakennusta. Niiden tuel-le olla materiaaalitaan ja arkkitehtuuriltaan korkealuokkai-sia sekä luonteva osa päiväkotirakennuksen arkkitehtuuri-a. Itsenäiset varastot on katettava viherkatolla ja ne saa sijoittaa rakennusalan ulkopuolelle. Rakennusalan sisä- ja/tai ulkopuolelle saa sijoittaa sade-katoksia/aurinkosuojia. Katoksien tulee olla materiaalil-taan ja arkkitehtuuriltaan korkealuokkaisia sekä luonte-va osa päiväkotirakennuksen arkkitehtuuri-a. Mahdollinen itsenäinen katos on katettava viherkatolla. Osa päiväkotirakennuksen tarvitsemasta energiasta tulee tuottaa päiväkotirakennuksen katolle sijoitettavilla aurinko-paneeleilla. Katolle saa kerrosluvun ja rakennusoikeuden lisäksi ra-kentaa teknisiä tiloja ja asentaa teknisiä laitteita ja ne tulee huolitella rakennuksen arkkitehtuuriin soveltuviksi. Tontilla on rakennusosin huolehdittava siitä, ettei tieliik-kennemelun keskiäänitaso L(Aeq) ylitä oleskeluun tar-koitetuilla piha-alueilla 55 dB päivällä eikä 50 dB yöllä. Päiväkotirakennuksen ulkokuoren ääneneristävyyden ΔL liikennemelua vastaan on oltava vähintään 35 dB Vartio-tien puoleisilla sivuilla. Autopaikkojen vähimmäismäärät: 1ap/150k-m², joista kaksi liikkumiseisteisille. Polkupyörän vähimmäismäärät: 1pp / 50k-m². Paikoista vähintään puolet on sijoitettava pihatasossa ole-vaan ulkoiluvälinevarastoon. Pihat tulee rakentaa alkuperäiseen maanpinnan korkeu-teen säilyttävien puiden kohdalla. VL Lähivirkistysalue. Korttelin, korttelinosan ja alueen raja. Kortteleiden välinen raja. Osa - alueen raja. Ohjeellinen alueen tai osa - alueen raja. Sitovan tonttijaon mukaisen tontin raja ja numero. Risti merkinnän päällä osoittaa merkinnän poistamista. Kaupunginosan numero. Kaupunginosan nimi. Korttelin numero. Rakennusoikeus kerrosalaneliömetreinä. Roomalainen numero osoittaa rakennusten, rakennuk-sen tai sen osan suurimman sallitun kerrosluvun. Rakennusala. Ohjeellinen ulkoilureitti. Alueen osa, jonka puustoa tulee hoitaa elinvoimaisena ja tarvittaessa uudistaa siten, että sen maisemallinen merkitys säilyy. Kaupunkikuvallisesti arvokas puuyksilö. Puuta ja sen juuristoa ei saa vahingoittaa.	DETALJPLANEBETECKNINGAR OCH -BESTÄMMELSER: Linje 3 m utanför planområdets gräns. Kvartersområde för byggnader för offentlig närservice. Daghemsbyggnadens arkitektur ska vara högklassig. Gårdsområdet som fungerar som barnens gård för utomhusvistelse ska inhägnas. Balkonger, terrasser, grönrums, trappor och utskjutande partier får byggas utan att byggrätten och byggnads-ytan utgör något hinder. Det rekommenderas att cykel- och barnvagnsförråd, för-råd för leksaker och friluftssredskap samt kökets förva-ringsutrymme för lådor och rullcontainrar placeras så att de utgör en del daghemsbyggnaden. Förråden ska vara av högklassigt material och hålla en arkitektoniskt hög standard samt utgöra en naturlig del av daghemsbygg-nadens arkitektur. Fristående förråd ska förses med grön-tak och får byggas utanför byggnadsytan. Regn-/solskyddet får byggas inom och/eller utanför byggnadsytan. Skyddet skall vara av högklassigt ma-terial och högklassigt till sin arkitektur och en naturlig del av daghemsbyggnadens arkitektur. Ett möjligt fri-stående skydd måste täckas med ett gröntak. En del av energin, som behövs i daghemsbyggnaden ska produceras med solpaneler, som installeras på daghems-byggnadens tak. Utöver våningstaket och byggrätten får tekniska utrym-men och anordningar byggas och installeras på taket. Dem ska bearbetas så att de passar ihop med bygna-dens arkitektur. På tomtens ska med byggnadsdelar sörjas för att vägtrafik-bullrets medelljudnivå L(Aeq) på de gårdsområden som är avsedda för vistelse inte överskrider 55 dB dagtid eller 50 dB nattetid. På Vaktvägen sidor ska ljudisoleringen ΔL mot trafikbuller vara minst 35 dB i daghemsisoleringen. Minimiantalet bilplatser: 1bp/150m²-vy, av vilka två för rörelsehindrade. Minimiantalet cykelplatser: 1cp / 50m²-vy. Av platserna måste minst hälften placeras i ett förråd för fritidsredskap i gårdsnivå. Gårdsplanerna ska byggas på samma höjd som den ursprungliga marknivån vid de träd som ska bevaras. Område för närrekreation. Kvarters-, kvartersdels- och områdesgräns. Gräns mellan kvarter. Gräns för delområde. Riktgivande gräns för område eller del av område. Tomtgräns och -nummer enligt bindande tomtindelning. Kryss på beteckning anger att beteckningen slopas. Stadsdelsnummer. Stadsdelens namn. Kvartersnummer. Byggnadsrätt i kvadratmeter våningsyta. Romersk siffra anger största tillåtna antal våningar i byggnader, byggnad eller del därav. Byggnadsyta. Riktgivande friluftsled. Del av område där trädbeståndet skall skötas så att det bibehålls livskraftigt och vid behov förnyas så att trädens landskapsmässiga betydelse bevaras. Med tanke på stadsbilden ett värdefullt träd. Trädet och dess rotsystem får ej skadas.
--	---	---

— — — — — pv	Tärkeä tai veden hankintaan soveltuva pohjavesialue. Ojitukset, hulevesien hallinta ja maankaivu on tehtävä siten ettei aiheudu pohjaveden laatumuutoksia tai pysyviä muutoksia pohjaveden korkeuteen. TONTTIIJAKO Tämän asemakaavan alueella oleviin kortteleihin on laadittava erillinen tonttijako, ellei kaavamerkinnöin ole toisin osoitettu.	Viktigt eller för vattentäkt lämpat grundvattenområde. Dikningar, hantering av dagvatten och markarbeten ska genomföras så att de inte leder till kvalitetsändringar i grundvattnet eller bestående ändringar i grundvattennivån. TOMTINDELNING För kvarteren på denna detaljplans område skall en separat tomtindelning göras, om inte via planbeteckningar annat bestämts.
Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala Kaupunkisuunnittelu Vesa Karisalo Aluearkkitehti / Områdesarkitekt	Verksamhetsområdet för markanvändning, byggnad och miljö Stadsplaneringen	
Kaupunkimittaus Asemakaavan pohjakartta täyttää sille asetetut vaatimukset. Tasokoordinaatisto ETRS-GK25, korkeusjärjestelmä N2000. Vantaalla / Vanda ___, ___20___ Kimmo Junttila Kaupungingeodeetti / Stadsgeodet	Stadsmätning Baskartan för detaljplanen uppfyller de krav som ställs på den. Plankoordinaatsystemet ETRS-GK25, höjdsystemet N2000.	
Hyväksytty kaupunginvaltuustossa ___/___20___	Godkänd av stadsfullmäktige ___/___20___	
10.12.2018 KALA; asetetaan nähtäville 30 pv, oik. kaup.suunnitt. pyytämään tarvittavat lausunnot	JJO/KKA	

LÄNSIMÄEN PÄIVÄKOTI			TILAOHJELMA	
6 kotialuetta				
7.3.2019			192	
kotialueet A, B, C, D, E ja F, á 32 tilapaikkaa, jossa on 2 x 16 tilapaikan ryhmää (tilamitoitus 8+8 lasta)				
tilapaikat yhteensä 192				Huonekortit täydentävät tilaohjelmaa
Kotialueet A1 ja A2, 32 tilapaikkaa	Hym2			muuta
märkäeteinen, yhteinen	12			yhteinen kahdelle ryhmälle, 32 lapselle
eteistilat A1, A2	19			osana toimintatilaa
wc-pesutilat A1, A2	15			yleisesti wc-tiloihin: 3-4 wc-istuinta wc tilaa kohden, eriot, etuhuoneellinen pesutila
toimintatila /suljettava rauhallinen tila /suljettavaa pienryhmätilaa/ varastotilat A1, A2	120			Sisältää: ,
				- 2 rauhallista tilaa, joita käytetään myös lepotilana, kooltaan á 32 m²
				- 2 toimintatilaa
				- varastotilaa 2m²/ryhmä=4 m², kaapistoja tai yksittäinen varasto
kotialue A1 + A2	166			
wc	2			yhdellä kotialueella, helposti ulkoa saavutettava
Kotialueilat yhteensä:	998			
Yhteiset tilat:				
kotikeittiö / neuvottelu	6			neuvottelutilan yhteydessä, kotikeittiövarustelu, toimii henkilökunnan neuvottelu- ja taukotilana, lasten tilana, yhteiskäytössä asukkaiden kanssa, salin läheisyyteen.
työpaja	16			huom. hiekanerotuskaivo
pienryhmä / kerros	20			2-kerroksinen ratkaisu
liikuntasali ja väline/patjavarastovarasto	90			toimii myös henkilökunnan koulutustilana, lasten lepotilana, varasto 10m2, syvyys n.2m, yhteiskäytössä asukkaiden kanssa
ruokailutila	62			yhteiskäytössä asukkaiden kanssa, erillinen sis.käynti asukkaille liikuntasaliin ja ruokailutilaan
ruuanjakelulinjaston vaatima tila	6			
wc-tila ruokasalin yhteyteen	2			
inva-wc / kerros	12			2-kerroksinen ratkaisu
Yhteiset tilat. yhteensä:	214			
Lasten toiminta-tilat yhteensä:	1212,0		hym2	
	84,8			7 % toimintatiloista
	1296,8			
	6,75			toiminta-alaa / tilapaikka
Henkilökunnan tilat, työ- ja sos.tilat				
toimisto / johtaja	12			monikäyttöinen toimistotila
neuvottelutila	15			kotikeittiön yhteydessä
henkilökunnan työhuone	12			
perhe- ja konsultaatiotila / työhuone / neuvottelu	10			sijoitetaan johtajan huoneen viereen
henk.kunnan wc:t 2kpl	4			1 kpl wc/kerros, miehille ja naisille
henk.kunnan suihkutila	3			yhteinen (mahdolltava pukeutumaan)
henk.kunnan pukutila, 32h x 0,8m2	25			miehille ja naisille erikseen
Toimintatilat tilat yhteensä:	81			
Huoltotilat				
palvelukeittiö aputiloineen	66			Sisältää: tuulikaappi, keittiön wc, keittiö aputiloineen pois-luk. rullakoiden ja pahvin säilytystilat
siivouskeskus ja vaatelhuoltotila	16			yhdistetty tila, huom. likainen ja puhdas puoli; pyykin säilytystila
siivouskomero	3			
keskusvarasto	10			
				Keittiölle lastauslaituri
Huoltotilat yhteensä	95			
Hyötyalat ilman teknisiä tiloja:	1388		hym2	
hyötyalasta huoneistoalaksi kerroin:	1,13	1568	htm2	
		8,17	htm2	huoneistoalaa/tilapaikka (RT 9 htm2/tilapaikka; RT-taulukossa iso liikuntasali)
hyötyalasta bruttoalaksi kerroin:	1,44	1999	brm2	Vantaa

Rakennushankkeen turvallisuusriskit, HAVAT Riskikartta

KOHDE: Länsimäen pvk, uudisrak. moduli

PÄIVÄYS: 24.10.2018

LAATIJAT: Katri Olli ja Anne Jaakola-Wondafrash

Rakennushankkeen ominaisuudet

- q Koko
- q Muoto
- q Suuruus
- q Mitat
- q Poikkeuksellisuus
- q Ainutkertaisuus
- q Materiaalivalinnat
- x Tekniset ratkaisut, **tiemelualue, tarkentuu HS-vaiheessa**
- q Runkoratkaisu
- q Ajankohta
- q Suunnitteluratkaisut
- q Vaativuus
- q Rakennuksen kunto
- q Talotekniikka
- q Muu

Työturvallisuutta ja terveyttä koskevat tiedot

- q Mikrobit (Home)
- q Pöly
- q Kaasut
- q Muut ilman epäpuhtaudet
- q Melu, värinä
- q Kuumuus/kylmyys
- q Säteily
- q Häikäisy
- q Happipitoisuus, hapen puute
- q Myrkyt
- q Vaaralliset aineet
- q Altistuminen
- q Ergonomia, hankalat työasennot
- q Vaaralliset työt
- q Räjähdyt
- q Syttyminen
- q Muu

Rakennushankkeen luonne

- q Työmaan johtamisen erityispiirteet
- q Yhteensovittamisen erityispiirteet
- x Aikataulu, **kireä hankeaikataulu, kaavaprosessi kesken, vaatimukset ei tiedossa**
- q Urakoitsijoiden määrä
- q Urakkarajat
- q Erillistoimitukset
- q Töiden läheisyys/peräkkäisyys
- q Töiden päällekkäisyys
- q Tiedonkulun erityispiirteet
- q Työmenetelmien reunaehdot
- q Muu

Rakennushankkeen olosuhteet

- q Varottavat rakenteet
- q Vaaralliset johdot
- q Varottavat toiminnot
- q Asukkaat, asiakkaat, tilaajan henkilöstö, vuokralaiset, käyttäjät
- q Liikenne, liikennemuodot,
- q Työkoneiden käyttö
- q Työvälineiden käyttö
- q Materiaalit ja aineet
- q Vaaralliset jätteet
- q Teollinen toiminta lähellä, prosessit
- q Tilojen rakennusaikainen käyttö
- q Muu toiminta
- q Herkät laitteet ja laitteistot
- x Muut ympäristötekijät, **pohjavesialuetta**
- q Purettavat rakenteet
- q Sähkökaapelit/kaasuputket
- q Muu

Työhön liittyviä vaaroja

- q **Arvioitava aina VNp629/94 liitteen 2 mukaista erityistä vaaraa sisältävät työt**
- q Rakennusratkaisuihin liittyvät vaarat

LÄNSIMÄEN PÄIVÄKOTI, UUDISRAKENNUS

Vartiotie 9B, 01280 VANTAA

Laajuustiedot :

bruttoala	2 000	brm2
hyötyala	1 388	hym2
tilavuus	8 150	rm3
tehokkuusluku	1,44	

Rakennuskustannukset	Yht.€	€/brm2	€/hym2	€/rm3
<u>Rakennuttajan kulut</u>	1 009 000	504,50	726,95	123,80
suunnittelu	535 000			
rakennuttaminen	346 000			
liittymismaksut	128 000			
<u>Rakennustekniset työt</u>	5 789 000	2 894,50	4 170,75	710,31
rakennusteknilliset työt				
- sis.pihatyöt				
<u>LVI-työt</u>	695 000	347,50	500,72	85,28
LVV-työt	340 000			
IV-työt	316 000			
Säätölaitteet	39 000			
<u>Sähkötyöt</u>	390 000	195,00	280,98	47,85
<u>Erillishankinnat</u>	53 000	26,50	38,18	6,50
Muutos- ja lisätyövaraus	564 000	282,00	406,34	69,20
KUSTANNUSARVIO (alv 0%)	8 500 000	4 250,00	6 123,92	1 042,94
KUSTANNUSARVIO (ALV 24%)	10 540 000	5 270,00	7 593,66	1 293,25

Hintataso KL 103,5 (04-19)

Kustannusarvio ei sisällä:

- Pihan metsäalueen käsittelyä
- Väestönsuojaa

Hankevalmistelu 24.04.2019

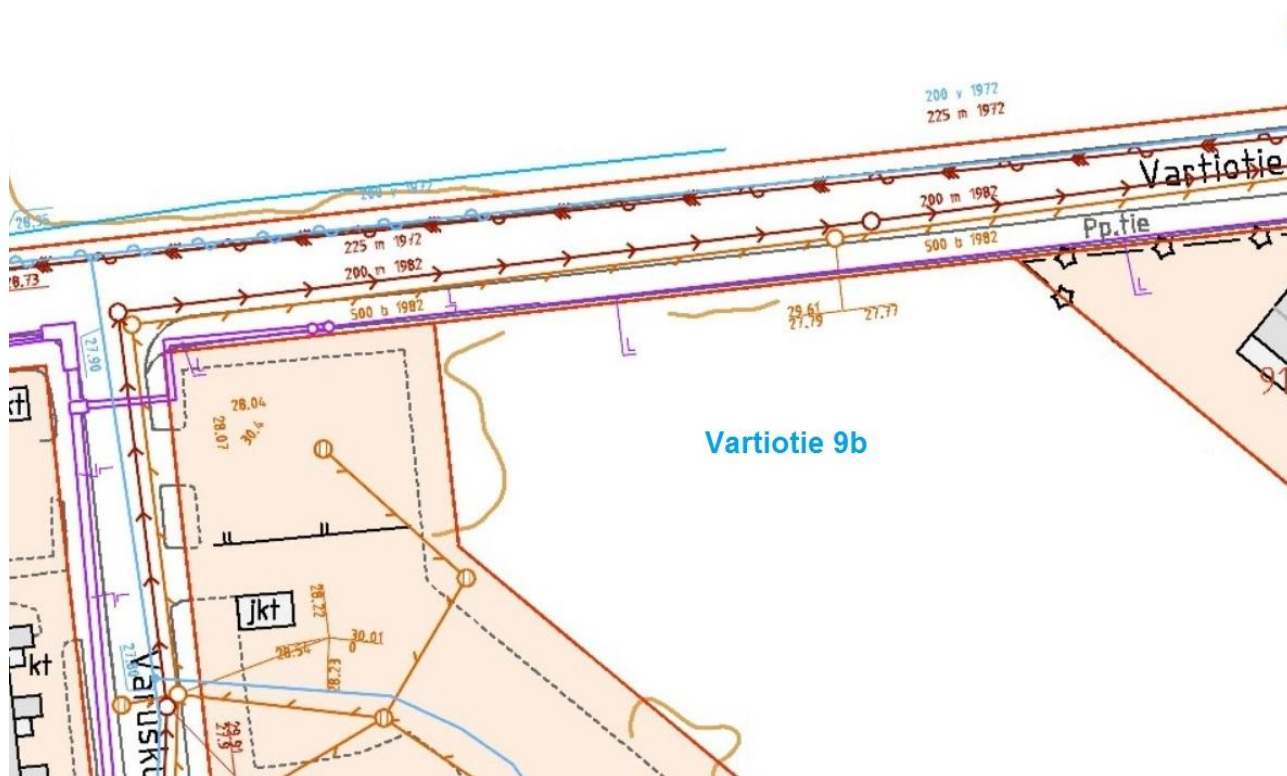
Olga Jefimkina
kustannuslaskija

Johtokartta (vesi, viemäri, hulevesi, kaukolämpö)
LÄNSIMÄEN PÄIVÄKOTI
Vartiotie 9 b

Rakennus liitetään HSY:n vesijohto-, jätevesi- ja hulevesiverkoston, sekä lämmitys Vantaan Energian kaukolämpöverkoston piiriin. Liitospaikasta sovitaan tarkemmin HSY:n ja Vantaan energian kanssa. Hulevesiä viivytetään tontin alueella.

13 § Uomarinteen päiväkoti, hankesuunnitelman hyväksyminen/ETN

VD/1610/10.03.02.01/2019

Uomarinteen päiväkodin hankesuunnitelma 23.4.2019 on laadittu yhteistyössä sivistysviraston varhaiskasvatuksen asiantuntijoiden ja tilakeskuksen hankevalmistelun edustajien kanssa. Hanke liittyy Myyrmäen alueen päiväkotiverkkoselvitykseen. Uomarinteen päiväkoti tarvitaan vastaamaan Myyrmäen varhaiskasvatusikäisten lasten määrän kasvuun. Mahdollisuuksien mukaan päiväkoti korvaa myös osittain nykyisiä tiloja. Myyrmäen päiväkotien palveluverkko on syntynyt 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa. Tarveselvityksen mukaisesti päiväkoti toteutetaan kaupungin omana hankkeena.

Uomarinteen päiväkodin tarveselvitys on hyväksytty opetuslautakunnassa 10.12.2018 § 15, teknisessä lautakunnassa 11.12.2018 § 8 ja kaupunginhallituksessa 17.12.2018 § 10. Tarveselvitysvaiheen hyväksytty hinta oli 5 650 000 € (alv 0 % / KL 99,3), joka tämän hetken hintatasolla vastaa 5 890 000 eur (alv 0 %).

Uomarinteen päiväkodin tonttia koskeva asemakaavamuutos on käsitelty kaupunkisuunnittelulautakunnassa 12.2.2018 § 9, kaupunginhallituksessa 5.3.2018 23, kaupunkisuunnittelulautakunnassa 11.6.2018 § 14, hyväksytty kaupunginvaltuustossa 12.11.2018 § 10 ja saanut lainvoiman 3.1.2019.

Uomarinteen päiväkoti rakennetaan Myyrmäkeen osoitteeseen Virtakuja 3 (kortteli 15657). Rakennuspaikalta puretaan Uomarinteen koulun niin sanotun ”pikku koulun” rakennus. Päiväkoti toteutetaan Uomarinteen koulun tontille. Päiväkodin rakentaminen edellyttää kaavamuutoksen mukaisen Uomapolun jatkeen rakentamista.

Rakennettavaan päiväkotiin tulee neljä kotialuetta, yhteensä 128 tilapaikkaa. Päiväkodin tarvittava rakennusoikeus on noin 1450 kem², leikkipihan pinta-ala noin 1900m² ja tarvittava piha-alue on kokonaisuudessa pysäköinti mukaan lukien noin 2600m². Koska päiväkoti toteutetaan tiiviiseen kaupunkirakenteeseen, päiväkoti rakennetaan kahteen kerrokseen. Tavoitteena on varhaiskasvatuksen toiminnan ja rakennushankkeen toteutuksen kannalta laadukas ja kustannuksiltaan kohtuuhintainen päiväkoti. Päiväkoti valmistuu vuonna 2021.

Tilakeskuksen hankevalmistelussa on uudelle päiväkodille laskettu 23.4.2019 päivätty tavoitehinta 6,25 milj. € (alv 0 % / KL 103,5), joka ylittää tarveselvitysvaiheen kustannusennusteen 5,89 milj. € (KL 103,5, alv 0 %) yhteensä 6,1 %. Tarveselvitysvaiheessa esitelty kustannusennuste oli 5,65 M€ (KL 99,3 alv 0 %). Varsinaisen suunnitteluvaiheen yhtenä tavoitteena on alentaa syntyvää kokonaishintaa vähintään 5 %:lla.

Opetuslautakunta 13.5.2019 § 13

Talous- ja hallintojohtajan esitys:

Päätetään esittää tekniselle lautakunnalle hyväksyttäväksi Uomarinteen päiväkodin hankesuunnitelma 23.4.2019 ja sen tavoitehinta 6,25 milj. € (alv 0%).

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liitteet:

Uomarinteen päiväkodin hankesuunnitelma 23.4.2019

Täytäntöönpano: Hallintoyksikkö
- ote tilakeskus

Muutoksenhakuohje: Ei muutoksenhakuoikeutta/ Kuntalaki 136 §

Lisätiedot:

Ifa Kytösaho, 040 7492595, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

Satu Turunen, 043 827 1740, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

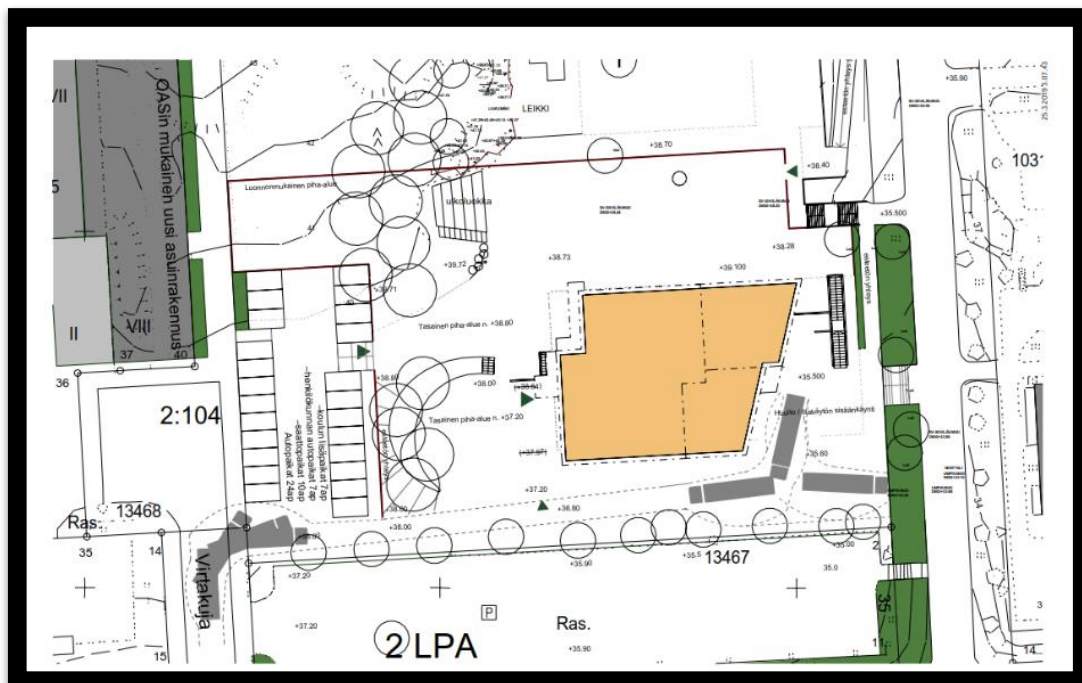
UOMARINTEEN PÄIVÄKOTI

Myyrmäki

Virtakuja 3, Vantaa

uudisrakennus

HANKESUUNNITELMA

Sisällys

1	Hanketietokortti.....	4
2	Yhteenveto.....	5
2.1	Tiivistelmä	5
2.2	Hankkeesta aiemmin tehdyt päätökset	6
2.3	Täydennykset ja muutokset tarveselvitykseen nähden	6
3	Perustelut tarpeelle	6
3.1	Varhaiskasvatuksen palvelustrategiset linjaukset	6
3.2	Väestöennuste ja liittyminen palveluverkkosuunnitelmaan.....	7
3.3	Liittyminen toimitilaverkkosuunnitelmaan	7
4	Mitoitusperusteet ja tavoitteet	7
4.1	Päiväkodin toiminnalliset tavoitteet	7
4.2	Ateriahuollon tilatarpeiden tavoitteet.....	9
4.3	Puhtauspalvelujen tavoitteet.....	9
4.3.1	Siivouskeskus/ Vaatehuoltotila.....	9
4.3.2	Jätehuollon tilat	10
4.3.3	Väestönsuojatilat	10
4.4	Mitoitusperusteet, tilaohjelma ja huonekortit	10
4.4.1	Päiväkodin toiminnallinen henkilömitoitus	10
4.4.2	Tilaohjelma ja tehokkuustavoitteet	11
4.5	Tilojen vaatimukset	11
4.5.1	Yleistä.....	11
4.6	Pihan toiminnalliset vaatimukset.....	13
4.6.1	Leikkipihat.....	13
4.6.2	Saatto- ja huoltopiha	13
4.7	Lasten osallistaminen	14
5	Rakennus.....	14
5.1	Rakennusratkaisun tavoitteet	14
5.1.1	Rakennusratkaisun toiminnallinen ja liikenteellinen ratkaisu	14
5.2	Arkkitehtoniset tavoitteet.....	14
5.3	Esteettömyys- ja käyttöturvallisuusvaatimukset	14
5.4	Muuntojoustotavoite	15
5.4.1	Rakenteiden muuntojousto	15
5.4.2	Tilojen muuntojousto	16
5.4.3	Talotekniikan muuntojousto.....	16
5.5	Elinkaaritavoitteet.....	16
5.6	Energiatehokkuustavoitteet.....	16
5.7	Palotekniset vaatimukset	16
5.8	Sisäilmataavoite	17
5.8.1	Yleistä.....	17
5.8.2	Valaistustavoitteet	17
5.8.3	Lämmönhallinnan tavoitteet	17
5.8.4	Kosteudenhallinnan tavoitteet	17

5.8.5	Äänitekniset tavoitteet	17
5.8.6	Sisätilojen rakennusmateriaalien päästöluokkavaatimus	18
5.8.7	Tiiveysvaatimus.....	18
5.9	Tieto/viestintätekniikkavaatimus.....	18
6	Tontti ja rakennuspaikka.....	19
6.1	Sijainti.....	19
6.2	Kaava- ja kiinteistötiedot, hallinta, rasitteet.....	19
6.2.1	Asemakaavamuuutos.....	21
6.2.2	Uomarinteen päiväkodin tontinkäyttöselvitys	21
6.3	Tontin rakennettavuus ja pohjaolosuhteet.....	22
6.3.1	Rakennettavuus maaperän suhteen.....	23
6.3.2	Hulevedet.....	23
6.4	Liikenne, pysäköinti, kadut ja kunnallistekniikka	23
6.5	Vesihuolto	25
6.5.1	Hulevedet.....	25
6.6	Rakentamisrajoitteet, ympäristö, melu ja hiukkaset	26
6.7	Liittyvät hankkeet.....	26
7	Tekniset järjestelmät	26
7.1	Yleiset tavoitteet ja vaatimukset.....	26
7.2	Rakennetekniset tavoitteet.....	26
7.3	LVI-Tekniset tavoitteet	28
7.3.1	Lämmitysjärjestelmät ja jäähdytys	28
7.3.2	Ilmanvaihtojärjestelmät.....	29
7.3.3	Vesi- ja viemärijärjestelmät	30
7.3.4	Sprinkler.....	32
7.3.5	Rakennusautomaatiojärjestelmät	32
7.4	Sähkötekniset tavoitteet	32
7.4.1	Yleistä.....	32
7.4.2	Aluesähköistys ja liittymät	33
7.4.3	Sähköjärjestelmät (400V).....	33
8	Rakennustyön aikaiset vaatimukset	36
8.1	Yleistä	36
9	Väistötilantarve.....	36
10	Kustannukset	36
10.1	Kustannusennuste.....	36
10.2	Pääomakustannukset ja ylläpitokustannukset.....	36
10.3	Toimintakustannukset hallintokunnalle.....	37
10.4	Ensikertaisen kalustamisen ja varustamisen kustannukset	37
10.5	Investointi €/hoitopaikka ja oppilaspaikka	37
11	Rahoitus ja aikataulu.....	37
12	Riskit.....	37
12.1	Kaavoitukseen liittyvät riskit	37
12.2	Aikatauluun liittyvät riskit	37
12.3	Maaperään ja rakennettavuuteen liittyvät riskit	37
12.4	Työturvallisuustehtävät.....	37
13	Vastuuhenkilöt / työryhmä	37

Liitteet:

- Liite 1: asemapiirustus, kaavaote ja -määräykset, rasitteet, melukartta
- Liite 2: johtokartat
- Liite 3: tilaohjelmat
- Liite 4: tontinkäyttöselvitys
- Liite 5: tavoitehintalaskelma
- Liite 6. Havat-riskikartta

Oheismateriaalit:

1. Vantaan kaupungin ohjeita suunnittelijoille 6.3.2019
2. Vantaan kaupungin konseptipäiväkodin käsikirja 18.3.2019
3. Vantaan kaupungin konseptipäiväkodin tila- ja pihakortit 28.3.2019
4. Uomarinteen päiväkodin keittiön suunnitteluohjeistus
5. Ohje lattialämmityksen suunnittelusta ja toteutuksesta 19.6.2018
6. Rakennusautomaation suunnitteluohjeistus 11.6.2018/14.1.2019
7. Perustamistapalausunto, alustava 25.2.2019

1 Hanketietokortti

Kohteen nimi: Uomarinteen päiväkoti						
Tarpeen kuvaus: Uomarinteen päiväkoti tarvitaan vastaamaan Myyrmäen alueen varhaiskasvatusikäisten lasten määrän kasvuun						
Liittyminen muihin hankkeisiin ja selvityksiin: Kaupunkitasoinen palveluverkkosuunnitelma 2018 - 2027, Myyrmäen päiväkotiselvitys, päiväkotikiinteistöjen investointitarpeiden ja aikataulun tarkastelu, tilakeskus 2017						
Tarpeen perustelut: Myyrmäen suuralueen varhaiskasvatusikäisten lasten määrä kasvaa vuosina 2018 - 2028 arviolta 510 lapsella, päiväkoti korvaa mahdollisuuksien mukaan nykyisiä tiloja, joissa on kasvanut ilmanvaihdon riittävyyden riski.						
Käyttäjähallintokunta: Sivistysvirasto						
Kaupunginosa: MYYRMÄKI 15	Kiinteistötunnus: 92-15-657-1			Tontin pinta-ala: 23059 m ²		
Osoite ja tontti: Uomarinne 2 Myyrmäenraitti 8 Uomatie 6 Virtakuja 3 01500 Vantaa	Kaavatiedot: Asemakaava 150300, lainvoimainen 6.9.1973 Y Yleisten rakennusten korttelialue, III Asemakaavamuutos 002305 Virtakuja, lainvoimainen 3.1.2019 muttei kuulutettu voimaan			Rakennusoikeus: 12 000 k-m ² Käytetty yht. 9311 kem ² Käyttämättä yht. 2689 k-m ² . Tarkoitus purkaa koulurakennus 1493 kem ² .		
Tilatarve, suuruus ja kustannukset (ALV 0 %)	brm²	htm²	hym²	Investointikustannusennuste hintataso KL99,3		
				€	€ / brm²	€ / htm²
Päiväkoti	1423	1132	1002	6 250 000	4092	5521
Päiväkodin tilapaikkamäärä				128 tilapaikkaa		
Väistötilan tarve: Ei väistötilan tarvetta.						
Määrärahavaraus investointiohjelmassa: Vuosien 2019 - 2028 taloussuunnitelmassa on investointivaraus Uomarinteen koulun päiväkodille yhteensä 5,3 M€, varaus kohdistuu vuosille 2020 - 2022.						
Hankkeen toteutusaikataulu: 2019 - 2021 (rakentamisvaihe 2020-21)						
Ylläpitokustannukset: 65 611 € / vuosi						
Toimintakustannukset hallintokunnalle: Toiminnan vuosittaiset kulut sisältäen henkilöstö- ateria- ja toimintakulut ovat noin 830 000 €.						
Ensikertainen kalustaminen ja varustaminen: 84 000 €						
Vuokra-arvio käyttäjäkunnalle (pääomakustannukset ja ylläpitokustannukset yhteensä):						
Vuokravaikutus	36 718 € / kk			440 611 € / v		
Vuokravaikutus / tilapaikka	3 442 € / vuosi			287 € / kk		
Laatija(t): Ifa Kytösaho, Päivi Riehungangas				Päivämäärä: 23.4.2019		

Uomarinteen päiväkoti

Uudisrakennus, HANKESUUNNITELMA, 23.4.2019

Kuva 1: Päiväkodin sijainti, Virtatie 3, Myrskylä, Länsi-Vantaa

2 Yhteenveto

2.1 Tiivistelmä

Uomarinteen päiväkodin uudisrakennuksen hankesuunnitelma on laadittu tilakeskussessa yhteistyössä sivistystoimen asiantuntijoiden kanssa.

Päiväkotiin tulee neljä kotialuetta, yhteensä 128 tilapaikkaa. Päiväkoti valmistuu vuoden 2021 kesällä.

Uomarinteen päiväkoti tarvitaan vastaamaan Myrskylän varhaiskasvatusikäisten lasten määrän kasvuun. Mahdollisuuksien mukaan päiväkoti korvaa myös osittain nykyisiä tiloja. Myrskylän päiväkotien palveluverkko on syntynyt 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa.

Myrskylän suuralueen varhaiskasvatusikäisten määrän ennustetaan Vantaan virallisen väestöennusteen 2018–2028 mukaan kasvavan ennustekaudella 510 lapsella. Myrskylän kaupunginosassa kasvu on 281 lasta.

Tontista on laadittu tontinkäyttöselvitys, jossa on esitetty tilaohjelmaltaan noin 1400 brm² suuruisen päiväkodin sijoittaminen tontin korkeusolosuhteisiin. Korkeusolosuhteet edellyttävät tavanomaisesta poikkeavia tilajärjestelyjä ja päiväkodin pihojen rakentamista useaan eri tasoon, mistä aiheutuu jonkin verran tavanomaisesta poikkeavia kustannuksia.

Koulutontti kuuluu kokonaisuudessaan lentomelualueeseen Lden 50–55 dB. Tiemelutaso on Uomarinteen päiväkodille kaavaillun nykyisen ns. pikkukoulun kohdalla 50 dB (2016, päivällä). Tilakeskuksen hankevalmistelussa on uudelle päiväkodille laskettu 13.11.2018 päivätty kustannusennuste 5 650 000 milj. € (alv 0%).

2.2 Hankkeesta aiemmin tehdyt päätökset

Uomarinteen päiväkodin tarveselvitys on hyväksytty opetuslautakunnassa 10.12.2018 § 15, teknisessä lautakunnassa 11.12.2018 § 8 ja kaupunginhallituksessa 17.12.2018 § 10.

Uomarinteen päiväkodin tonttia koskeva asemakaavamuutos on käsitelty kaupunkisuunnittelulautakunnassa 12.2.2018 § 9, kaupunginhallituksessa 5.3.2018 23, kaupunkisuunnittelulautakunnassa 11.6.2018 § 14, hyväksytty kaupunginvaltuustossa 12.11.2018 § 10 ja saanut lainvoiman 3.1.2019.

2.3 Täydennykset ja muutokset tarveselvitykseen nähden

Tarveselvityksen hyväksymisen jälkeen

- tonttia koskeva asemakaavamuutos on saanut lainvoiman,
- Vantaan kaupungin tilakeskuksen konseptipäiväkotikäsikirja on valmistunut ja korvaa aikaisemman vuonna 2017 valmistuneen varhaiskasvatuksen tilojen suunnitteluohjeistuksen,
- Tontinkäyttöselvitykseen on massoittelu päivitetty vastaamaan konseptipäiväkodin tilaohjelmaa
- teknisten järjestelmien kuvaus on täsmennetty hankesuunnitelmatasolle.

3 Perustelut tarpeelle

3.1 Varhaiskasvatuksen palvelustrategiset linjaukset

Keskeisten palveluverkkolinjausten (Vantaan kaupunkitasoinen palveluverkkosuunnitelma 2018–2027) mukaan varhaiskasvatus järjestetään lähipalveluna myös uusilla asuinalueilla. Varhaiskasvatuksen strategiana on lisätä yksityisen varhaiskasvatuksen osuutta maltillisesti.

Palveluverkkoa kehitetään uudishankkeilla, joiden optimikoko on noin 160–192 tilapaikkaa. Tilat ovat uuden oppimisympäristön mukaiset ja joustavat erilaisiin toiminnallisiin tarpeisiin sekä organisaation ulkopuolisille käyttäjille varhaiskasvatuksen aktiivisen toiminta-ajan ulkopuolella.

Tilakeskus on kehittänyt yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa päiväkotikonseptia. Ratkaisumallia toteutetaan useassa päiväkotihankkeessa ajalla 2020–2022. Myyrmäkeen rakennettava Uomarinteen päiväkoti on mukana hankkeessa.

3.2 Väestöennuste ja liittyminen palveluverkkosuunnitelmaan

Myyrmäen suuralueen varhaiskasvatusikäisten määrän ennustetaan Vantaan virallisen väestöennusteen 2018–2028 mukaan kasvavan ennustekaudella 510 lapsella. Myyrmäen kaupunginosassa kasvu on 281 lasta.

Päiväkoti vastaa varhaiskasvatusikäisten lasten määrän kasvuun ja Myyrmäen alueelle syntyneeseen varhaiskasvatuspaikkojen vajeeseen. Päiväkoti korvaa mahdollisuuksien mukaan osittain nykyisiä tiloja. Myyrmäen päiväkotien palveluverkko on syntynyt 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa. Osassa vanhoja tiloja on tarve vähentää lapsi- ja henkilökuntamäärää ilmanvaihdon riittävyyden vuoksi tai korvata niitä kokonaan uusilla tiloilla.

Tarvittavien varhaiskasvatuspaikkojen määrään vaikuttaa lisäksi se, että varhaiskasvatustaluiden piirissä olevien lasten osuus varhaiskasvatusikäisistä lapsista on viime vuosina kasvanut Myyrmäen suuralueella.

Päiväkoti toteutetaan kaupungin omana hankkeena mm. korvattavien varhaiskasvatuspaikkojen vuoksi. Myyrmäen kaupunginosassa on kaksi yksityistä päiväkotia.

3.3 Liittyminen toimitilaverkkosuunnitelmaan

Vuonna 2017 valmistui Myyrmäen päiväkotiselvitys, päiväkotikiinteistöjen investointitarpeiden ja aikataulun tarkastelu, tilakeskus 2017. Uomarinteen päiväkodin tavoitevalmistumisaika on vuonna 2021.

4 Mitoitusperusteet ja tavoitteet

4.1 Päiväkodin toiminnalliset tavoitteet

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuslain mukaan päiväkodin oppimisympäristö on kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen.

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen oppimisympäristö, jonka tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen.

Päiväkodin tilasuunnittelun tehtävänä on tukea Vantaan varhaiskasvatuksen toimintaperiaatteita. Suunnittelulla mahdollistetaan päiväkodin oppimisympäristön muokkaaminen lapsiryhmän tarpeiden mukaiseksi.

Tilasuunnittelun toiminnallinen vaatimus on yleispätevyys ja tilojen muunneltavuus. Keskeisenä vaatimuksena on, että tilat tukevat toiminnan sujuvuutta (wc-toiminnot, pukeutuminen, ulosmeno), ovat esteettömiä ja helposti hahmotettavia, turvallisia sekä

terveellisiä (tilojen ilmanlaatu, lämpötila, puhtaanapito, valaistus ja akustiikka, ergonomia).

Vantaalla lapsiryhmä koostuu kahden kasvattajan muodostamasta ryhmästä, jossa lapsimäärä on lasten iästä riippuen minimissään kahdeksan ja maksimissaan kuusitoista (16). Lapsiryhmät voivat toimia sisarusryhmänä (1-5v.), alle 3-vuotiaiden ryhmänä, yli 3-vuotiaiden ryhmänä tai esiopetusryhmänä. Ryhmissä voi olla lapsia, jotka tarvitsevat kasvun ja kehityksen tukea.

Kaksi lapsiryhmää (minimissään 16 lasta, maksimissaan 32 lasta) muodostavat kotialueen, jossa he tekevät toiminnallista yhteistyötä ja käyttävät yhteisesti osaa tiloista. Toiminta järjestetään erikokoisissa pienryhmissä. Esiopetuksessa lasten tulee saada kokemuksia myös isommassa ryhmässä toimimisesta. Päiväkodissa järjestetään myös koko päiväkodin yhteisiä tapahtumia lapsille ja perheille.

Päiväkodin sydämen muodostavat ruokailutila, kotikeittiö ja sali. Tavoitteena on, että ne ovat yhdistettävissä. Muut lasten tilat sijoittuvat helposti hahmotettavasti eri puolille päiväkotia ns. kotialueiksi. Pienimpien lasten toiminta pyritään saamaan maan tasolle.

Sydänalue ja yksi kotialue ovat myös asukkaiden monipuolisessa käytössä päiväkodin käyttöajan ulkopuolella. Tilat tulee rajata päiväkodin muista tiloista.

Sisäänkäynnit järjestetään aidatun pihan kautta. Päiväkodissa ei ole erillistä pääsisäänkäyntiä. Tavaraliikenne hoidetaan lastauslaiturin kautta eriyttäen muun kuljetuksen keittiöstä. Iltakäytön sisäänkäynti nimetään suunnitteluvaiheessa.

Lapsiryhmällä on hiljainen ja visuaaliselta ilmeeltään rauhallinen tila, joka mahdollistaa rauhoittumisen ja keskittymisen käsiteltävään asiaan. Levon tarve vaihtelee päiväkodissa rauhoittumishetkestä nukkumiseen.

Varhaiskasvatuksessa tarjotaan lapsille aamupala, lounas ja välipala. Ruokailu on tärkeä osa varhaiskasvatuksen arkitoimintapedagogiikkaa, jossa harjoitellaan itsestä huolehtimista ja sosiaalisia taitoja.

Tilojen tulee olla helposti ylläpidettäviä. Puhtaanapidon ja toiminnallisuuden näkökulmasta on tärkeää, että leikki- ja oppimisvälineille on riittävästi säilytystilaa.

Tilat tukevat lasten ja henkilökunnan hyvinvointia ja ovat viihtyisät. Päiväkodissa on rauhallisia tiloja keskusteluihin perheiden ja yhteiskumppaneiden kanssa sekä henkilökunnan kirjalliseen työskentelyyn.

Pihaan liittyvät tavoitteet on esitetty kohdassa 4.6 Piha

4.2 Ateriahuollon tilatarpeiden tavoitteet

Päiväkodin keittiö on palvelukeittiö. Keittiössä valmistetaan vain energialisukkeet, erikoisruokavalioannokset ja välipalat. Pääruoka-annokset tuodaan päiväkotiin ulkopuolisen palveluntuottajan toimesta. Aterioiden kuljetukseen varataan verkkovirralla toimivat kevytrakenteiset hygieniamuoviset kylmä/lämpökuljetusvaunut, tai ruoka toimitteen lämpökuljetuslaatikoissa.

Huomioitavat ateriahuollon tilatarpeita suunniteltaessa:

- Keittiön sijainti on oltava hyvän huoltoyhteyden päässä.
- Jätehuolto ja rullakko/pahvi varaston oltava riittävän suuret ja kohtuullisen matkan päässä keittiöstä.
- Varattava hygieeninen tila kuljetuslaatikoille/vaunuille.
- Pääruokasalinpuolella keittiöseinän vieressä tulee olla ateriabuffet (ei avaudu keittiötiloihin).
- Päiväkärkyjä käytetään pienten lasten aterioiden kuljetukseen kerroksissa ja alakerran tiloissa. Ryhmien määrä ja sijainti selviävät myöhemmin.
- Sekä ruokasaliin että kerroksien aulatiloihin asennetaan käsipesualtaat
- ruokasalin kotikeittiön yhteyteen varataan kotitalouskylmäkaappi välipalojen säilytystä varten.

Katso liittyvät asiakirjat 04 Keittiön suunnitteluohjeistus

4.3 Puhtauspalvelujen tavoitteet

Puhtauspalvelujen tavoitteena on aikaan saada puhtaita ja sisäilmaongelmattomia tiloja, joiden pinnat on helppo pitää puhtaana. Esimerkiksi yläpölyjen kerääntymistä on suunnitteluratkaisuissa vältettävä. Tavoitteena on yhtenäistää materiaalivalintoja. Kaikki käytettävät materiaalit ja tilaratkaisut toteutetaan mahdollisimman kestävästä, tehokkaasta ja edullisesti ylläpidettävistä tuotteista. Rakennuksen pintojen tulee olla kaikilta osin helposti puhtaana pidettäviä ja julkisen tilan kulutusta kestäviä.

Keskusvarastotavaroiden kuljetukseen ja vastaanottoon pitää olla kulku sisätilojen kautta huoltopihalle. Materiaalien päästöluokka M1.

4.3.1 Siivouskeskus/ Vaatehuoltotila

Siivouskeskus tulee sijoittaa aina 1. kerrokseen, mikäli se on vain mahdollista.

Siivouskeskuksen suunnittelussa tulee ottaa huomioon tilan m²-määrä. Samaan tilaan tulee päiväkodin vaatehuoltotila. Tilassa tulee eriyttää puhdas ja likainen puoli. Siivouskeskus toimii myös laitoshuollon varastotilana, jossa säilytetään käsipaperia, wc-paperia ja käsisaippuat. Siivouskeskuksessa pestään päivittäin siivouksen ja päiväkodin pyykkiä, joten tilan ilmanvaihdon tulee olla hyvä. Siivouskeskukseen pitää olla huoltoliikenteeltä suora sisäyhteys.

Siivouskeskus ja yhdistetty vaatehuoltotila toimii myös päiväkodin puhtaiden liina-vaatteiden säilytystilana, joten tilassa tulee olla kaappitilaa puhtaille liinavaatteille, sekä tilaa likaisille pyykkisäkeille

4.3.2 Jätehuollon tilat

Tontinkäyttöselvityksessä päiväkodin jätteille on varattu jätetila huoltopihan yhteyteen. Vaihtoehtoisesti jätehuolto voidaan toteuttaa syväkeräyssäiliöin; sekajätteelle, biojätteelle, kartonkijätteelle ja puolitettu säiliö muovi- ja metallijätteelle.

Jätepisteiden tulee sijaita lähellä keittiötä ja kulku jätepisteelle pitää olla sisätilojen kautta. Kulkureitin tulee olla mahdollisimman lyhyt. Syväsäiliöiden tyhjennyksessä tulee ottaa huomioon jäteauton vaatima kääntösäde. Säiliöiden edustoilta lumien poiston pitää olla poistettavissa - ja muutoinkin kulku esteetöntä.

Syväkeräyssäiliöiden pieniin kansiin lukitus kiinteistön sarjaan ja lukkojen päälle kumilätkät, estämään lukkojen jäätyminen.

Tarkemmat tilakohtaiset määrittelyt ja varusteet löytyvät Ohjeita suunnittelijoille -asiakirjasta.

4.3.3 Väestönsuojatilat

Päiväkodin laajuus ylittää pelastuslain 71 § määritellyn väestönsuojan rakentamisvelvoitteen 1200 k-m². Päiväkodin suojatilarave (2 % kerrosalasta, suojatilarave < 30 m²). Suojatarve pyritään järjestämään osana olemassa olevia väestönsuojatiloja.

4.4 Mitoitusperusteet, tilaohjelma ja huonekortit

4.4.1 Päiväkodin toiminnallinen henkilömitoitus

Varhaiskasvatuslain (2016) mukaan yhtä hoito- ja kasvatushenkilöä kohden saa olla lapsia:

- alle 3-vuotiaita enintään 4 lasta / 1 hoito- ja kasvatustehtävässä oleva henkilö
- ja 3 vuotta täyttäneitä enintään 8 lasta / 1 hoito- ja kasvatustehtävässä oleva henkilö.

Vantaa ei ole nostonut 3-vuotta täyttäneiden lasten suhdelukua seitsemästä kahdeksaan lapseen / hoito- ja kasvatustehtävässä oleva henkilö. Uusissa päiväkodeissa tilat mitoitetaan kuitenkin suhdeluvun 8 lasta / hoito- ja kasvatustehtävässä oleva henkilö mukaan.

Uomarinteen päiväkotiin tulee 128 tilapaikkaa. Lasten määrä vaihtelee sen mukaan, ovatko he alle vai yli 3-vuotiaita. Päiväkodissa toimintaa järjestetään 1-vuotiaista 6-vuotiaisiin saakka.

Tilapaikkoja yhteensä 128, jotka jakautuvat neljään kotialueeseen:

- Yhden kotialueen (kaksi ryhmää) tilapaikat (8+8) + (8+8) lasta, 32 tilapaikkaa
- yhteensä 4 x 32 = 128 tilapaikkaa.

Päiväkodissa on hoito- ja kasvatushenkilökuntaa 16 henkilöä. Lisäksi päiväkodissa työskentelee päiväkodin johtaja sekä puhtaus- ja ateriapalveluiden henkilökuntaa sekä vuosittain vaihtuvia opiskelijoita ja tilapäistä avustavaa henkilökuntaa, yhteensä noin 4 henkilöä. Henkilökunnan määrä yhteensä 23 henkilöä.

Päiväkoti toteutetaan osana tilakeskuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämää päiväkotikonseptia. Tilamitoitus perustuu Vantaan kaupungin päiväkotikonseptin myötä kehitettyyn tilaohjelmamalliin ja päiväkotien yleisiin suunnitteluohjeisiin sekä päivitettävänä olevaan päiväkotien RT-ohjekorttiin.

4.4.2 Tilaohjelma ja tehokkuustavoitteet

Päiväkodin tilat perustuvat päiväkotikonseptin mukaiseen 128-paikkaisen päiväkodin tilamitoitukseen.

Päiväkodin huoneistoalatavoite on huonetilaohjelman mukaisesti $8,85 \text{ htm}^2/\text{tilapaikka}$ = $1\,132 \text{ htm}^2$.

Päiväkodin bruttoalatavoite $1\,423 \text{ brm}^2$.

Päiväkodin huonetilaohjelma on liitteessä 3.

4.5 Tilojen vaatimukset

4.5.1 Yleistä

Rakennuksen tulee olla tilaratkaisultaan toiminnallinen, tehokas ja tarkoituksenmukainen. Ratkaisun tulee ottaa huomioon toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen. Uuden oppimisympäristön suunnittelussa tulee erityisesti huomioida riittävä akustiikka ja tilakohtaiset määräykset.

Päiväkodin viereisten talojen varjostus tulee minimoida niin sisä- kuin ulkotiloissakin. Lasten toimintatilojen tulee saada suora luonnonvalo ja sijoittua siten, ettei kotialueen kaikki tilat ole pohjoiseen.

Riittävä päivänvalon saanti ulko- ja sisätiloihin varmistetaan tutkimalla viereisten rakennusten varjostavuus. Valoa tulee saada 5 tuntia päivässä kevät- ja syyspäivän tauksen välisenä aikana klo 8:n ja 18 välisenä aikana.

Kotialueen kummallakin ryhmällä (16 lasta) on oma toimintatila sekä rauhallinen suljettava tila. Rauhallinen tila mahdollistaa lepäämisen ja rauhoittumisen (noin 30 m^2). Ryhmien lepotilat tulee saada yhdistettyä yhdeksi suuremmaksi tilaksi. Kotialueiden levolle varatut tilat varustetaan kaappisängyillä ja irtokalusteina hankittavilla sängyillä. Yhdellä kotialueella (esiopetusikäiset) ei ole nukkumismahdollisuutta. Tiloihin laitetaan kattoon kaksi koukkua, jotka kestävät esim. aikuisen ja lasten keinun. Kaksikerroksisissa päiväkodeissa 2. kerroksen lepoon käytettävistä huonetiloista on kaksi toisistaan riippumattonta poistumistietä.

Märkäeteistilat ovat kotialueen kahden ryhmän yhteiset. Eteistilat suunnitellaan yhdelle ryhmälle mutta ovat osa isompaa kokonaisuutta. Eteistilat ovat osa toiminnallisia tiloja.

Wc-pesutilat tukevat toiminnan sujuvuutta ja ne toteutetaan kotialueille huonekortin mukaan.

Päiväkodin sydämen muodostavat ruokailutila, kotikeittiö ja sali. Sydänaalue ja yksi kotialue ovat myös asukkaiden monipuolisessa käytössä päiväkodin käyttöajan ulkopuolella. Tilat tulee rajata päiväkodin muista tiloista.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on käyttää teknologiaa palvelemaan kasvatuksellisia ja opetuksellisia päämääriä. Lasten käyttöön tarkoitetut tieto- ja viestintätekniikkalaitteet (tv) ovat osa lapsiryhmän oppimisympäristöä. Laitteiden käyttöä tukevat järkevästi sijoitetut sähköpistorasiat.

Rakennusurakkaan esitetään jokaiselle kotialueelle kaksi sermiä ja yksi kalusteratkaisu, (esim. akustisesti vaimentava ”leikkimökki”), joilla jaetaan tiloja pienemmiksi kokonaisuuksiksi. Huonetilojen välillä käytetään sisäikkunoita ja / tai ikkunallisia sisäovia tai lasiovia.

Ruokailutila suunnitellaan siten, että etäisyydet ruokaa hakiessa ja astioita palauttaessa on mahdollisimman lyhyitä eikä synny risteäviä reittejä. Ruokailutilassa on miellyttävä, sosiaalista kanssakäymistä edistävä tunnelma. Ruokailutilaa käytetään myös muuhun toimintaan, esim. pelaamiseen ja muuhun pöytätyöskentelyyn.

Kummassakin kerroksessa tulee olla LE-wc. Toisessa kerroksessa toinen sosiaalitalan wc-tilasta suunnitellaan LE-tilaksi. Ensimmäisessä kerroksessa ruokailutilan yhteyteen tuleva wc suunnitellaan LE-tilaksi.

Sisäänkäynnit järjestetään aidatun pihan kautta. Päiväkodissa ei ole erillistä pääsisäänkäyntiä. Tavaraliikenne hoidetaan lastauslaiturin kautta eriyttäen muun kuljetuksen keittiöstä. Vapaa-ajan käytön sisäänkäynti nimetään suunnitteluvaiheessa. Sisäänkäynnin yhteyteen tulee kenkä- ja vaatesäilytys.

Rakennukseen tehdään hissi, joka on mitoitettu pyörätuolia käyttäville.

Päiväkodin lattiamateriaali on mm. lepotiloissa akustisesti vaimentava Astma- ja allergialiiton hyväksymä tekstiilimatto, joka sitoo pölyä, on helposti imuroitavissa ja siten allergiaystävällinen ja akustisesti toimiva ratkaisu, joka luo osaltaan viihtyisyyttä.

Tilojen linkittäminen, läpinäkyvyys, sujuvat kulkureitit ja riittävä valaistus lisäävät turvallisuutta sekä valvottavuutta.

Kalustus ja varustus

Tilat suunnitellaan Vantaan kaupungin konseptipäiväkodin käsikirjan mukaan, oheismateriaaliasiakirja 02. Tilat varustetaan ja kalustetaan kaupungin päiväkotisuunnittelun tilakorttien mukaan, oheismateriaaliasiakirja 03. Keittiötilojen suunnitteluohjeistus on oheismateriaaliasiakirja 04.

4.6 Pihan toiminnalliset vaatimukset

4.6.1 Leikkipihat

Pihaa on varattava 15 - 20 m² lasta kohti.

Päiväkodin piha on osa oppimisympäristöä. Se suunnitellaan virikkeiseksi oppimisympäristöksi, joka tukee pedagogisten tavoitteiden toteutumista ja kannustaa liikkumaan. Pihassa korostuvat suojaisuus, turvallisuus ja toiminnallisuus.

Liikkumisen ohjaukseen sekä valvottavuuteen ja ilkivaltaan ehkäiseviin tekijöihin kiinnitetään erityistä huomiota.

Leikkipiha voidaan suunnitella siten, että se jakautuu kahteen osaan: pienten ja isojen piha-alueisiin. Piha aidataan. Pienten pihan tavoitelaajuus on 600 m² ja isompien pihan noin 1400 m². Huomattakoon kuitenkin, että päiväkotien niin sanottu isojen pihan yleinen tavoitepinta-ala on 2200 m²!

Päiväkodin pihaan sijoitetaan Vantaan kaupungin tilakeskuksen ”piha”-tilakortin mukaiset lasten leikkivälineet. Tontilla tulee sijaita myös leikkiväline- ja vaunuvarasto, jotka voivat sijaita myös osana päiväkotirakennusta. Lisäksi pihassa tulee olla sadekatos/aurinkosuoja. Piha vaatii myös selkeästi merkityt ja turvalliset tilat pyörien ja pyörien lastenkuljetusperäkärryjen säilytykseen.

Pihalle suunnitellaan yhtenäisiä kasvillisuusalueita ja istutettaviksi kasveiksi valitaan lajikkeita, jotka viihtyvät tontin olosuhteissa. Piha toteutetaan Vantaan kaupungin piha-kortin mukaisesti sekä otetaan ohjeellisena huomioon pihaan kohdistuvat kaavamääräykset. Tonttivedet imeytetään oman tontin alueella Vantaan kaupungin hulevesiohjeen mukaisesti.

Tarkempi pihan toteutustapa kuvataan konseptikäsitteissä.

4.6.2 Saatto- ja huoltopiha

Päiväkodin huoltopiha sijoittuu rakennuksen länsipuolelle.

Päiväkodin keskeisen sijainnin vuoksi tontille toteutetaan saatto- ja henkilökunnan pysäköintiä varten kahdeksan autopaikkaa, joissa lämpötolpat neljälle autolle ja yksi pikalatauspiste sekä yksi LE-paikka.

Pyörätelinepaikkoja toteutetaan 25 paikkaa. Lisäksi päiväkodin pihaportin viereen tulee katos, mihin voi kiinnittää viisi pyörän lastenkuljetuskärryä, Paikkoja voi käyttää myös lasten rattaiden säilytykseen.

Saatto- ja huoltoliikenne eivät saa ristetä.

4.7 Lasten osallistaminen

Varhaiskasvatus osallistaa alueen päiväkotien lapsia eri tavoin hankkeen kuluessa. Koskikujan päiväkodin 5-6 -vuotiaat lapset osallistuvat piha-alueen suunnitteluun leikkivälineiden osalta.

5 Rakennus

5.1 Rakennusratkaisun tavoitteet

5.1.1 Rakennusratkaisun toiminnallinen ja liikenteellinen ratkaisu

Tavoitteena on toiminnallisesti ja liikenteellisesti toimiva tilaratkaisu. Toiminnot sijoitetaan ja niille varataan tilat oikeissa keskinäisissä suhteissa. Liikenteellisesti tilajako toteutetaan siten, että vältetään umpiperiä ja siten, etteivät toisiinsa liittyvien toimintojen väliset etäisyydet muodostu liian pitkiksi.

Päiväkodin toiminta on turvallista ja ilmanlaadultaan terveellistä mahdollisesti toiminnan aikana ympärillä olevista muista rakennustyömaista huolimatta.

5.2 Arkkitehtoniset tavoitteet

Myyrmäki on täydentyvää kaupunkikeskusaluetta. Ympäröivä olemassa oleva rakennuskanta on betonielementtikerrostaloja 1970-luvulta. Koulutontin rakennuksissa ja Myyrmäenraitin itäpuolisissa kerrostaloissa on punatiilijulkisivuja.

Uudisrakennuksen tulee noudattaa Vantaan arkkitehtuuriohjelman periaatteita ja sen tavoitetta laadukkaasta ja ilmaisuvoimaisesta arkkitehtuurista: *”Luomme ilmaisuvoimaisella ja kekseliällä arkkitehtuurilla vantaalaista identiteettiä. Anonyymin modernismin sijaan tavoittelemme erilaisuutta ja elämyksiä sekä luomme paikkoja ja tiloja, joissa viihdytään ja jotka palvelevat sosiaalista integroitumista. Luomme arkkitehtuuria teknisesti koetelluin ratkaisuin.”* Päiväkodin tulee olla luonteeltaan julkinen rakennus, ja arkkitehtuuriltaan ohjelman periaatteen mukainen.

Päiväkodin arkkitehtuurin tulee olla korkeatasoista, värikästä ja leikkisää. Julkisivujen väreinä tulee käyttää punaisen tai ruskean murrettuja maavärejä, tiili- ja rappauspin-toja harkitusti edellisiin sopivia vihreän ja sinisen sävyjä. Vierekkäiset rakennusosat voivat olla eri värisiä. Sekä rakennuksen että päiväkodin piha-aidan sisäänkäyntejä tulee korostaa arkkitehtuurin keinoin. Julkisivusommittelun tulee olla pienimittakaavaista ja kävelymiljöötä korostavaa. Pihavarastot tulee tehdä viherkattoisina. Piharakennukset ja sääsuojat tulee suunnitella osin kiviaineisina ja arkkitehtuurilta korkealuokkaisina, samoin huoltoalueen rajaukset.

5.3 Esteettömyys- ja käyttöturvallisuusvaatimukset

Maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL 117 § Esteettömyys) on määritelty rakentamiselle asetettavat vaatimukset. MRL:n mukaan rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava, että rakennus ja sen piha- ja oleskelualueet suunnitellaan ja rakennetaan niiden käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla siten, että es-

teettämyys ja käytettävyys otetaan huomioon erityisesti lasten, vanhusten ja vammaisten henkilöiden kannalta. Valtioneuvoston asetus 241/2017 esteettömästä rakennuksesta ja asetus 1007/2017 rakennuksen käyttöturvallisuudesta tulivat voimaan tammi-kuussa 2018.

Esteettämyys- ja käyttöturvallisuuden osalta noudatetaan mm. seuraavia vaatimuksia:

Rakennukseen on oltava vähintään 1 200 millimetriä leveä, helposti havaittava, pinnaltaan tasainen, kova ja luistamaton kulkuväylä tontin tai rakennuspaikan rajalta sekä tilasta ja alueelta, joka palvelee rakennuksen käyttöä. Ulkotilassa sijaitsevan kulkuväylän kaltevuus saa olla enintään viisi prosenttia. Jos kulkuväylällä on porras, sen yhteydessä on oltava luiska tai kiinteästi asennettu pyörätuolin ja pyörillä varustetun kävelytelineen käyttäjälle soveltuva henkilöiden nostoon tarkoitettu laite.

Rakennuksen sisäänkäynnit suunnitellaan esteettömiksi. Sisäänkäyntien yhteyteen toteutetaan avautumispuolelle vähintään 1500*1500 mm levyinen tasanne. Kynnysten korkeudet toteutetaan korkeintaan 20 mm korkuisina. Esteettömien kulkureittien ovet toteutetaan vapaalta leveydeltään vähintään 850 mm levyisinä.

Portaan ja tasanteen sivureunat on varustettava korotuksella, joka estää luistamisen reunan yli, jos tason ja kaiteen tai seinän välisestä raosta mahtuu leveydeltään yli 50 millimetrin kokoinen kuutio. Portaan tasanteelle aukeavan oven etäisyyden luiskan tai porrassyöksen yläreunasta on syöksen sivuseinällä oltava vähintään 400 millimetriä ja päätyseinällä vähintään 1 500 millimetriä. Uloskäytävän kulkureitillä olevan oven eteen ja taakse on varattava vähintään 800 millimetrin pituinen tasanne.

Käsijohteet toteutetaan molemmille puolille portaita ja ne ulotetaan vähintään 300 millimetriä porrassyöksen alkamis- ja loppumiskohdan ohi.

Kaksikerroksiseen rakennukseen toteutetaan hissi. Esteetön wc-tila toteutetaan molempiin kerroksiin. Esteettömien wc-tilojen tulee yhdessä muodostaa kokonaisuus, jossa rakennuksesta löytyy kummaltakin puolelta lähestyttävä wc-istuin.

Lisäksi noudatetaan soveltaen vanhentuneita esteettömän rakentamisen ohjeistuksia kuten RakMK F1Esteetön rakennus, Määräykset ja ohjeet 2005, sillä poikkeuksella, että rakennuksen lattiapintojen ja rakennukseen liittyvien ulkopuolisten kulkuväylien tulee olla täysin tasaisia. Lattia- ym. pinnasta kohoavia saumalistoituksia, kynnyksiä ym. ei saa olla. Ovien kynnyksettömyyden toteuttamisessa noudatetaan RT-ohjekortin, Vanhusten palveluasuminen RT 93-11134, kuvan 85 mukaan. Eteis- ym. matot tulee olla upotettuna lattiapinnan tasoon.

5.4 Muuntojoustotavoite

5.4.1 Rakenteiden muuntojousto

Kantavat seinälinjat sijoitetaan ulkoseinälinjoille ja rakennusrungon syvyyden vaatiessa rakennusrungon sisällä kantava linja toteutetaan teräspalkeilla ja pilareilla. Poikittaiset jäykistävät seinälinjat on sallittuja vain esim. porrashuoneen seininä. Jäykistävät seinät

ovat ulkoseinälinjoilla tai käytetään mastojäykistystä. Hissikuilut ovat teräsbetonirakenteisia. Maantasokerroksen vapaa korkeus valittava siten, että talotekniikalla on riittävästi tilaa korkeussuunnassa.

5.4.2 Tilojen muuntojousto

Rakennus tulee suunnitella siten, että tilajako on mahdollista toteuttaa useammalla kuin yhdellä periaatteella sekä siten, ettei tilajaon muuttaminen aiheuta kohtuuttomia muutostöitä teknisiin järjestelmiin.

Päiväkodin ryhmätiloja tulee voida yhdistää siirtoseinin.

Lisäksi päiväkodin tiloja jaetaan esim. akustisilla kevyillä jakoseinillä tai kalusteilla pienemmiksi ja/tai rauhallisemmiksi työskentelytiloiksi.

5.4.3 Talotekniikan muuntojousto

Talotekniikan nousukuilut mitoitetaan ja sijoitetaan niin, että myöhemmät asennustyöt ovat joustavasti tehtävissä.

5.5 Elinkaaritavoitteet

Uudisrakennuksen suunniteltu käyttöikä on perustusten ja rungon osalta 100 vuotta, täydentäviltä osien osilta 50 vuotta. Vahvavirtakaapeliverkon ja sähkökeskusten tekninen tavoiteikä on 40 vuotta. Lvi-runkokanava-, putki- ja johtoverkkojen tekninen tavoiteikä on 50 vuotta.

Tilojen, kalusteiden, varusteiden sekä taloteknisten järjestelmien laatu noudattaa tämän päivän päiväkotirakentamisen tasoa. Rakennus-, rakenne-, sähkö- ja LVI- teknisissä suunnitelmissa kiinnitetään erityistä huomiota sisäilman laatuun, rakennusfysiikkaan, toimivuuteen, ulkovaipan sisäpinnan tiiveyteen, valaistukseen, energiatehokkuuteen sekä äänenvaimennukseen.

5.6 Energiatehokkuustavoitteet

Ympäristöministeriön asetus uuden rakennuksen energiatehokkuudesta (1010/2017); Opetusrakennus ja päiväkotitoiminta (luokka 6) mukaan päiväkodin energiatehokkuuden vertailuluku saa olla enintään 100 kWhE/(m², a). Uomautuksen päiväkodin rakennuksen tavoitteellinen laskennallinen energiatehokkuuden vertailuluku E on 85 kWhE/m² a. Energiatehokkuuden suunnittelu edellyttää kaikkien suunnittelualojen saumatonta yhteistyötä.

Rakennus varustetaan rakennukseen integroitavilla tai vesikatolle asennettavilla aurinkopaneelilla, joilla tuotetaan rakennuksen kesäaikaisen peruskulutuksen mukaan mitoitettu sähköenergiamäärä.

5.7 Palotekniset vaatimukset

Rakennuksen paloluokka on P1 tai P2 suunnitteluratkaisusta riippuen. Koko rakennuksessa on automaattinen sammutuslaitteisto (sprinkler) ja paloilmoinjärjestelmä. Palo-osastointi tehdään paloteknisen suunnitelman mukaan. Palo-osastojen läpiviennistä laaditaan toteutuskelpoinen palokatkosuunnitelma. Teräsrakenteiden palosuojaus toteutetaan palosuojamaalilla.

5.8 Sisäilmatavoite

5.8.1 Yleistä

Tilojen sisäilman tulee täyttää Sisäilmastoluokituksen 2018 sisäilmaluokan S2-vaatimukset.

5.8.2 Valaistustavoitteet

Valaistustavoitteet ovat standardin SFS-EN 12464-1 (Valo ja valaistus, Osa 1) mukaiset.

5.8.3 Lämmönhallinnan tavoitteet

Sisälämpötilan lämmönhallinnan yläraja sisäilmaluokka S3:sen mukaan.

5.8.4 Kosteudenhallinnan tavoitteet

Tilat toteutetaan julkaisun RIL 250-2011 kosteudenhallinta- ja homevaurioiden estäminen, kosteusriskiluokan R2 mukaisesti sääsuojan alla.

Noudatetaan Kuivaketju 10 -toimintatapaa tai vastaavaa toimintatapaa.

5.8.5 Äänitekniset tavoitteet

Tilat suunnitellaan noudattaen Ympäristöministeriön asetusta 796/2017 rakennuksen ääniympäristöstä perusteluineen Ympäristöministeriön ohjeistusta Ääniympäristö – ympäristöministeriön ohje rakennuksen ääniympäristöstä (28.6.2019) Vantaan kaupungin konseptipäiväkotiohjeistusta.

Ympäristöministeriön asetuksen perustelumuistiossa todetaan, että uuden rakennuksen taloteknisistä laitteista tai hissistä aiheutuva keskiäänitaso ei saisi ylittää 28 desibeliä.

Puheenerottavuutta koskevan vaatimuksen täyttymiseksi käytettävänä arviona käytetään puheensiirtoindeksiä STI. Taulukossa 4 on perustelumuistion mukaisia arvoja erilaisten tilojen jälkikaiunta-ajalle T sekä puheensiirtoindeksille STI.

Taulukko 4. Ympäristöministeriön asetuksen 796/2017 vaatimukset erilaisten tilojen akustisista ominaisuuksista koskien jälkikaiunta-aikaa ja puheensiirtoindeksiä.

Huonetila	Jälkikaiunta-aika T (s)	Puheensiirtoindeksi STI
Opetus- tai kokoustila	0,5 - 0,7	≥ 0,7
Ruokailu- tai liikuntatila	≤ 1,2	≥ 0,6
Potilashuone, hoito- tai harrastustila	≤ 0,8	≥ 0,6
Toimistotila	≤ 0,6	≤ 0,5

Ympäristöministeriön ohje rakennuksen ääniympäristöstä määrittelee mm. seuraavaa:

Päiväkodin varhaiskasvatuksen opetustiloissa kommunikoinnin tulee olla vaivatonta. Päiväkodin varhaiskasvatuksen opetushuoneen jälkikaiunta-ajan T ohjearvo on pienempi tai yhtä suuri kuin 0,6 sekuntia.

Opetustiloissa kommunikoinnin opettajan ja oppilaan, sekä oppilaiden välillä tulee olla vaivatonta. Opetustilan jälkikaiunta-ajan T ohjearvo on välillä 0,5 - 0,7 sekuntia ja puheensiirtoindeksin STI ohjearvo on suurempi tai yhtä suuri kuin 0,7. Avoimissa oppimisryhmissä puheenerotettavuuden lukuarvo koskee yksittäistä oppimisryhmää lyhyillä etäisyyksillä. Oppimisryhmien välillä pyritään siihen, että puheen erotettavuus on mahdollisimman pieni. Luentosaleissa puheenerotettavuutta koskeva vaatimus on tarkoituksenmukaista toteuttaa käyttämällä sähköistä äänentoistoa, jos lukuarvot eivät toteudu huoneakustisella suunnittelulla. Kokoustilan jälkikaiunta-ajan T ohjearvo on välillä 0,5 - 0,7 sekuntia ja puheensiirtoindeksin STI ohjearvo on suurempi tai yhtä suuri kuin 0,7.

5.8.6 Sisätilojen rakennusmateriaalien päästöluokkavaatimus

Rakennusmateriaalien tulee täyttää Sisäilmastoluokituksen 2018 päästöluokan M1 vaatimukset.

5.8.7 Tiiveysvaatimus

Noudatetaan ympäristöministeriön asetusta uuden rakennuksen energiatehokkuudesta (1010/2017). Ilmanpitävyys varmistetaan tiiveysmittauksilla.

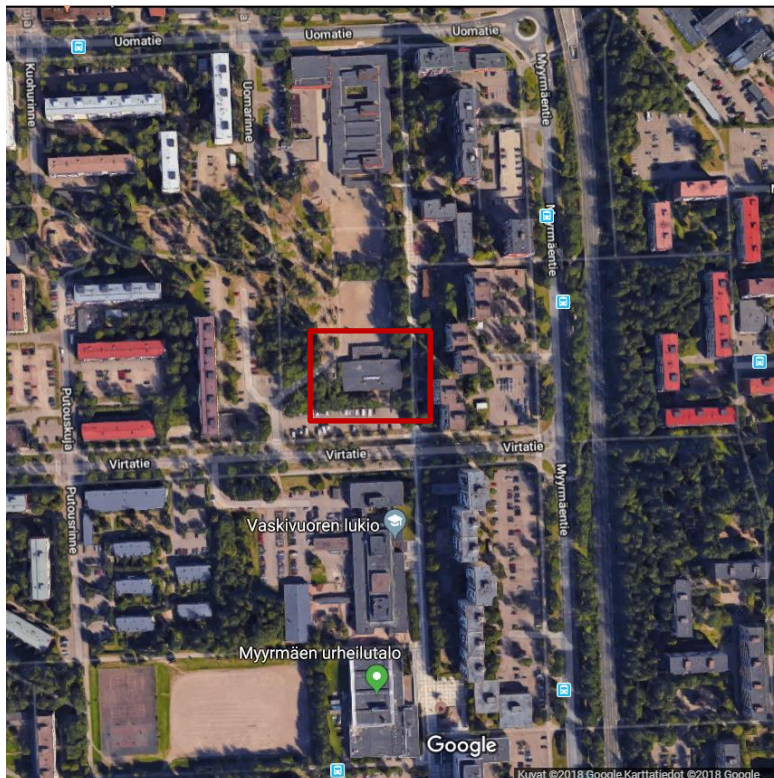
5.9 Tieto/viestintätekniikkavaatimus

(Rakennukseen tulee kattava langaton verkko. Sisäverkkokaapelointi ja mobiilitukiasema tulee toteuttaa siten, että matkapuhelimien kuuluvuus sisätiloissa on hyvä.)

Noudatetaan viestintäviraston [lainmukaisia määräyksiä](#), erityisesti määräystä 65 rakennuksen sisäverkkokaapeloinnista.

6 Tontti ja rakennuspaikka

6.1 Sijainti

Kuva 2. Ilmakuva Myyrmäestä, rakennuspaikan sijainti Myyrmäessä esitetty punaisella.

Myyrmäki on aluekeskus ja tiivis 16 000 asukkaan kerrostaloalue. Kaupungin tavoitteena on asemakeskusten kehittäminen. Uomarinteen koulun tontti sijaitsee Myyrmäen koulukeskittymässä. Louhelan rautatieasemalle on matkaa 500 metriä ja Myyrmäen rautatieasemalle on 850 metriä.

Lähialueella on erikorkuisia betonielementtikerrostaloja 1970-luvulta. Uomarinteen koulutaloissa ja Myyrmäenraitin itäpuolisissa kerrostaloissa on punatiilijulkisivuja.

Tontilla on tällä hetkellä kaksi vuonna 1975 valmistunutta punatiilistä koulurakennusta ja vuonna 2016 valmistunut rakennelma. Tontin eteläpäässä tällä hetkellä sijaitseva Uomarinteen koulun niin kutsuttu pikkukoulu on tarkoitus purkaa. Uusi päiväkotirakentuu pikkukoulun paikalle.

6.2 Kaava- ja kiinteistötiedot, hallinta, rasitteet

Virtatie 3, kiinteistötunnus 92-15-657-1, tontti on kaupungin omistuksessa oleva koulutontti.

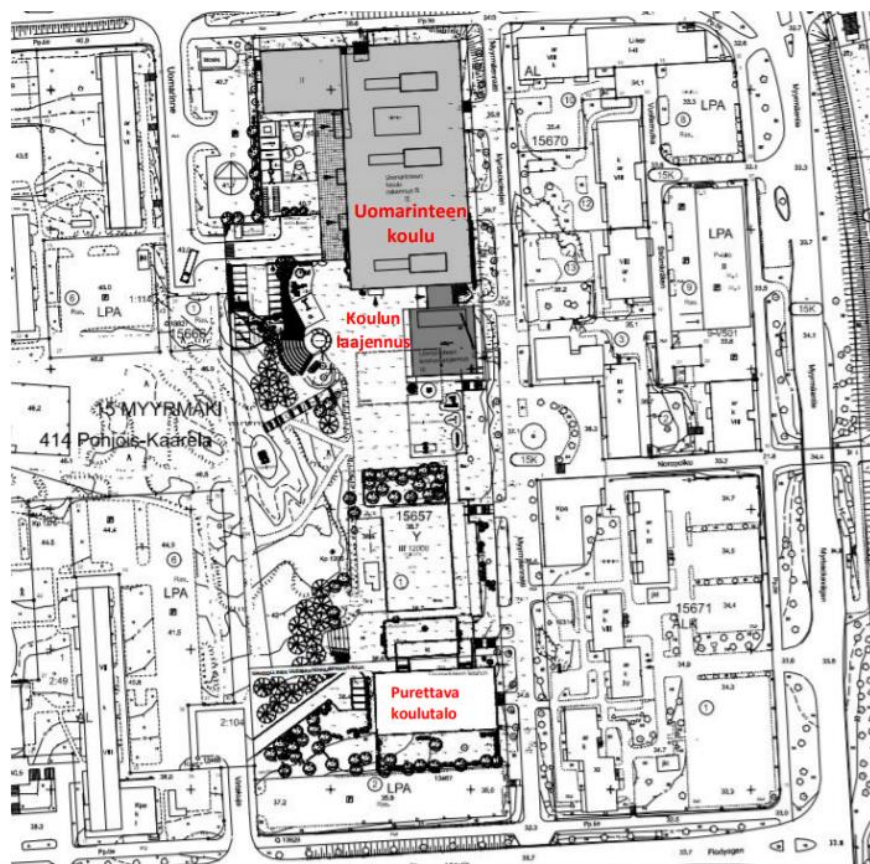
Kaupunginvaltuuston 17.12.2007 hyväksymässä oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa alue on tehokasta asuntoaluetta A1. Yleiskaavan tavoitteita ovat tiivistäminen, täydentäminen ja uudistaminen.

Asemakaavassa koulutontti on varattu yleisten rakennusten korttelialueeksi (Y). Kaava sallii kolmikerroksisen rakentamisen. Tontin voimassa oleva rakennusoikeus on 12 000 k-m².

Nykyisen koulurakennuksen (pysyvä rakennusnumero 1233) käytetty rakennusoikeus on 5 980 kem2. Koulun laajennuksen valmistuttua rakennuksen rakennusoikeudellinen kerrosala on 7818 kem2.

Nykyisen pienen koulurakennuksen (pysyvä rakennustunnus 19925) rakennusoikeudellinen kerrosala on 1493 kem2.

Tontin käytetty rakennusoikeus on laajennuksen myötä yhteensä 9311 kem2 ja jäljellä oleva rakennusoikeus on 2689 k-m2. Tontilla on riittävästi rakennusoikeutta päiväkodin rakentamiseen, vaikka pienempää koulurakennusta ei purettaisikaan. Pienempi koulu-rakennus on kuitenkin tarkoitus purkaa päiväkodin tieltä.

Uomarinteen koulun laajennus, tarveselvitys-hankesuunnitelma, tontinkäyttöluonnos (Kh 23.5.2016).
Purettavan koulutalon paikalle voidaan rakentaa päiväkotia.

Kuva 3. Koulutontin rakennukset ja pihankäyttö. Uomarinteen koulun laajennuksen tarveselvitys-hankesuunnitelman mukaan. Lähde Asemakaavamuutos Virtatie, 11.6.2018 tiivistelmä.

6.2.1 Asemakaavamuutos

Rakennuspaikan viereiselle pysäköintialueelle on tontin haltijan, Myyrmäen Pysäköinti Oy:n hakemuksesta tehty asemakaavamuutos, jossa pysäköintialue on muutettu kahdeksankerroksisen asuinrakennuksen tontiksi. Asemakaava on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 12.11.2018 § 10 ja se on saanut lainvoiman 3.1.2019. Asemakaavaa ei kuitenkaan ole vielä kuulutettu voimaan.

Asemakaavamuutoksessa 002305 on muutettu autopaikkojen korttelialue LPA asuin-kerrostalojen korttelialueeksi AK, jolle voi rakentaa kahdeksankerroksis 5 660 k-m² s-laajuisen kerrostalon. Samalla on kaavoitettu Uomapolku Virtakujalta Uomarinteelle.

Kaavamuutoksen yhteydessä on tarkistettu Uomarinteen koulun tontin autopaikanormi, joka on aikaisemmin ollut sidottu oppilasmääriin, vaikka kyseessä on alakoulu ja tontille on tulossa päiväkotia. Koulutontin pysäköintinormiksi tarkistettiin 1 ap / 200 k-m². Tontin käyttötarkoitus säilyi ennallaan yleisten rakennusten korttelialueena Y.

Kaavan laadullisena tavoitteena on Vantaan arkkitehtuuriohjelma (Kv 11.5.2015).

Koulutontin viereisen LPA-tontin muuttaminen asuinkäyttöön edellyttää nykyisen Uomapolun ja Virtakujan yhdistävän kävely-yhteyden siirtämistä koulutontilta asemakaavamuutoksen mukaiselle paikalle. Polku kulkee nyt koulutontin kautta. Koulutontin toimintaedellytysten turvaaminen on ensisijaista, joten Virtakujalta Uomarinteelle rakennetaan kävely- ja pyöräilykatu nykyisen viheryhteyden kohdalle, jolloin polku siirretään uudisrakennuksen viereen. Tällöin koulutontti ei pienene.

Virtakujan pohjoispäässä olevat siirtolohkareet säilytetään.

Asemakaavamuutostyössä on otettu huomioon koulutontin mahdollinen jatkokehittäminen myös asumiseen. Koulutontin eteläosasta on laadittu tutkielma, jonka avulla on voitu todeta, ettei viereisen tontin kaavamuutoksen mukainen rakennushanke estä koulutontin kehittämistä tulevaisuudessa asumiseen.

6.2.2 Uomarinteen päiväkodin tontinkäyttöselvitys

Myyrmäen suuralue kasvaa voimakkaasti ja kasvu edellyttää varhaiskasvatuspalveluita. Tilakeskus ja sivistystoimi ovat useamman vuoden aikana kartoittaneet kaupunkisuunnittelun johdolla mahdollisia tontteja päiväkotitarpeisiin. Sopivien tonttien löytyminen on ollut haasteellista.

Uomarinteen päiväkodin tontista on teetetty tontinkäyttöselvitys vuonna 2016. Tontinkäyttöselvityksen vaihtoehtona A on esitetty neljän kotialueen päiväkotia tontin itäosaan ja pysäköintialue tontin länsiosaan osin nykyisen Uomapolun kohdalle. Piha on sijoitettu päiväkodin aurinkoiselle länsipuolelle. Pihan järjestäminen tarpeellisine ta-soeroineen edellyttää huolellista suunnittelua. Tontin korkeuserot mahdollistavat päiväkodin sijoittumisen kolmeen tasoon niin, että jokaiseen kotialueen märkäeteiseen on

esteetön yhteys maantasosta. Huoltopiha Myyrmäenraitin puolella voi toimia iltakäytön sisääntuloaukiona. (Arkkitehtitoimisto A-konsultit Oy 22.6.2016)

Päiväkodin laajuus tontinkäyttöselvityksessä on noin 1350 k-m²., mikä vastaa varsin hyvin nyt esitettyä päiväkodin laajuustarvetta. Pihaa on varattava 15 - 20 m² lasta kohti. Tontinkäyttöselvityksessä on sijoitettu päiväkodin pihalle 10 saattopaikkaa, 7 päiväkodin henkilökunnan paikkaa ja 7 koulun opettajien paikkaa, yhteensä 24 paikkaa. Päiväkodin saato- ja henkilökunnan tarvitsema pysäköintipaikkatarve on esitetty kohdassa 4.6.2.

Esitetty tontti- ja pysäköintiratkaisu on ollut ristiriidassa Uomapolun nykyisen linjauksen kanssa, minkä vuoksi kaupunkisuunnitteluvirastossa laaditussa asemakaavamuutoksen käsittelyn yhteydessä on esitetty Uomapolun jatkamista etelään Virtakujalle asti, kun kulkuyhteys nyt sijoittuu tosiasiallisesti koulutontille.

Päiväkodin tontinkäyttöselvityksen mukainen päiväkodin massoittelu ja pihajärjestelyt antavat luontevan lähtökohdan hankesuunnittelun pohjaksi.

Kuva 4: Näkymä tontille Virtatieltä. Edessä näkyvä rakennus on ns. "Pikkukoulun" rakennus, jonka paikalle tuleva päiväkoti on tarkoitus toteuttaa. Vieressä oikealla näkyy alueelle tyypillistä 1970-elementtiasuinkerrostalon julkisivua. Kuva Googlemaps 20.9.2018.

6.3 Tontin rakennettavuus ja pohjaolosuhteet

Tontti sijoittuu pintamaalajikartan mukaan täytemaalle, ja on pääosin rakennettua aluetta. Päiväkodin pysäköintialueeksi tontinkäyttöselvityksessä esitetyn tontin alueen osalta maalaji on osin moreenia osin kallioista aluetta.

Alueella tehtyjen kairausten mukaan ympäröivillä alueilla pohjavesi on ollut arviolta noin 2-4 metrin syvyydellä maanpinnasta.

6.3.1 Rakennettavuus maaperän suhteen

Rakennusten suositeltu perustamistapa on paalutus. Liikennöitävät katualueet ja kunnallistekniset rakenteet voidaan rakentaa maanvaraisina. Lähtökohtaisesti kellareiden rakentaminen alueelle ei ole suositeltavaa. Junaliikenteestä aiheutuva värinä tulee huomioida suunniteltaessa rakentamista aivan junaradan viereen. Rakentamiskäytös tulee perustua rakennuspaikkakohtaisiin pohjatutkimuksiin ja suunnitelmiin.

Alustavan perustamistapalausunnon (25.2.2019) mukaan vanha rakennus puretaan perustusrakenteineen ja mahdollisine maarakenteineen. Kaikki täytemaa poistetaan. Kallio louhitaan tasaisiksi perustusten alta ja rakennus perustetaan noin 200-400 mm paksun murskearinan välityksellä tasaiseksi louhitun kallion varaan.

Vanhasta rakennuksesta löytyy perustuskuvat arkistosta.

Tulevasta perustamistasosta riippuen alueella voidaan joutua tekemään myös massanvaihtoa.

Rakennuksen perustusrakenteet salaojitetaan ja routasuojataan.

Kaivannot voidaan alustavasti tehdä luiskattuina.

Tarvittavat lisätutkimukset ennen rakentamista. Rakentamista varten laaditaan lopullinen perustamistapalausunto lisäpohja-tutkimuksineen, kalliopinnan sijainti määritetään porakonekairauksilla. Pohjavedenpinnantasot selvitetään. Maaperän mahdollinen pilaantuneisuus tulisi tutkia. Maaperän mahdollinen radonaktiivisuus tulisi tutkia ja ottaa huomioon suunnittelussa.

6.3.2 Hulevedet

Rakentamisessa noudatetaan Vantaan kaupungin hulevesien hallinnan toimintamallia, jonka periaatteiden mukaisesti hulevesiä viivytetään tontilla.

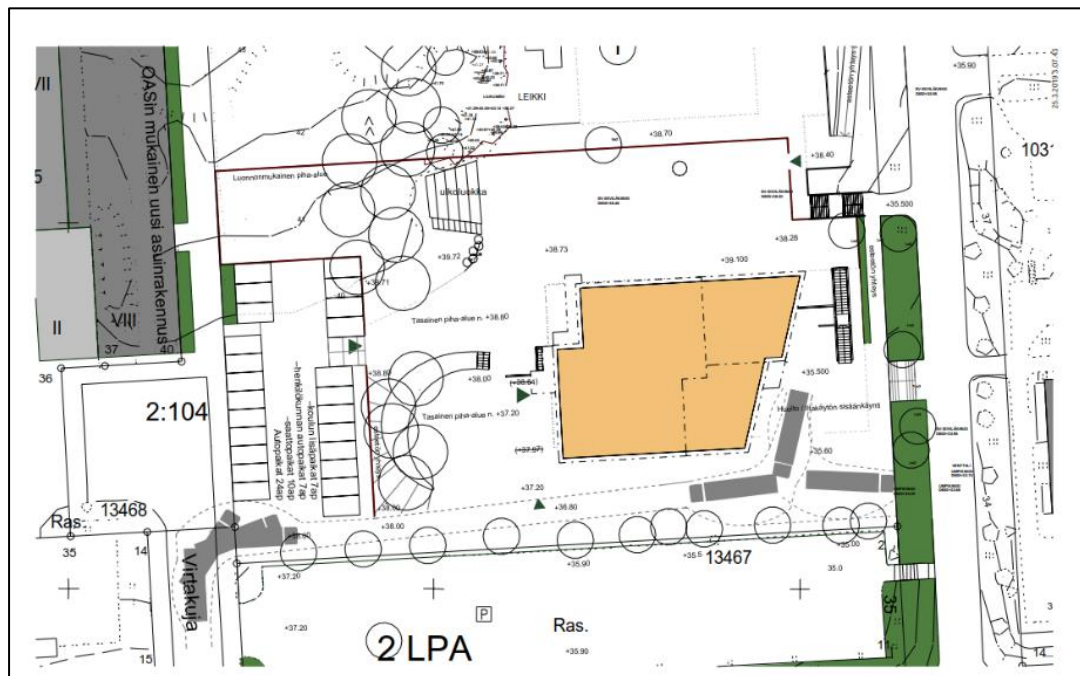
Rakennuspaikka kuuluu Mätäojan valuma-alueeseen. Mätäojanlaakso on luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen arvokas alue ja toimii luontaisena tulva-alueena. Mätäojanlaaksossa elää harvinaisia eläin- ja kasvilajeja, joista merkittävin on halava-sepikkä.

Alue ei sijaitse pohjavesialueella.

6.4 Liikenne, pysäköinti, kadut ja kunnallistekniikka

Päiväkodin saattoliikenne ohjataan Virtakujalta koulutontin länsiosaan rakennettavan pysäköintipaikan kautta. Kotialueiden sisäänkäynnit on tontinkäyttöselvityksessä osoitettu kahdelta tasolta. Käynti rakennukselle olisi pysäköintikentän saattoliikenteen alueelta niin sanotulle yläpihalle. Yläpihalta olisi käynnit kolmelle kotialueelle tasolta

+39,100. Yläpihalta olisi kulkuyhteys alapihan kautta yhdelle kotialueelle, jonka sisäänkäynti olisi tasolta +37,300. Tontinkäyttöselvityksissä ei ole ratkaistu esteetöntä yhteyttä saattoliikenteen pysäköintialueelta, jollainen tulee kuitenkin järjestää myös alapihalle.

Kuva 5. Tontinkäyttöselvityksen pihajärjestelyt, 22.6.2016 A-konsultit ja konseptipäiväkodin sovittaminen tontille Arkkitehtitoimisto Lunkka Oy 25.3.2019.

Päiväkodin huoltoliikenteelle on tontinkäyttöselvityksissä osoitettu yhteys Virtakujalta rakennuksen itäpuolelle sijoittuvalle huoltopihalle, jonne ajoyhteys on osoitettu Virtakujalta tontin eteläreunaa pitkin kulkevan huoltoyhteyden kautta.

Tontin itäpuolella kulkee kävely- ja polkupyöräyhteys Myyrmäenraitti, jolta on tontinkäyttöselvityksessä (2016) tutkittu sekä porrasyhteyttä että liikuntaesteisille soveltuvan luiskayhteyden toteuttamista päiväkodin yläpihalle. Lisäksi tontin eteläpuolella sijaitsevan LPA-tontin eteläpuolella kulkee kevyen liikenteen yhteys Virtatien suuntaisesti. Pohjoisesta päiväkotitontti on saavutettavissa Uomapolulta Virtakujalle johtavan kävelylle ja pyöräilylle tarkoitettujen yhteyden kautta.

Joukkoliikenteen pysäkit sijaitsevat Myyrmäentiellä, lähimmille pysäkeille on Myyrmäenraittia ja Noropolkua kulkien alle 200 metriä. Louhelan rautatieasemalle on matkaa 500 metriä ja Myyrmäen rautatieasemalle on 850 metriä.

Vireillä olevan kaavamuutoksen mukainen Uomapolun jatkeen kadun ja vesihuollon suunnittelu on käynnissä ja sen on määrä valmistua vuoden 2018 loppuun mennessä. Uomapolun rakentaminen on aikataulutettu vuoden 2019 alkupuoliskolle.

6.5 Vesihuolto

Suunnittelualue kuuluu rakennetun vesihuoltoverkoston piiriin.

Alueen lähimmät yleiset vesijohdot sijaitsevat Virtatiellä ja Virtakujalla (200 V 1969) sekä Myyrmäenraitilla (100 V). Alue kuuluu Myyrmäen painepiiriin. Painepiirin vesisäiliöinä toimii Myyrmäen ylävesisäiliö, jonka tilavuus on 4 500 m³. Vesi syötetään Myyrmäen painepiiriin etelästä, Helsingistä Pitkälän vedenpuhdistuslaitokselta Kaivokse-
lan ja Myyrmäen paineenkorotuspumppaamoiden kautta. Vesijohtoverkon ylin painetaso kaava-alueella on noin +95.00 ja alin painetaso noin +82.00.

Alueen lähimmät yleiset jätevesiviemärit sijaitsevat Virtatiellä ja Virtakujalla (300 B 1969/ 400 B 1969) sekä Myyrmäenraitilla (300 B). Virtakujan eteläosassa oleva jätevesiviemäri johtaa jätevedet etelän suuntaan Virtapuistossa kulkevaan runkoviemäriin. Runkoviemäriin jätevedet johdetaan länteen Vapaalan jätevedenpumppaamolle ja sieltä vedet johdetaan edelleen Hämeenkyliin ja Hämevaaran kautta Espoon viemäri-
verkostoon. Espoossa jätevedet päätyvät puhdistettavaksi Suomenojan jätevedenpuhdistamolle.

Alueen lähimmät yleiset hulevesiviemärit sijaitsevat Virtatiellä ja Virtakujalla (300 B 1969/400 B 1969) sekä Myyrmäenraitilla (300 B). Alueelta muodostuvat hulevedet johdetaan pääasiassa tonttien omien järjestelmien kautta hulevesiviemäriin. Hulevesiviemäriin vedet johdetaan Virtatieltä Myyrmäenraitin ja Ojapolun kautta junaradan itäpuolelle. Hulevedet puretaan Vaskivuorentien pohjoispuolella Mätöjanlaaksoon.

Lisäksi Virtakujalle tullaan rakentamaan uutta HSY:n vesihuoltoverkoston (JV 200 M, HV 300 B ja JV 200 M).

6.5.1 Hulevedet

Tontilla muodostuvia hulevesiä tulee imeyttää tai viivyttaa ennen vesien johtamista yleiseen verkostoon siltä osin, kun tontilla tehdään kaavamuutoksesta johtuvia muutostöitä.

Hulevesien hallintarakenteet tulee mitoittaa 10 minuutin sadetilanteelle, jonka rankkuus on 150 l/s/ha. Tontilta saa poistua mitoitussadetilanteessa samansuuruinen virtaama kuin sieltä poistuisi luonnontilassa. Tonttien tasaaminen tulee suunnitella siten, että tulvatilanteessa vesi voi kertyä piha- ja pysäköintialueille hetkellisesti. Tämä tulvamitoitus tehdään 30 minuuttia kestäväälle sateelle, jonka rankkuus on 167 l/s/ha. Tätä suurempia sadetilanteita varten tulee suunnitella hallittu tulvareitti tontilta yleisille alueille. Tulvareitti on syytä mitoittaa 50 mm sadetilanteelle.

Rakennusluvan yhteydessä alueelle on laadittava hulevesisuunnitelma, joka hyväksytään kaupungilla.

6.6 Rakentamisrajoitteet, ympäristö, melu ja hiukkaset

Koulutontti kuuluu kokonaisuudessaan lentomelualueeseen. Lentomelutaso Lden 50 - 55 dB edellyttää asunnoilta sekä opetus- ja kokoontumistiloilta 32 dB ääneneristävyyttä sekä toimistoilta ja muilta hiljaisilta työtiloilta 28 dB ääneneristävyyttä.

Tiemelutaso on Uomarinteen päiväkodille kaavaillun nykyisen ns. pikkukoulun kohdalla 50 dB (2016, päivällä), mikä ei aiheuta rakentamiselle erityisiä ääneneristysvaatimuksia.

Rakennusten ääneneristävyydestä määrätään Vantaan rakennusjärjestyksessä ja ympäristöministeriön asetuksessa 796/2017 (24.11.2017).

Melukartat on esitetty liitteenä asiakirjan lopussa.

Virtatien liikennemäärät on selvitetty asemakaavamuutoksen yhteydessä ja nykyliikennemäärä on KAVL 1 000 (2017) ja 2040 ennuste KAVL 1 200. Liikennemäärät eivät edellytä etäisyysvaatimusta pienhiukkasten vuoksi.

6.7 Liittyvät hankkeet

Koulutonttia ja viereistä LPA-tonttia koskeva asemakaavamuutos on hyväksytty kaupunkisuunnittelulautakunnan kokouksessa 11.6.2018 ja kaupunginvaltuustossa 12.11.2018 § 10. Kaavamuutoksessa muutettiin koulutontin autopaikkavelvoitetta.

Päiväkodin rakentaminen edellyttää Uomakujan siirtämistä asemakaavamuutoksen mukaiselle paikalleen. Uomakujan rakentaminen on ajoitettu vuodelle 2019.

7 Tekniset järjestelmät

7.1 Yleiset tavoitteet ja vaatimukset

Tilojen, kalusteiden, varusteiden sekä taloteknisten järjestelmien laatu noudattaa Vantaan konseptipäiväkodin käsikirjassa määriteltä tasoa. Rakennus-, sähkö- ja LVI-tekniikassa suunnitelmissa kiinnitetään erityistä huomioita sisäilman laatuun, valaistukseen sekä äänenvaimennukseen.

7.2 Rakennetekniset tavoitteet

Lämmöneristeiden ja rakenteiden kastumisen estämiseksi hankkeessa edellytetään sääsuojan alla rakentamista ja Kuivaketju 10 -järjestelmän tai Kosteusjumper-järjestelmän noudattamista. Rakennusratkaisuissa noudatetaan RakMk:n ja RIL ry:n määräyksiä ja ohjeita sekä Vantaan kaupungin suunnitteluohjeita.

Rakennukseen suunnitellaan toteutuskelpoiset detaljit rakennusfysikaalisesti toimivina. Erityistä huomiota on kiinnitettävä rakenteiden ja rakennusmateriaalien pysymiseen kuivina koko rakennustyön ajan. Pintamateriaalivalinnoissa huomioidaan sisäilman hyvään laatuun vaikuttavat tekijät. Julkisivu- ja runkomateriaalivalinnassa on vältettävä palonleviämisen kannalta epäedullisia materiaaleja.

Runkojärjestelmä valitaan niin, että se sallii joustavan käytön ja myöhempiä tilamuu-toksia. Rakennusrungon syvyys valitaan siten, että kantavat ja jäykistävät seinälinjat sijoittuvat ulkoseinille. Poikittaisia ja pitkittäisiä kantavia seinälinjoja ei pääsääntöisesti sallita estämään muuntojoustavuutta. Runkojärjestelmänä suositellaan käytettäväksi pilari-palkki-järjestelmää rakennusrungon sisällä.

Rakennuksen alapohja tehdään kantavana alustatilallisena koneellisella ilmanvaihdolla varustettuna. Ryömintätilan maalattian päälle asennetaan 150 mm kevytsorakerros alustatilan kosteudenhallintaa varten.

Ulkoseinälinjoilla on kantavana rakenteena joko pilari-palkki-rakenneratkaisu ja nauha-elementit tai teräsbetoninen sandwich-elementti kantavalla sisäkuorella.

Yläpohjan päälle asennetaan yhtenäinen kermikerros estämään mahdolliset vesivuodot kerroksiin.

Parvekelaatat sijoitetaan vähintään 50 mm sisäpuolisen lattiapinnan alapuolelle ja esteetön pääsy parvekkeelle toteutetaan esim. teräs-, komposiitti tai puurakenteisena. Parvekekaiteen yläreunan tulee olla metrin korkeudella parvekkeen lopullisesta lattia-tasosta.

Valittavan kantavan rakenteen mukaisesti valitaan joko jatkuvat anturalinjat tai pilari-anturat.

Ulkovaipan sisäpinnan tiiveyden varmistamiseksi on laadittava detaljit kaikista erilai-sista liitos- ja epäjatkuvuuskohdista.

Rakenteet ja detaljit suunnitellaan rakennusfysikaalisesti toimiviksi ja toteutuskelpoi-siksi. Maata vasten rakennettavat rakenteet vesieristetään ja otetaan salaojituksessa huomioon.

Talotekniikan nousukuilut minimoidaan ja keskitetään. Talotekniset linjat viedään ulko-vaipan sisäpinnan sisäpuolella.

Rakennuksen paloluokka on P2 tai P1, paloluokka tarkentuu suunnitteluvaiheessa.

Rakennus perustetaan teräs- tai teräsbetonipaaluilla ennen suunnitteluvaihetta laadit-tavan perustamistapalausunnon mukaisesti. Rakennus varustetaan koneellisesti tuule-tettavalla alustatilalla. Perustukset routasuojataan, rakennus salaojitetaan ja varuste-taan radonin poistolla.

Rakennustöiden puhtausluokka on P1.

7.3 LVI-Tekniset tavoitteet

LVI-tekniisten järjestelmien tavoitteena on tuottaa rakennukseen hyvät toimintaolosuhteet; lämmityksen, sisäilman laadun, sekä vesi- ja viemäritoimintojen osalta. Olosuhteet luodaan energiatehokkaalla tavalla. Tavoite huomioidaan suunnittelussa, sekä laite- ja järjestelmähankinnoissa ja -asennuksissa. Automaatiojärjestelmä mahdollistaa järjestelmien hyvän hallittavuuden, sekä energian ja veden käytön etäseurannan.

Järjestelmien tulee olla kohtuullisessa määrin 'muuntojoustavia'. Järjestelmät suunnitellaan ja toteutetaan siten, että tilojen osittaiset muutokset (ja alla mainittava ilmamäärien lisääminen) ovat mahdollisia, ilman laajamittaisia järjestelmämuutoksia. Tekniset tilat ja laitteet sijoitetaan järjestelmien kannalta optimoituihin paikkoihin.

Kaikkien LVIA-järjestelmien osien, laitteiden ja komponenttien tulee olla yleisesti käytössä olevia, testattuja ja tyyppihyväksytyjä, sekä järjestelmään yhteensopivia tuotteita. Laitteiden ja ohjelmien tulee olla yhteensopivia. Ohjelmien ja toimintojen tulee olla etäohjattavia ja -valvottavia Vantaan mallin mukaisesti.

Tilat varustetaan käyttötärpeen mukaisin LVIA-laittein ja -varustein, mikä takaa hyvän toiminnallisuuden.

Ilmanvaihtojärjestelmän puhtausluokka on P1 (Sisäilmastoluokitus 2018). IV-tuotteiden puhtausluokka ja rakennusmateriaalien päästöluokka M1.

Rakennuksen energiatavoitteet on esitetty kohdassa 5.6.

7.3.1 Lämmitysjärjestelmät ja jäähdytys

Rakennus liitetään alueen kaukolämpöverkostoon lämmönjakohuoneeseen sijoitettavan alajakokeskuksen välityksellä. Alueen johtokartat ovat selvityksen liitteenä.

Lämmönjakokeskus sijoitetaan rakennuksen ensimmäiseen kerrokseen, sille varattuun erilliseen tekniseen tilaan. Käynti tilaan rakennuksen ulkopuolelta.

Lämmitysjärjestelmät varustetaan omilla erillisellä lämmönsiirtimillä (lämmitys, ilmanvaihdon lämmitys, sekä lämpimän käyttöveden valmistus).

Tarkempi tilakohtainen lämmitystaparatkaisu määritetään suunnitteluvaiheen aikana. Lämmönjakotapa; Lämmönjakotapa voi olla joko koko rakennusta kattava täysimittainen lattialämmitysjärjestelmä, tai järjestelmä, jossa osassa tiloja lämmönjakotapa lattialämmitys, osaan tiloja radiaattoripatterilämmitys. Lattialämmityksen piiriin kuuluvat mm; märkäeteiset, päiväkodin leikki- ja lepo huoneet, sekä keittiö.

Lattialämmitysjärjestelmän suunnittelussa ja toteutuksessa noudatetaan Vantaan kaupunki, Tilakeskus; Ohje lattialämmityksen suunnittelusta ja toteutuksesta Vantaan kaupungin rakennuskohteissa 19.6.2018. Lattialämmityspotkistossa käytetään tehdasvalmisteisesta happidiffuusiosuojattua lattialämmitykseen tarkoitettua muoviputkea (valmistaja esim. Uponor Oy).

Lämmitysjärjestelmän ja ilmanvaihdon lämmityksen runkojohdot asennetaan rakennuksen sisälle 'alas lasketun katon' sisään. Runkojohtojen materiaali on teräsputki, putkisto eristetään (jos käytetään mineraalivillakourueristettä, eriste pinnoitetaan).

Eteistiloihin asennetaan ilmanvaihdon lämmityspiirin yhteyteen liitettävät kiertoilma-kojeet.

Jäähdytys toteutetaan rakenteellisin keinoin. Koneellista jäähdytystä ei käytetä – tarvittaessa viilennys hoidetaan ilmanvaihdon yöjäähdytyksellä.

Keittiön kylmä- ja pakastustilojen kylmälaitteiden lauhdelämpö hyödynnetään sijoittamalla laitteet alustatilaan tai alustatilan ilmanvaihtokojeessa.

7.3.2 Ilmanvaihtojärjestelmät

Rakennus varustetaan koneellisella tulo- ja poistoilmanvaihdollalla. Ilmanvaihtokoneet varustetaan tehokkailla lämmöntalteenottolaitteilla. Puhaltimet ovat kammiopuhaltimia, jotka varustetaan energiatehokkailla EC-moottoreilla. SFP-luku (100 % ilmamäärällä) max. $1,5 \text{ kW/m}^3$, s. LTO-laitteiden hyötysuhteen tulee olla korkea minimi 85 %. Tämä huomioidaan suunnittelussa ja laitehankinnoissa (kone-, kanava- ja päätelaitteet). Ilmanvaihto jaetaan tarpeenmukaisiin, konekohtaisiin palvelualueisiin tilojen toimintojen mukaan.

Tilakohtainen raitisilmavirta minimi lepo-, ryhmä- ja opetustiloissa tilojen käyttöaikoina on $6 \text{ dm}^3/\text{s}$, hlö, kuitenkin aina vähintään $3 \text{ dm}^3/\text{s}$, m^2 . Mitoitusperustetta sovelletaan kaikkiin tiloihin, joita käyttäjän mukaan tullaan käyttämään lasten ja nuorten oleskeluun. Muiden tilojen osalta, mitoitus toteutetaan vallitsevien ohjeiden ja säädösten mukaisesti. Tämän lisäksi kaikkien tilojen ilmamääriä tulee voida korottaa energiatehokkaasti säätöteknisin toimin 20 %:lla, mikä huomioidaan suunnittelussa, järjestelmäosien mitoituksessa, sekä toteutustyön aikana, laitehankinnoissa ja asennuksissa (ilmanvaihtokoneet, kanavistot, päätelaitteet, ilmanvaihdon lämmitys, jne).

Kokoontumis- ja luokkatilojen ulkopuolelle asetetaan huonetilaa osoittavan kilven alapuolelle tilan maksimihenkilömäärää osoittava kilpi. Henkilömäärä määritetään tilan raitisilmamäärän perusteella ($6 \text{ dm}^3/\text{s}$, hlö).

Ilmanvaihdon käyntiä ohjataan tilojen käyttöaikojen mukaisesti, automaatiojärjestelmään ohjelmoitavan ilmanvaihdon aikaohjelman mukaan. Yhtenäisiin toiminnallisiin tiloihin (päiväkotikoulu/sali- ja pukutilat) asennetaan kerroskohtaisesti ajastinkytkimet (0...3 h), joilla ilmanvaihdon käyttöä voidaan ohjata tilasta käsin, normaalikäyttöaikojen ulkopuolella.

Tilojen käytön ulkopuolinen tuuletuskäyttö toteutetaan ohjelmallisesti minimivaatimuksen mukaiseen tasoon.

Ilmanvaihtojärjestelmän tulee olla kohtuullisessa määrin 'muuntojoustava'. Järjestelmän tulee mukautua mahdollisiin tilamuutoksiin, ilman laajamittaisia muutostöitä, mikä huomioidaan kanava- ja laitesijoituksissa.

Keittiön ilmanvaihdon laitehankinnat ja järjestelmäasennukset tehdään valmistuskeittien vaatimustason mukaisesti.

Keittiön ilmanvaihto varustetaan (0...2h) käyttökytkimellä, mikä mahdollistaa ilmanvaihdon lisäaika- ja tehostustoiminnon keittiötiloista ohjattuna.

Ilmanvaihtojärjestelmän kanavistot; tehdasvalmisteinen sinkitty kierresaumakanava.

Päätelaitteet; tarkoitukseen sopivia tehdasvalmisteisia tulo- ja poistoilmaelimiä, joissa hyvä ilmavirtojen säädettävyys.

7.3.3 Vesi- ja viemärijärjestelmät

Rakennus liitetään kunnallisen vesi- ja viemärijärjestelmän piiriin. Alueen johtokartat on esitetty tarveselvityksen kartta-aineiston osana.

Vesimittari sijoitetaan lämmönjakokeskukseen. Mittari mallia 'ultraääni', liitetään automaatio-ohjelmiston ja etäluennan piiriin. Lämpimän käyttöveden kv-syöttöjohto varustetaan kiinteistöautomaation luennan piiriin liitettävällä veden mittauksella. Tonttivesijohto varustetaan tarvittaessa 'itse säätävällä' saattolämmityskaapelilla.

Runkovesijohdot tehdään komposiittiputkista ko. putkelle tarkoitetuilla liitosmenetelmillä. Vesijohdot eristetään. Mikäli eristeenä käytetään villakourueristettä, se pinnoitetaan.

Jako- ja kytkentäjohdot tehdään kupariputkesta (näkyviltä osin kromattu kupariputki), tai suojaputkeen asennettavasta muoviputkesta, tarkoituksen mukaisin asennuksin; Jakoputkisto voidaan asentaa osin 'alaslasketunkaton' yläpuolelle, osin rakenteiden sisään. Osa jako- ja kytkentäjohdoista voidaan tehdä pinta-asenteisesti kromatusta kupariputkesta.

Mikäli putkia asennetaan rakenteiden sisään, asennettavat putket tehdään suojaputkeen asennettavasta muoviputkista. Tällöin suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan myös C2-määräyskokoelman vaatimukset vesijohtojen vaihdettavuudesta ja vuotojen havaittavuudesta.

Vesijohdot ja viemärit tehdään noudattaen uusia ympäristöministeriön asetuksia ja soveltaen myös Suomen rakentamismääräyskokoelman osan D1 "kiinteistöjen vesi- ja viemärilaitteistot" (2010) määräyksiä ja ohjeita, sekä Vantaan kaupungin ja HSY:n käytänteitä.

Kattosadevesien syöksyputket johdetaan kattovesikaivoihin. Kattosadevesikaivojen tyyppi: 'malli Vantaa'. Jokainen syöksyputki varustetaan kattosadevesikaivolla, jotka

liitetään sadevesiputkiston piiriin, kuten pihavesi- ja perusvesikaivot sekä salaojituksen perusvesikaivo. Sade- ja jätevesiviemäriputkiston materiaali on pvc-muoviviemäriputki. Sadevesikaivot ovat valurauta- ja teleskoopikansistoin varustettuja tehdasvalmisteisia kaivoja. Kansiston kuormankestävyys määräytyy asennuspaikan mukaan.

Hulevesiä viivytetään kiinteistön alueella. Järjestelmä suunnitellaan ja varustetaan viivytysjärjestelmällä. Viivytyksen suunnittelussa noudatetaan Vantaan kaupungin hulevesien hallinnan toimintamallia. Viivytysjärjestelmän tyyppi määritetään suunnitteluvaiheen aikana.

Sadevesiviemäriputkena voidaan käyttää myös ns. ”maanrakennusputkea”. Kaikkien putkikaivantojen rakenteessa huomioidaan alueen maaperäolosuhteet. Putkikaivannot eristetään tarpeenmukaisesti. Tarvittaessa kaivannot arinoidaan ja salaojitetaan rakennuspaikan edellyttämällä tavalla. Putkistoon ei saa muodostua painaumia.

Jätevesiviemärit sijoitetaan rakennuksen alustatilaan (tai tarvittaessa maahan). Putkisto ei saa päästä jäätymään. Putkistot eristetään, eristeet pinnoitetaan. Putkistot kanakoidaan määräysten mukaan. Vesikaton yläpuoliset tuuletusviemärit varustetaan lämpösuojajavaipeilla. Putkikaivantojen tulee olla tarvittaessa salaojitettuja.

WC-tilat varustetaan keraamisin wc-istuimin, lattiakaivoin, pesualtain sekä yksioite-sekoittajin bide-suihkulla. Le-wc varustetaan tarkoituksenmukaisin vesi- ja viemärikalusteilla. Päiväkodin wc-tilojen sekoittajat varustetaan ”kosketusvapaila” sekoittajilla. Vesikalusteiden tulee olla SFS- tai ISO-tyyppihyväksytyjä. Ohjaus ei saa olla paristotoiminen, vaan sekoittajien ohjaus kytketään verkkovirran piiriin muuntajan välityksellä. Päiväkotitilojen märkäeteisten varustus; ”Vantaan kaupunki/Tilakeskus/PK 2017 huonekortit” mukaisesti.

Siivouskomerot ja -keskus varustetaan Vantaan kaupunki/”PK 2017 huonekortit” mukaisin vesi- ja viemärilaittein, -kalusteilla ja asennuksilla. Lisäksi pesukoneen kytkentä varten siivouskeskukseen asennetaan vierekkäin kylmä- ja kuumavesihana. Siivouskomeroitten ja -keskusten suunnitteluvaiheessa, kaivojen ja kalustuksen tarkempien paikkojen, sekä kalusteiden tyyppien määrittäminen tehdään Vantaan kaupunki/Tilakeskus, puhtaanapitoasiantuntijan ohjaamana.

Ruokahuoltoa varten; tehdään suunnitelmissa esitettyjä laitteita ja toimintaa varten tarvittavat lvia-asennukset, joilla varmistetaan hyvä tekninen ja toiminnallinen laatu. Keittiön ilmanvaihdon laitehankinnat- ja asennukset tehdään valmistuskeittiön vaatimustason mukaan. Ilmanvaihtolaitteet varustetaan lämmön talteenotolla. Keittiön ilmanvaihtolaitteiden tulee täyttää korkean hygieniatason vaatimukset, ja niiden tulee olla helposti huollettavissa.

Keittiön viemärit varustetaan rasvanerotimella. Astianpesukone on mallia ’LTO’ (käytöveden esilämmitys pesukoneen poistovedellä).

Keittiölaitteita ovat mm. astianpesukone, astioiden esipesupöytä, jääkaappi, jääkaappi/kylmiö, uuni, lämmityslevyt, pata, käsienpesualtaat ja muut mahdollisesti keittiötoiminnan laitteet.

Esipesun ja astianpesukoneen, keittiön viemärit tehdään rasvanerottimelle asti hst-putkesta. Keittiön kylmälaitteiden kompressori-lauhdutinyksiköt eivät saa olla laitteen yhteyteen kiinteästi asennettuja, tilan lämpökuormituksen välttämiseksi. Mikäli mahdollista, lauhdelämpöä pyritään hyödyntämään tarkoituksenmukaisessa kohteessa.

Keittiö- ja ruokailutilojen tarkemmat määritykset tehdään Vantaan kaupunki/Tilakeskus, keittiöasiantuntijan ohjaamana.

7.3.4 Sprinkler

Sprinklerjärjestelmä rakennetaan, mikäli lupaehdot sitä edellyttävät, esim. jos rakennus on puurakenteinen tai ympärivuorokautinen. Sprinklerjärjestelmän tarve ja laajuus selvitetään paloviranomaisten kanssa ehdotussuunnitteluvaiheessa.

7.3.5 Rakennusautomaatiojärjestelmät

Automaatio, toiminnot, lvi-tekniikan laitteet, varusteet ja ohjelmat suunnitellaan ja rakennetaan Vantaan kaupungin käytössä oleviin järjestelmiin ja toimintoihin yhteensoviviksi. Järjestelmä mahdollistaa laitteiden ja järjestelmien tarpeenmukaisen etäseurannan ja -ohjaukset, hälytystoiminnot siirtoineen, sekä energian ja veden käytön seurannan ja tietojen taltioinnin myöhempää tarkastelua varten, 'pilvitoimintona' verkko-yhteyttä käyttäen. Kiinteistöautomaatiojärjestelmä tukee avoimia rajapintoja, kuten Modbus RTU ja TCP/IP ja BACnet. Järjestelmän tulee olla laajennettavissa ja vapaasti päivitettävissä järjestelmätoimittajasta riippumatta.

Rakennusautomaation suunnittelussa noudatetaan Vantaan kaupungin rakennusautomaation suunnitteluohjeistusta 11.6.2018/14.1.2019.

7.4 Sähkötekniset tavoitteet

7.4.1 Yleistä

Sähkötekniisten laitteiden valinta- ja hankintaperusteissa tulee tavoitella energiatehokkuutta, kestävyyttä, helppokäyttöisyyttä ja laadukkuutta. Laitevalinnoissa tulee pyrkiä valitsemaan yleisesti saatavilla olevia laitteita ja käyttämään tunnettuja laitetoimittajia.

Suunnittelun tulee olla laadukasta ja pohjautua tilaajan ja käyttäjien kanssa neuvotteluihin ratkaisuihin, laskelmiin ja kokemukseen. Suunnittelijan on voitava perustella suunnitteluratkaisut yllä mainittujen kriteerien perusteella.

Päiväkodin sähköjärjestelmien suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan konseptipäiväkotikäsikirjan edellyttämät tavoitteet. Keskusyksiköt ja johtotiet sijoitetaan siten, että em. tavoitteet täyttyvät. Kaapeloinnissa ja laite/kojesijoittelussa huomioidaan muuntojoustavuus.

7.4.2 Aluesähköistys ja liittymät

Rakennus liitetään sähkölaitoksen pienjännitejakeluverkkoon ja teleoperaattorin tietoliikenneverkkoon. Kiinteistöautomaatio liitetään Vantaan kaupungin kaukovalvontajärjestelmään. Videovalvonta liitetään Vantaan kaupungin videovalvontaverkkoon.

Piha-alueiden valaistus toteutetaan valaisinpylväillä sekä rakennukseen asennettavilla seinä- ja katosvalaisimilla alueen nykyinen valaistus huomioiden. Valaisimien tulee olla ilkivaltaa kestävää rakennetta.

Kaapeloinnissa tulee huomioida pylväsvalaisimien ja autolämmityspistorasioiden lisäysmahdollisuus tulevaisuudessa. Kahdelle autopaikalle asennetaan sähköautojen pikalaustauslaitteisto.

7.4.3 Sähköjärjestelmät (400V)

Sähköjärjestelmät rakennetaan voimassa olevien standardien mukaisesti.

Rakennus varustetaan pääkeskuksella ja ryhmäkeskuksilla. Keskusten paikat ja määrät tulee suunnitella optimaalisesti huomioiden tilankäytön ja kaapeloinnin minimointi sekä modulaarisuus.

Rakennus varustetaan sähköntoimittajan päämittauksen lisäksi kiinteistöautomaatioon liitettävillä energian kulutuksen seurantamittareilla. Mitattavia suureita ovat mm. kiinteistö-, LVI- ja keittiölaitteiden sähköenergian kulutus.

Energian kulutuksen seuranta varten sähkökeskuksiin asennetaan alamittareita, joilla tavoitellaan rakennuksen käytönaikaista energian kulutuksen optimointia mm. seuraamalla mittauksien poikkeamia esim. vikatapauksissa.

7.4.3.1 Johtotiet

Rakennukseen asennetaan tehdasvalmisteisia metallirakennetta olevia kaapelihyllyjä, johtokanavia ja valaisinripustuskiskoja. Johtoteiden suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota ääni- ja paloteknisiin eristyksiin. Näkyvillä osuuksilla johtotiet ovat valkoiseksi maalattua mallia.

7.4.3.2 Johdot ja niiden varusteet

Rakennukseen asennetaan kaapeleita ja johtoja, jotka palvelevat mm. seuraavia käyttötarkoituksia:

- Maadoituksia
- Voimavirtalaitteita esim. keittiökojeita
- Valaistusta ja pistorasioita
- Tele- ja turvajärjestelmiä
- LVIA-laitteita

Kaapeleihin tulee päästä käsiksi kohtuudella rakennuksen valmistumisen jälkeen. Esim. väliseinissä ei käytetä putketonta asennusta ja kuiluissa on avattavat luukut. Läpiviennit tulee tiivistää hyvin ja kylmien sekä lämpimien tilojen välisiä läpivientejä tulee välttää. Sähkökalusteiden (rasiat ym.) sijoittelua huoneiden ulkoseinille tulee välttää.

7.4.3.3 Valaistusjärjestelmät

Tilojen valaistustasojen mitoituksissa tulee pääsääntöisesti noudattaa standardin SFS-EN 12464-1 suosituksia.

Optimaaliseen energiatehokkuuteen tulee pyrkiä valitsemalla energiatehokkaat valaisimet sekä niihin energiatehokkaat valolähteet (kuten Led). Valaisimet tulee pyrkiä sijoittamaan siten, että valoa saadaan sinne missä sitä tarvitaan ja tarpeenmukaisella valaistusvoimakkuudella. Saliin asennetaan urheilutilan valaisimet.

Energiatehokkuus tulee huomioida myös valaistusohjauksissa. Valaistusohjaukset voidaan toteuttaa mm. soveltaen kiinteistöautomaation aikaohjauksia, valoisuusantureita, läsnäolotunnistimia ja järkevää valaistusryhmitystä. Lisäksi joissakin huonetiloissa voidaan valaistukseen lisätä himmentimiä, jotka säättävät tilakohtaisesti valaistusvoimakkuutta ulkoa tulevan päivänvalon mukaan.

Valaisinvalinnoissa ja sijoituksissa tulee huomioida kodinomaisuus sekä seinäpintojen valaistus.

Ulkovalaistus toteutetaan energiatehokkailla valaisimilla. Käytettäessä heti syttyviä ja mahdollisesti säädettäviä Led-lamppuvalaisimia, voidaan syttymistä ohjata osittain liiketunnistimilla ja/tai valoisuusantureilla huomioon ottamalla katuvalaistus sekä lähi-seudun asutus. Pimeän aikaista osavalaistusta tarvitaan mm. ilkvialtariskin sekä kame-ravalvonnan takia.

7.4.3.4 Yleiskaapelointijärjestelmä (atk, videovalvonta)

Rakennus varustetaan Cat 6 mukaisella suojaamattomalla yleiskaapelointijärjestelmällä. Järjestelmä palvelee tietoliikennettä ja videovalvontaa.

Yleiskaapelointiteline asennetaan omaan erilliseen lukittavaan teletilaan (1600x800 ko-mero). Pistorasioita asennetaan mm. toimistoihin, kokoushuoneeseen, opetustiloihin, ryhmä- ja lepo huoneisiin, monitoimitilaan, keittiöön ja teknisiin tiloihin. Lisäksi aurinkosähköjärjestelmän dataloggereille asennetaan kaapelointi ja pistorasia energian tuoton seurantamonitorille.

Rakennus ja sen pääsisäänkäyntien edustat varustetaan langattoman lähiverkon verkon (wlan) tukiasemilla.

7.4.3.5 Äänentoisto- ja AV-järjestelmä

Salin äänentoisto toteutetaan ns. AV-vaunulla. Laitteisto päätetään suunnitteluvaiheessa. Lisäksi monitoimisali ja ruokailutila varustetaan kuulorajoitteisten ns. induktio-silmukalla.

7.4.3.6 Keskuskellojärjestelmä

Rakennus varustetaan sähköverkkoon liitettävällä keskuskellojärjestelmällä. Kelloja asennetaan sisääntuloauloihin, monitoimisaliin, henkilökunnan taukotilaan, keittiöön ja pihan puolelle ulkoseinään.

7.4.3.7 Inva WC -hälytysjärjestelmä

Liikkumisrajoitteisten WC-tilat varustetaan tilakohtaisella hälytysjärjestelmällä.

7.4.3.8 Soittokellot ja sisäänpyyntölaitteet

Rakennuksen pääsisäänkäynnit ja keittiön sisäänkäynti varustaan soittokellojärjestelmällä.

Päiväkodin johtajan käyttöön tarkoitettu toimistohuone varustetaan sisäänpyyntöjärjestelmällä ("liikennevalot").

7.4.3.9 Kiinteistöautomaatiojärjestelmä

Rakennus varustetaan Vantaan kaupungin hankintasopimuksen mukaisesti Schneider Oy:n kiinteistöautomaatiojärjestelmällä, jolla ohjataan taloteknisiä laitteita, kerätään mittauksia ja välitetään hälytystietoja sekä sen hankinta kuuluu urakkaan. Järjestelmän suunnittelu tulee tehdä Vantaan kaupungin erillisen ohjeen mukaisesti.

7.4.3.10 Rikosilmoitusjärjestelmä

Rakennus varustetaan rikosilmoitusjärjestelmällä. Järjestelmä toteutetaan kuorisuojauksena liikeilmaisimilla.

7.4.3.11 Videovalvontajärjestelmä

Rakennus varustetaan IP-pohjaisella videovalvontajärjestelmällä. Kameroita asennetaan valvomaan rakennuksen ulkoseinustoja sekä osin piha-aluetta ja katoksia.

Kaapelointi toteutetaan osana yleiskaapelointiverkkoa.

7.4.3.12 Merkki- ja turvalaistusrakennusjärjestelmä

Rakennus varustetaan määräysten mukaisella keskusakustopohjaisella merkki- ja turvalaistusrakennusjärjestelmällä. Järjestelmä toteutetaan yksikkökullisena järjestelmänä, jossa akkuina käytetään valaisinkohtaisesti ns. superkondensaattoreita.

7.4.3.13 Palohälytysjärjestelmä

Rakennus varustetaan automaattisella osoitteellisella analogisella paloilmoinjärjestelmällä, jos rakennusluvan ehdot sitä edellyttävät. Muutoin rakennus varustetaan sähköverkkoon liitettävällä palovaroitinjärjestelmällä.

Palovaroitinjärjestelmä toteutetaan palovaroitinmääräysten vaatimusten mukaisesti täydennettynä Keski Uudenmaan pelastuslaitoksen erityisvaatimuksilla. Järjestelmän laitteina käytetään automaattisen osoitteellisen paloilmoinjärjestelmän laitteita (kuten Schneider FXM NET).

7.4.3.14 Savunpoistojärjestelmä

Rakennuksen varustetaan savunpoistojärjestelmällä, jos rakennusluvan ehdot sitä edellyttävät.

7.4.3.15 Koneet, laitteet ja erityisjärjestelmät

Märkäeteiset ja pesutilat varustetaan lattialämmityksellä (mukavuuslämpö, kuivatus) ellei siellä ole vesikiertoista lattialämmitystä. Lämmitysmuodon valinta on tarkasteltava kokonaisuutena suunnitteluvaiheessa.

Kattokaivojen, räystäiden ja syöksytorvien sähkölämmityksiä tulee välttää. Toteutetaan vain, jos henkilöturvallisuus ja/tai sadevesien johtaminen sitä ehdottomasti edellyttää.

Keittiölaitteille, pesukoneille/kuivauskoneille sekä ruoan kuljetus- ja säilytysvaunuille asennetaan sähköliitännät.

Aurinkosähköjärjestelmän inverttereille ja dataloggerille asennetaan kaapelointi. Rakennus varustetaan aurinkosähköjärjestelmällä. Järjestelmän mitoitetaan siten, että energian tuotto käytetään kokonaisuudessaan rakennuksessa.

8 Rakennustyön aikaiset vaatimukset

8.1 Yleistä

Rakennustyössä on noudatettava valtioneuvoston asetusta rakennustyön turvallisuudesta Vna 205/2009.

Rakennustyön puhtausluokka on P1 (Sisäilmaluokitus 2018).

Rakennusosien ja -tarvikkeiden kuivaketjun on oltava aukoton. Rakennusosat ja -tarvikkeet eivät saa kostua tai kastua missään rakentamisen vaiheessa.

Rakennustyönaikaisesta sääsuojauksesta tulee laatia suunnitelma rakennesuunnittelun yhteydessä ja selvitettävä sääsuojien tarve ("huputus").

Betonin suhteellinen kosteusprosentti < 80 % RH (Betonin pintaosien (2-3 cm) alle 75%) ennen seuraavaa työvaihetta. Mittaus tapahtuu rakenteissa olevilla antureilla rakennustyön aikana.

9 Väistötilantarve

Ei väistötilan tarvetta.

10 Kustannukset

10.1 Kustannusennuste

Tontinkäyttöselvityksen mukaan laskettu kustannusennuste on 6 250 000 € (alv 0 %), kustannusennustelaskelmassa on arviota pienentävänä otettu ennakoivasti huomioon ratkaisun kehittäminen tilavuudeltaan toteuttamiskelpoisemmaksi.

Kustannuksia nostavana tekijänä on tontin hankalat korkeusasemat, joihin arvioidaan kuluvan noin 400 000 euroa (alv 0%).

10.2 Pääomakustannukset ja ylläpitokustannukset

Ylläpitokustannukset ~ 65 611 € /vuosi

Pääomakustannukset ~ 375 000 € /vuosi

Yhteensä: ~ 440 611 € /vuosi

Vuokravaikutus tilapaikkaa kohden on 3442 euroa/vuosi.

10.3 Toimintakustannukset hallintokunnalle

Toiminnan vuosittaiset kulut sisältäen henkilöstö- ateria- ja toimintakulut ovat noin 830 000 € tai vähemmän, mikäli hanke korvaa poistuvia tiloja.

10.4 Ensikertaisen kalustamisen ja varustamisen kustannukset

Perustamisvuodelle kohdentuvat irtaimiston hankintakulut ovat noin 84 000 €.

10.5 Investointi €/hoitopaikka ja oppilaspaiikka

Tontinkäyttöselvityksestä lasketun kustannusennusteen mukainen investointikustannus tilapaikkaa kohti on 48 828 €.

11 Rahoitus ja aikataulu

Hanke sisältyy Vantaan kaupungin investointiohjelmaan 2019-2028, jossa hankkeelle on määrärahavaraus yhteensä 5,3 milj. €, vuosille 2020 - 2022.

Hankesuunnitelma valmistuu kevättalvella 2019, suunnittelu toteutetaan vuosina 2019 - 2020 ja rakentaminen vuosina 2020 - 2021. Päiväkodin on määrä olla valmis 6/2021.

12 Riskit

12.1 Kaavoitukseen liittyvät riskit

Alueelle toteutetun kaavamuutoksen mukainen Uomapolun toteutus on ajoitettu alkuvuodelle 2019. Mahdolliset toteutuksen viivästykset voivat vaikuttaa tontin rakentamiskelpoisuuteen.

12.2 Aikatauluun liittyvät riskit

Hankkeen viivästyminen voi aiheuttaa väistötilojen tarpeen.

12.3 Maaperään ja rakennettavuuteen liittyvät riskit

Tontti on kallioinen ja edellyttää louhintaa ja päiväkodin tilojen sijoittamista moneen tasoon ja maanpaineisiin, tämä nostaa kustannuksia tavanomaiseen päiväkotiratkaisuun verrattuna.

12.4 Työturvallisuustehtävät

Tarveselvitysvaiheen työturvallisuuskoordinaattorina oli rakenneinsinööri Katri Olli. Työturvallisuustehtävien tarkistuslista on käyty läpi tarveselvitysvaiheessa. Hankkeesta on laadittu Havat-riskikartta, Liite 6.

Rakentamisvaiheessa toteuttaja ja rakennuttaja huolehtivat kohteen työturvallisuustehtävistä. Suunnitteluvaiheessa täytetään Vantaan kaupungin tilakeskuksen turvallisuusohjeiden mukaisesti tarvittavat asiakirjat.

13 Vastuhenkilöt / työryhmä

Sivistystoimen toimiala:

Päivi Riehunkangas, suunnittelija

Teea Markkula, varhaiskasvatuspäällikkö, Myyrmäki
Sirpa Paakkola, päiväkodin johtaja

Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala:

Tilakeskus:

Tuula Raulo, kustannusinsinööri
Ari Hällström, LVI-insinööri
Yrjö Jaakkola, sähköinsinööri
Tarja Aaltola, keittiöasiantuntija
Anne Valkeapää, puhtauspalveluasiantuntija
Eija Kivineva, hankepäälikkö
Mikko Juolahti, hankekehitysarkkitehti
Ifa Kytösaho, hankesuunnittelupäälikkö
Pasi Salo, toimitilapäälikkö
Pasi Simola, isännöitsijä

Kaupunkisuunnittelu:

Timo Kallaluoto, aluearkkitehti

Taloussuunnittelu

Irina Kuki, Erityisasiantuntija,

Kuntatekniikan keskus:

Pirjo Suni, Liikennesuunnittelu, liikenneinsinööri (melu ja pienhiukkaset)
Teemu Vihervaara, Liikennesuunnittelu, liikenneinsinööri (liikenne)
Jaana Virtanen, liikennesuunnittelu, liikenneinsinööri (liikenne)
Marja Leppänen, vesihuolto, suunnitteluinsinööri
Anna-Leena Karhunen, geotekniikka, suunnitteluinsinööri
Heikki Kangas, geotekniikkapäälikkö

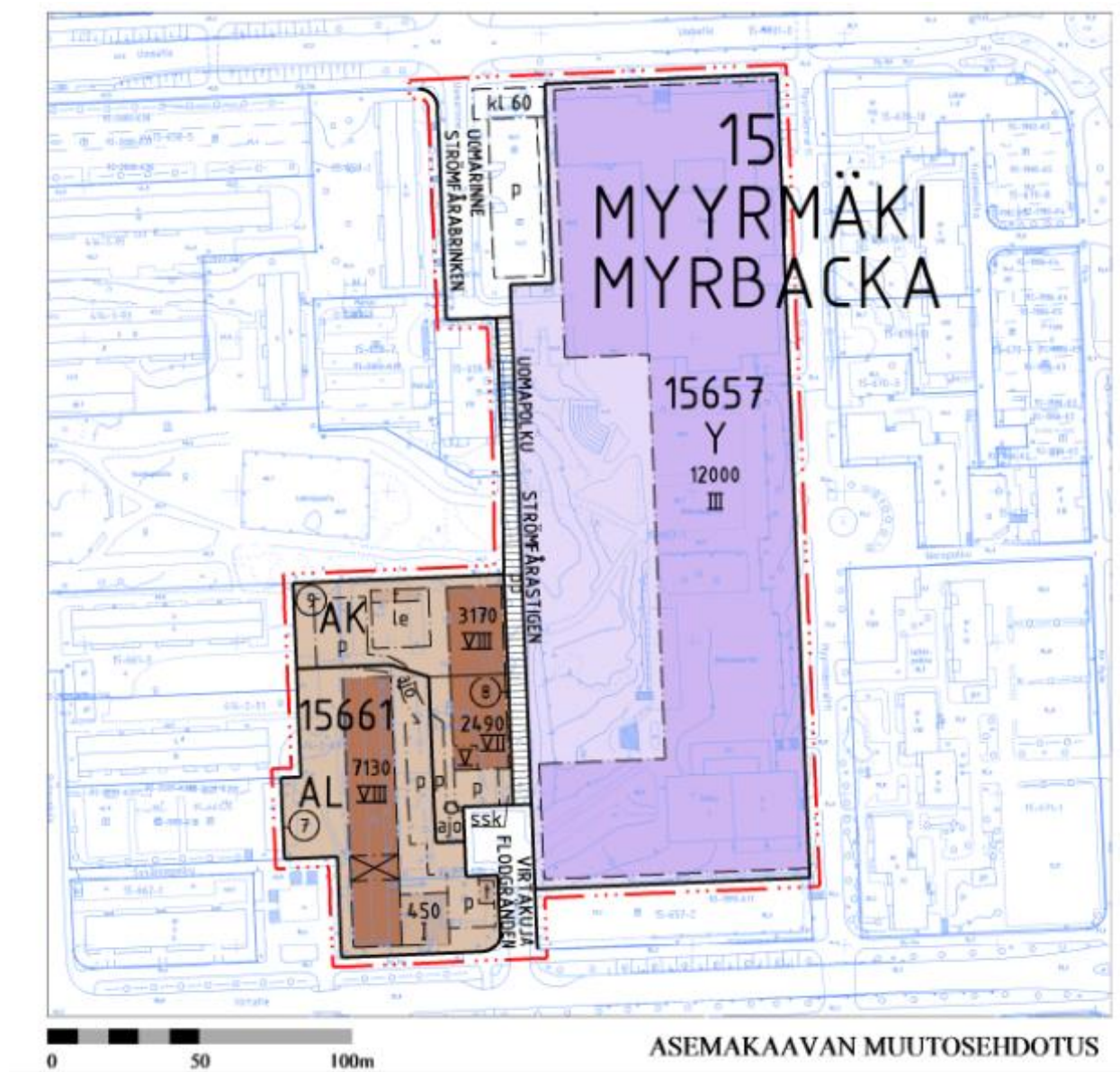
Työsuojeluvaltuutetut:

Matti Nurmi, työsuojeluvaltuutettu

UOMARINTEEN PÄIVÄKOTI Tarveselvitys, 24.10.2018

Karttaliite 1

21.9.2018

Kuva 1. Uomarinte koulutontille on valmisteilla asemakaavamuutos. Asemakaavan muutosehdotus 11.6.2018, Kala.

Uomarinte päiväkoti, tarveselvitys 2.10.2018.

Liite 1 Kartat: asemakaavat, melukartat, rasitteet, johtokartat

Kaava-alueen numero
Planområdets nummer

002305

Päiväys
Datum

11.6.2018

Pohjakarttalehtien numerot 1 / 2
Baskartbladens nummer

684491, 683491

Vantaan kaupunki

VIRTAKUJA

Kaupunginosa 15, Myyrmäki

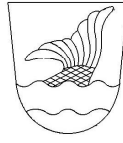
Asemakaavan muutos

Osat kortteleista 15657 ja 15661 sekä
katualuetta.

Tonttijaon muutos

Osa korttelia 15661.

1:2000

Vanda stad

FLODGRÄNDEN

Stadsdel 15, Myrbacka

Ändring av detaljplanen

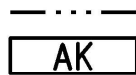
Delar av kvarteren 15657 och 15661
samt gatuområde.

Ändring av tomtindelningen

Del av kvarteret 15661.

1:2000

ASEMAKAAVAMERKINTÖJÄ JA -MÄÄRÄYKSIÄ:

3 m kaava - alueen rajan ulkopuolella oleva viiva.

Asuinkerrostalojen korttelialue.

Rakennustyön saa aloittaa vasta, kun Uomapolku ja muut tonttien tarvitsema kunnallistekniikka on rakennettu.

Julkisivujen tulee olla väribetonia tai rappaus.

Julkisivuelementit tulee sovittaa julkisivun arkkitehtoniseen ilmeeseen. Julkisivuissa tulee käyttää myös graafista betonia ja väripintoja.

Mahdollisen elementtijaon pystysaumot on häivyttävä julkisivukäsittelyn keinoin.

Länsijulkisivun tulee olla valkoinen, eteläjulkisivun kaksivärinen (valkoinen ja punainen), itäjäulkisivun nelivärinen (punaisia ja tumma) ja pohjoissivun kaksivärinen (punainen ja tumma).

Alimmissakin kerroksissa tulee olla ikkunoita. Julkisivut eivät saa antaa umpinaista vaikutelmaa.

Porrashuoneiden ja keskikäytävien 15 m² / kerros ylitävän osan saa rakentaa rakennusoikeuden lisäksi. Tämä tila ei mitoiteta autopaikkoja eikä väestönsuojaa.

Porrashuoneiden ja keskikäytävien tulee olla luonnonvaloisia.

Asuinrakennuksesta on järjestettävä uloskäynti sekä Uomapolulle että pihalle.

Asemakaavassa osoitetun rakennusoikeuden lisäksi saa rakennusosalalle rakennukseen sijoittaa asukkaiden käyttöön sauna-, kerho-, harrastus-, palvelu-, autohalli-, varasto-, väestönsuoja- ja muita asukkaita palvelevia tiloja sekä teknisiä tiloja, kuitenkin enintään 15 % asemakaavassa annetusta kerrosalasta. Nämä tilat eivät mitoiteta autopaikkoja eivätkä väestönsuojaa.

Ylimmissä kerroksissa tulee olla yhteisiä sauna- ja oleskeluterasseja.

Tontilla tulee olla rehevästi puita ja pensaita.

Leikki- ja oleskelualueen saa sijoittaa kortteli- ja tonttijaosta riippumatta.

Tontin pohjoisosan pysäköintialue tulee rajata pensasaidoin.

Hulevedet tulee viivyttaa.

Polkupyöräpaikkoja on varattava 1 pp / asuinhuone.

Autopaikkoja on varattava AK-korttelia varten 45 kpl (1 ap / 130 k-m²) kortteli- ja tonttijaosta riippumatta.

Autopaikkoja on varattava myös viereistä AL-korttelia varten.

Asuin-, liike- ja toimistorakennusten korttelialue.

Rakennuksen maantasokerroksessa saa olla asuntoja palvelevia varasto-, teknisiä ja muita tiloja, jotka saa rakentaa rakennusoikeuden ja kerrosluvun lisäksi.

Leikki- ja oleskelualueen saa sijoittaa kortteli- ja tonttijaosta riippumatta.

Hulevedet tulee viivyttaa.

DETALJPLANE BETECKNINGAR OCH -BESTÄMMELSER:

Linje 3 m utanför planområdets gräns.

Kvartersområde för flervåningshus.

Byggnadsarbetet får endast startas efter Strömfårstigen och annan kommunalteknik som behövs för tomter har byggts.

Fasaderna ska vara av färgbetong eller puts.

Fasadelementen måste anpassas till fasadens arkitektoniska uttryck. I fasaderna måste då användas även grafisk betong och färgtytor.

Eventuella vertikala elementfogar ska bleknas med fasadbehandlingar.

Västra fasaden ska vara vit, södra fasaden tvåfärgig (vit och röd), östra fasaden fyrfärgig (röda och mörk) och norra fasaden tvåfärgig (röd och mörk).

Även i de nedersta våningarna ska ha fönster. Fasaderna får inte ge ett slutet intryck.

Den del av trapphusen och centralkorridorerna som överskrider 15 m² / våning får byggas utöver byggrätten. Detta utrymme dimensionerar varken bilplatser eller befolkningsskydd.

Trapphus en och centralkorridorerna ska ha naturligt ljus.

Från bostadsbyggnaden ska ordnas en utgång både till Strömfårstigen och till gårdsplanen.

Utöver den byggnadsrätt som anvisats i detaljplanen, får i byggnadsytan och i byggnaden placeras för invånarna avsedda bastu-, klubb-, hobby-, service-, bilhall-, förråds-, befolkningsskydds-, oa. gemensamma utrymmen som betjänar boendet samt tekniska utrymmen, likväl till högst 15 % av våningsytan angiven i detaljplan. Dessa utrymmen räknas inte vid dimensionering av bilplatser eller skyddsrum.

I de övre våningarna ska vara gemensamma bastu- och vistelseterrasser.

På tomten ska vara träd och buskar frodigt.

Lek- och vistelseområdet får placeras oavsett kvarters- och tomtindelningen.

Parkeringsplats på tomtens norra del ska gränsas med häckar.

Dagvatten ska fördröjas.

Cykelplatser ska reserveras 1 cp / bostadsrum.

Bilplatser ska reserveras för AK-kvarteret 45 st. (1 bp / 130 m²-vy) oavsett kvarters- och tomtindelningen.

Bilplatser ska reserveras också för bredvidliggande AL-kvarteret.

Kvartersområde för bostads-, affärs- och kontorsbyggnader.

I byggnadens marknivå får vara förråds-, tekniska och andra utrymmen som betjänar bostäder som får byggas utöver byggnadsrätten och våningsantalet.

Lek- och vistelseområdet får placeras oavsett kvarters- och tomtindelningen.

Dagvatten ska fördröjas.

	Autopaikkoja on varattava asunnoille 50 kpl sekä liike- ja toimistotiloille 2 kpl kortteli- ja tonttijaosta riippumatta.	Bilplatser ska reserveras för bostäder 50 st. samt för affärs- och kontorsutrymmen 2 st. oavsett kvarters- och tomtindelningen.
	Yleisten rakennusten korttelialue. Autopaikkoja on varattava vähintään 1 autopaikka / 200 k-m ² .	Kvartersområde för allmänna byggnader. Bilplatser ska reserveras minst 1 bilplats / 200 m ² -vy.
	Korttelin, korttelinosan ja alueen raja.	Kvarters-, kvartersdels- och områdesgräns.
	Osa - alueen raja.	Gräns för delområde.
	Ohjeellinen alueen tai osa - alueen raja.	Riktgivande gräns för område eller del av område.
	Sitovan tonttijaon mukaisen tontin raja ja numero.	Tomtgrans och -nummer enligt bindande tomtindelning.
	Risti merkinnän päällä osoittaa merkinnän poistamista.	Kryss på beteckning anger att beteckningen slopas.
	Kaupunginosan numero.	Stadsdelsnummer.
	Kaupunginosan nimi.	Stadsdelens namn.
	Korttelin numero.	Kvartersnummer.
	Kadun, tien, katuaukion, torin, puiston tai muun yleisen alueen nimi.	Namn på gata, väg, öppen plats, torg, park eller annat allmänt område.
	Rakennusoikeus kerrosalaneliömetreinä.	Byggnadsrätt i kvadratmeter våningsyta.
	Roomalainen numero osoittaa rakennusten, rakennuksen tai sen osan suurimman sallitun kerrosluvun.	Romersk siffra anger största tillåtna antal våningar i byggnader, byggnad eller del därav.
	Viiteviiva osoittaa alueen, jota merkintä koskee.	Hänvisningslinjen visar området som beteckningen gäller.
	Rakennusala.	Byggnadsyta.
	Rakennusala, jolle saa sijoittaa liiketiloja.	Byggnadsyta där affärslokaler får placeras.
	Rakennusala, jolle saa sijoittaa talousrakennuksen.	Byggnadsyta där ekonomibyggnad får placeras.
	Rakennukseen jätettävä kulkuaukko.	Genomfartsöppning i byggnad.
	Leikki- ja oleskelualueeksi varattu alueen osa.	För lek och utvistelse reserverad del av område.
	Istutettava puu.	Träd som skall planteras.
	Avokallio tai siirtolohkare joka tulee säilyttää.	Kalt berg eller flyttblock som skall bevaras.
	Katu.	Gata.
	Jalankululle ja polkupyöräilylle varattu katu.	För gång- och cykeltrafik reserverad gata.
	Ajoyhteys.	Körförbindelse.
	Pysäköimispaikka.	Parkeringsplats.
	Ohjeellinen pysäköimispaikka.	Riktgivande parkeringsplats.
	TONTTIAKAO	TOMTINDELNING
	Tämän asemakaavan alueella oleviin kortteleihin on laadittava erillinen tonttijako, ellei kaavamerkinnöin ole toisin osoitettu.	För kvarteren på denna detaljplans område skall en separat tomtindelning göras, om inte via planbeteckningar annat bestämts.

Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala
Kaupunkisuunnittelu

Verksamhetsområdet för markanvändning, byggnad och miljö
Stadsplaneringen

Kaupunkimittaus

Stadsmätning

Asemakaavan pohjakartta täyttää sille asetetut vaatimukset.

Baskartan för detaljplanen uppfyller de krav som ställs på den.

Tasokoordinaatisto
ETRS-GK25,
korkeusjärjestelmä
N2000.

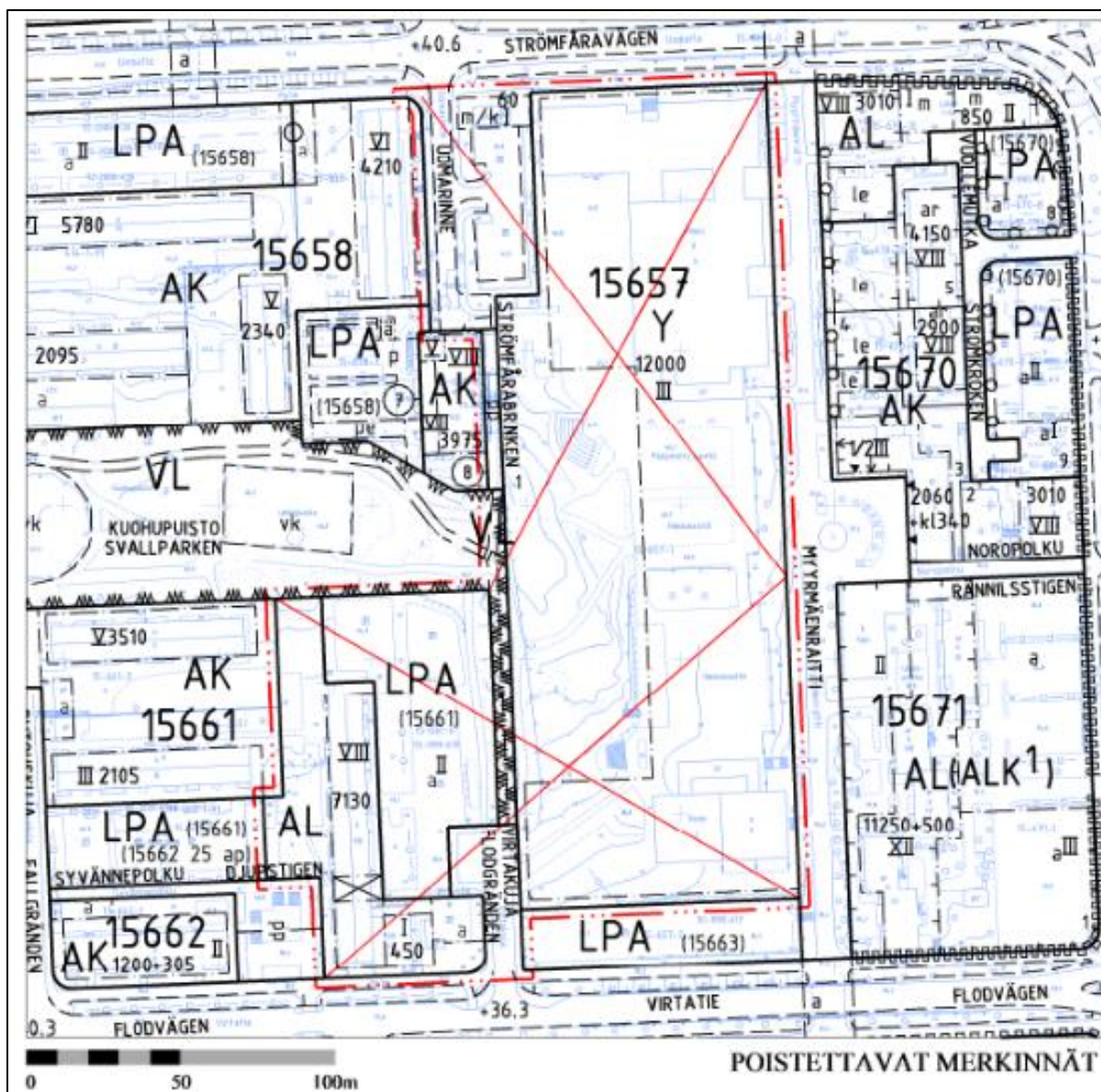
Vantaalla / Vanda ____ 20__

Plankoordinatsystemet
ETRS-GK25,
höjdsystemet
N2000.

Kimmo Juntila
Kaupungingeodeetti / Stadsgeodet

Hyväksytty kaupunginvaltuustossa ____ / ____ 20__

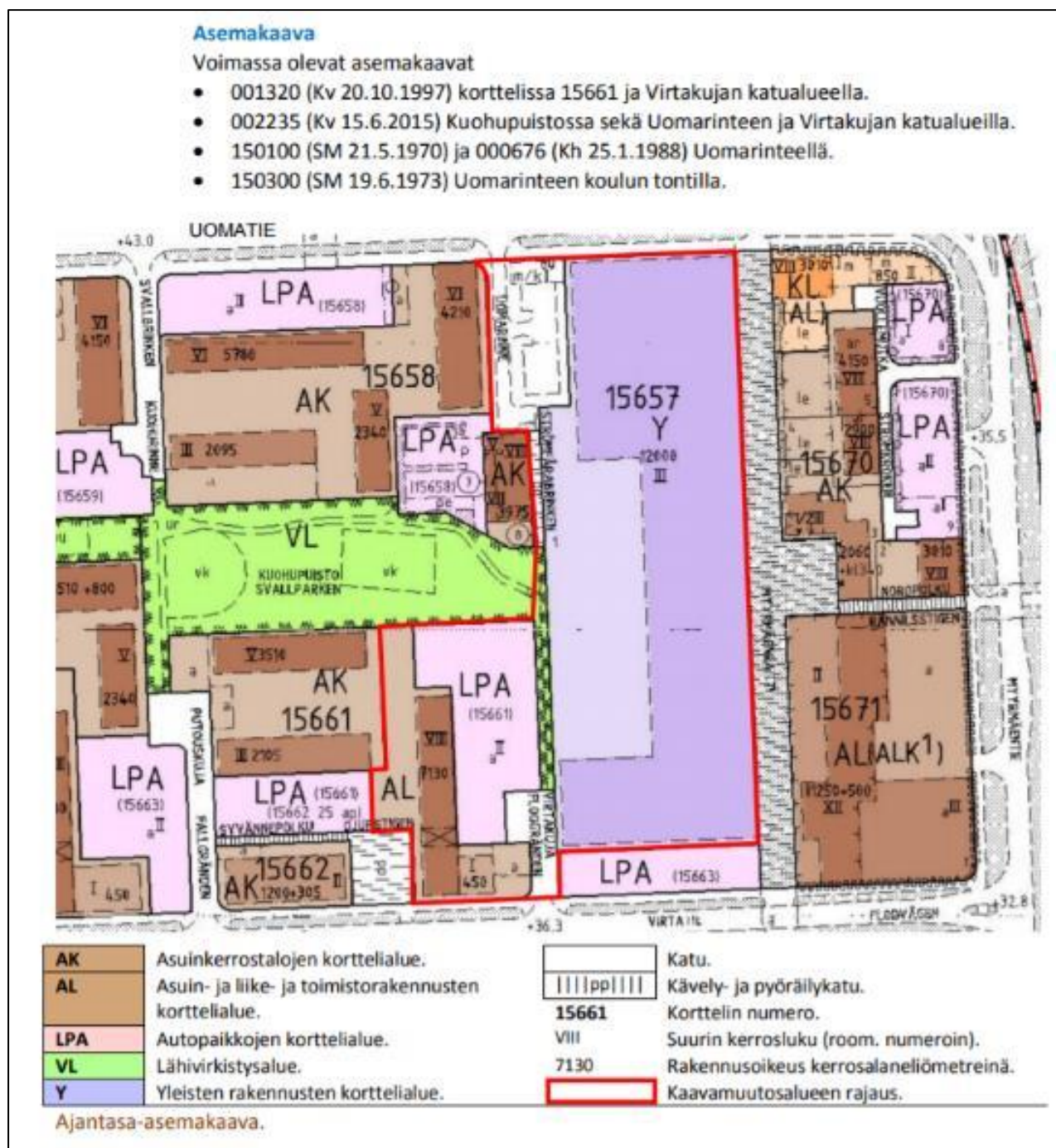
Godkänd av stadsfullmäktige ____ / ____ 20__

Kuva 2. Tontilta poistuvat asemakaavamerkinnät. Lähde asemakaavan muutosehdotus 11.6.2018, Kaupunkisuunnittelulautakunta tiivistelmä.

Uomarinteen päiväkoti, tarveselvitys 2.10.2018.

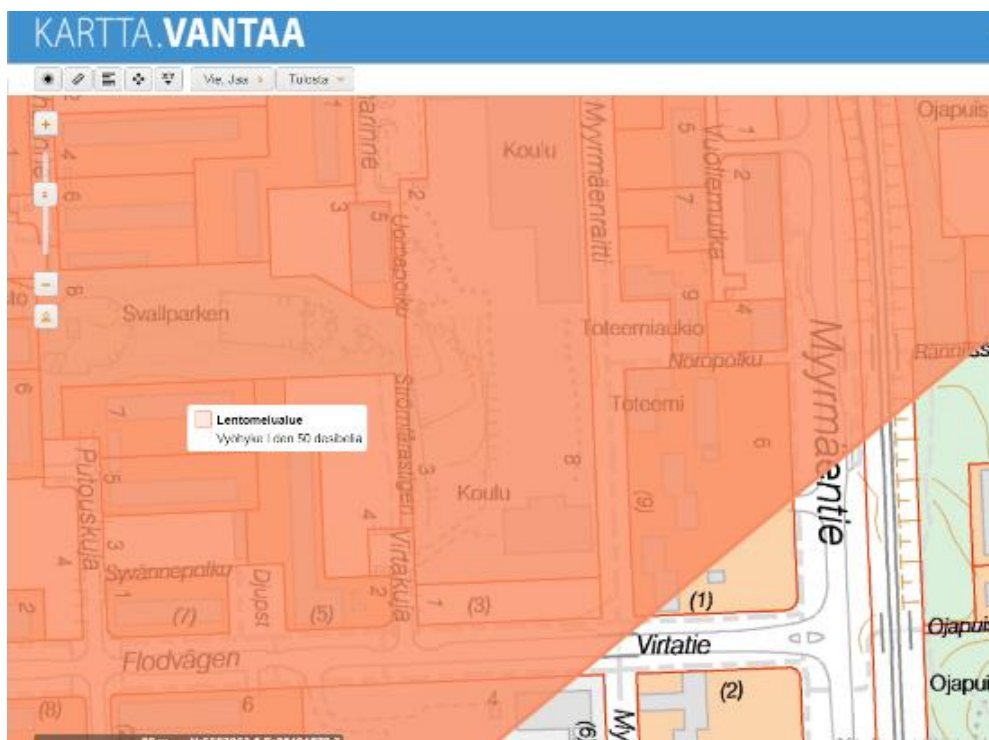
Liite 1 Kartat: asemakaavat, melukartat, rasitteet, johtokartat

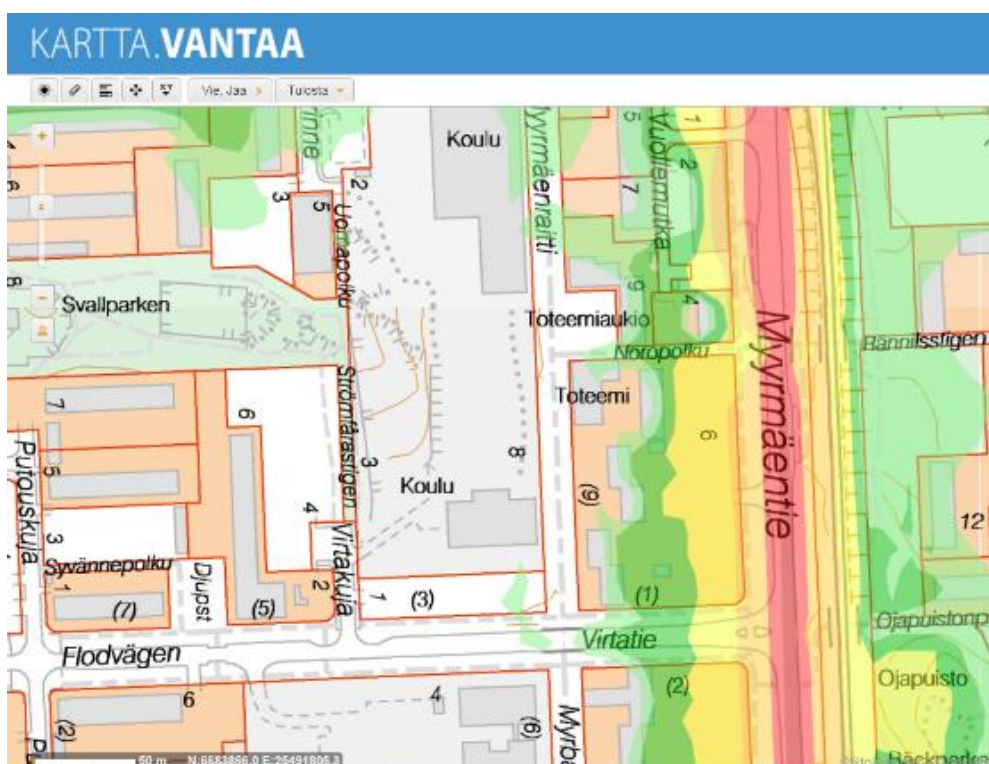
Kuva 3. Voimassa olevien asemakaavojen yhdistelmä. Lähde Kaavamuutos Virtatie 11.6.2018, Kaupunkisuunnittelulautakunta, tiivistelmä.

Uomarinteen päiväkot, tarveselvitys 2.10.2018.

Liite 1 Kartat: asemakaavat, melukartat, rasitteet, johtokartat

Kuva 4. Koulutontti on kokonaisuudessaan lentomelualuetta Lden 50 dB. Vampatti 23.9.2018.

Kuva 5. Tontti ei kuulu tiemelualueisiin eikä rautatiemelualueisiin. Päivämelualue < 50dB ulottuu äärimmäisen vähäisessä määrin tontin kaakkoisosaan, jolle on tontinkäyttöselvityksessä suunniteltu sijoitettavan päiväkodin huoltopiha. Vampatti 23.9.2018.

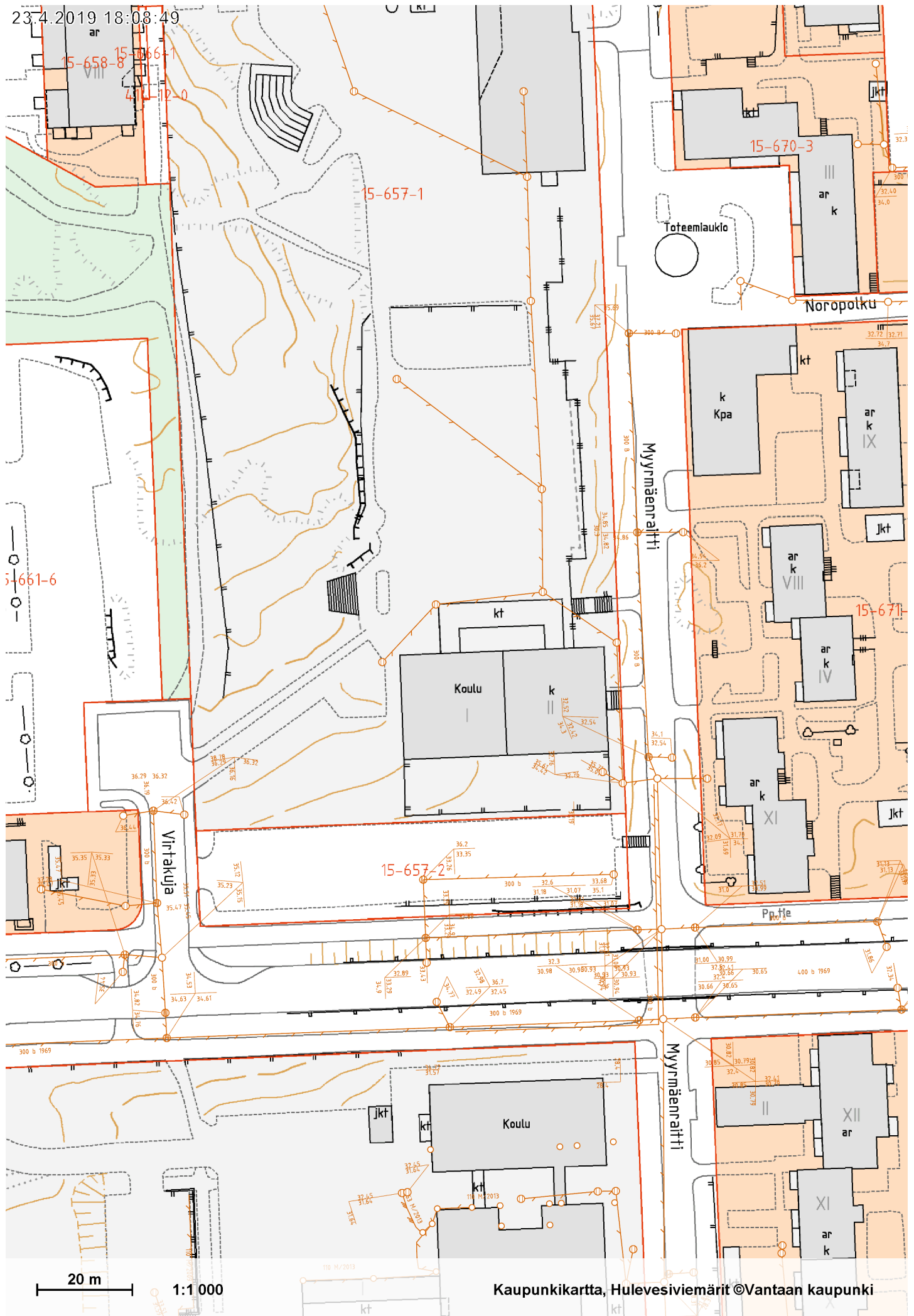
Uomarinteen päiväkotik, tarveselvitys 2.10.2018.

Liite 1 Kartat: asemakaavat, melukartat, rasitteet, johtokartat

Maalajikartassa maaperä on kartoitettu noin metrin syvyyteen. Tätä syvemmällä olevista maakerroksista maalajikartta ei anna tietoa. Maalajien kartoitustyö on tehty 1:2 000 tai 1:10 000 mittakaavassa, joten kaikkein pienimpiä maalajikuvioita ei ole esitetty. Maalajit eivät vaihdu yksiselitteisesti kartoissa esitetyn rajaviivan kohdalla, vaan rajaviiva esittää paremminkin maalajien vaihtumisvyöhykettä. Vampatti 23.9.2018

LIITE: Opetuslautakunta 13.05.2019 / 13 §

23.4.2019 18:08:49

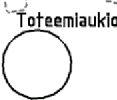

23.4.2019 18:09:55

15-657-1

15-661-6

9

Noropolku

Myrmeäraitti

Koulu

15-657-2

Virtakujä

Pp.tie

Myrmeäraitti

Koulu

15-674-1

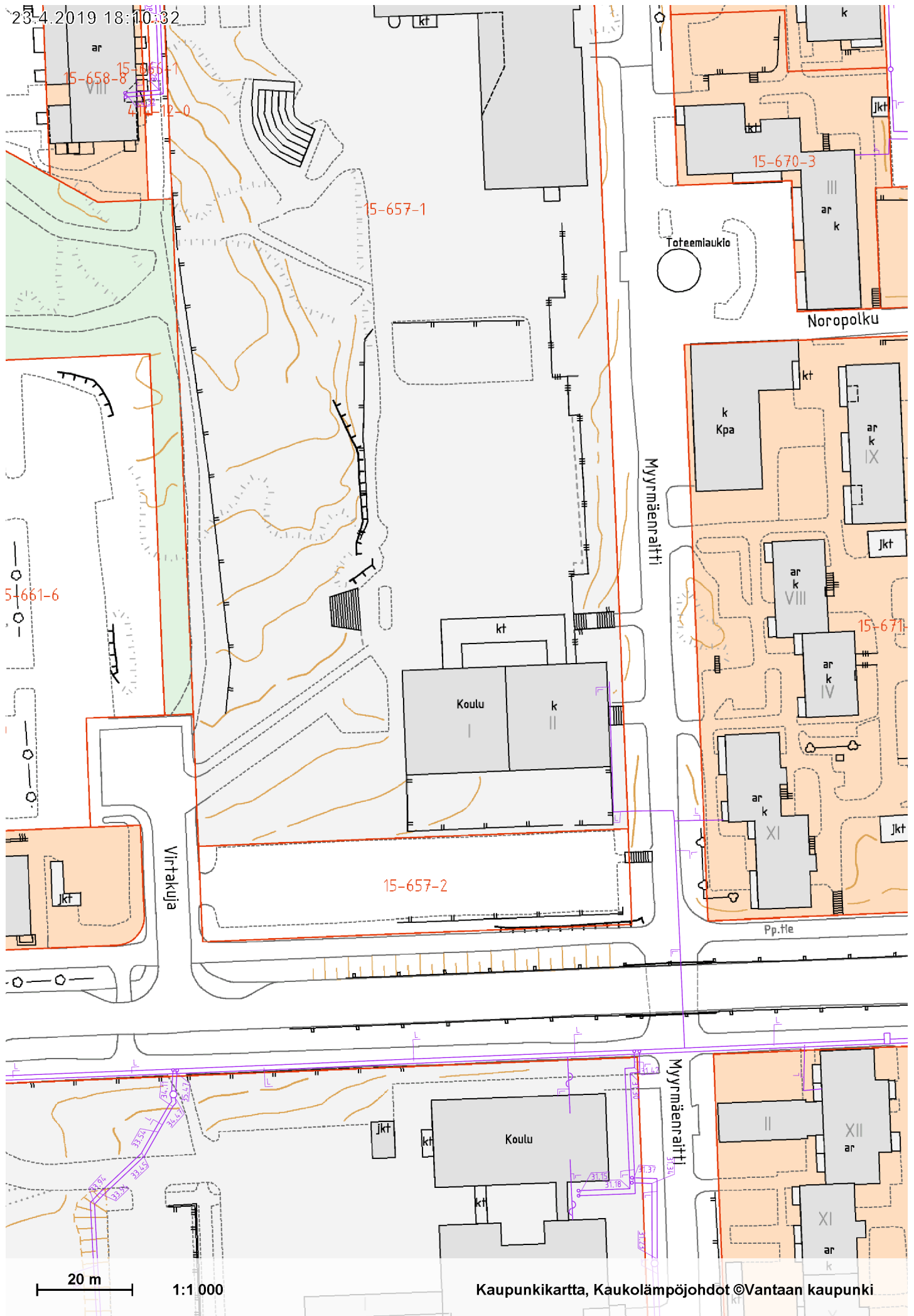
Koulu

20 m

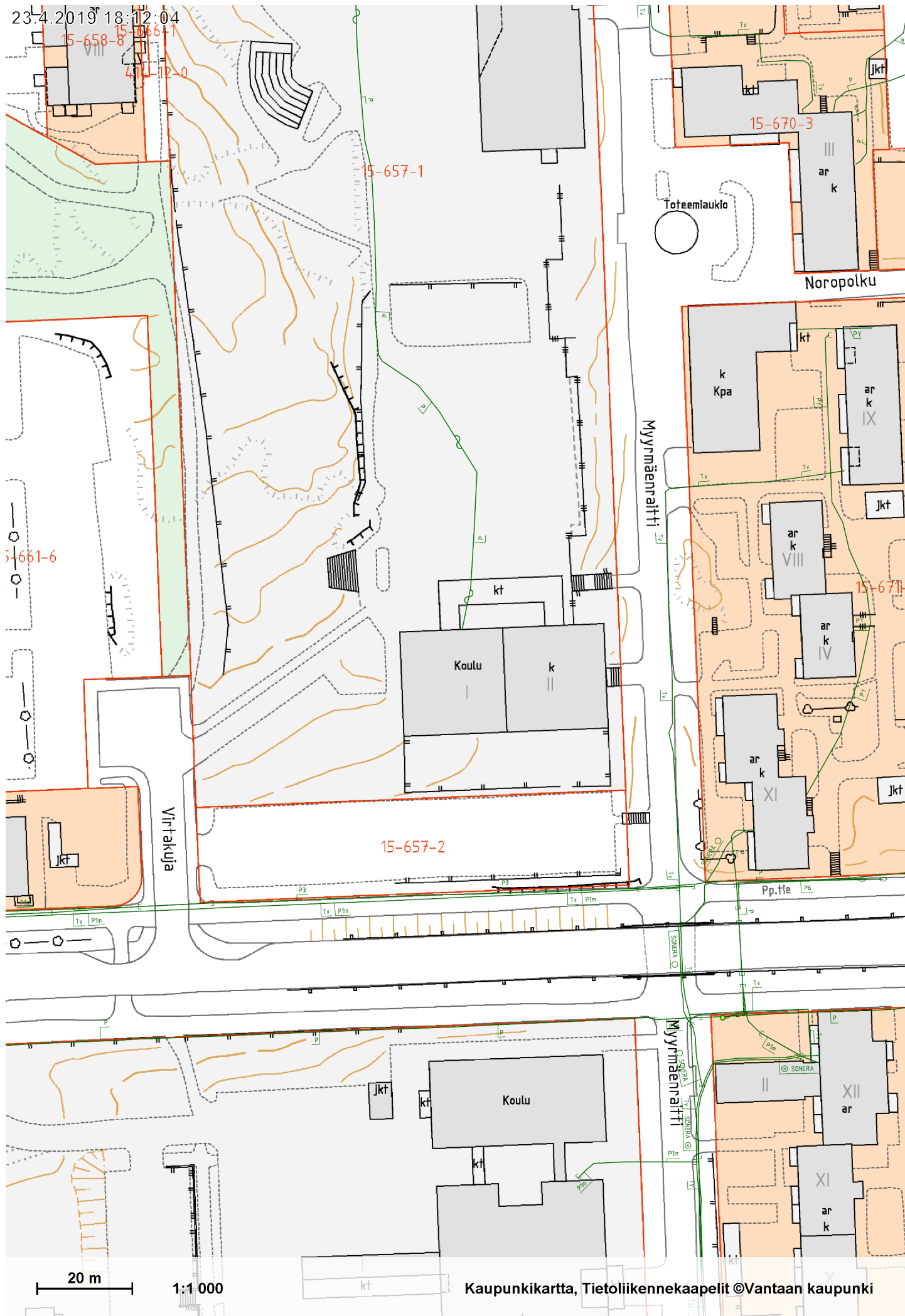
1:1 000

Kaupunkikartta, Jätevesiviemärit ©Vantaan kaupunki

23.4.2019 18:10:32

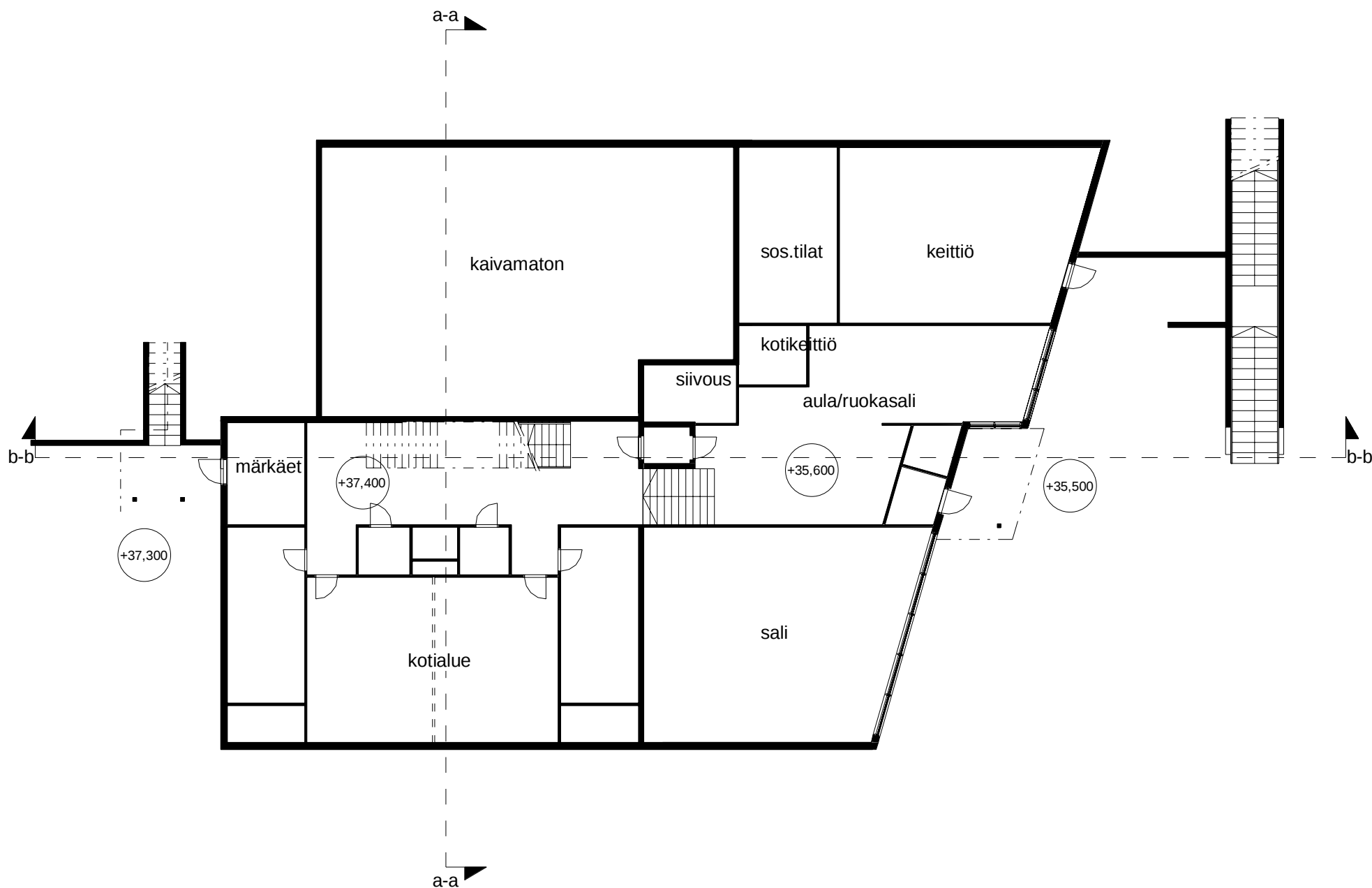

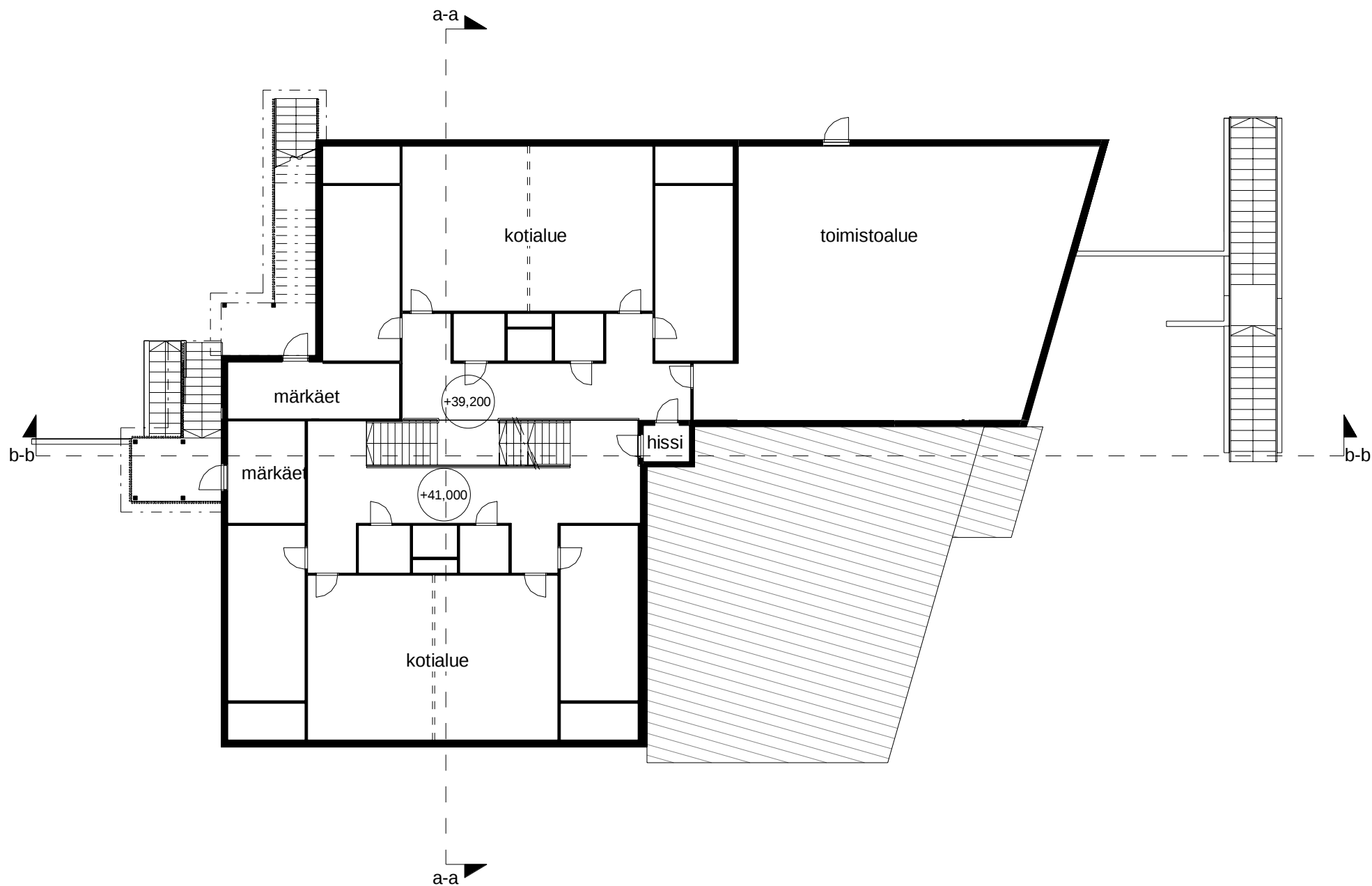
23.4.2019 18:12:04

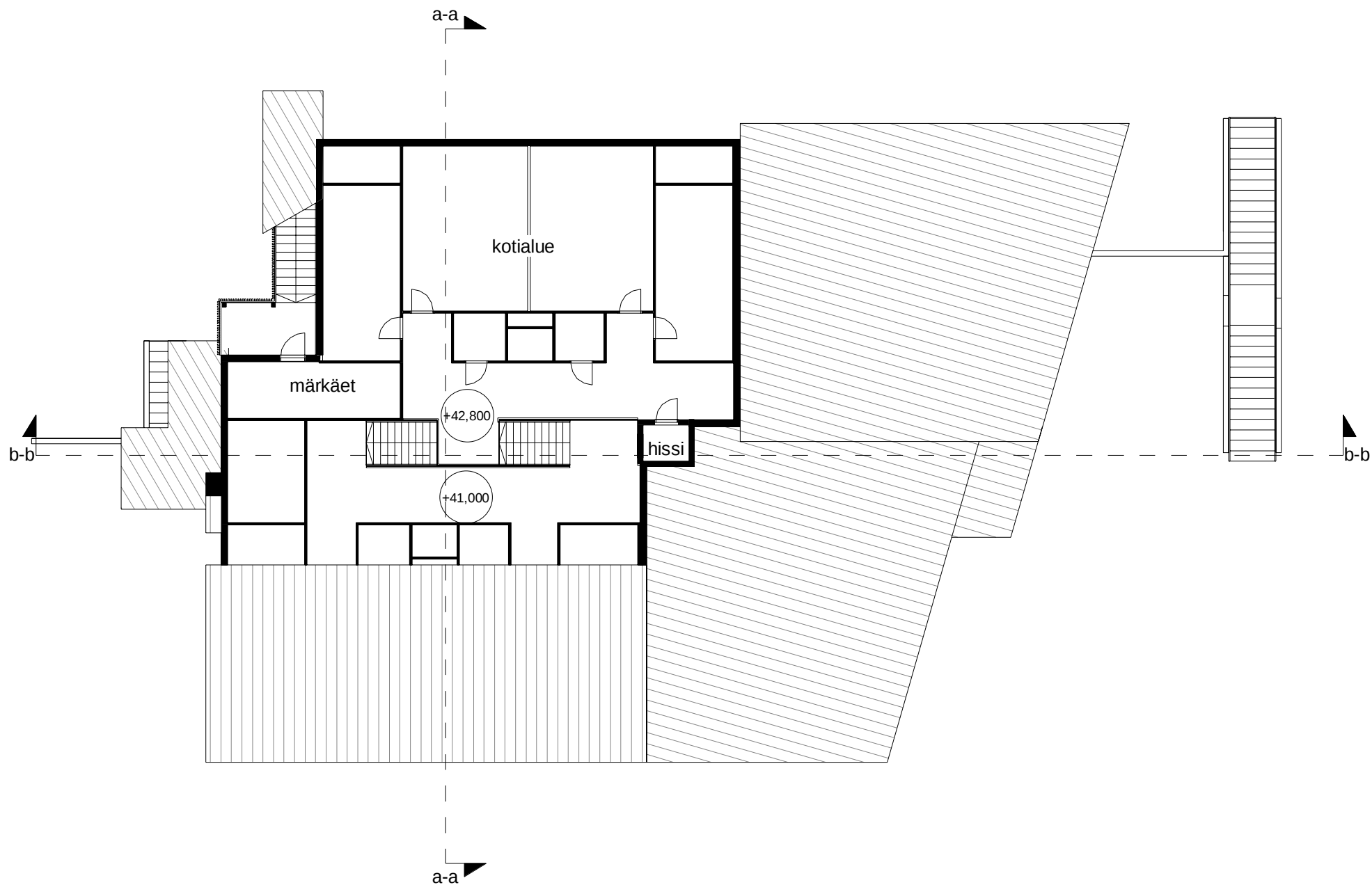

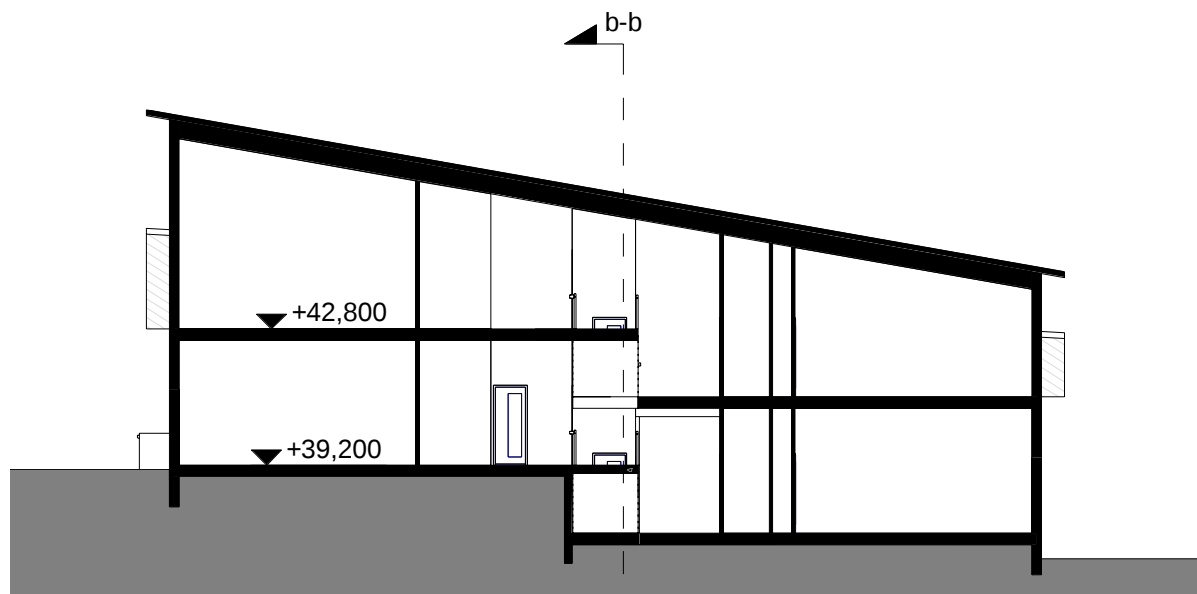
UOMARINTEEN PÄIVÄKOTI 4 kotialuetta		TILAOHJELMA	
7.3.2019		128	
kotialueet A, B, C ja D, á 32 tilapaikkaa, jossa on 2 x 16 tilapaikan ryhmää (tilamitoitus 8+8 lasta)			
tilapaikat yhteensä 128			Huonekortit täydentävät tilaohjelmaa
Kotialueet A1 ja A2, 32 tilapaikkaa	Hym2		muuta
märkäeteinen, yhteinen	12		yhteinen kahdelle ryhmälle, 32 lapselle
eteistilat A1, A2	19		osana toimintatilaa
wc-pesutilat A1, A2	15		yleisesti wc-tiloihin: 3-4 wc-istuinta wc tilaa kohden, eriot, etuhuoneellinen pesutila
toimintatila /suljettava rauhallinen tila /suljettavaa pienryhmätilaa/ varastotilat A1, A2	120		Sisältää: ,
			- 2 rauhallista tilaa, joita käytetään myös lepotilana, kooltaan á 32 m²
			- 2 toimintatilaa
			- varastotilaa 2m²/ryhmä=4 m², kaapistoja tai yksittäinen varasto
kotialue A1 + A2	166		
wc	2		yhdellä kotialueella, helposti ulkoa saavutettava
Kotialuetilat yhteensä:	666		
Yhteiset tilat:			
kotikeittiö / neuvottelu	6		neuvottelutilan yhteydessä, kotikeittiövarustelu, toimii henkilökunnan neuvottelu- ja taukotilana, lasten tilana, yhteiskäytössä asukkaiden kanssa, salin läheisyyteen.
työpaja	16		huom. hiekanerotuskaivo
pienryhmä	10		
liikuntasali ja väline/patjavarastovarasto	80		toimii myös henkilökunnan koulutustilana, lasten lepotilana, varasto 10m², syvyys n.2m, yhteiskäytössä asukkaiden kanssa
ruokailutila	40		yhteiskäytössä asukkaiden kanssa, erillinen sis.käynti asukkaille liikuntasaliin ja ruokailutilaan
ruuanjakelulinjaston vaatima tila	6		
wc-tila ruokasalin yhteyteen	2		
inva-wc / kerros	12		2-kerroksinen ratkaisu
Yhteiset tilat. yhteensä:	172		
Lasten toiminta-tilat yhteensä:	838,0		hym2
	58,7		7 % toimintatiloista
	896,7		
	7,01		toiminta-alaa / tilapaikka
Henkilökunnan tilat, työ- ja sos.tilat			
toimisto / johtaja	12		monikäyttöinen toimistotila
neuvottelutila	15		kotikeittiön yhteydessä
henkilökunnan työhuone	12		
perhe- ja konsultaatiotila / työhuone / neuvottelu	10		sijoitetaan johtajan huoneen viereen
henk.kunnan wc:t 2kpl	4		1 kpl wc/kerros, miehille ja naisille
henk.kunnan suihkutila	3		yhteinen (mahdollista pukeutumaan)
henk.kunnan pukutila, 23h x 0,8m²	19		miehille ja naisille erikseen
Toimintatilat tilat yhteensä:	75		

UOMARINTEEN PÄIVÄKOTI 4 kotialuetta		TILAOHJELMA		
Huoltotilat				
palvelukeittiö aputiloineen	60			Sisältää: tuulikaappi, keittiön wc, keittiö aputiloineen pois luk. rullakoiden ja pahvin säilytystilat
siivouskeskus ja vaatelhuoltotila	16			yhdistetty tila, huom. likainen ja puhdas puoli; pyykin säilytystila
siivouskomero	3			
keskusvarasto	10			
				Keittiölle lastauslaituri
Huoltotilat yhteensä	89			
Hyötyalat ilman teknisiä tiloja:	1002		hym2	
hyötyalasta huoneistoalaksi kerroin:	1,13	1132	htm2	
		8,85	htm2	huoneistoalaa/tilapaikka (RT 9 htm2/tilapaikka; RT-taulukossa iso liikuntasali)
hyötyalasta bruttoalaksi kerroin:	1,42	1423	brm2	Vantaa

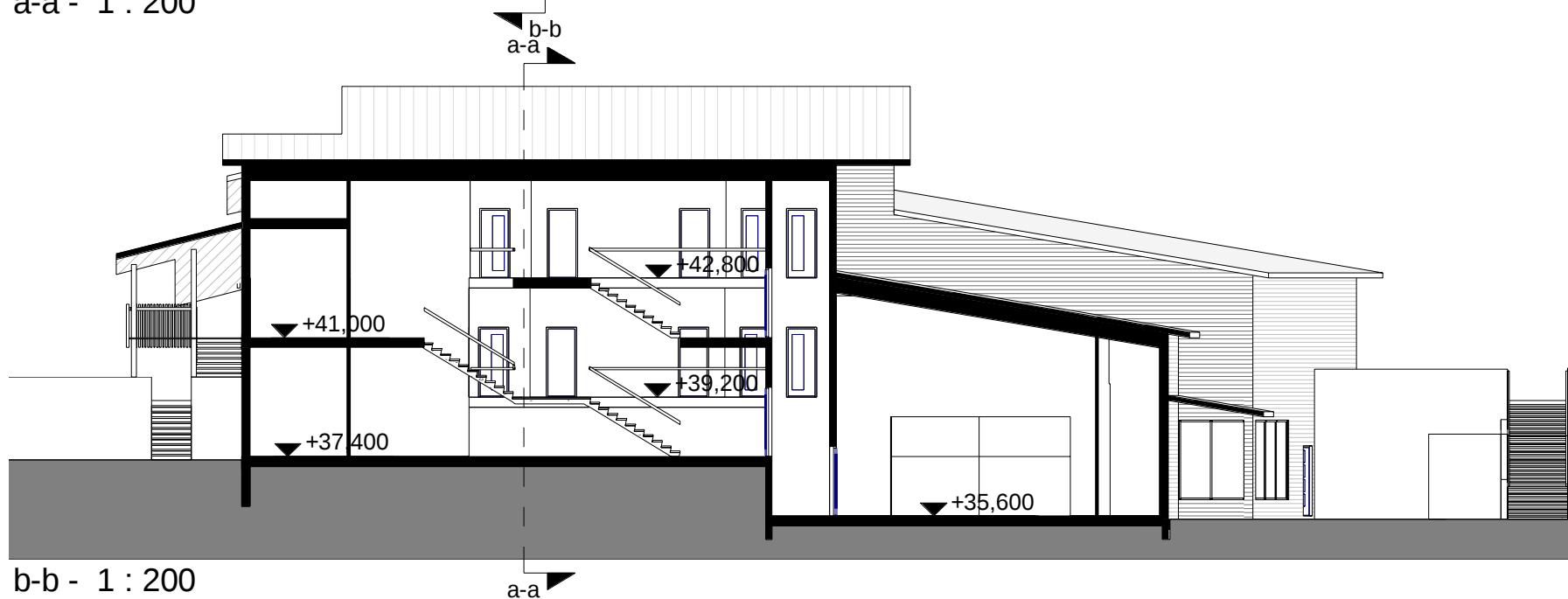

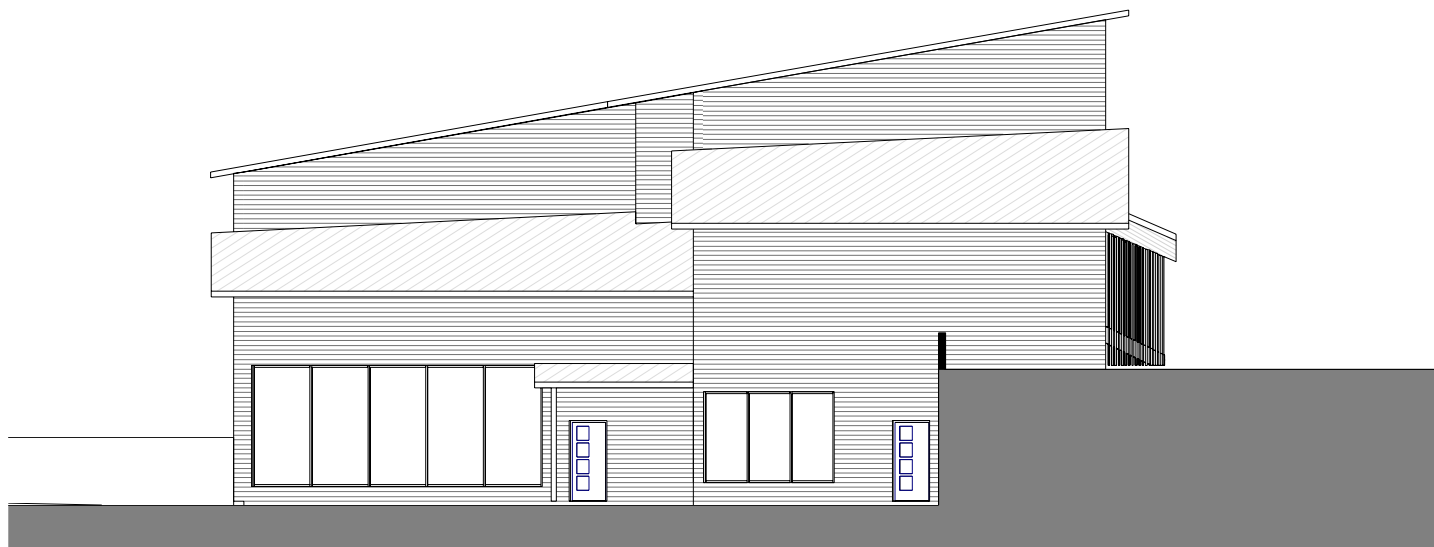

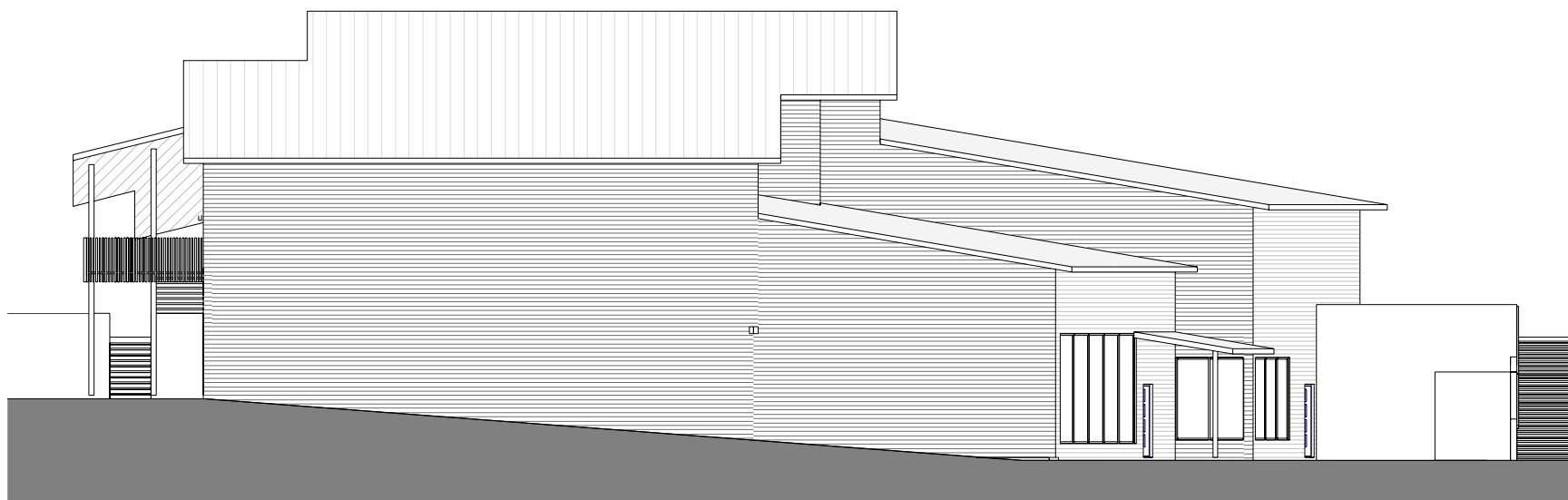
a-a - 1 : 200

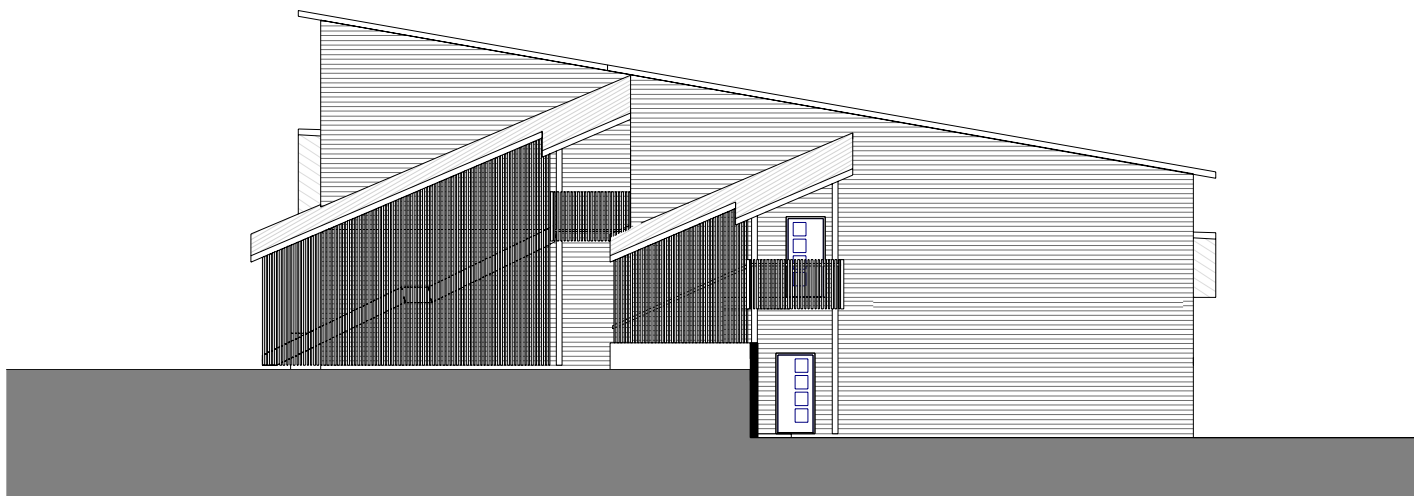
b-b - 1 : 200

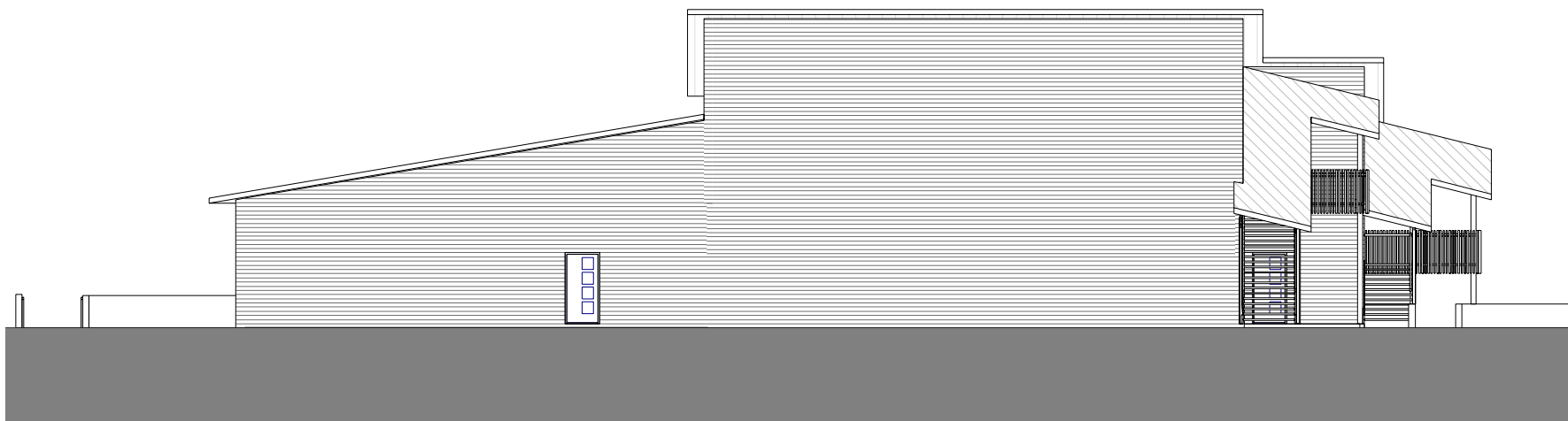
itään - 1 : 200

etelään - 1 : 200

länteen - 1 : 200

pohjoiseen - 1 : 200

UOMARINTEEN PÄIVÄKOTI

Virtakuja 3, 01500 VANTAA

Laajuustiedot :

bruttoala	1 423	brm2
hyötyala	1 022	hym2
tilavuus	5 980	rm3
tehokkuusluku	1,39	

Rakennuskustannukset	Yht.€	€/brm2	€/hym2	€/rm3
<u>Rakennuttajan kulut</u>	748 000	525,65	731,90	125,08
suunnittelu	399 000			
rakennuttaminen	249 000			
liittymismaksut	100 000			
<u>Rakennustekniset työt</u>	4 126 000	2 899,51	4 037,18	689,97
rakennusteknilliset työt				
- sis.pihatyöt				
<u>LVI-työt</u>	530 000	372,45	518,59	88,63
LVV-työt	246 400			
IV-työt	223 300			
Säätölaitteet	60 300			
<u>Sähkötyöt</u>	265 000	186,23	259,30	44,31
<u>Erillishankinnat</u>	64 000	44,98	62,62	10,70
Muutos- ja lisätyövaraus	517 000	363,32	505,87	86,45
KUSTANNUSARVIO (alv 0%)	6 250 000	4 392,13	6 115,46	1 045,15
KUSTANNUSARVIO (ALV 24%)	7 750 000	5 446,24	7 583,17	1 295,99

Hintataso KL 103,5 (4-19)

Kustannusarvio ei sisällä:
- väestönsuojaa

Hankevalmistelu 23.04.2019

Tuula Raulo
kustannusinsinööri

Rakennushankkeen turvallisuusriskit, HAVAT Riskikartta

KOHDE: Uomarinteen pvk, uudisra. moduli

PÄIVÄYS: xx.09.2018

LAATIJAT: Katri Olli ja Anne Jaakola-Wondafrash

Rakennushankkeen ominaisuudet

- ☐ Koko
- ☐ Muoto
- ☐ Suuruus
- ☐ Mitat
- ☐ Poikkeuksellisuus
- ☐ Ainutkertaisuus
- ☐ Materiaalivalinnat
- x Tekniset ratkaisut, **tontin korkeuserot, ns. rinneratkaisu**
- ☐ Runkoratkaisu
- ☐ Ajankohta
- ☐ Suunnitteluratkaisut
- ☐ Vaativuus
- ☐ Rakennuksen kunto
- ☐ Talotekniikka
- ☐ Muu

Työturvallisuutta ja terveyttä koskevat tiedot

- x Mikrobit (Home), **olemassa olevan rak. purku**
- ☐ Pöly, **olemassa olevan rak. purku**
- ☐ Kaasut
- ☐ Muut ilman epäpuhtaudet
- ☐ Melu, värinä
- ☐ Kuumuus/kylmyys
- ☐ Säteily
- ☐ Häikäisy
- ☐ Happipitoisuus, hapen puute
- ☐ Myrkyt
- ☐ Vaaralliset aineet, **olemassa olevan rak. purku**
- ☐ Altistuminen
- ☐ Ergonomia, hankalat työasennot
- x Vaaralliset työt, **louhinta**
- ☐ Räjähdyt
- ☐ Syttyminen
- ☐ Muu

Rakennushankkeen luonne

- ☐ Työmaan johtamisen erityispiirteet
- ☐ Yhteensovittamisen erityispiirteet
- x Aikataulu, **kireä hankeaikataulu, kaavaprosessi kesken, vaatimukset ei tiedossa**
- ☐ Urakoitsijoiden määrä
- ☐ Urakkarajat
- ☐ Erillistoimitukset
- ☐ Töiden läheisyys/peräkkäisyys
- ☐ Töiden päällekkäisyys
- ☐ Tiedonkulun erityispiirteet
- ☐ Työmenetelmien reunaehdot
- ☐ Muu

Rakennushankkeen olosuhteet

- ☐ Varottavat rakenteet
- ☐ Vaaralliset johdot
- ☐ Varottavat toiminnot
- ☐ Asukkaat, asiakkaat, tilaajan henkilöstö, vuokralaiset, käyttäjät, **koulu samalla tontilla**
- ☐ Liikenne, liikennemuodot
- ☐ Työkoneiden käyttö
- ☐ Työvälineiden käyttö
- ☐ Materiaalit ja aineet
- ☐ Vaaralliset jätteet
- ☐ Teollinen toiminta lähellä, prosessit
- ☐ Tilojen rakennusaikainen käyttö
- ☐ Muu toiminta
- ☐ Herkät laitteet ja laitteistot
- ☐ Muut ympäristötekijät
- x Purettavat rakenteet, **olemassa olevan rak. purku**
- ☐ Sähkökaapelit/kaasuputket
- ☐ Muu

Työhön liittyviä vaaroja

- ☐ **Arvioitava aina VNp629/94 liitteen 2 mukaista erityistä vaaraa sisältävät työt**
- ☐ Rakennusratkaisuihin liittyvät vaarat

VD/4230/10.03.02.06/2019

Kaupunginkirjaston tulosalue vastaa laissa määriteltyjen yleisen kirjaston tehtävien järjestämisestä ja kehittämisestä. Kirjaston tehtävänä on muun muassa edistää lukuharrastusta kaikkien ikäryhmien parissa sekä toimia kaikille avoimena yhteisöllisenä keskuksena, oppimisen paikkana ja työtilana. Koivukylän kirjaston nykyiset tilat ovat osoittautuneet haasteellisiksi kirjaston toiminnan kannalta ja tarkoituksenmukaisinta olisi siirtää kirjaston toiminta uusiin tiloihin, kunnes Koivukylän kirjaston uudet tilat valmistuvat alueelle. Kaupunginkirjaston tulosalue ja tilakeskus ovat yhteistyössä etsineet sopivia tiloja vuokrattavaksi läheltä kirjaston nykyistä sijaintia. Sopivat tilat ovat löytyneet KCM Koivukylän yhteydessä sijaitsevasta liikekiinteistöstä. Vuokrattava kohde on 411 m² suuruinen, yhdessä tasossa oleva, esteetön, väliseinätön ja kirjaston toimintaan erinomaisesti sopiva tila.

Koivukylän nykyinen kirjasto koostuu kahdesta tilakokonaisuudesta. Kirjastokäyttöön alun perin tarkoitettuun, hieman alle 400 neliön tilaan on myöhemmin yhdistetty yli 600 m² aiemmin nuoriso- ja kulttuuripalveluiden käytössä ollutta, kirjastotoimintaan soveltumatonta tilaa, mm. iso auditorio ja lukuisia työhuoneita. Koivukylän kirjastossa käy kuukausittain n. 15.000 kävijää, vaikka asukasmäärän perusteella arvioituna käyntejä pitäisi olla kaksinkertainen määrä. Käyntien suhteellinen vähäisyys johtunee nykyisten tilojen sijainnista, esteettömyyteen liittyvistä ongelmista, rapistuneen ympäristön aiheuttamasta turvattomuuden tunteesta sekä rajoitetusta aukiolosta.

Hakopolun kauppakeskus, jossa nykyinen kirjasto sijaitsee, on osa alueella käynnissä olevaa laajempaa kiinteistökehitys- ja rakentamisprojektia. Kaupunkisuunnittelulautakunta päätti 13.6.2016 toteuttaa Koivukylän keskustan suunnittelu- ja tontinluovutuskilpailun, johon sisältyi myös 500-750 neliön kokoinen kirjasto hyvällä ja esteettömällä paikalla. Kaupunginhallitus on kokouksessaan 24.4.2017 valinnut suunnittelu- ja tontinluovutuskilpailun voittajaksi Health City Finland, Cor Group Oy. Voittaja on kaupunkisuunnittelulautakunnan päätöksellä 21.1.2019 ja kaupunginhallituksen päätöksellä 28.1.2019 saanut jatkoajan suunnitteluvaraukselleen vuoden 2019 loppuun.

Mikäli uuden rakennuskokonaisuuden toteutus käynnistyy, kirjasto on siirrettävä väistötiloihin rakentamisen ajaksi. Koivukylän alueella ei ennen uuden rakennushankkeen toteutumista ole käytännössä tarjolla kirjaston tarpeisiin sopivia tiloja keskeisellä paikalla muualla kuin nyt kyseessä olevassa kiinteistössä, jonka liiketilat ovat vastaavasti hyvin haluttuja.

Nykyisen kirjaston rakennus on valmistunut vuonna 1981, eikä siihen ole koskaan tehty peruskorjausta. Kirjasto sijaitsee katutasen yläpuolella, eikä ole täysin esteetön, vaan sinne päästäkseen on sekä kiivettävä että laskeuduttava portaita. Nykyisessä tilassa on sen sokkeloisuuden vuoksi hankala automaatiolla tehostaa paljon työtä vaativaa sisälogistiikkaa, esim. hyllytystä, varausten poimintaa ja saapuneiden varausten esillepanoa. Kirjastoon päivittäin saapuvien aineistokuormien käsittely on rakennuksen sijainnin vuoksi vaikeaa, kirjaston lähistöllä ei myöskään ole asiakaspysäköintitilaa.

Tilojen monimuotoisuus edellyttää muita vastaavan kokoisia kirjastoja suurempaa henkilökuntaa myös tavanomaisesta poikkeavan valvontatarpeen vuoksi. Sokkeloisuus on lisännyt epäsosiaalista käyttäytymistä ja päihteiden käyttöä kirjastotiloissa. Turvallisuuden vuoksi yhtäaikaaisesti paikalla tarvittavan henkilökunnan määrän vuoksi aukioloa on vastaavasti jouduttu rajoittamaan mm. perjantaisin. Turvallisuuden edistämiseksi kirjastossa on ollut ajoittain käytössä myös erikseen palkattu, päätoiminen vartija. Kirjaston aukioloaikoja on näistä syistä käsitelty opetuslautakunnassa silloin tällöin.

Nyt kyseessä oleva liiketila sijaitsee kauppakeskuksen sisäkäytävällä. Kirjastoasiakkaidenkin tarvitsemat wc-tilat sijaitsevat ao. liiketilan ulkopuolella. Tarjolla oleva tila on mahdollista ottaa kokonaan ja erittäin tehokkaasti kirjastokäyttöön, koska tilassa ei ole lainkaan kantavia rakenteita ja pohja on suorakaiteen muotoinen. Kauppakeskuksessa on suuri pysäköintihalli ja kattavat vartijapalvelut. Kauppakeskus on avoinna huomattavasti laajemmin kuin kirjasto, varhaisesta aamusta myöhään iltaan seitsemänä päivänä viikossa.

Tila ei edellytä erityisiä rakennustoimia, vaan lähinnä kalustamista ja varustamista. Tämä ei aiheuta erityisiä lisäkustannuksia, sillä Koivukylän kirjaston vanhan kirjaston kalusteet ja laitteet olisivat joka tapauksessa olleet uusimisen edessä ensi tai sitä seuraavana vuonna. Tietoliikenneyhteydet tarjolla olevassa tilassa vastaavat kirjaston tarpeita.

On todennäköistä, että uudessa tilassa asiakaskäyntien määrä kaksinkertaistuu mm. saavutettavuuden, esteettömyyden ja aukiolon parantuessa. Laajempi aukiolo on toteutettavissa nykyisellä henkilökunnalla.

Koivukylän kirjaston siirto ei käytännössä vaikuta Vantaan palveluverkkoon, sillä uusi tila sijaitsee muutaman sadan metrin päässä nykyisestä kirjastosta ja on tiloiltaan jokseenkin saman suuruinen kuin nyt.

Hallintosäännön 10 luvun 1 §:n 7 kohdan mukaan lautakunta päättää tehtäväalueellaan muistakin asioista, ellei tehtävää ole säädetty tai määrätty muun toimielimen tai viranhaltijan ratkaistavaksi.

Opetuslautakunta 13.5.2019 § 14

Kirjastopalveluiden johtajan esitys:

Päätetään

- luopua Koivukylän kirjaston nykyisistä toimitiloista osoitteessa Hakopolku 2, 01360 Vantaa,
- siirtää Koivukylän kirjaston toiminta toistaiseksi uuteen toimitilaan osoitteeseen Ojalehdonkuja 1, 01400 Vantaa, ja
- todeta, että tilakeskus neuvottelee vuokrasopimuksen uudesta toimitilasta tämän päätöksen mukaisesti.

Tämä pykälä tarkastetaan heti.

Käsittely:

Esittelijä muutti esitystään seuraavasti: kohta c siirretään kohdaksi d ja lisätään uusi c-kohta seuraavasti "toteuttaa tämä muutos kustannusneutraalisti".

Päätös:

Hyväksyttiin muutettu esitys.

Täytäntöönpano: Hallintoyksikkö
- ote toimitilapäällikkö, tilakeskus

Muutoksenhakuohje: Oikaisuvaatimus opetuslautakunnalle

Lisätiedot:

Mikko Vainio, 040 776 2495, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

Muutoksenhakuohje 1. Oikaisuvaatimus

Jos olet tyytymätön tähän päätöksen, voit vaatia siihen oikaisua **Vantaan opetuslautakunnalta**, eli tehdä siitä oikaisuvaatimuksen.

Oikaisuvaatimuksen voit tehdä

- lainmukaisuusperusteella, eli jos
 - päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä
 - päätöksen tehnyt toimielin on ylittänyt toimivaltansa
 - päätös on muuten lainvastainen

ja/tai

- tarkoituksenmukaisuusperusteella, eli päätöksen sisältöön liittyvillä perusteilla

Voit tehdä oikaisuvaatimuksen, jos olet kunnan jäsen. Asianosaisena voit tehdä oikaisuvaatimuksen kunnan jäsenyydestä riippumatta, jos päätös kohdistuu sinuun tai se vaikuttaa välittömästi oikeuksiisi, velvollisuuksiisi tai etuihisi.

Oikaisuvaatimuksen toimittaminen

Toimita oikaisuvaatimus **14 päivän kuluessa** päätöksen tiedoksisaannista. Tiedoksisaantipäivää ei lueta oikaisuvaatimusaikaan. Oikaisuvaatimus on tehtävä viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Myöhässä tullutta oikaisuvaatimusta ei tutkita.

Kunnan jäsenen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä Vantaan kaupungin internet-sivulla.

Asianosaisen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä, jollei muuta näytetä

- seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä
- kolmen päivän kuluttua sähköisen viestin lähettämisestä tai
- saantitodistuksen osoittamana aikana/erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana

Voit toimittaa oikaisuvaatimuksen henkilökohtaisesti, postittamalla tai sähköisesti. Jos viimeinen palautuspäivä osuu viikonlopulle tai pyhäpäiväksi, voit toimittaa oikaisuvaatimuksen vielä seuraavana arkipäivänä virka-aikana.

Tee oikaisuvaatimus kirjallisena ja kerro siinä mitä muutoksia haluat päätökseen ja millä perusteella. Liitä oikaisuvaatimukseen mukaan vaatimusta tukevat asiakirjat. Ilmoita oikaisuvaatimuksessa kotikuntasi ja yhteystietosi ja allekirjoita se. Jos sinulla on laillinen edustaja, oikaisuvaatimuksessa tulee olla sinun nimen ja kotikunnan lisäksi myös tämän nimi, kotilunta, yhteystiedot ja allekirjoitus. Sähköistä asiakirjaa ei tarvitse allekirjoittaa, mutta siitä on käytävä ilmi lähettäjän tiedot.

Oikaisuvaatimus toimitetaan aina omalla vastuulla.

Vantaan opetuslautakunnan osoite

Postiosoite: Vantaan kaupungin kirjaamo, PL 1100, 01030 Vantaan kaupunki

Käyntiosoite: Vantaan kaupungin kirjaamo, Asematie 7, 01300 Vantaa

Puhelin: (09) 8392 2184, faksinumero: (09) 8392 4163

Sähköpostiosoite: kirjaamo@vantaa.fi

Virka-aika: klo 8.15 - 16.00

Muutoksenhakuohje 2/ Kunnallisvalitus oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen

Jos olet tyytymätön tähän päätöksen, voit hakea siihen muutosta **Helsingin hallinto-oikeudelta**.

Valituksen voit tehdä lainmukaisuusperusteella, eli jos

- päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä
- päätöksen tehnyt toimielin on ylittänyt toimivaltansa ja/tai
- päätös on muuten lainvastainen.

Voit tehdä valituksen, jos olet tehnyt päätöksestä aiemmin oikaisuvaatimuksen. Kunnan jäsenenä voit tehdä valituksen, jos päätös on muuttunut oikaisuvaatimuksen takia.

Valituksen toimittaminen

Toimita valitus **30 päivän** kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Tiedoksisaantipäivää ei lueta valitusaikaan. Valitus on tehtävä viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Myöhässä tullutta valitusta ei tutkita.

Kunnan jäsenen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä Vantaan kaupungin internet-sivulla.

Asianosaisen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä, jollei muuta näytetä:

- seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä,
- kolmen päivän kuluttua sähköisen viestin lähettämisestä tai
- saantitodistuksen osoittamana aikana/erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana

Voit toimittaa valituksen henkilökohtaisesti, postittamalla tai sähköisesti. Jos viimeinen palautuspäivä osuu viikonlopulle tai pyhäpäiväksi, voit toimittaa valituksen vielä seuraavana arkipäivänä virka-aikana.

Tee valitus kirjallisena ja kerro siinä mitä muutoksia haluat päätökseen ja millä perusteella. Liitä mukaan valituksen kohteena oleva päätös ja vaatimusta tukevat asiakirjat (ellet ole niitä aiemmin toimittanut oikaisuvaatimuksen yhteydessä). Ilmoita valituksessa kotikuntasi ja yhteystietosi ja allekirjoita se. Jos sinulla on laillinen edustaja, valituksessa tulee olla sinun nimen ja kotikunnan lisäksi myös tämän nimi, kotilunta, yhteystiedot ja allekirjoitus. Sähköistä asiakirjaa ei tarvitse allekirjoittaa, mutta siitä on käytävä ilmi lähettäjän tiedot.

Valitus toimitetaan aina omalla vastuulla.

Vahingonkorvausasiassa hallinto-oikeus voi tutkia ainoastaan, onko päätös tehty muodollisesti oikein. Vahingonkorvauksen perustetta tai määrää koskevan riita-asian käsittelee sen sijaan toimivaltainen yleinen tuomioistuim (käräjäoikeus).

Muutoksenhakijalta peritään oikeudenkäyntimaksua hallinto-oikeudessa **260** euroa. Lisätietoja valituksen maksullisuudesta saa Helsingin hallinto-oikeudesta. Maksua ei peritä silloin, kun hallinto-oikeus muuttaa valituksenalaisen päätöksen valittajan eduksi.

Helsingin hallinto-oikeuden yhteystiedot:

Käynti- ja postiosoite: Radanrakentajantie 5, 00520 Helsinki

Puhelin: 029 56 42000, faksi: 029 56 42079

Sähköpostiosoite: helsinki.hao@oikeus.fi

Asiointipalvelun osoite: <https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Virka-aika: klo 8.00 - 16.15

Muutoksenhakuohje 7/ Oikaisuvaatimus-/ valituskielto

3.1. Tähän päätökseen, joka koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa, ei saa hakea muutosta.
(Kuntalaki 136 §)

3.2. Tähän päätökseen, joka koskee hankinto-oikaisua, ei saa hakea muutosta.
(Hankintalaki 135 §)